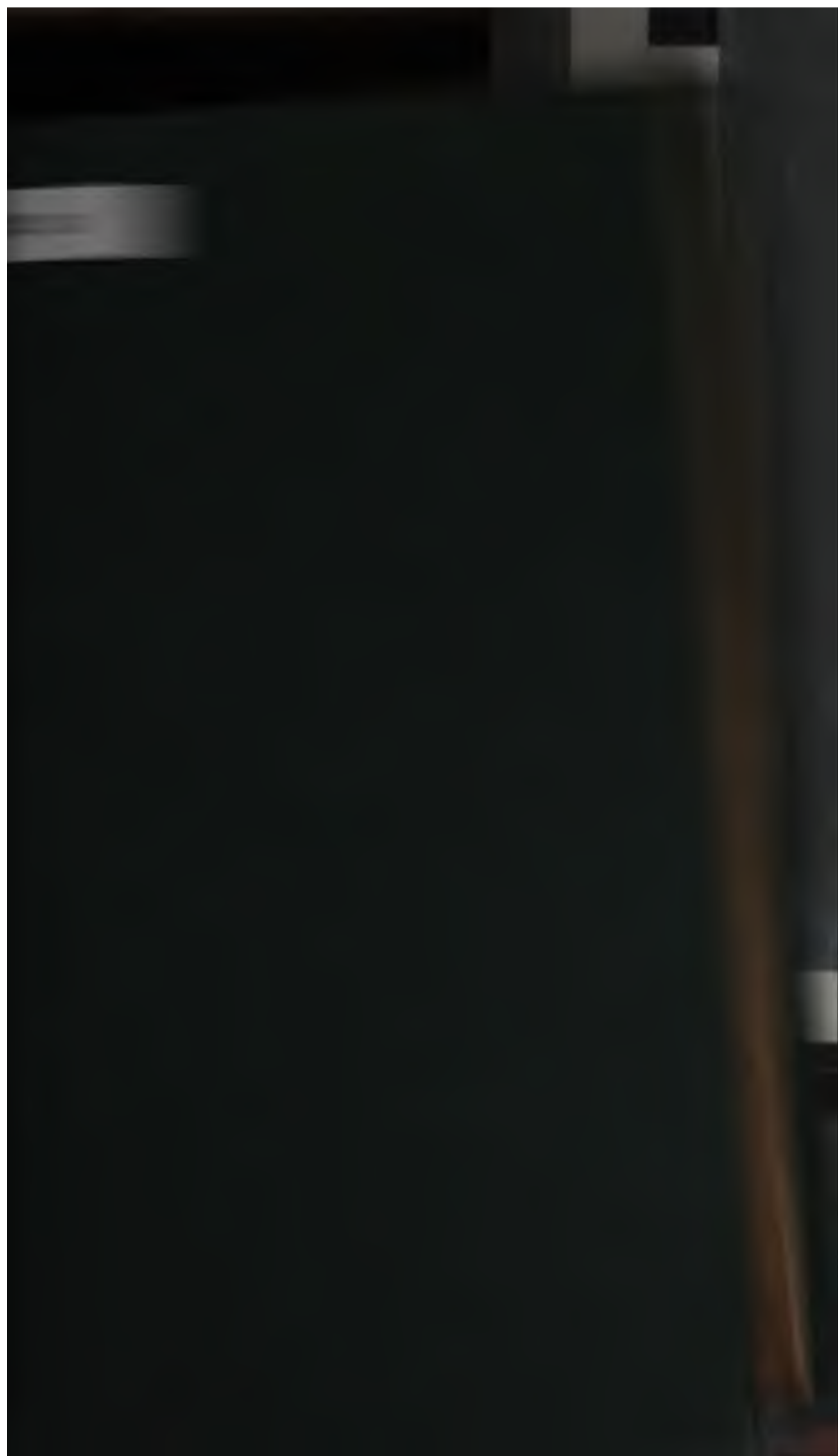
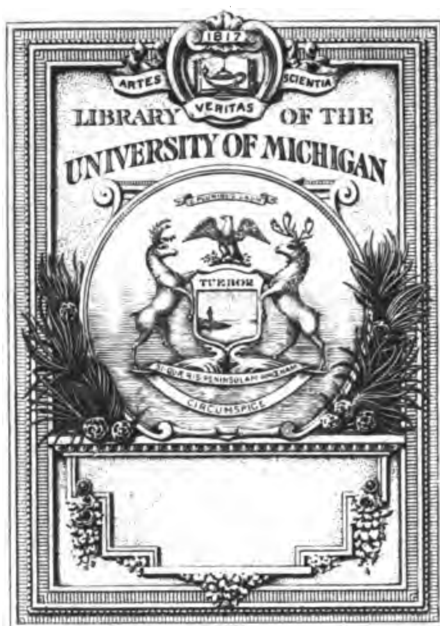

1817
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

KEJSER OG GALILÆER.

KEJSER OG GALILÆER.

ET VERDENSHISTORISK SKUESPIL

AF

HENRIK IBSEN.

FØRSTE DEL.

TREDIE OPLAG.

KØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN).

THIELES BOGTRYKKERI.

1880.

INDHOLD:

I.

CÆSARS FRAFALD,

SKUESPIL I FEM HANDLINGER.

II.

KEJSER JULIAN,

SKUESPIL I FEM HANDLINGER.

INDHOLD:

I.

CÆSARS FRAFALD,

SKUESPIL I FEM HANDLINGER.

II.

KEJSER JULIAN,

SKUESPIL I FEM HANDLINGER.

CÆSARS FRAFALD,

SKUESPIL I FEM HANDLINGER.

DE OPTRÆDENDE:

KEJSER KONSTANZIOS.
KEJSERINDE EUSEBIA.
FYRSTINDE HELENA, kejserens søster.
FYRST GALLOS, kejserens fætter.
FYRST JULIAN, Gallos's yngre halvbroder.
MEMNON, en Æthiopier, kejserens livslave.
GULDSMEDEN POTAMON.
FARVEREN FOKION.
HÅRSKÆREREN EUNAPIOS.
EN FRUGTHANDLER.
EN VAGTFØRER.
EN SOLDAT.
EN SMINKET KVINDE.
EN VÆRKBRUDEN MAND.
EN BLIND BETLER
AGATHON, en vingårdsmands søn fra Kappadokia.
VISDOMSLÆREREN LIBANIOS.
GREGOR FRA NAZIANZ.
BASILIOS FRA CÆSARÆA.
SALLUST FRA PERUSIA.
SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS.
MYSTIKEREN MAXIMOS.
HUSMESTEREN EUTHERIOS.
QUÆSTOREN LEONTES.
SLAVINDEN MYRRHA.

TRIBUNEN DECENTIUS.
STALDMESTEREN SINTULA.
HÆRFØREREN FLORENTIUS.
HÆRFØREREN SEVERUS.
LÆGEN ORIBASES.
UNDERFØREREN LAIPSO.
UNDERFØREREN VARRO.
FANEBÆREREN MAUROS.
Soldater, kirkegængere, hedenske tilskuere, hoffolk, prester, lærlinger ved visdoms-skolerne, danserinder, tjenere, quæstorens følge, galliske krigsfolk.
Syner og røster.

(1ste handling foregår i Konstantinopel, 2den handling i Athen, 3die handling i Efesos, 4de handling ved Lutetia i Gallien, og 5te handling i Vienna sammesteds. Tiden omfatter mellemrummet mellem året 351 og året 361.)

FØRSTE HANDLING.

(Påskenat i Konstantinopel. Skuepladsen forestiller et åbent anlæg med træer, busker og omstyrtede billedstøtter i nærheden af det kejserlige slot. I baggrunden, rigt oplyst, ligger hofkirken. Til højre et marmorrækværk, hvorfra en trappe fører ned til vandet. Mellem pinier og cypresser udsigt til Bosporus og den asiatiske kyst.)

(Gudstjeneste. Kejserlige hustropper på kirketrappen. Store skarer af andægtige strømmer ind. Betlere, krøblinge og blinde ved indgangen. Hedenske tilskuere, frugthandlere og vandsælgere, opfylder pladsen.)

Lovsang
(inde i kirken).

Evindeligt være
korset pris og ære!
Slangen er henvejret
i afgrundens svælg;
lammet har sejret;
på jorden er helg!

Guldsmeden Potamon
(med en papirlygte, kommer fra venstre, pikker en af soldaterne på akslen og spørger):

Pst, gode ven, — når kommer kejseren?

Soldaten.

Ved ikke.

Farveren Fokion
(vender hovedet i trængselen).

Kejseren? Jeg synes der var nogen, som spurgte om kejseren? Kejseren kommer lidt før midnat. Ganske lidt før. Jeg har det fra Memnon selv.

Hårskæreren Eunapios
(kommer ilfærdig løbende og støder en frugthandler til side).

Af vejen, hedning!

Frugthandleren.

Sagte, herre!

Guldsmeden Potamon.

Svinet mukker!

Hårskæreren Eunapios.

Hund, hund!

Farveren Fokion.

Mukke imod en velklædt kristen; — imod en mand af kejserens egen tro!

Hårskæreren Eunapios
(støder frugthandleren omkuld).

I smudset med dig!

Guldsmeden Potamon.

Ret så! Søl dig der, ligesom dine guder.

Farveren Fokion
(slår ham med sin stok).

Tag det, — og det, — og det!

Hårskæreren Eunapios
(sparker ham).
Og der; og der! Jeg skal mygne dit gudsforhadte skind.
(Frugthandleren skynder sig ud.)

Farveren Fokion
(med den øjensynlige hensigt at det skal høres af vagt-føreren).
Jeg vilde højligen ønske at en eller anden bragte dette optrin for vor velsignede kejsers øren. Kejseren har nylig udtalt sin misnøje med at vi kristne borgere holder samkvem med hedningerne, ret ligesom om intet skilte imellem os —

Guldsmeden Potamon.
Du sigter til hint opslag på torvene? Det har jeg også læst. Og jeg synes at ligesom der findes både ægte og uægte guld i verden —

Hårskæreren Eunapios.
Man bør ikke skære alle over en kam; det er min mening. Der gives dog, Gud være lovet, endnu ivrige sjæle iblandt os.

Farveren Fokion.
Vi er langtfra ikke ivrige nok, I kære brødre! Se blot hvor kæphøje disse spottere ter sig. Eller tror I det er mange af disse lurvede, som bærer korsets og fiskens tegn på armen?

Guldsmeden Potamon.
Nej, — tænk bare, de myldrer og kryr foran selve hofkapellet —

Farveren Fokion.
— i slig en høj-hellig nat —

Hårskæreren Eunapios.
— spærrer vejen for kirkens rene lemmer —

En sminket kvinde
(i trængselen).
Er Donatister rene?

Farveren Fokion.
Hvad? Donatist! Er du en Donatist?

Hårskæreren Eunapios.
Hvad nu? Er ikke du det samme?

Farveren Fokion.
Jeg? Jeg! Gid lynet slå din tunge!

Guldsmeden Potamon
(gør korsets tegn).
Gid pest og bylder —!

Farveren Fokion.
En Donatist! Du ådsel; du rådne træ!

Guldsmeden Potamon.
Ret så; ret så!

Farveren Fokion.
Spån på Satans ildsted!

Guldsmeden Potamon.
Ret så! Skæld ham; skæld ham, kære broder!

Farveren Fokion
(støder guldsmeden bort).
Hold mund; vig langt ifra mig. Nu kender jeg dig; — du er Manikæeren Potamon!

Hårskæreren Eunapios.

En Manikæer? En stinkende kætter! Tvi, tvi!

Guldsmeden Potamon

(holder sin papirlygte frem).

Eja! Det er jo farveren Fokion fra Antiokia! Kainiten!

Hårskæreren Eunapios.

Ve mig, som er kommen i løgnens samkvem!

Farveren Fokion.

Ve mig, som hjalp en djævelens søn!

Hårskæreren Eunapios

(slår ham på øret).

Tag det, som løn for hjælpen!

Farveren Fokion

(slår igen).

O, du ryggesløse køter!

Guldsmeden Potamon.

Forbandet, forbandet være I begge!

(Almindeligt slagsmål; latter og spot mellem tilskuerne.)

Vagt-føreren

(råber til soldaterne).

Kejseren kommer!

(De stridende skilles ad og strømmer med de øvrige andægtige ind i kirken.)

Lovsang

(fra højaltret).

Slangen er henvejret
i afgrundens svælg; —
lammet har sejret, —
på jorden er helg!

(Hoffet kommer i stort optog fra venstre. Prester med røgelsekar går foran; derefter drabanter og fakkelbærere, hofmænd og livvagt. I midten kejser Konstanzios, en fireogtreti-årig mand af fornemt ydre, skægløs og med brunt krøllet hår; hans øjne har et mørkt og mistroisk udtryk; hans gang og hele holdning forråder uro og svækkelse. Ved hans venstre side går kejserinde Eusebia, en bleg og fin kvindeskikkelse, af samme alder som kejseren. Bag efter kejserparret følger fyrst Julian, en endnu ikke fuldt udviklet yngling på nitten år. Han er sorthåret, med begyndende skægvækst, har spillende brune øjne med et pludseligt kast; hofdragten vanklæder ham; hans lader er kejtede, påfaldende og hæftige. Kejserens søster, fyrstinde Helena, en yppig femogtyve-årig skønhed, følger efter, ledsaget af jomfruer og ældre kvinder. Hoffolk og drabanter slutter toget. Kejserens livslave, Memnon, en sværbygget, prægtigt klædt Æthiopier, er iblandt følget.)

Kejser Konstanzios

(standser pludselig, vender sig om til fyrst Julian og spørger hvast):

Hvor er Gallos?

Fyrst Julian

(blegner).

Gallos? Hvad vil du Gallos?

Kejser Konstanzios.

Der greb jeg dig!

Fyrst Julian.

Herre —!

Kejserinde Eusebia

(fatter kejserens hånd).

Kom; kom!

Kejser Konstanzios.

Samvittigheden skreg. Hvad pønser I to på?

Fyrst Julian.

Vi?

Kejser Konstanzios.

Du og han!

Kejserinde Eusebia.
O, kom; kom, Konstanzios!

Kejser Konstanzios.
Så sort en dåd! Hvad svar gav oraklet?

Fyrst Julian.
Oraklet? Ved min hellige frelser —

Kejser Konstanzios.
Lyver nogen jer på, så skal han bøde på bålet. (drager fyrsten tilside.) O, lad os holde sammen, Julian! Dyre frænde, lad os det!

Fyrst Julian.
Alt ligger i dine hænder, elskede herre!

Kejser Konstanzios.
Mine hænder —!

Fyrst Julian.
O, stræk dem i nåde over os!

Kejser Konstanzios.
Mine hænder? Hvad tænkte du om mine hænder?

Fyrst Julian
(griber hans hænder og kysser dem).
Kejserens hænder er hvide og kølige.

Kejser Konstanzios.
Hvad skulde de ellers være? Hvad tænkte du? Nu greb jeg dig igen!

Fyrst Julian
(kysser dem atter).

De er som rosenbladene her i måneskinsnatten.

Kejser Konstanzios.

Ja, ja, ja, Julian!

Kejserinde Eusebia.

Fremad; det er på tiden.

Kejser Konstanzios.

At skulle ind for Herrens åsyn! Jeg, jeg! O, bed for mig, Julian! De vil byde mig den hellige vin. Jeg ser den! Den spiller, som slangeøjne i guldkalken —. (skriger.) Blodige øjne —! O, Jesus Kristus, bed for mig!

Kejserinde Eusebia.

Kejseren er syg —!

Fyrstinde Helena.

Hvor er Cæsarios? Livlægen, livlægen, — hent ham!

Kejserinde Eusebia
(vinker).

Memnon, gode Memnon!
(hun taler sagte med slaven.)

Fyrst Julian
(dæmpet).

Herre, hav barmhjertighed, og skik mig langt herfra.

Kejser Konstanzios.

Hvor vilde du helst hen?

Fyrst Julian.

Til Ægypten. Helst did, hvis du så synes. Der går jo så mange did, — ind i den store ensomhed.

Kejser Konstanzios.

Ind i ensomheden? Så? I ensomheden grubler man. Jeg forbyder dig at gruble.

Fyrst Julian.

Jeg skal ikke gruble, hvis du blot vilde tillade mig —. Her vokser min sjælenød med hver dag. Onde tanker flokkes om mig. I ni døgn har jeg båret hårskjorte, og den har ikke værget mig; i ni nætter har jeg pisket mig med bodssvøben, men det fordriver dem ikke.

Kejser Konstanzios.

Vi må være standhaftige, Julian! Djævelen er såre virksom i os alle. Tal med Hekebolios —

Slaven Memnon
(til kejseren).

Nu er det på tiden —

Kejser Konstanzios.

Nej, nej, jeg vil ikke —

Slaven Memnon
(tager ham om håndledet).

Kom, nådigste herre; — kom, siger jeg.

Kejser Konstanzios
(retter sig ivejret og siger med værdighed):

Ind i Herrens hus!

Slaven Memnon
(sagte).
Og siden det andet —

Kejser Konstanzios
(til Julian).
Gallos skal møde frem for mig.

Fyrst Julian
(bag kejserens ryg, folder hænderne bønligt imod kejserinden).

Kejserinde Eusebia
(hurtigt og dæmpet).
Frygt ikke!

Kejser Konstanzios.
Bliv udenfor. Ikke ind i kirken med det sind, du nu har. Når du beder for alteret, så er det for at nedbede ondt over mig. — O, læss ikke slig skyld på dig, min elskede frænde!

(Toget går imod kirken. På trappen flokkes betlere, krøblinge og blinde om kejseren.)

En værkbruden.
O, verdens mægtigste hersker, lad mig røre ved din kjortelflig, at jeg kan vorde helbredet.

En blind.
Bed for mig, du Herrens salvede, at jeg får mit syn igen!

Kejser Konstanzios.
Vær trøstig, søn! — Memnon, strø sølvpenge for dem. Ind, ind!

(Hoffet bevæger sig ind i kirken, hvis port lukkes; menneskesværmen adspreder sig efterhånden; kun fyrst Julian bliver tilbage i en af alléerne.)

Fyrst Julian
(ser mod kirken).

Hvad vil han Gallos? I denne hellige nat kan han da ikke tænke på at —! O, den, som vidste — — (vender sig og støder imod den bortgående blinde.) Se dig for, ven!

Den blinde.

Jeg er blind, herre!

Fyrst Julian.

Endnu? Kan du virkelig ikke se så meget som hin tindrende stjerne? Tvi dig, du lidet troende. Lovte ikke Guds salvede at bede for dit syn?

Den blinde.

Hvo er du, som spotter en blind broder?

Fyrst Julian.

En broder i vantro og blindhed.
(han vil gå ud ad vejen til venstre).

En stemme
(sagte, bag ham, mellem buskerne).

Julian Julian!

Fyrst Julian
(med et skrig).

Ah!

Stemmen
(nærmere).

Julian!

Fyrst Julian.

Stå, stå; — jeg er væbnet! Vogt dig vel.

En ung mand,
(i ringe klæder og med vandringsstav, kommer tilsyne mellem træerne).

Stille; det er mig —

Fyrst Julian.

Bliv hvor du er! Kom ikke nær mig, menneske!

Den unge mand.

O, mindes du da ikke Agathon —?

Fyrst Julian.

Agathon! Hvad siger du? Agathon var jo en dreng —

Agathon.

For sex år siden. Jeg kendte dig straks.
(kommer nærmere).

Fyrst Julian.

Agathon; — ja, ved det hellige kors, tror jeg ikke det er dig!

Agathon.

Se på mig; se rigtig —

Fyrst Julian
(omfavner og kysser ham).

Barndomsven! Legebroder! Du kæreste af dem alle! Og du er her? Hvilket under! Du har rejst den lange vej over bergene, og siden over havet, — hele den lange vej fra Kappadokia!

Agathon.

Jeg kom for to dage siden med et skib fra Efesos. O, hvor har jeg ikke forgæves søgt dig

i disse to dage. Ved slots-portene vilde ikke vagten lade mig slippe ind og —

Fyrst Julian.

Nævnte du mit navn for nogen? eller at du søgte mig?

Agathon.

Nej, sligt turde jeg slet ikke nævne, thi —

Fyrst Julian.

Det har du gjort ret i; man bør aldrig lade nogen vide mere, end højst nødvendigt. —

Hid, Agathon; frem i det fulde måneskin, at jeg kan se dig. — Du; du! Hvor du er vokset, Agathon; — hvor du ser stærk ud.

Agathon.

Og du er blegere.

Fyrst Julian.

Jeg kan ikke tåle luften i slottet. Jeg tror her er usundt. — Det er ikke her, som i Makellon. Makellon ligger højt. Der ligger ingen anden stad så højt i hele Kappadokia; ah, hvor stryger ikke den friske snevind fra Tauros henover —! Er du træt, Agathon?

Agathon.

O, ingenlunde.

Fyrst Julian.

Lad os dog sætte os. Her er så stilt og ensomt. Tæt sammen; se så! (drager ham ned på en bænk ved rækværket.) — »Kan der komme noget godt fra

Kappadokia«, siges der. Ja, — venner kan komme. Gives der noget bedre?

(ser længe på ham.)

Ufatteligt, at jeg ikke straks kendte dig. O du, min elskede ejendom, er det ikke som i børne-årene —?

Agathon
(ned foran ham).

Jeg for dine fødder, ligesom da.

Fyrst Julian.

Nej, nej, nej —!

Agathon.

O, lad mig ligge så!

Fyrst Julian.

Ak, Agathon, det er synd og bespottelse at knæle for mig. Du skulde vide, hvor skyldbetynget jeg er bleven. Hekebolios, min dyrebare lærer, har megen sorg af mig, Agathon. Han kunde fortælle dig — — —

Hvor dit hår er vorden fyldigt og fugtigt. Og hvor lokket det er. — Men Mardonios, — hvorledes går det ham? Nu er han vel næsten hvidhåret?

Agathon.

Han er ganske hvidhåret.

Fyrst Julian.

Hvor Mardonios forstod at tyde Homer! Jeg tror ikke min gamle Mardonios har sin lige i det

stykke. — Helte mod helte i kamp; — og ildnende guder over dem. Jeg så det med øjnene.

Agathon.

Dengang stod dit sind til at vorde en stor og lykkelig kriger.

Fyrst Julian.

Det var glade år, hine seks i Kappadokia. Var årene længere i den tid, end nu? Det tykkes så når jeg drages til minde alt, hvad de rummer. — —

Ja, det var glade år. Vi ved vore bøger, og Gallos på sin persiske hest. Som skyggen af en sky jog han over sletten. — O, men et må du dog sige mig. Kirken —?

Agathon.

Kirken? Over den hellige Mamas's grav?

Fyrst Julian
(smiler svagt).

Som Gallos og jeg bygged. Gallos fik sin fløj færdig; men jeg —; det vilde aldrig ret lykkes. — Hvorledes er det gåt siden?

Agathon.

Det gik ikke. Bygfolkene sagde, at det var ugørligt på den måde.

Fyrst Julian
(tankefuld).

Ja visst; ja visst. Jeg gjorde dem uret da jeg mente at de var ukyndige. Nu ved jeg

hvorfor det ikke kunde gå. Jeg skal sige dig det, Agathon; — Mamas var en falsk helgen.

Agathon.

Var den hellige Mamas?

Fyrst Julian.

Hin Mamas har aldrig været noget blodvidne. Det hele sagn om ham var en sælsom vildfarelse. Hekebolios har med overmåde megen lærdom udfundet den rette sammenhæng, og jeg selv har for nylig affattet et ringe skrift om denne sag, et skrift, min Agathon, som visse visdoms-venner, ubegribeligt nok, skal have omtalt med ros i læresalene. —

Herren holde mit hjerte rent for al forfængelighed! Den onde frister har talløse snigveje; en kan aldrig vide —.

At det skulde lykkes for Gallos, men ikke for mig! Ak, min Agathon, når jeg tænker på hin kirkebygning, så ser jeg Kains alter —.

Agathon.

Julian!

Fyrst Julian.

Gud vil ikke vide af mig, Agathon!

Agathon.

O, tal ikke så! Var ikke Gud stærk i dig da du ledte mig ud af hedenskabets mørke og gav mig lys for alle tider, — du, et barn, som du dengang var!

Fyrst Julian.

Ja, den sag er mig som en drøm.

Agathon.

Og dog så livsalig en sandhed.

Fyrst Julian
(tungt).

Det skulde været nu! — Hvor tog jeg ordets ild fra? Der var lovsang i luften, — en stige mellem himmel og jord — — (stirrer ud.) Så du den?

Agathon.

Hvilken?

Fyrst Julian.

Stjernen, som faldt; der, bag de to cypresser. (tier lidt og slår pludselig om.) — Har jeg fortalt dig, hvad min moder drømte natten før jeg blev født?

Agathon.

Det mindes jeg ikke.

Fyrst Julian.

Nej, nej, det er sandt, jeg erfor det først senere.

Agathon.

Hvad drømte hun?

Fyrst Julian.

Min moder drømte at hun fødte Akilleus.

Agathon
(levende).

Tror du endnu lige stærkt på drømme?

Fyrst Julian.

Hvorfor spørger du?

Agathon.

Du skal få høre; thi det hænger sammen med hint, som drev mig over havet —

Fyrst Julian.

Du har et særligt ærend her? Det har jeg sletikke tænkt på at spørge dig om —

Agathon.

Et sælsomt ærend; og just derfor nøler jeg i tvivl og uro. Der er så meget, jeg gad vide først, — om livet i staden, — om dig selv, — om kejseren —

Fyrst Julian

(ser visst på ham).

Sig sandheden, Agathon; — hvem har du talt med her før du traf mig?

Agathon.

Ikke med nogen.

Fyrst Julian.

Hvad tid kom du?

Agathon.

Det sagde jeg dig før, — for to dage siden.

Fyrst Julian.

Og straks vil du vide —? Hvad er det for ting, du vil vide om kejseren? Er der nogen, som har bedt dig —? (slår armene om ham.) O, tilgiv mig, Agathon, ven!

Agathon.

Hvad? Hvilket?

Fyrst Julian
(rejser sig og lytter).

Hyss! — Nej, det var intet; det var kun en fugl i buskene. — —

Jeg er såre lykkelig her. Hvorfor tror du det ikke? Hvi skulde jeg ikke være lykkelig? Har jeg ikke her al min slægt samlet? ja, jeg mener — alle dem, som en nådig frelser har holdt sin hånd over.

Agathon.

Og kejseren er dig jo i faders sted?

Fyrst Julian.

Kejseren er over al måde vis og god.

Agathon,
(som også har rejst sig).

Julian, er det rygte sandt, at du engang skal være kejserens efterfølger?

Fyrst Julian
(hastigt).

Tal ikke om de farlige ting. Jeg ved ikke hvad tåbelige rygter fortæller. — Hvorfor fritter du mig så meget? Ikke et ord får du ud, før du siger mig, hvad du vil i Konstantinopel

Agathon.

Jeg kommer på Gud Herrens vegne.

Fyrst Julian.

Har du din frelser og din frelse kær, så drag hjem igen. (lytter ud over rækværket.) Tal sagte; der lægger en båd til. —

(han drager ham over mod den anden side.)

Hvad vil du her? Kysse splinten af det hellige kors? — Drag hjem igen, siger jeg! Ved du, hvad Konstantinopel er blevet i de sidste femten måneder? Et bespottelsens Babylon. — Har du ikke hørt det, — ved du ikke at Libanios er her?

Agathon.

Ak, Julian, jeg kender ikke Libanios.

Fyrst Julian.

Du ensomme Kappadokier! Lykkelige egn, hvor hans røst og lære ikke har slåt ned.

Agathon.

Ah, han er en af hine hedenske vranglærere —?

Fyrst Julian.

Den farligste af dem alle.

Agathon.

Dog ikke farligere end Ædesios i Pergamon?

Fyrst Julian.

Ej, hvad; — hvem tænker længere på Ædesios i Pergamon? Ædesios er affældig —

Agathon.

Er han også farligere, end hin gådefulde Maximos?

Fyrst Julian.

Maximos! Tal ikke om denne gøgler. Hvem ved noget pålideligt om Maximos?

Agathon.

Han siger sig at have sovet tre år i en hule hinsides Jordan.

Fyrst Julian.

Hekebolios holder ham for en bedrager, og deri har han visselig ikke megen uret. — —

Nej, nej, Agathon, — Libanios er den farligste. Vor syndige jord har ligesom våndet sig under denne svøbe. Der gik tegn forud for hans ankomst. En pestagtig syge myrded mennesker for fode i staden. Og så, da den var over, i November måned, regned her ild hver nat fra himlen. Du må ikke tvivle, Agathon! Jeg har selv set stjernerne løsne sig fra sine ringe, dale ned imod jorden og slukne undervejs. —

Siden har han lært her, han, visdomselskeren, taleren. Alle kalder ham veltalenhedslærernes konge. Ja, det må de vel. Jeg siger dig, han er forfærdelig. Ynglinge og mænd flokkes om ham; han binder deres sjæle, så de må følge ham; fornægtelsen flyder dårende fra hans læber, lig digt og sang om Trojanere og Grækere —

Agathon
(i skræk).

O, du har også søgt ham, Julian!

Fyrst Julian
(viger tilbage).

Jeg! — Gud skærme mig mod sligt! Skulde visse rygter komme dig for øre, så fæst ikke lid til dem. Det er ikke sandt, at jeg har søgt Libanios om natten eller i forklædning. Hans nærhed vilde være mig en rædsel. Kejseren har desuden forbudt det, og Hekebolios endnu mere indtrængende. — Alle troende, som kommer denne spidsfindige mand nær, de falder fra og bliver spottere. Og ikke de alene. Hans ord bæres fra mund til mund lige ind i kejser-slottet. Hans legende hån, hans uomstødelige grunde, hans spottedigte slår ned i min bøn; — alt dette tilhobe er for mig som hine uhyrer i fugleskikkelse, der fordum tilsølte maden for en from omflakkende helt. Jeg føler stundom med forfærdelse at jeg ækles ved troens og ordets føde — (med et udbrud af ubændighed.) Havde jeg kejserlig magt, skulde jeg sende dig Libanios's hoved på et sølvfad!

Agathon.

Men hvor er det muligt at kejseren tåler dette? Hvor kan vor fromme troende kejser —?

Fyrst Julian.

Kejseren? Priset være kejserens tro og fromhed! Men kejseren har ikke tanke for andet, end den ulykkelige Perser-krig. Den fylder alles sind. Ingen agter den krig, som her føres imod Golgatas fyrste. Ah, min Agathon, det er ikke nu

som for to år siden. Dengang måtte mystikeren Maximos's tvende brødre bøde med livet for sine vrange lærdomme. Du ved ikke hvilke mægtige støtter Libanios har. En eller anden af de ringere visdomslærere udjages stundom af staden. Ham vover ingen at røre ved. Jeg har tryglet, jeg har bønfaldt både Hekebolios og kejserinden om at virke for hans udvisning. Men nej, nej! — Hvad hjælper det at de andre fjernes? Dette ene menneske forgifter luften for os alle. O, du min frelser, om jeg kunde flygte fra al denne hedenske vederstyggelighed! At leve her, er at leve i løvens hule —

Agathon
(livfuldt).

Julian, — hvad sagde du der!

Fyrst Julian.

Jo, jo; kun et under kan fri os.

Agathon.

O, så hør! Det under er sket.

Fyrst Julian.

Hvad mener du vel?

Agathon.

Du skal høre det, Julian; thi nu tør jeg ikke længer tvivle på at det er dig, det gælder. Hvad der drev mig til Konstantinopel var et syn —

Fyrst Julian.

Et syn, siger du!

Agathon.

En hellig åbenbaring —

Fyrst Julian.

O, for Guds nådes skyld, tal! — Hyss; tal ikke. Vent; der kommer nogen. Stå her; ganske ligegyldig; — lad som intet.

(de blir begge stående ved rækværket.)

En høj smuk middelaldrende mand, klædt, efter visdomslærernes skik, i en kort kappe, kommer gennem alléen fra venstre. En skare ynglinge ledsager ham, alle i opkiltrede klæder, med vedbend-kranse i håret og bærende bøger, papirer og pergamenter. Latter og højrøstet samtale mellem de kommende.)

Visdomslæreren.

Tab intet i vandet, min glade Gregor! Husk på, hvad du bærer er mere værd, end guld.

Fyrst Julian

(som står lige ved ham).

Med tilladelse, — gives der noget håndfast gode, som er mere værd, end guld?

Visdomslæreren.

Kan du købe dit livs frugter igen for guld?

Fyrst Julian.

Sandt; sandt. Men når så er, skulde du ikke lide på de troløse vande.

Visdomslæreren.

Menneskegunst er troløsere.

Fyrst Julian.

Det ord var visdom. Og hvor sejler du så hen med dine skatte?

Visdomslæreren.

Til Athen.

(han vil gå forbi.)

Fyrst Julian
(med undertrykt latter).

Til Athen? O, rige herre, så ejer du jo ikke din egen rigdom.

Visdomslæreren
(standser).

Hvi så?

Fyrst Julian.

Er det vismands værk at føre ugler til Athen?

Visdomslæreren.

Mine ugler forliges ikke med kirkelyset i kejserstaden. (til en af de unge mænd.) Ræk mig hånden, Sallust!

(han vil stige ned.)

Lærlingen Sallust
(halvt nede på trappen, sagte).

Ved guderne, det er ham!

Visdomslæreren.

Ham —?

Lærlingen Sallust.

Så sandt jeg lever! Jeg kender ham! — jeg har set ham gå sammen med Hekebolios.

Visdomslæreren.

Ah!

(han betragter Julian med dulgt opmærksomhed; derpå går han et skridt nærmere og siger):

Du smilte nys. Hvad smilte du ad?

Fyrst Julian.

Da du klaged over kirkelyset, tænkte jeg på om det ikke snarere var kongelyset i læresalen, som skar dig for stærkt i øjnene.

Visdomslæreren.

Misundelse rummes ikke under den korte kappe.

Fyrst Julian.

Hvad ikke rummes, det stikker frem.

Visdomslæreren.

Du har en spids tunge, høje Galilæer!

Fyrst Julian.

Hvorfor Galilæer? Hvad er mit Galilæer-mærke?

Visdomslæreren.

Hofklædningen.

Fyrst Julian.

Jeg er visdomsven indenfor; thi jeg bærer en såre grov skjorte. — Men sig mig, hvad søger du i Athen?

Visdomslæreren.

Hvad søgte Pontius Pilatus?

Fyrst Julian.

Ej, hvad! Er ikke sandheden her, hvor Libanios er?

Visdomslæreren

(ser stivt på ham).

Hm! — Libanios, ja! Libanios vil snart forstumme. Libanios er ked af kampen, herre!

Fyrst Julian.

Ked? Han, — den usårlige, den altid sejrende —?

Visdomslæreren.

Han er ked af at vente på sin ligemand.

Fyrst Julian.

Nu spøger du, fremmede? Hvor kan Libanios tænke at finde sin ligemand?

Visdomslæreren.

Hans ligemand findes.

Fyrst Julian.

Hvem? Hvor? Nævn ham!

Visdomslæreren.

Det turde være farligt.

Fyrst Julian.

Hvorfor?

Visdomslæreren.

Er du ikke hofmand?

Fyrst Julian.

Og hvad så?

Visdomslæreren

(sagtere).

Har du selv den forvovenhed at prise kejserens efterfølger?

Fyrst Julian

(gennemrystet).

Ah!

Visdomslæreren
(hurtigt).

Forråder du mig, så nægter jeg alt!

Fyrst Julian.

Jeg forråder ingen. Visselig, visselig ikke! — Kejserens efterfølger, siger du? Jeg ved ikke hvem du mener; — kejseren har ingen kåret. — Men hvorfor hin spøg? Hvorfor talte du om Libanios's ligemand?

Visdomslæreren.

Ja eller nej, — lever der ved kejserhoffet en yngling, som med magt og hårde bud, gennem bønner og overtalelser, holdes fjernt fra læresalens lys?

Fyrst Julian
(med hast.)

Sligt sker for at holde hans tro ren!

Visdomslæreren
(smiler).

Har denne unge mand så ringe tro til sin tro? Hvad ved han om sin tro? Hvad ved en kriger om sit skjold før det har skærmet ham?

Fyrst Julian.

Sandt, sandt; — men det er kærlige frænder og lærere, hører du —

Visdomslæreren.

Talemåder, herre! Jeg vil sige dig det. Det er for kejserens skyld at hans unge slægtning holdes borte fra visdomsvennerne. Kejseren har

ikke ordets guddommelige gave. Kejseren er stor forresten; men han tåler ikke at hans efterfølger lyser over riget —

Fyrst Julian

(forvirret.)

Og det vover du —!

Visdomslæreren.

Ja, ja, du vredes på din herskers vegne, men —

Fyrst Julian.

Langt fra; tvert imod —; ja, det vil sige — —

Hør, jeg står denne unge fyrste så temmelig nær. Det skulde være mig kært at erfare —

(vender sig.)

Gå længere tilside, Agathon; jeg må tale i enrum med denne mand.

(fjerner sig nogle skridt med den fremmede.)

Du sagde lyse? Lyse over riget? Hvad ved du, hvad ved I alle om fyrst Julian?

Visdomslæreren.

Kan Sirios dølges af en sky? Vil ikke den drivende vind hist eller her flænge en rift i skyen, så at den —

Fyrst Julian.

Lige til; jeg beder dig.

Visdomslæreren.

Slottet og kirken er som et dobbelt bur, hvori fyrsten holdes fangen. Buret er ikke tæt

nok. Stundom lader han et sælsomt ord falde; — hofkrybet — tilgiv mig, herre — hofmændene bærer det ud, til spot; den dybe mening er ikke til for disse herrer, — tilgiv, herre, — for de fleste af dem er den ikke til.

Fyrst Julian.

For ingen. Du kan trygt sige, for ingen.

Visdomslæreren.

For dig synes det dog. Og i al fald for os. — —

Ja, han kunde lyse over riget! Går der ikke sagn om ham fra hans barne-år i Kappadokia, da han under ordkamp med sin broder Gallos tog gudernes sag og forsvarede dem mod Galilæeren?

Fyrst Julian..

Det var spøg, taleøvelser —

Visdomslæreren.

Hvad har ikke Mardonios optegnet om ham? Og Hekebolios siden! Hvad kunst lå der ikke allerede i drengens tale, — hvad skønhed, hvad ynde i tankernes lette leg!

Fyrst Julian.

Og det tykkes dig?

Visdomslæreren.

Ja, vel kunde han vorde os en modstander, som vi både måtte frygte for og længes efter.

Hvad fattes der ham for at nå en så ærefuld højde. Fattes der ham andet, end at gå den samme skole igennem, som den Paulus gik igennem, og som han gik så uskadt igennem, at han bagefter kunde slutte sig til Galilæerne, lysende mere, end alle de andre forkyndere tilhobe, fordi han havde viden og veltalenhed!' Hekebolios frygter for sin lærlings tro. O, jeg ved det godt; det er fra ham det kommer. Men glemmer han da, denne overvættes samvittighedsfulde mand, at han selv i sin ungdom har drukket af de kilder, som han nu vil tilstoppe for sin lærling? Eller er det ikke hos os at han har lært at bruge de sprogets våben, som han nu med en så højt lovprist færdighed svinger imod os?

Fyrst Julian.

O, sandt, ustridig sandt!

Visdomslæreren.

Og hvad gaver har så denne Hekebolios i sammenligning med de gaver, der så underfuldt åbenbared sig hos hint fyrstelige barn, som, efter hvad der siges, i Kappadokia, på de henrettede Galilæeres grave, forkyndte en lære, hvilken jeg holder for vildfarende og som derfor desto vanskeligere vinder indgang, men som han dog forkyndte med en sådan åndens henrevethed, at — ifald jeg tør tro et såre udbredt rygte — mangfoldige børn af hans egen alder gav sig under ham og fulgte ham som lærlinge! Ah, Heke-

bolios er, som I andre, — mere nidsyg end nidkær; derfor har Libanios ventet forgæves.

Fyrst Julian
(griber ham om armen).

Hvad har Libanios sagt? For Gud — jeg besværger dig, lad mig vide det!

Visdomslæreren.

Han har sagt alt, hvad du nys har hørt. Og han har sagt mere end det. Han har sagt: se hin fyrstelige Galilæer; han er åndens Akilleus.

Fyrst Julian.

Akilleus! (sagtere.) Min moders drøm.

Visdomslæreren.

Hist inde i de åbne læresale står kampen. Dag og glæde er over striden og over de stridende. Ordets pile hviner; viddets hvasse sværd knittrer i slaget; de salige guder sidder smilende i skyen —

Fyrst Julian.

O, vig fra mig med dit hedenskab —

Visdomslæreren.

— og heltene går hjem til lejren, armomslyngede, uden nag, med blussende kinder, med blodets svulmende strøm i alle årer, med erkendelsens bytte og med løv om panden. Ah, hvor er Akilleus? Jeg ser ham ikke. Akilleus er vred —

Fyrst Julian.

Akilleus er ulykkelig! — Men kan jeg tro det! O, sig mig —; jeg svimler —; alt det har Libanios sagt?

Visdomslæreren.

Hvi kom Libanios til Konstantinopel? Kom han hid af anden grund, end for at søge en viss ynglings hædrende venskab?

Fyrst Julian
(spændt).

Tal sandhed! Nej, nej, dette kan ikke være sandt. Hvorledes skulde det forliges med al den hån og spot, som —? Man håner ikke den, hvis venskab man søger.

Visdomslæreren.

Galilæer-rænker, for at tårne en mur af had og vrede imellem de to kæmper.

Fyrst Julian.

Du vil dog vel ikke nægte at det var Libanios —?

Visdomslæreren.

Jeg vil nægte alt sligt til det yderste.

Fyrst Julian.

Spottedigtene skulde ikke komme fra ham?

Visdomslæreren.

Ikke et eneste. De er alle tilhobe blevne til i kejserslottet og udspredte under hans navn —

Fyrst Julian.

Ah, hvad siger du der —?

Visdomslæreren.

Hvad jeg tør vedstå for hvem det skal være. Du har en hvas tunge; — hvo ved, om ikke du selv —

Fyrst Julian.

Jeg —! Men kan jeg tro dette? Libanios skulde ikke have skrevet dem? Ingen af dem?

Visdomslæreren.

Nej, nej!

Fyrst Julian.

Ikke engang det skændige digt om Atlas med de skrå skuldre?

Visdomslæreren.

Nej, nej, siger jeg.

Fyrst Julian.

Heller ikke hint tåbelige og højst uforskammede vers om abekatten i hofklæder?

Visdomslæreren.

Ha-ha; det er skrevet i kirken og ikke i læresalen. Du tror det ikke? Jeg siger dig, det er Hekebolios —

Fyrst Julian.

Hekebolios!

Visdomslæreren.

Ja, Hekebolios; Hekebolios selv, som for at lægge ondt imellem sin uven og sin lærling —

Fyrst Julian
(med knyttede hænder).

Ah, om så var!

Visdomslæreren.

Havde denne forblindede og bedragne yngling kendt os visdomsvenner, så havde han ikke handlet så hårdt imod os.

Fyrst Julian.

Hvad taler du om?

Visdomslæreren.

Nu er det for sent. Lev vel, herre!
(han vil gå).

Fyrst Julian
(griber hans hånd).

Ven og broder, — hvem er du?

Visdomslæreren.

En mand, som sørger fordi han ser det guddoms-bårne gå under.

Fyrst Julian.

Hvad kalder du det guddoms-bårne?

Visdomslæreren.

Det uskabte i det skiftende.

Fyrst Julian.

Lige mørkt for mig.

Visdomslæreren.

Der gives en hel og herlig verden, som I Galilæere er blinde for. I den er tilværelsen en højtid mellem billedstøtter og under tempelsange,

med fyldte skummende skåler og med roser i håret. Svimlende broer spænder sig mellem ånd og ånd, lige til de fjerneste lys i rummet. —

Jeg kender den, som kunde være hersker i dette store solfulde rige.

Fyrst Julian
(angst).

Ja, med salighedens forlis!

Visdomslæreren.

Hvad er salighed? Genforening med ophavet.

Fyrst Julian.

Ja, i medvidende liv; genforening for mig, som den jeg er!

Visdomslæreren.

Genforening, som regndråbens med havet, som det smuldrende løvs med den jord, der fostred det.

Fyrst Julian.

O, havde jeg lærdom! Havde jeg våben at løfte mod dig!

Visdomslæreren.

Hent dig våben, unge mand! Læresalen er en tankernes og evnernes fægtesal —

Fyrst Julian
(vigende).

Ah!

Visdomslæreren.

Se hine glade ynglinge derborte. Der er Galilæere iblandt dem. Vildfarelser i de guddommelige ting volder ingen splid imellem os. —

Lev vel! I Galilæere har gjort sandheden landflygtig. Se nu du, hvorledes vi bærer skæbnens slag. Se os med løv om de løftede pander. Således går vi bort, — kortende natten med sang, og forventende Helios.

(han stiger ned af trappen, hvor lærlingerne har biet på ham; derpå hører man båden ro bort med dem.)

Fyrst Julian

(ser længe ud over vandet).

Hvem var han, den gådefulde mand?

Agathon

(kommer nærmere).

Hør mig, Julian —!

Fyrst Julian

(i livfuld bevægelse).

Han forstod mig! Og Libanios selv; den store, uforlignelige Libanios —! Tænk dig, Agathon, Libanios har sagt — —. O, hvor skarpt må dog ikke det hedenske øje være!

Agathon.

Dette var et fristelsens værk, tro mig!

Fyrst Julian

(uden at agte på ham).

Jeg holder det ikke længer ud imellem disse mennesker. Fra dem kom altså hine vederstyggelige spottedigte! Her forhånes jeg; de ler bag min ryg; her er ingen, som tror på det, jeg bærer i mig. De går efter mig; de vrænger ad mine lader og min tale; Hekebolios selv —!

O, jeg føler det, — Kristus viger fra mig; jeg bliver ond her.

Agathon.

O, du ved det ikke, — just du er særlig under nåden.

Fyrst Julian

(går op og ned ved rækværket).

Jeg er den, som Libanios gad kæmpe med. Hvilket sælsomt ønske! Libanios holder mig for sin ligemand. Det er mig han venter på —

Agathon.

Hør og lyd; Kristus venter på dig!

Fyrst Julian.

Ven, hvad mener du?

Agathon.

Synet, som drev mig til Konstantinopel —

Fyrst Julian.

Ja, ja, synet; det havde jeg næsten glemt. En åbenbaring, sagde du jo? O, fortæl, fortæl!

Agathon.

Det var hjemme i Kappadokia for en måned siden, eller lidt mere. Da kom det rygte ud, at hedningerne igen havde begyndt at holde lønlige sammenkomster ved nattetid i Kybeles tempel —

Fyrst Julian.

De dumdristige! Det er dem jo strængt forbudt —

Agathon.

Alle troende rejste sig også i harme. Øvrigheden lod templet bryde ned, og vi sønderslog

de forargelige afgudsbilleder. Ja, de mere nidkære iblandt os dreves af Herrens ånd til at gå videre. Under salmesang, og med hellige faner foran, drog vi gennem staden og faldt som vredens sendebud over de ugudelige; vi tog deres kostbarheder fra dem; mange huse blev stukne i brand; mange hedninger omkom i ilden; end flere flygtende dræbte vi i gaderne. O, det var en stor tid til Guds ære!

Fyrst Julian.

Og så? Synet, min Agathon!

Agathon.

Tre fulde nætter og dage var hævnens herre stærk i os. Men se, da kunde ikke kødets skrøbelighed længer holde skridt med åndens iver, og vi afstod fra forfølgelsen. —

Jeg lå på mit leje; jeg kunde hverken våge eller sove. Det tyktes mig at jeg var hul indvendig og at ånden var vegen fra mig. Jeg lå i brændende hede; jeg afrev mit hår, jeg græd, jeg bad, jeg sang; — jeg ved ikke mere hvorledes det var. —

Da, med et, så jeg foran mig ved væggen et hvidt skinnende lys, og i lys-skæret stod en mand i en fodsid kåbe. Der gik stråler ud fra hans hoved; han holdt et rør i armen og fæsted sine øjne mildt på mig.

Fyrst Julian.

Det så du!

Agathon.

Jeg så det. Og da talte han og sagde: stat op, Agathon; søg ham, som skal arve riget; byd ham gå ind i hulen og brydes med løverne.

Fyrst Julian.

Brydes med løverne? O, sælsomt, sælsomt! — Ah, om det var —! Mødet med hin vismand —. En åbenbaring; et bud til mig —; jeg skulde være under udvælgelsen?

Agathon.

Det er du visselig.

Fyrst Julian.

Brydes med løverne! — Ja, jeg ser det; — således er det, min Agathon! Det er Guds vilje at jeg skal søge Libanios —

Agathon.

Nej, nej, hør mig tilende!

Fyrst Julian.

— liste ham hans kunst og hans lærdom af, — fælde de vantro med deres egne våben, — slå, slå, som Paulus, — sejre, som Paulus, i Herrens sag!

Agathon.

Nej, nej, det er ikke således ment.

Fyrst Julian.

Kan du tvivle? Libanios, — er ikke han vældig som bergenes løve, og er ikke læresalen —?

Agathon.

Jeg siger dig, det er ikke så; thi skikkelsen føjed til: forkynd den kårne at han skal ryste kejserstadens støv af sine fødder, og aldrig mere gå ind ad dens porte.

Fyrst Julian.

Og det er du viss på, Agathon?

Agathon.

Ja, tilfulde.

Fyrst Julian.

Altså ikke her. Brydes med løverne? Hvor, hvor? O, hvor finder jeg lys i dette!

(Fyrst Gallos, en smuk stærkbygget mand på femogtyve år, med lyst krøllet hår og fuldt væbnet, kommer gennem alléen på venstre side.)

Fyrst Julian
(imod ham).

Gallos!

Fyrst Gallos.

Hvad godt? (peger på Agathon.) Hvem er det menneske?

Fyrst Julian.

Agathon.

Fyrst Gallos.

Hvilken Agathon? Du søger omgængelse med så mange slags —. Ah, for Gud, det er jo Kappadokieren! Du er bleven en hel mand —

Fyrst Julian.

Ved du det, Gallos, — kejseren har spurgt efter dig.

Fyrst Gallos
(spændt).

Nu? I nat?

Fyrst Julian.

Ja, ja; han vil tale med dig. Han syntes at være i den yderste vrede.

Fyrst Gallos.

Hvoraf ved du det? Hvad sagde han?

Fyrst Julian.

Jeg forstod det ikke. Han vilde vide, hvad et orakel havde svaret.

Fyrst Gallos.

Ah!

Fyrst Julian.

Dølg intet for mig. Hvad gælder det?

Fyrst Gallos.

Det gælder død eller landsforvisning.

Agathon.

Nådige frelser!

Fyrst Julian.

Hvad aned jeg ikke! Dog nej, kejserinden var trøstig. O, men tal, tal!

Fyrst Gallos.

Hvad skal jeg tale? Ved jeg mere, end du? Har kejseren ymtet om et orakel, så må et visst sendebud være fængslet, eller nogen har forrådt mig —

Fyrst Julian.

Sendebud? — Gallos, hvad er det, du har 'vovet!

Fyrst Gallos.

O, kunde jeg da længer leve dette liv i uvisshed og angst? Lad ham handle med mig, som han vil; alt andet er bedre, end dette —

Fyrst Julian
(sagte, fører ham nogle skridt tilside).

Varsom, Gallos! Hvad er det med sendebudet?

Fyrst Gallos.

Jeg har rettet et spørgsmål til Osiris-presterne i Abydos —

Fyrst Julian.

Ah, oraklet! Og dette hedenskab —!

Fyrst Gallos.

Hedenskabet skulde man nok sætte sig ud over; men — ja, nu kan du gerne vide det — jeg har spurgt om udfaldet af Perser-krigen —

Fyrst Julian.

Hvilket afsind! — Gallos, — jeg ser det på dig; du har spurgt om mere!

Fyrst Gallos.

Hold op; jeg har ikke spurgt —

Fyrst Julian.

Jo, jo; du har spurgt om en mægtig mands liv eller død!

Fyrst Gallos.

Og om nu så var? Hvad ligger os begge mere på hjerte, end dette?

Fyrst Julian
(falder ham i armene).

Ti stille, du rasende!

Fyrst Gallos.

Væk fra mig! Kryb du for ham, som en hund; — jeg er ikke tilsinds at tåle det længer. Jeg vil skrige det ud på alle torve — (råber til Agathon.) Har du set ham, Kappadokier? Har du set morderen?

Fyrst Julian.

Gallos! Broder!

Agathon.

Morderen!

Fyrst Gallos.

Morderen i den røde kåbe; min faders morder, min stedmoders, min ældste broders —

Fyrst Julian.

O, du kalder fordærvelse over os!

Fyrst Gallos.

Elleve hoveder i en eneste nat; elleve lig; vor hele slægt. — Ah, men du kan tro, samvittigheden tumler med ham; den risler ham gennem benpiberne som en orme-mylder.

Fyrst Julian.

Hør ikke på ham! Bort, bort!

Fyrst Gallos
(griber Julian i skulderen).

Stå; — du ser så bleg og forstyrret ud; er det kanske dig, som har forrådt mig?

Fyrst Julian.

Jeg! Din egen broder —!

Fyrst Gallos.

Ah, hvad broder, broder! Broderskabet skærmer ingen i vor slægt. Har du lønligt eftersporet mine veje, så sig det! Hvem anden skulde det være? Tror du ikke jeg ved, hvad her hviskes om? Kejseren tænker jo på dig til sin efterfølger.

Fyrst Julian.

Aldrig! Jeg sværger dig, elskede Gallos, det skal aldrig ske! Jeg vil ikke. En stærkere har kåret mig. — O, tro mig, Gallos; min vej er mærket. Jeg går ikke did, siger jeg. O, du hærskarernes Gud, — jeg på kejsersædet; — nej, nej, nej!

Fyrst Gallos.

Ha-ha; godt spillet, gøgler!

Fyrst Julian.

Ja, du kan vel spotte, du, som ikke ved, hvad der er hændt. Jeg ved det knapt selv. O, Agathon, — om dette hoved skulde salves! Var det ikke et frafald, — en synd til døden? Vilde ikke Herrens hellige olje brænde mig som dryppende bly!

Fyrst Gallos.

Da måtte vor høje frænde være mere skaldet, end Julius Cæsar.

Fyrst Julian.

Forbryd dig ikke —! Giv kejseren, hvad kejserens er —

Fyrst Gallos.

Min faders blod, — din faders og din moders —!

Fyrst Julian.

O, hvad ved vi om hine rædsler? Vi var jo små dengang. Det meste var soldaternes skyld; det var oprørerne, — onde rådgivere —

Fyrst Gallos

(ler).

Efterfølgeren øver sig!

Fyrst Julian

(i gråd).

O, Gallos, gid jeg fik dø eller forjages i dit sted! Jeg forspilder min sjæl her. Jeg skulde tilgive, — og jeg kan det ikke. Det onde vokser i mig; had og hævn hvisker —

Fyrst Gallos

(hurtigt, ser imod kirken).

Nu kommer han!

Fyrst Julian.

Vær sindig, dyrebare broder! — Ah, Hekebolios!

(Kirkedøren er imidlertid bleven åbnet. Menigheden strømmer ud; nogle går bort, andre blir stående udenfor for at se hoffet drage forbi. Mellem de kommende er skriftlæreren Hekebolios; han bærer prestelig klædning.)

Skriftlæreren Hekebolios
(idet han vil gå forbi til venstre).

Er det dig, min Julian? Ak, jeg har atter havt en tung stund for din skyld.

Fyrst Julian.

Desværre; det har du visst altfor ofte.

Skriftlæreren Hekebolios.

Kristus er fortørnet på dig, min søn! Det er dit trodsige sindelag, som han vredes over; det er dine kærlighedsløse tanker, al denne verdslige forfængelighed —

Fyrst Julian.

Jeg ved det, min Hekebolios! Du siger mig det så tidt.

Skriftlæreren Hekebolios.

Nys løfted jeg mig i bøn for din bedring. O, det var som om vor ellers så nåderige frelser slog det hen, — som om han ikke vilde høre på mig; han lod tant og spredthed snige sig ind i mine tanker —

Fyrst Julian.

Du bad for mig? O, du kærlighedsfulde Hekebolios, — du beder selv for os umælende dyr, — at sige, når vi går i hofklæder!

Skriftlæreren Hekebolios.

Hvad siger du, min søn!

Fyrst Julian.

Hekebolios, hvorledes kunde du skrive hint forsmædelige digt?

Skriftlæreren Hekebolios.

Jeg! Jeg sværger dig ved alt, hvad højt og helligt er —!

Fyrst Julian.

Det står i dine øjne at du lyver! Jeg ved med fuld visshed at du har skrevet det. Hvorledes kunde du skrive det, spørger jeg, — og det til og med i Libanios's navn?

Skriftlæreren Hekebolios.

Nu vel, min inderlig kære, når du ved det, så —

Fyrst Julian.

Ah, Hekebolios! Svig og løgn og falskhed —

Skriftlæreren Hekebolios.

Se, du dyrebare, så højt elsker jeg dig! Alt kan jeg gøre for den mands sjæl, hvem Herren engang skal salve. Har jeg sveget og løjet af omhu for dig, så ved jeg at en nådefuld Gud har med velbehag skuet ned på min færd og udstrakt sin billigende hånd derover.

Fyrst Julian.

Jeg blinde! Lad mig trykke disse mensvorne fingre —

Skriftlæreren Hekebolios.

Kejseren!

(Kejser Konstanzios med hele sit følge kommer fra kirken. Agathon er allerede under det foregående trådt tilbage mellem buskerne på højre side.)

Kejser Konstanzios.

O, denne livsalige himmelfred over mig!

Kejserinde Eusebia.

Du føler dig styrket, min Konstanzios?

Kejser Konstanzios.

Ja ja! Jeg så duen dale levende ned over mig. Den tog alle skyld-byrder med. — Nu tør jeg vove meget, Memnon!

Slaven Memnon
(sagte).

Vov straks, herre!

Kejser Konstanzios.

Der står de begge.
(han går hen imod dem).

Fyrst Gallos
(griber uvilkårligt efter sværdet og råber angst):

Gør mig ikke noget ondt!

Kejser Konstanzios
(med udstrakte arme).

Gallos! Frænde!
(han omfavner og kysser ham.)

Se, i lys af påskenattens stjerner vælger jeg den, som ligger mit hjerte nær. — Bøj jer alle til jorden. Hils Cæsar Gallos!

(Almindelig forbauselse blandt følget; uvilkårlige udråb høres.)

Kejserinde Eusebia
(med et skrig).

Konstanzios!

Fyrst Gallos
(fortumlet).

Cæsar!

Fyrst Julian.

Ah!

(han griber, ligesom i glæde, efter kejserens hænder.)

Kejser Konstanzios
(slår afværgende imod ham).

Nærm dig ikke! Hvad vil du? Er ikke Gallos den ældste? Hvad håb har du gjort dig? Hvilke rygter har du i dit forblindede hovmod —? Bort; bort!

Fyrst Gallos.

Jeg — jeg Cæsar!

Kejser Konstanzios.

Min arving og min efterfølger. Inden tre dage drager du til hæren i Asien. Perser-krigen ligger dig jo stærkt paa hjerte —

Fyrst Gallos.

O, min nådigste herre —!

Kejser Konstanzios.

Tak mig i gerning, elskede Gallos! Kong Sapores står vest for Eufrat. Jeg ved jo, hvor bekymret du er for mit liv; lad det altså være dit hverv at slå ham.

(han vender sig om, griber Julian med begge hænder om hovedet og kysser ham.)

Og du, Julian, fromme ven og broder, — det måtte så være.

Fyrst Julian.

Velsignelse over kejserens vilje!

Kejser Konstanzios.

Ingen ønsker! Dog hør, — jeg har også tænkt på dig. Vid, Julian, at nu kan du ånde frit i Konstantinopel —

Fyrst Julian.

Ja, lovet være Kristus og kejseren!

Kejser Konstanzios.

Du ved det allerede? Hvem har sagt dig det?

Fyrst Julian.

Hvilket, herre?

Kejser Konstanzios.

At Libanios er forvist?

Fyrst Julian.

Libanios — forvist!

Kejser Konstanzios.

Jeg har forvist ham til Athen.

Fyrst Julian.

Ah!

Kejser Konstanzios.

Der ude ligger skibet; han sejler inat.

Fyrst Julian

(sagte).

Ham selv; ham selv!

Kejser Konstanzios.

Du har jo længe ønsket det. Jeg har ikke kunnet føje dig før; men nu —; lad dette være dig et ringe vederlag, min Julian —

Fyrst Julian
(griber raskt hans hånd).

Herre, vis mig en nåde til!

Kejser Konstanzios.

Kræv alt, hvad du vil.

Fyrst Julian.

Lad mig rejse til Pergamon. Du ved, den gamle Ædesios lærer der —

Kejser Konstanzios.

Et højst sælsomt ønske. Du, imellem hedningerne —?

Fyrst Julian.

Ædesios er ikke farlig; han er en højsindet olding og derhos affældig —

Kejser Konstanzios.

Og hvad vil du ham, broder?

Fyrst Julian.

Jeg vil lære at brydes med løverne.

Kejser Konstanzios.

Jeg forstår din fromme tanke. Og du ræddes ikke —; du tror dig stærk nok —?

Fyrst Julian.

Gud Herren har råbt på mig med høj røst. Lig Daniel går jeg tryg og glad ind i løvekulen.

Kejser Konstanzios.

Julian!

Fyrst Julian.

I denne nat var du selv hans redskab uden at vide det. O, lad mig gå og rense verden!

Fyrst Gallos

(sagte til kejseren).

Føj ham, herre; det vil holde ham fra at pønse på større ting.

Kejserinde Eusebia.

Jeg beder dig, Konstanzios, — slå ikke denne dragende længsel ned.

Skriftlæreren Hekebolios

(sagte).

Høje kejser, lad ham rejse til Pergamon. Jeg mistvivler om at bøje ham her, og nu ligger der jo ikke så megen magt på —

Kejser Konstanzios.

Hvor skulde jeg kunne nægte dig noget i denne stund? Gå med Gud, Julian!

Fyrst Julian

(kysser hans hænder).

O, tak, — tak!

Kejser Konstanzios.

Og nu til glædesmåltid! Min kapuanske kok har opfundet nogle nye fastespiser, karpe-nakker i Kios-vin og —. Fremad; — næst efter mig, Cæsar Gallos!

(Toget sætter sig i bevægelse.)

Fyrst Gallos

(sagte).

Helena, hvilken vidunderlig omskiftelse!

Fyrstinde Helena.

O, Gallos, nu dages det over vort håb.

Fyrst Gallos.

Jeg kan knapt tro det! Hvem er skyld i dette?

Fyrstinde Hēlena.

Hyss!

Fyrst Gallos.

Du, elskede? Eller hvem — hvem?

Fyrstinde Helena.

Memnons spartanske hund.

Fyrst Gallos.

Hvad mener du?

Fyrstinde Helena.

Memnons hund. Julian har givet den et fodspark; det er det, som hævnes.

Kejser Konstanzios.

Hvorfor så taus, Eusebia?

Kejserinde Eusebia (sagte, i gråd).

O, Konstanzios, — at du kunde vælge så!

Kejser Konstanzios.

Elleve skygger kræved det.

Kejserinde Eusebia.

Ve os; dette besværger ikke skyggerne.

Kejser Konstanzios (råber).

Fløjtespillere! Hvorfor tier de skurke? Blæs, blæs!

(Alle, undtagen Fyrst Julian, går ud til venstre. Agathon kommer frem mellem træerne.)

Fyrst Julian.
Gallos hans efterfølger; og jeg — fri, fri, fri!

Agathon.
Vidunderligt er Herrens råd åbenbaret.

Fyrst Julian.
Hørte du, hvad her gik for sig?

Agathon.
Ja, alt.

Fyrst Julian.
Og imorgen, min Agathon, imorgen til Athen!

Agathon.
Til Athen? Du går jo til Pergamon.

Fyrst Julian.
Hyss! Du kender ikke til —; vi må være listige som slanger. Først til Pergamon, — og så til Athen!

Agathon.
Farvel, min ven og herre!

Fyrst Julian.
Vil du følge mig, Agathon?

Agathon.
Det kan jeg ikke. Jeg må hjem; jeg har min lille broder at sørge for.

Fyrst Julian

(ved rækværket).

Der letter de anker. — God bør, du vingede løve; Akilleus følger dig i kølvandet.

(råber dæmpet:)

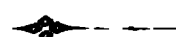
Ah!

Agathon.

Hvad var det?

Fyrst Julian.

Hist faldt en stjerne.

ANDEN HANDLING.

(I Athen. En åben plads, omgiven af søjlegange. På pladsen billedstøtter og vandspring. I det ene hjørne, til venstre, udmunder en trang gade. Solnedgang.)

(Basilios fra Cæsaræa, en fint bygget ung mand, sidder læsende ved en sokkel. Gregor fra Nazianz og andre af højskolens lærlinger spadserer i spredte klynger op og ned i søjlegangene. En større flok løber støjende over pladsen ud til højre; larm langt borte.)

Basilios fra Cæsaræa
(ser op fra sin bog).

Hvad betyder hine vilde skrig?

Gregor fra Nazianz.

Der er landet et skib fra Efesos.

Basilios fra Cæsaræa.

Med nye lærlinger?

Gregor fra Nazianz.

Ja.

Basilios fra Cæsaræa
(rejser sig).

Så får vi en larmfuld nat. Kom, Gregor; lad os ikke se al den uterlighed.

Gregor fra Nazianz
(peger ud til venstre).

Se did. Er det et lysteligere syn?

Basilios fra Cæsaræa.

Fyrst Julian —; med roser i håret, med blussende ansigt —

Gregor fra Nazianz.

Ja, og bag efter ham denne ravende tinøjede flok. Hør, hvor de lamme tunger laller af vin! De har siddet hele dagen i Lykons skænkestue.

Basilios fra Cæsaræa.

Og mange iblandt dem er vore egne, Gregor; det er kristne ynglinge —

Gregor fra Nazianz.

Så kalder de sig. Kaldte ikke Lampon sig kristen, — han, som krænkede oljehandleren Zenons datter? Og Hilarion fra Agrigent, og de to andre, der bedrev det, jeg væmmes ved at nævne —

Fyrst Julian
(høres råbende udenfor til venstre).

Eja, se, se, — Kastor og Pollux fra Kappadokia!

Basilios fra Cæsaræa.

Han har fåt øje på os. Jeg vil gå; jeg tåler ikke at se ham således.

Gregor fra Nazianz.

Jeg bliver; han trænger vel til en ven.

(Basilios fra Cæsaræa går ud til højre. I det samme kommer fyrst Julian og en skare unge mænd ud fra den trange gade. Han har uredt hår og er iført en kort kappe ligesom de andre. Blandt lærlingerne er Sallust fra Perusia.)

Mange i skaren.

Leve Athens lys! Leve visdommens og veltalenhedens elsker!

Fyrst Julian.

Al smiger er spildt. Ikke et vers mere får I idag.

Sallust fra Perusia.

Når vor fører tier, føler vi det tomt, som morgenen efter et natligt gilde.

Fyrst Julian.

Skal det være, så lad det være noget nyt. Lad det være en rettergangs-leg.

Hele flokken.

Ja, ja, ja; fyrst Julian på dommersædet!

Fyrst Julian.

Væk med fyrsten, I venner —

Sallust fra Perusia.

Stig op, du uforlignelige!

Fyrst Julian.

Jeg skulde formaste mig —? Hist står manden. Hvo er vel dreven i retslæren, som Gregor fra Nazianz?

Sallust fra Perusia.

Det er sandt!

Fyrst Julian.

På dommersædet, min vise Gregor; jeg er en anklaget.

Gregor fra Nazianz.

Jeg beder dig, ven, lad mig være udenfor.

Fyrst Julian.

På dommersædet, siger jeg! På dommersædet! (til de andre.) Hvad har jeg forbrudt?

Nogle stemmer.

Ja, hvad skal det være? Vælg selv!

Sallust fra Perusia.

Lad det være noget galilæisk, som vi ugudelige kalder det.

Fyrst Julian.

Rigtig; noget galilæisk. Nu har jeg det. Jeg har nægtet at svare kejseren skat —

Mange stemmer.

Ha-ha; ikke ilde! Ypperligt!

Fyrst Julian.

Her føres jeg frem; skubbet i nakken; med sammensnørte hænder —

Sallust fra Perusia
(til Gregor).

Blinde dommer — ja jeg mener, såsom retfærdigheden er blind —, se denne forvovne mand; han har vægret sig for at yde kejseren skat.

Fyrst Julian.

Tillad mig at kaste et ord i overvejelsens vægtskål. Jeg er en græsk borger. Hvor meget er en græsk borger kejseren skyldig?

Gregor fra Nazianz.

Hvad kejseren kræver.

Fyrst Julian.

Godt; men hvor meget, — ja, svar nu som om kejseren selv var tilstede i retten —, hvor meget tør kejseren kræve?

Gregor fra Nazianz.

Alt

Fyrst Julian.

Det var sandelig svaret, som om kejseren selv var tilstede. Men nu er der en knude; thi der står skrevet: giv kejseren, hvad kejserens er, — og Gud, hvad Guds er.

Gregor fra Nazianz.

Og hvad så?

Fyrst Julian.

Så sig mig, o kløgtige dommer, — hvor meget af mit hører Gud til?

Gregor fra Nazianz.

Alt.

Fyrst Julian.

Og hvor meget af Guds ejendom har jeg lov til at give kejseren?

Gregor fra Nazianz.

Kære venner, ikke mere af denne leg.

Lærlingerne

(under støj og latter).

Jo, jo; svar ham!

Fyrst Julian.

Hvor meget af Guds ejendom tør kejseren kræve?

Gregor fra Nazianz.

Jeg svarer ikke. Dette er usømmeligt både imod Gud og kejseren. Lad mig komme bort!

Mange stemmer.

Slå ring om ham!

Fyrst Julian.

Hold ham fast! Hvad, du højst uheldige dommer, du har forplumret kejserens sag, og nu vil du slippe fra det? Du vil flygte? Hvorhen, hvorhen? Til Skytherne? Frem for mig! Svar mig, I kejserens og visdommens vordende tjenere, — har han ikke villet unddrage sig kejserens magt?

Lærlingerne.

Jo, jo!

Fyrst Julian.

Og hvad straf sætter I for slig en ugerning?

Stemmer.

Døden! Døden i et vinkar!

Fyrst Julian.

Lad os tænke efter. Lad os svare, som om kejseren selv var tilstede. Hvor er grænsen for kejserens magt?

Nogle i skaren.

Kejserens magt er uden grænse.

Fyrst Julian.

Det skulde jeg mene. Men at ville unddrage sig det grænseløse, o I venner, er ikke det vanvid?

Lærlingerne.

Jo, jo; Kappadokieren er gal!

Fyrst Julian.

Og hvad er så vanvid? Hvad dømte vore forfædre om den tilstand? Hvad lærte de egyptiske prester? Og hvad siger mystikeren Maximos og de andre visdomsvenner i østerlandene? De siger at den himmelske gåde åbenbarer sig i den vanvittige. Vor Gregor — idet han sætter sig op imod kejseren — er altså i særligt forbund med det himmelske. — Udgyd vin for Kappadokieren; syng sange til vor Gregors pris; — en æresstøtte for Gregor fra Nazianz!

Lærlingerne
(under latter og jubel).

Priset være Kappadokieren! Priset være Kappadokierens dommer!

(Visdomslæreren Libanios, omgiven af lærlinger, kommer over pladsen.)

Visdomslæreren Libanios.

Ej, se, — jeg tror min broder Julian forkynder visdom på åbent torv!

Fyrst Julian.

Sig dårskab, min dyrebare; visdommen er jo vandret ud.

Visdomslæreren Libanios.

Er visdommen vandret ud?

Fyrst Julian.

Eller i færd med at vandre ud; thi, ikke sandt, også du agter dig ned til Piræos?

Visdomslæreren Libanios.

Jeg, min broder; hvad skulde jeg i Piræos?

Fyrst Julian.

Vor Libanios er altså den eneste lærer, som ikke ved, at der nys er landet et skib fra Efesos?

Visdomslæreren Libanios.

Ej, ven, hvad bryder jeg mig om hint skib!

Fyrst Julian.

Det er lastet til randen med lærdoms-spirer —

Visdomslæreren Libanios

(hånligt).

Det kommer jo fra Efesos!

Fyrst Julian.

Er ikke guldet lige vægtigt, hvor det kommer fra?

Visdomslæreren Libanios.

Guld? Ha-ha! De gyldne beholder Maximos for sig selv; dem slipper han ikke. Hvad er det for slags lærlinger, som vanligvis kommer hid fra Efesos? Kræmmersønner, håndværkeres førstefødte. Guld, siger du, min Julian? Jeg siger mangel på guld. Men denne guldmangel vil jeg udnytte, til deraf at præge en ægte vægtig guldmynt for eder, I unge! Eller er kanske ikke en gavnlig lære for livet, — når den fremsættes i en

sindrig og tiltrækkende form — at ligne med en fuldvægtig guldmynt? —

Hør da, hvis det så synes eder. Her blev sagt, at visse mænd i hast er ilet ned til Piræos? Hvem er de, disse ilsomme? Det være langt fra mig at nævne navne; selv kalder de sig visdomselskere og visdomslærere. Flyt eder nu i tanken ned til Piræos. Hvad går der for sig i denne stund, mens jeg står her i eders velvilligt lyttende klynge? Jeg skal sige jer, hvad der går for sig. Hine mænd, som holder sig selv for at elske og at forkynde visdommen, de stimler sammen på landgangsbroen; de puffes, de mundhugges, bides, glemmer al sømmelighed og sætter al anstand tilside. Og hvorfor? For at være den første på tofterne, — for at rive de mest velklædte ynglinge til sig, føre dem til sine huse, optage dem deri, håbende, siden at skulle drage fordel af dem på allehånde måder. — Hvilken skamfuldhed, hvilken opvågnen i tomhed, ligesom efter en rus, når det om føje tid viser sig — ha-ha-ha! — at hine ynglinge knapt førte med sig det fornødne til at betale ankomstgildet! — Lær heraf, I unge, hvor ilde det klæder en visdomselsker, og hvor ringe det lønner sig, at eftertragte de goder, som ligger udenfor sandheden.

Fyrst Julian.

O, min Libanios, når jeg hører dig med lukkede øjne, da hensynker jeg i en sød drøm om at Diogenes er genfødt iblandt os.

Visdomslæreren Libanios.

Din mund er fyrstelig ødsel, min inderlig kære!

Fyrst Julian.

Intet mindre. Og dog var jeg nær ved at bryde din tale af; thi denne gang vil i al fald en af dine medbrødre neppe føle sig skuffet.

Visdomslæreren Libanios.

Min ven spøger.

Fyrst Julian.

Din ven forsikrer dig at statholderen Milons to sønner er ombord.

Visdomslæreren Libanios
(griber ham i ærmet).

Hvad siger du?

Fyrst Julian.

Den Diogenes's efterfølger, som får dem at opdrage, vil neppe have nødig, for armods skyld, at drikke af den hule hånd.

Visdomslæreren Libanios.

Statholderen Milons sønner! Hin ædle Milon, som sendte kejseren syv persiske heste med sadeltøj, syet med perler —

Fyrst Julian.

Mange fandt at det var for ringe gave for Milon.

Visdomslæreren Libanios.

Meget sandt. Milon burde sendt et digt; eller han skulde sendt en vel affattet tale eller et

brev. Milon er en rigt udrustet mand; hele statholderen Milons slægt er rigt udrustet.

Fyrst Julian.

Mest de to ynglinge.

Visdomslæreren Libanios.

Det vil jeg tro. Guderne give, for den velgørende og gavmilde faders skyld, at de må falde i gode hænder! Så havde du dog ret, o Julian; skibet bragte virkelig guld fra Efesos. Thi er ikke åndens gaver det ægte guld? Men jeg har ingen ro på mig; disse unge mænds velfærd er i sandhed en vigtig sag; der afhænger så meget af, hvem der først får fat i dem. Mine unge venner, hvis I synes som jeg, da rækker vi disse to fremmede en vejledende hånd, hjælper dem at træffe det gavnligste valg af lærer og bolig og —

Sallust fra Perusia.

Jeg er med!

Lærlingerne.

Til Piræos! Til Piræos!

Sallust fra Perusia.

Vi skal hugge som vildsvin for Milons sønner!

(De går alle med Libanios ud til højre; kun fyrst Julian og Gregor fra Nazianz blir tilbage i søjlegangen.)

Fyrst Julian

(følger dem med øjnene).

Se, hvor de boltrer sig, lig en flok fauner. Hvor de slikker sig om mundkrogene i lystenhed

efter det måltid, som vil vanke inat. (vender sig til Gregor.) Havde de i denne stund et suk til Gud, skulde det være at han vilde tømme deres maver for frokosten.

Gregor fra Nazianz.

Julian —

Fyrst Julian:

Se kun på mig; jeg er ædru.

Gregor fra Nazianz.

Jeg ved det. Du er mådeholden i alle ting. Og dog lever du dette liv med.

Fyrst Julian.

Hvorfor ikke? Ved du eller jeg når lynet slår ned? Hvorfor så ikke leve en lys solrig dag? Glemmer du, at jeg har henslæbt både min barndom og mine første ungdomsår i et gyldent slaveri? Det var bleven mig til en vane, ja, jeg kan sige, et slags fornødenhed, at føle den visse skræk over mig. Og nu? Denne gravstilhed fra kejserens side; — denne lurende stumhed! Jeg forlod Pergamon uden kejserens samtykke; kejseren taug til det. Jeg drog på egen hånd til Nikomedia; jeg levte der og lærte både af Nikokles og af de andre; kejseren lod det ske. Jeg kom til Athen, søgte Libanios, som kejseren havde forbudt mig at se; — kejseren har tiet til denne dag. Hvorledes skal jeg tyde dette!

Gregor fra Nazianz.

Du skal tyde det i kærlighed, Julian!

Fyrst Julian.

O, du ved ikke —! Jeg hader denne magt udenfor mig, forfærdende når den handler, — end mere forfærdende når den hviler.

Gregor fra Nazianz.

Vær ærlig, ven, og sig mig om det er blot dette, som har ledt dig ind på alle de sælsomme veje.

Fyrst Julian.

Hvad mener du med sælsomme veje?

Gregor fra Nazianz.

Er det sandt, hvad rygtet siger, — at du tilbringer dine nætter med at udforske de hedenske hemmeligheder i Eleusis?

Fyrst Julian.

Ah, hvad! Jeg kan forsikre dig, der er ringe udbytte at hente hos hine gådelystne drømmere. Lad os ikke tale mere derom.

Gregor fra Nazianz.

Altså dog sandt! O, Julian, hvor kunde du søge dette skændselsfulde samkvem!

Fyrst Julian.

Jeg må leve, Gregor, — og dette her ved visdoms-skolen, det er ikke liv. Denne Libanios! Jeg tilgiver ham aldrig, at jeg har elsket ham så højt! Hvorledes gik jeg ikke ved ankomsten ydmyg og skælvende af glæde frem for det menneske, bøjed mig for ham, kyssed ham og kaldte ham min store broder.

Gregor fra Nazianz.

Ja, det var alle kristnes mening at du drev det for vidt.

Fyrst Julian.

Og dog kom jeg hid med højtid i sjælen. Jeg så i ånden en vældig kamp imellem os to, — verdens sandhed, som skulde brydes imod Guds sandhed. — Hvad er det blevet til? Libanios har aldrig for alvor villet denne kamp. Han har aldrig villet nogen kamp overhovedet; han vil kun sit eget. Jeg siger dig, Gregor, — Libanios er ingen stor mand.

Gregor fra Nazianz.

Da råber dog hele det oplyste Grækenland at han er det.

Fyrst Julian.

Og dog er han ingen stor mand, siger jeg dig. En eneste gang har jeg set Libanios stor; det var hin nat i Konstantinopel. Da var han stor, fordi han havde lidt en stor uret, og fordi en høj vrede fyldte ham. Men her! O, hvad har jeg ikke her været vidne til! Libanios har stor lærdom, men han er ingen stor mand. Libanios er grisk; han er forfængelig; han er optændt af misundelse. Eller tror du han har kunnet tåle det ry, som jeg, — vistnok for en stor del ved mine venners overbærenhed — har været så heldig at forhverve mig? Kommer du til Libanios, så kan han regne dig op alle dyders væsen og

kendetegn. Han har dem på rede hånd, ligesom han har bøgerne i sin bogsal. Men øver han disse dyder? Er hans liv som hans lære? Han en efterfølger af Sokrates og af Platon, — ha-ha! Smigred han ikke kejseren inden han blev forjaget? Smigred han ikke mig ved vort sammentræf i Konstantinopel, dette sammentræf, som han siden har gjort et yderst uheldigt forsøg på at stille i et latterligt lys! Og hvad er jeg ham nu? Nu skriver han breve til Gallos, til Cæsar Gallos, til kejserens arving, og ønsker ham til lykke med hans fremgang imod Perserne, skønt denne fremgang hidtil har været tarvelig nok og skønt Cæsar Gallos hverken udmærker sig ved lærdom eller ved nogen synderlig veltalenhed. — Og denne Libanios vedbliver Grækerne at kalde for visdomselskernes konge! Ah, jeg vil ikke nægte at dette harmer mig. Jeg troede dog, sandt at sige, at Grækerne måtte kunne træffe et bedre valg, hvis de fæstede sine øjne lidt mere på de visdommens og veltalenhedens dyrkere, som i de senere år —

Basilios fra Cæsaræa
(kommer fra højre side).

Breve! Breve fra Kappadokia!

Gregor fra Nazianz.

Også til mig?

Basilios fra Cæsaræa.

Se her; fra din moder.

Gregor fra Nazianz.

Min fromme moder!

(han åbner papiret og læser.)

Fyrst Julian

(til Basilios).

Er det din søster, som skriver?

Basilios fra Cæsaræa

(der er kommen med sit eget brev åbent).

Ja, det er Makrina. Hun melder både tunge og sælsomme tidender.

Fyrst Julian.

Hvilke; hvilke?

Basilios fra Cæsaræa.

Først om din høje broder Gallos. Han øver et strængt herredømme i Antiokia.

Fyrst Julian.

Ja, Gallos er hård. -- Skriver Makrina »strængt herredømme«?

Basilios fra Cæsaræa

(ser på ham).

Makrina skriver »blodigt« —

Fyrst Julian.

Ah, jeg tænkte det! Hvorfor gav dog kejseren ham denne ryggesløse enke, denne Konstantina, til ægte!

Gregor fra Nazianz

(læsende).

O, hvad uhørt skændighed?

Fyrst Julian.

Hvad er det, ven?

Gregor fra Nazianz
(til Basilios).

Nævner Makrina intet om, hvad der går for sig i Antiokia?

Basilios fra Cæsaræa.

Intet nøjere. Hvad er det? Du er bleg —

Gregor fra Nazianz.

Du kendte dog den ædle Klemazios, Alexandrineren?

Basilios fra Cæsaræa.

Ja, ja; hvad er der med ham?

Gregor fra Nazianz.

Han er myrdet, Basilios!

Basilios fra Cæsaræa.

Hvad siger du! Myrdet?

Gregor fra Nazianz.

Jeg kalder det myrdet; — de har henrettet ham uden lov og dom.

Fyrst Julian.

Hvem? Hvem har henrettet ham?

Gregor fra Nazianz.

Ja, hvem? Hvor kan jeg sige, hvem? Min moder fortæller sammenhængen således: Klemazios's svigermoder var bleven optændt af en uren elskov til sin datters mand; men da hun ingen

vej kunde komme med ham, skaffede hun sig gennem en bagdør adgang til slottet —

Fyrst Julian.

Hvilket slot?

Gregor fra Nazianz.

Min moder skriver kun slottet.

Fyrst Julian.

Nu? Og så —?

Gregor fra Nazianz.

Man ved kun, at hun der har skænket en fornem og mægtig kvinde et meget kostbart smykke for at udvirke en dødsdom —

Fyrst Julian.

Ah, men den fik de ikke!

Gregor fra Nazianz.

De fik den, Julian!

Fyrst Julian.

O, Jesus!

Basilios fra Cæsaræa.

Forfærdeligt! Og Klemazios —?

Gregor fra Nazianz.

Dødsdommen blev sendt til statholderen Honoratos. Denne svage mand voved ikke at modsætte sig så høj befaling. Klemazios blev fængslet og henrettet tidligt næste morgen, uden at han, som min moder skriver, fik åbne sin mund til forsvar.

Fyrst Julian
(sagte og bleg).

Brænd disse farlige breve; de kan bringe os alle i ulykke.

Basilios fra Cæsaræa.

Så åbenbar vold midt i en stor stad! Hvor er vi; hvor er vi?

Fyrst Julian.

Ja, du må vel spørge, hvor er vi! En kristen morder, en kristen bolerske, en kristen —

Gregor fra Nazianz.

Klager bøder ikke på denne sag. Hvad agter du at gøre?

Fyrst Julian.

Jeg? Jeg vil ikke mere gå til Eleusis; jeg vil afbryde alt samkvem med hedningerne, og takke Herren min Gud at han tog magtens fristelse fra mig.

Gregor fra Nazianz.

Godt; men så?

Fyrst Julian.

Jeg forstår dig ikke —

Gregor fra Nazianz.

Så hør. Du må ikke tro det er nok med mordet på Klemazios. Denne uhørte skændselsdåd har slåt ned som en pest over Antiokia. Alt ondt vågner op og myldrer frem af sine smuthuller. Min moder skriver at det er som

om en stinkende afgrund havde åbnet sig. Hustruer angiver sine mænd, sønner angiver sine fædre, presterne sine egne menigheds-lemmer —

Fyrst Julian.

Dette vil gribe videre om sig. Vederstyggeligheden vil fordærve os alle. — O, Gregor, om jeg kunde flygte til verdens grænse —!

Gregor fra Nazianz.

Din plads er på verdens navle, fyrst Julian!

Fyrst Julian.

Hvad kræver du?

Gregor fra Nazianz.

Du er denne blodige Cæsars broder. Træd frem for ham, — han kalder sig jo en kristen. Kast ham hans gerning i ansigtet; slå ham til jorden i rædsel og nag —

Fyrst Julian
(vigende).

Afsindige, hvad tænker du!

Gregor fra Nazianz.

Har du din broder kær? Vil du frelse ham?

Fyrst Julian.

Jeg havde Gallos kær som ingen anden.

Gregor fra Nazianz.

Du havde —?

Fyrst Julian.

Så længe han kun var min broder. Men nu —; er han ikke Cæsar? Gregor, — Basilios,

— o I dyrebare venner, jeg skjælver for mit liv, jeg ånder i angst for Cæsar Gallos. Og jeg skulde tænke på at træde ham under øjnene, jeg, hvis blotte tilværelse er en fare for ham!

Gregor fra Nazianz.

Hvorfor kom du til Athen? Du lod forkynde med stor bram over landene: fyrst Julian rejser fra Konstantinopel for at kæmpe imod den falske visdom, — for at hævde den kristne sandhed imod hedenskabets løgn. Hvad har du virket i så måde?

Fyrst Julian.

O, det var heller ikke her slaget skulde stå.

Gregor fra Nazianz.

Nej, det var ikke her; — ikke med talemåde imod talemåde, ikke med bog imod bog, ikke med ordets fægtende leg i læresalen! Nej, Julian, det er ude i livet, du skal møde frem, med livet i hænderne —

Fyrst Julian.

Jeg ser det; jeg ser det!

Gregor fra Nazianz.

Ja, som Libanios ser det! Ham spotted du. Han vidste alle dyders væsen og kendetegn; men læren var ham kun en lære. Hvor meget af dit hører Gud til? Hvor meget tør kejseren kræve?

Fyrst Julian.

Du sagde selv, det var bespottelse —

Gregor fra Nazianz.

Mod hvem? Mod Gud eller kejseren?

Fyrst Julian
(rask).

Nu vel; skal vi følges?

Gregor fra Nazianz
(afvisende).

Jeg har min lille kreds; jeg har min slægt at værge om. Videre går hverken min magt eller mine evner.

Fyrst Julian
(vil svare; pludselig lytter han mod højre og råber):

Til bakkanal!

Basilios fra Cæsaræa.

Julian!

Fyrst Julian.

Til bakkanal, I venner!

(Gregor fra Nazianz ser et øjeblik på ham; derpå går han bort gennem søjlegangen til venstre. Store flokke af højskolens lærlinger, med de nyankomne mellem sig, stormer under larm og skrig ind på torvet.)

Basilios fra Cæsaræa
(nærmere).

Julian, vil du høre mig?

Fyrst Julian.

Se, se! De har ført sine nye venner i bad, — salvet deres hår. Se, hvor de svinger kniplerne; hvor de hyler og slår i brostenene. Hvad siger du, Perikles? Jeg synes jeg fornemmer din vrede skygge —

Basilios fra Cæsaræa.

Kom, kom!

Fyrst Julian.

Ah, se ham, som de driver nøgen imellem sig. Nu kommer danserinder. Ah, ser du hvad —!

Basilios fra Cæsaræa.

Fy, fy; — vend dit øje bort!

(Aftenen er falden på. Hele skaren lejrer sig på torvet ved vandspringet. Der bringes vin og frugter. Sminkede piger danser ved fakkelskin.)

Fyrst Julian
(efter en kort taushed).

Sig mig, Basilios, hvorfor var den hedenske synd så skøn?

Basilios fra Cæsaræa.

Du fejler, ven; der er digtet og berettet skønt om den hedenske synd; men den var ikke skøn.

Fyrst Julian.

O, hvad siger du? Var ikke Alkibiades skøn når han, hed af vin, som en ung gud stormed gennem Athens gader ved nattetid? Var han ikke skøn i sin trods, når han håned Hermes og hamred på borgernes døre, — når han råbte på deres hustruer og døtre, mens kvinderne derinde skalv og i sukkende åndeløs taushed intet heller ønsked sig end at —

Basilios fra Cæsaræa.

O, jeg beder dig bønligt, lån mig øre.

Fyrst Julian.

Var ikke Sokrates skøn i symposiet? Og Platon og alle de glade svælgende brødre! Og dog bedrev de ting, som hine kristne halv-svin derborte skulde sværge sig fra Gud på, om nogen beskyldte dem for det. Og tænk dig derhos Ødipos, Medea, Leda —

Basilios fra Cæsaræa.

Digt, digt; — du blander digt og sandhed sammen.

Fyrst Julian.

Har ikke de digtede sind og viljer de skabtes vilkår? Og se så til vore hellige skrifter, både de ældre og de nye. Var synden skøn i Sodoma og Gomorra? Hævned ikke Jehovas ild, hvad Sokrates ikke veg tilbage for? — O, når jeg lever dette levnet i storm og sværm, så tænker jeg tidt på, om sandheden skulde være skønhedens fiende.

Basilios fra Cæsaræa.

Og i en slig stund kan du sukke efter skønhed? Har du så let glemt, hvad du nys hørte —?

Fyrst Julian
(holder sig for ørerne).

Ikke et ord mere om hine rædsler! Alt det fra Antiokia vil vi ryste af os. — —

Sig mig, hvad skriver Makrina videre? Der var noget andet; jeg synes, du sagde —; hvad kaldte du de øvrige tidender?

Basilios fra Cæsaræa.

Sælsomme?

Fyrst Julian.

Ja, ja; — hvad var det?

Basilios fra Cæsaræa.

Hun skriver om Maximos i Efesos —

Fyrst Julian
(levende)

Mystikeren?

Basilios fra Cæsaræa.

Ja, denne gådefulde mand. Nu er han dukket op igen; denne gang i Efesos. Alle de omliggende landsbyer er i gæring. Maximos' navn er på alles læber. Enten er han en gøgler, eller han står i en ulykkesvanger pagt med visse ånder. Selv kristne drages underlig hen af hans besynderlige tegn og gerninger.

Fyrst Julian.

Mere, mere; jeg beder dig!

Basilios fra Cæsaræa.

Der er ikke mere om ham. Makrina skriver kun at hun i Maximos's ankomst ser et vidnesbyrd om at vi er under Herrens vrede. Hun tror at der forestår os store trængsler for vore synders skyld.

Fyrst Julian.

Ja, ja, ja! — Hør, Basilios, hun må visselig være en sjelden kvinde, din søster.

Basilios fra Cæsaræa.

I sandhed, det er hun.

Fyrst Julian.

Når du meddeler mig af hendes breve, da er det, som om jeg fornam noget helt og fuldt, jeg længe havde sukket efter. Sig mig, står endnu hendes tanke til at vende sig bort fra verden og at leve i en øde egn?

Basilios fra Cæsaræa.

Den tanke står altid fast hos hende.

Fyrst Julian.

Virkelig? Hun, som alle gaver synes at være drysset ned over? Hun, som jo skal være både ung og skøn; hun, som har rigdom ivente og som råder over en — for en kvinde at være — højst uvanlig lærdom! Ved du vel, Basilios, at jeg brænder efter at få se hende? — Hvad vil hun i ensomheden?

Basilios fra Cæsaræa.

Jeg har jo fortalt dig, hendes brudgom døde. Hun holder ham for sin ventende husbond, hvem hun skylder alle sine tanker og hvem hun pligter at møde ren.

Fyrst Julian.

Sælsomt, hvor mange der drages imod ensomheden i disse tider. — Når du skriver til Makrina, kan du sige hende at også jeg —

Basilios fra Cæsaræa.

Hun ved det, Julian; men hun tror det ikke.

Fyrst Julian.

Hvorfor ikke? Hvad skriver hun?

Basilios fra Cæsaræa.

Jeg beder dig, ven, forskån mig —

Fyrst Julian.

Har du mig kær, så dølger du ikke et ord af, hvad hun skriver!

Basilios fra Cæsaræa

(rækker ham brevet).

Du vil det; — læs; det begynder der.

Fyrst Julian

(læser).

»Hver gang du skriver om kejserens unge slægtning, som er din ven, da fyldes mit sind af en stor og strålende glæde —«. O, Basilios, vær du mit øje; læs videre for mig.

Basilios fra Cæsaræa

(læser).

»Din fortælling om al den tillidsfulde visshed, hvormed han kom til Athen, var mig som et billed fra de gamle skrifters tid. Ja, jeg tror han er den genfødte David, som skal nedslå hedningernes kæmper. Guds ånd være over ham i striden og alle dage«.

Fyrst Julian

(griber ham om armen).

Lad det være nok med dette! Hun også? Hvad er det, I alle, ligesom med en mund, kræver af mig? Har jeg givet eder noget skyldbrev på at brydes med magtens løver —?

Basilios fra Cæsaræa.

Hvoraf kommer det, at alle troende i åndeløs forventning ser imod dig?

Fyrst Julian

(går et par gange op og ned i søjlegangen, standser og rækker efter brevet).

Giv hid; lad mig se. (læser) »Guds ånd være over ham i striden og alle dage«. —

O, Basilios, om jeg kunde —! Men jeg føler mig som hin Dædalos mellem himmel og hav. En svimlende højde og et svælgende dyb —. Hvad mening er der i disse røster, som råber til mig fra øst og vest at jeg skal frelse kristendommen? Hvor er den, denne kristendom, som skal frelses? Er den hos kejseren eller hos Cæsar? Jeg tænker, deres gerninger skriger: nej, nej! Er den hos de mægtige og fornemme, — hos disse hoffets lystne halvmænd, som folder hænderne over den mætte bug og piber: mon Guds søn er skabt af intet? Eller er den hos de oplyste, hos dem, der, ligesom du og jeg, har drukket skønhed og lærdom af de hedenske kilder? Hælder ikke de fleste af disse vore brødre til det arianske kætteri, som kejseren selv har så stor yndest for? Og nu den hele lurvede hob i riget, — alle de, som raser mod templerne, som myrder hedninger og hedningers slægt! Er det for Kristi skyld? Ha-ha! bagefter slås de indbyrdes om de dræbtes efterladenskaber. — Du kan spørge Makrina om kristendommen er at søge i ensomheden, — på søjlen, hvor støtte-helgenen står på et ben. Eller

er den i stæderne? Kanske hos hine bagere i Konstantinopel, som nys kæmped med næverne for at klare det spørgsmål om treenigheden består af tre personer eller af tre hypostaser! — Hvem af alle disse skulde Kristus ville tage i sin mund, om han steg ned til jorden igen? — Frem med Diogenes-lygten, Basilios! Lys op i dette nattemulm. — Hvor er kristendommen?

Basilios fra Cæsaræa.

Søg svaret der, hvor det var at finde i alle skrøbelige tider.

Fyrst Julian.

Stæng ikke din kundskabs brønd! Læsk mig, hvis du kan. Hvor skal jeg søge og finde?

Basilios fra Cæsaræa.

I de hellige mænds skrifter.

Fyrst Julian.

Det samme fortvivlelsens svar. Bøger, — altid bøger! Kom jeg til Libanios, så lød det: bøger, bøger! Kommer jeg til eder, — bøger, bøger, bøger! Stene for brød! Jeg kan ikke bruge bøger; — det er liv, jeg hungrer efter, samliv, ansigt til ansigt med ånden. Blev Saulus seende af en bog? Var det ikke en lysflod, der slog ham imøde, et syn, en røst —!

Basilios fra Cæsaræa.

Glemmer du synet og røsten, som hin Agathon fra Makellon —?

Fyrst Julian.

Et gådefuldt bud; et orakelråb, som jeg ikke kan tyde. Var jeg den kårne? Rigets arving, hed det. Og hvilket rige —? Der ruger tusend tvivl over den sag. Det ved jeg kun: i Athen er ikke løvens hule. Men hvor, hvor? O, jeg famler som Saulus i natten. Vil Kristus mig noget, så må han tale tydeligt. Fingeren i naglesåret —.

Basilios fra Cæsaræa.

Og dog står der skrevet —

Fyrst Julian
(slår ud med hånden).

Jeg ved alt, hvad der står skrevet. Dette med det skrevne, det er ikke sandhed i kødet. Føler du ikke ækkelhed og kvalme, ligesom ombord på et skib i vindstille, omtumlet mellem liv, skrift, hedensk visdom og skønhed? Der må komme en ny åbenbaring. Eller en åbenbaring af noget nyt. Der må, siger jeg; — tiden er inde. — Ja, en åbenbaring! O, Basilios, kunde du bede den ned over mig! Bloddøden, om så skal være —! Bloddøden —, ah, jeg svimler i dens sødme; tornekronen om min tinding —! (han griber sig med begge hænder om hovedet, fatter rosenkransen, som han river af, besinder sig længe og siger sagte:) Denne. Det havde jeg glemt. (kaster kransen bort.) Et eneste har jeg lært i Athen.

Basilios fra Cæsaræa.

Hvilket, Julian?

Fyrst Julian.

Den gamle skønhed er ikke længer skøn,
og den nye sandhed ikke længer sand.

(Visdomslæreren Libanios kommer hurtigt gennem søjlegangen fra højre side.)

Visdomslæreren Libanios
(endnu i frastand).

Nu har vi ham; nu har vi ham!

Fyrst Julian.

Ham? Jeg tænkte du havde dem begge.

Visdomslæreren Libanios.

Hvilke begge?

Fyrst Julian.

Milons sønner.

Visdomslæreren Libanios.

Ah, ja, dem har jeg også. Men vi har ham, min Julian!

Fyrst Julian.

Hvem, dyrebare broder?

Visdomslæreren Libanios.

Han har fanget sig i sit eget garn!

Fyrst Julian.

Aha, — en vismand altså?

Visdomslæreren Libanios.

Al visdoms modstander.

Fyrst Julian.

Hvem, hvem, spørger jeg?

Visdomslæreren Libanios.

Ved du det virkelig ikke? Har du ikke hørt nyheden om Maximos?

Fyrst Julian.

Om Maximos? O, hav dog den godhed —

Visdomslæreren Libanios.

Did hen måtte det komme med denne urolige sværmer, — skridt for skridt, ind i vanvidet —

Fyrst Julian.

Med andre ord: ind i den højeste visdom.

Visdomslæreren Libanios.

Ja, sådant kan siges. Men nu gælder det at handle og gribe øjeblikket. Du, vor højt skattede Julian, du er manden. Du er kejserens nære slægtning. Alle sande visdomsvenners håb er rettet på dig, både her og i Nikomedia —

Fyrst Julian.

Hør, o fortræffelige Libanios, — såsom jeg ikke er alvidende —

Visdomslæreren Libanios.

Så erfar da at Maximos nys er trådt åbenlyst frem med det, som ligger på bunden af hans lære.

Fyrst Julian.

Og det laster du ham for?

Visdomslæreren Libanios.

Han har udsagt, at han kan byde over ånder og skygger.

Fyrst Julian
(fatter hans kappe).

Libanios!

Visdomslæreren Libanios.

Alle på skibet var opfyldte af de forunderligste fortællinger, og her (viser et brev frem) her skriver min medbroder Eusebios udførligt om sagen.

Fyrst Julian.

Ånder og skygger —

Visdomslæreren Libanios.

I Efesos har Maximos nylig, i en stor forsamling, både af tilhængere og af modstandere, øvet forbudne kunster med Hekates billedstøtte. Det skede i gudindens tempel. Eusebios skriver, at han selv var tilstede, og var vidne til alt, fra først til sidst. Det var ravnsort nat omkring dem. Maximos talte sælsomme besværgelser; derpå afsang han en hymne, som ingen forstod. Da tændte marmorfaklen sig i støttens hånd —

Basilios fra Cæsaræa.

Ugudeligt værk!

Fyrst Julian
(åndeløs).

Og så —?

Visdomslæreren Libanios.

Og i det stærke blålige lys så de alle at støttens ansigt tog liv og smilte imod dem.

Fyrst Julian.

Hvad mere?

Visdomslæreren Libanios.

Forfærdelse greb de flestes sind. Alle styrted imod udgangen. Mange har ligget i sygdom eller vildelse bagefter. Men han selv, — skulde du tro det, Julian? — til trods for den skæbne, som ramte begge hans brødre i Konstantinopel, turer han frem på sin farlige og forargelige vej.

Fyrst Julian.

Forargelig? Kalder du denne vej en forargelig vej? Løber ikke al visdoms mål ud i dette? Samkvem mellem ånd og ånd —

Basilios fra Cæsaraæa.

O, dyrebare forvildede ven —!

Visdomslæreren Libanios.

Mere end forargelig, siger jeg! Hvad er Hekate? Hvad er guderne overhovedet for de opklaredes erkendelse? Heldigvis lever vi dog ikke i hin gamle blinde sangers tid. Maximos burde dog vide bedre, end som så. Har ikke Platon — og efter ham vi andre — kastet fortolkningens lys over det hele? Er det ikke forargeligt, nu, i disse vore egne dage, igen at ville hylle ind i gåder og tågefulde drømme denne beundringsværdige, håndgribelige og, jeg tør vel sige, møjsommeligt opførte bygning af begreb

og af udtydning, som vi, som visdommens elskere, som skolen, som —

Fyrst Julian
(stormende).
Farvel, Basilios! Jeg øjner et lys på min vej!

Basilios fra Cæsaræa
(slår armene om ham).
Jeg slipper dig ikke; jeg holder dig fast!

Fyrst Julian
(snor sig fra ham).
Ingen holder mig; — stamp ikke mod brodden —

Visdomslæreren Libanios.
Hvilket anfald af afsind! Ven, broder, medbroder, hvor vil du hen?

Fyrst Julian.
Did, did hen, hvor fakler tændes og hvor støtter smiler!

Visdomslæreren Libanios.
Og det kunde du! Du, Julian, du, vor stolthed, vort lys, vort håb, — du skulde ville ile til dette forblindede Efesos for at give dig i en gøglers vold! Vid, at i samme stund, som du fornedrer dig så dybt, i samme stund har du affØrt dig det herlige ry for lærdom og for veltalenhed, som du i disse år både i Pergamon og i Nikomedia og fornemmelig her ved Athens høje skole —

Fyrst Julian.

O, skole, skole! Bliv du hos dine bøger; —
nu har du pegt på den mand, jeg ledte efter.

(han går ilsomt ud gennem søjlegangen til venstre.)

Visdomslæreren Libanios

(ser en tid efter ham).

Denne fyrstelige yngling er farlig for videnskaben.

Basilios fra Cæsaræa

(halvt hen for sig).

Fyrst Julian er farlig for mere.

TREDJE HANDLING.

(I Efesos. Oplyst sal i fyrst Julians bolig. Indgangen fra forhallen er på højre side; længere tilbage en mindre dør, dækket af et forhæng. På venstre side en dør, som fører til husets indre rum. Baggrunden i salen dannes af en gennembrudt væg, udenfor hvilken man ser en liden indelukket gårdsplads, smykket med små statuer.)

(Tjenere bereder et festligt aftensmåltid og lægger hynder om bordet. Husmesteren Eutherios står ved indgangen og nøder under mange høfligheder Gregor fra Nazianz og Basilios fra Cæsaræa at træde ind.)

Husmesteren Eutherios.

Jo, jo; jeg forsikrer, det er alt sammen rigtigt.

Gregor fra Nazianz.

Umuligt! Driv dog ikke spot med os.

Basilios fra Cæsaræa.

Du spøger, ven! Hvor kan din herre vente os? Intet menneske har vidst vor afrejse fra Athen; intet ophold har sinket os undervejs; vi har sejlet ikap med skyerne og de vilde traner.

Husmesteren Eutherios.

Se eder om; se bordet der. Til daglig lever han af urter og brød.

Gregor fra Nazianz.

Ja, unægtelig; alle sanser vidner for dig; — vinkanderne, omvundne med blomster og grønt; lamper og frugter; røgelsen, som fylder salen med sin duft; fløjtespillerne foran husdøren —

Husmesteren Eutherios.

Tidligt imorges lod han mig kalde. Han lod til at være uvanligt glad; thi han gik op og ned ad gulvet og gned sig i hænderne. »Bered et rigeligt måltid«, sagde han, »thi inden aften kommer to venner fra Athen —«

(han har imidlertid kastet et øje imod den åbne dør til venstre, tier pludselig og trækker sig ærbødigt tilbage.)

Basilios fra Cæsaræa.

Er han der?

Husmesteren Eutherios

(nikker til svar; derpå giver han tjenerne et vink om at bortfjerne sig; de går ud gennem den større dør til højre; selv følger han efter).

(Fyrst Julian kommer kort efter ind fra venstre. Han er iført en lang østerlandsk klædning; hele hans adfærd er livfuld og forråder en stærk indre spænding.)

Fyrst Julian

(går hen imod dem og hilser dem med stor hæftighed).

Jeg ser eder! Jeg har eder! Tak, tak, at eders ånd fløj forud for eders legemer!

Gregor fra Nazianz.

Julian!

Basilios fra Cæsaræa.

Min ven og broder!

Fyrst Julian.

Jeg har været som en forsmægtende elsker efter eders håndtryk. Hofkrybet, eftertragtende visse folks bifald, kaldte mig en abe; — o, havde jeg dog abens fire hænder, at jeg kunde kryste eders fire på en gang!

Gregor fra Nazianz.

Men forklar dog —; dine tjenere møder os med fløjtespil for husdøren, vil føre os i bad, vil salve vort hår og smykke os med roser —

Fyrst Julian.

Jeg så eder sidste nat. Det var fuldmåne, ved I, — og da er ånden altid så forunderlig virksom i mig. Inde ved mit bord sad jeg i bogsalen og var falden i søvn, træt, o, I venner, så træt af at forske og at skrive. Da fyldtes huset som af et stormvejr; forhænget løftedes flagrende opad, og jeg så ud i natten, vidt over havet. Jeg hørte liflig sang; men de, som sangen kom fra, var to store fugle med kvindeansigter. De skar i skrå flugt ind mod kysten; der daled de lindt ned; fugle-hammene løste sig op som en hvidlig tåge, og i et mildt dæmrende skær så jeg eder to.

Gregor fra Nazianz.

Er du viss på alt dette?

Fyrst Julian.

Tænkte I på mig; talte I om mig inat?

Basilios fra Cæsaræa.

Ja, ja, — foran i skibet —

Fyrst Julian.

Hvad tid på natten var det?

Gregor fra Nazianz.

Hvad tid på natten havde du hint syn?

Fyrst Julian.

En time efter midnat.

Gregor fra Nazianz

(med et blik til Basilios).

Forunderligt.

Fyrst Julian

(gnider hænderne; op og ned ad gulvet).

Ser I! Ha-ha; ser I vel?

Basilios fra Cæsaræa

(følger ham med øjnene).

O, så er det dog sandt —

Fyrst Julian.

Hvilket? Hvad er sandt?

Basilios fra Cæsaræa.

Rygtet om de løndomsfulde kunster, som du her øver.

Fyrst Julian.

Ej, hvad kan ikke rygtet overdrive? — Men hvad siger rygtet om mig forresten? Jeg har ladet mig fortælle at der skal gå mange rygter om mig. Hvis jeg gad fæste lid til visses for-

sikring, så måtte jeg tro, der gaves få mænd i riget, om hvem der tales så meget, som om mig.

Gregor fra Nazianz.

Det kan du trygt tro.

Fyrst Julian.

Og hvad siger så Libanios til alt dette? Det var ham altid ukært at mængden sysselsatte sig med andre, end med ham. Og hvad siger de mange uforglemmelige venner i Athen for øvrigt? Man ved vel at jeg er i både kejserens og i hele hoffets unåde?

Gregor fra Nazianz.

Du? Jeg hører dog jævnlig nyheder fra hoflejren; men derom skriver min broder Cæsarios intet.

Fyrst Julian.

Jeg kan ikke tyde det anderledes, gode Gregor! Fra alle kanter agter de det rådeligt at holde øje med mig. Nylig sendte Cæsar Gallos sin husprest Aëzios hid for at udforske om jeg holder fast ved den uforfalskede lære.

Basilios fra Cæsaræa.

Og så —?

Fyrst Julian.

Jeg forsømmer ikke lettelig nogen morgenandagt i kirken. Også henregner jeg blodvidnerne til de udmærkede mennesker; thi det er i sandhed ingen ringe sag at lide så store smerter,

ja, endog døden, for sine meningers skyld. I det hele tror jeg nok at Aëzios var vel tilfreds med mig da han rejste.

Basilios fra Cæsaræa
(griber hans hånd).

Julian, — for vort inderlige venskabs skyld, — tal åbent om din stilling.

Fyrst Julian.

Jeg er jordens lykkeligste søn, I kære venner! Og Maximos, — ja, han bærer sit navn med rette, — Maximos er den største, som nogen tid har levet.

Gregor fra Nazianz
(bereder sig til at gå).

Vi vilde kun se dig, herre!

Fyrst Julian.

Kan dette gøre broder så fremmed imod broder? I viger i angst for det gådefulde. O, ja, det undrer mig ikke. Således veg også jeg, før jeg blev seende og før jeg aned det, som er livets kerne.

Basilios fra Cæsaræa.

Hvad kalder du livets kerne?

Fyrst Julian.

Maximos ved det. I ham er den ny åbenbaring.

Basilios fra Cæsaræa.

Og den er bleven dig til del?

Fyrst Julian.

Næsten. Jeg står lige ved det. Endnu i denne nat har Maximos lovet mig —

Gregor fra Nazianz.

Maximos er en sværmer eller han bedrager dig —!

Fyrst Julian.

Hvor tør du dømme om de hemmelige ting? Dette er ikke for din lærdom, min Gregor! Vejen ind i den store herlighed er forfærdelig. Hine drømmere i Eleusis var nær ved det rette spor; Maximos fandt sporet, og jeg siden — ved hans hånd. Jeg har vandret gennem mørke kløfter. Et tungt sumpet vand var ved min venstre side; — jeg tror det var en strøm, som havde glemt at flyde. Hvasse stemmer talte forvirret, pludseligt, og ligesom uden al årsag i natten. Fra og til så jeg et blåligt lys; skrækkelige skikkelser strøg mig forbi; — jeg gik og gik i dødens rædsel; men jeg holdt prøven ud. —

Siden, siden, — o, I dyrebare — jeg har med dette mit til ånd forvandlede legeme været langt inde i paradisets egne; englene har sunget sine lovsange for mig; jeg har skuet det midterste lys —

Gregor fra Nazianz.

Ve over denne ugudelige Maximos! Ve over denne til djævlen hjemfaldne hedenske gøgler!

Fyrst Julian.

Blindhed, blindhed! Maximos hylder sin forudgangne broder; han hylder begge hine store brødre, både lovgiveren fra Sinai og seeren fra Nazareth — —

Ved du, hvorledes erkendelsens ånd fyldte mig? — Det skede en nat under bøn og faste. Da fornam jeg at jeg blev rykket vidt — vidt ud i rummet og ud af tiden; thi der var høj sol-sittrende dag om mig, og jeg stod ensom på et skib med slappe sejl midt i det blanke strålende Græker-hav. Øerne tårned sig, lig lette fæstnede skylag, langt borte, og skibet lå tungt, som om det sov, paa den vinblå flade. —

Se, da blev denne flade mere og mere gennemsigtig, lettere, tyndere; til sidst var den der ikke mere, og mit skib hang over et tomt forfærdeligt dyb. Intet grønt, ingen sol dernede — kun den døde, slimede, sorte havbund i al sin afskylige nøgenhed. —

Men ovenover, i det uendelige hvælv, som før havde syntes mig tomhed, — der var livet; der tog det usynlige former og stilheden tog toner. — Da fatted jeg den store forløsende erkendelse.

Gregor fra Nazianz.

Hvilken erkendelse mener du?

Fyrst Julian.

Det, som er, det er ikke; og det, som ikke er, det er.

Basilios fra Cæsaræa.

O, du forspildes og fortabes i dette spind af lys og tåger!

Fyrst Julian.

Jeg? Sker der ikke jertegn? Forkynder ikke både varsler og visse sælsomme forekomster imellem stjernerne at den guddommelige vilje har noget endnu uopklaret i sinde med mig?

Gregor fra Nazianz.

Tro ikke deslige tegn; du kan ikke vide, hvis værk de er.

Fyrst Julian.

Jeg skulde ikke tro på lykke-spående tegn, der allerede har bekræftet sig?

(han drager dem nærmere til sig og siger sagte:)

Jeg kan lade eder vide, I venner, at en stor omvæltning står for døren. Cæsar Gallos og jeg skal inden føje tid komme til at dele herredømmet over verden, — han som kejser, og jeg som —, ja, hvad skal jeg kalde det? det ufødte kan jo ikke nævnes ved navn; thi det har intet. Altså ikke mere om dette før tidens fylde. Men om Cæsar tør jeg vel tale. — Ved I noget om hint syn, for hvilket man har fængslet og pint borgeren Apollinaris i Sidon?

Basilios fra Cæsaræa.

Nej, nej; hvor kan vi vide —?

Fyrst Julian.

Apollinaris har udsagt at han hørte nogen banke gentagne gange på døren ved nattetid.

Han stod da op og gik udenfor huset; og se, — derude fik han øje på en skikkelse, — mand eller kvinde —, det vidste han ikke. Og skikkelsen talte til ham og bød ham skaffe tilveje en purpurklædning, således, som nyvalgte herskere bærer dem. Men da Apollinaris i skræk vilde vægre sig for så farlige ting, var skikkelsen der ikke mere, og kun en røst råbte: gå, gå, Apollinaris, og få purpurklædningen hurtig færdig!

Gregor fra Nazianz.

Var det dette tegn, du nys sagde, havde bekræftet sig?

Fyrst Julian
(nikker langsomt).

Syv dage senere døde Cæsars hustru i Bithynia. Konstantina har altid været hans onde engel; derfor måtte hun nu bort, ifølge det omslag, som er sket i den guddommelige vilje. Tre uger efter Konstantinas død kom kejserens udsending, tribunen Skudilo, med stort følge til Antiokia, viste Cæsar Gallos kejserlig ære og bød ham i kejserens navn til gæst ved hoflejren i Rom. — Cæsars rejse er nu som en sejerherres tog gennem landene. I Konstantinopel har han holdt væddeløb i hippodromen, og mængden jubled højt da han, skønt endnu kun Cæsar af navn, stod frem på de fordums kejseres vis og rakte kransen til hin Korax, der vandt løbet. Så vidunderligt ophøjer Gud igen vor slægt, som var sunken under synd og forfølgelse.

Gregor fra Nazianz.

Sælsomt. I Athen gik andre rygter.

Fyrst Julian.

Jeg har sikker kundskab. Det haster med purpurklædningen, Gregor! Og skulde jeg så tvivle på de ting, Maximos har bebudet som nær forestående for mig? I nat falder det sidste slør. Her inde skal den store gåde vorde åbenbaret. O, bliv hos mig, mine brødre, — bliv hos mig i disse angstens og forventningens natte-timer! Når Maximos kommer, skal I være vidne til —

Basilios fra Cæsaræa.

Aldrig!

Gregor fra Nazianz.

Kan ikke ske; vi er på hjemrejsen til Kappadokia.

Fyrst Julian.

Og hvad har så brat forjaget jer fra Grækenland?

Basilios fra Cæsaræa.

Min moder er enke, Julian!

Gregor fra Nazianz.

Min fader er svag både af helbred og af sind; han trænger vel til en støtte.

Fyrst Julian.

O, men bliv i herberget; blot til imorgen —!

Gregor fra Nazianz.

Umuligt; vort rejsefølge bryder op ved daggry.

Fyrst Julian.

Ved daggry? Før midnat kunde dagen gry for eder.

Basilios fra Cæsaræa.

Julian, lad mig ikke drage bort i altfor stor angst. Sig mig, — når Maximos har tydet alle gåder for dig, — hvad så?

Fyrst Julian.

Mindes du hin flod, Strabon skriver om, — hin flod, som har sine kilder på det libyske berg? Den vokser og vokser i sit løb; men når den er som størst, siver den ud i ørkensanden og begraver sig selv i det jordens moderskød, hvoraf den fremgik.

Basilios fra Cæsaræa.

Du higer dog ikke mod døden, Julian!

Fyrst Julian.

Hvad I trældomsfuldt håber på bag døden, det er det just den store hemmeligheds mål at forhverve alle medvidende her i vort jordiske liv. Det er genoprejsning, som Maximos og hans lærlinge søger, — det er den forspildte lighed med guddommen. Hvorfor så tvivlende, I brødre? Hvorfor står I der, ligesom foran noget uoverstigeligt? Jeg ved, hvad jeg ved. I hvert af de skiftende slægts-led har der været en sjæl, hvori den rene Adam genfødtes; han var stærk i lovgiveren Moses; han havde evnen til at gøre sig jorden underdanig i den makedoniske Alexander; han var næsten fuldkommen i Jesus fra Nazareth.

Men se, Basilios, (han griber ham i armen) dem alle fattedes, hvad der er *mig* lovet, — den rene kvinde!

Basilios fra Cæsaræa
(river sig løs).

Julian, Julian!

Gregor fra Nazianz.

Du bespottelige, — did hen har dit hjertes hovmod trukket dig!

Basilios fra Cæsaræa.

O, Gregor, han er syg og forvildet!

Fyrst Julian.

Hvorfor al denne hånlige tvivl? Er det min spinkle vækst, som vidner imod mig? Ha-ha; jeg siger eder, denne grove kødfulde slægt skal forgå. Det vordende skal mere undfanges af ånden, end af legemet. I den første Adam var der ligevægt, som i hine billeder af guden Apollon. Siden har der ikke været ligevægt. Havde ikke Moses en stam tunge? Måtte ikke hans arme støttes da han skulde holde dem manende oprakte hist ved den røde havbugt? Trængte ikke Makedonieren jævnlig til at ildnes ved hjælp af visse stærke drikke og andre kunstige midler? Og nu Jesus fra Nazareth? Havde ikke han et skrøbeligt legeme? Faldt han ikke i søvn på skibet, mens dog de andre holdt sig vågne? Segned han ikke under korset, hint kors, som Jøden Simon bar med lethed? De to røvere segned ikke. — I kalder eder troende, og har dog så liden tro til

det vidunderliges åbenbarings-magt. Vent, vent, — I skal få se; — bruden skal visselig skænkes mig, og da —, hånd i hånd vil vi gå imod øst, did hen, hvor nogle siger at Helios fødes, — ind i ensomheden, skjule os, som guddommen skjuler sig, søge lunden ved Eufrats bredder, finde den, og der —, o, forherligelse — derfra skal en ny slægt i skønhed og ligevægt gå ud over jorden; der, I skriftbundne tvivlere, der skal åndens kejser-rige grundes!

Basilios fra Cæsaræa.

O, jeg må vel vride mine hænder i sorg over dig. Er du hin samme Julian, som for tre år siden drog fra Konstantinopel!

Fyrst Julian.

Den tid var jeg blind, som I nu; jeg kendte kun den vej, der standser ved læren.

Gregor fra Nazianz.

Ved du, hvor din vej standser?

Fyrst Julian.

Hvor vejen og målet er et. — For sidste gang, Gregor, Basilios, — jeg bønfalder eder, bliv hos mig. Det syn, jeg havde sidste nat, — både det og meget andet, tyder på et gådefuldt bånd imellem os. Dig, min Basilios, havde jeg så meget at sige. Du er jo din slægts hoved; og hvo ved, om ikke alt det lokkende, der er mig tilsagt —; om ikke gennem dig og i dit hus —

Basilios fra Cæsaræa.

Aldrig! Med min vilje skal ingen ledes ind i dit afsind og i dine vilde drømme.

Fyrst Julian.

Ah, hvad taler du om vilje? Jeg øjner en skrivende hånd på væggen; snart skal jeg tyde skriften.

Gregor fra Nazianz.

Kom, Basilios!

Fyrst Julian
(med udstrakte arme).

O, I venner; I venner!

Gregor fra Nazianz.

Mellem os er et skille fra denne dag.

(han drager Basilios med sig; begge går ud til højre.)

Fyrst Julian
(ser en stund efter dem).

Ja, gå! Gå, gå! — Hvad ved I to lærde mænd! Hvad bringer I med fra visdommens stad? Du, min stærke trodsige Gregor, — og du, Basilios, mere pige end mand, — I kender kun to gader i Athen, gaden til skolen og gaden til kirken; den tredje gade, over Eleusis og videre, den kender I ikke, og end mindre —. Ah!

(Forhænget på højre side drages til side. To tjenere i østerlandske klæder bringer ind en høj tilhyllet genstand, som de stiller i hjørnet bag bordet. Lidt efter kommer mystikeren Maximos gennem den samme dør. Han er en mager middelshøj mand med et brunt høgagtigt ansigt; hans hår og skæg er stærkt gråsprængt med undtagelse af de tykke øjenbryn og skægget over munden, der endnu har sin begsorte farve. Han bærer en spids hue og en lang sort klædning; i hånden har han en hvid stav.)

Mystikeren Maximos

(går, uden at agte på Julian, hen til den tilhyllede genstand, standser og giver tjenerne et vink; de fjerner sig lydløst).

Fyrst Julian

(sagte).

Endelig!

Mystikeren Maximos

(drager klædet bort; man ser en bronce-lampe på en høj trefod; derefter fremtager han en liden sølvkrukke og hælder olje i lampeskålen. Lampen tænder sig af sig selv og brænder med et stærkt rødligt skær).

Fyrst Julian

(i spændt forventning).

Er tiden inde?

Mystikeren Maximos

(uden at se på ham).

Er dit sind og dit legem rent?

Fyrst Julian.

Jeg har fastet og salvet mig.

Mystikeren Maximos.

Så kan nattens højtid begynde!

(han giver et tegn; danserinder og fløjtespillere viser sig i forgården. Musik og dans under det følgende.)

Fyrst Julian.

Maximos, — hvad er dette?

Mystikeren Maximos.

Roser i håret! Perlende vin! Se, se hist de skønne lemmer i leg!

Fyrst Julian.

Og midt under denne sansernes tummel vil du —?

Mystikeren Maximos.
Synden er kun i dit syn på det syndige.

Fyrst Julian.
Roser i håret! Perlende vin!
(han kaster sig ned på et af hynderne ved bordet, tømmer en fyldt skål, sætter den hurtigt fra sig og spørger:)
Ah, hvad var der i vinen?

Mystikeren Maximos.
En glød af den ild, som Prometheus stjal.
(han lægger sig ned på den anden side af bordet.)

Fyrst Julian.
Mine sanser bytter virksomhed; jeg hører klarhed og jeg ser toner.

Mystikeren Maximos.
Vinen er druens sjæl. Den frigjorte, frivillige fange. Logos i Pan!

De dansende piger
(synger i forgården).
Frigør dig, tømmende
Bakki blod; —
vug dig på strømmende
rythmers flod!

Fyrst Julian
(drikker).
Ja, ja, der er frigørelse i rusen. Kan du tyde denne salighed?

Mystikeren Maximos.
Rusen er dit bryllup med naturens sjæl.

Fyrst Julian.

Søde gåde; fristende lokkende —! Hvad var det? Hvi lo du?

Mystikeren Maximos.

Jeg?

Fyrst Julian.

Det hvisker ved min venstre side! Silkehyndet knittrer —

(bleg; springer halvt ivejret:)

Maximos, vi er ikke alene!

Mystikeren Maximos

(råber).

Vi er fem tilbords!

Fyrst Julian.

Symposion med ånderne!

Mystikeren Maximos.

Med skyggerne.

Fyrst Julian.

Nævn mine gæster!

Mystikeren Maximos.

Ikke nu. Hør, hør!

Fyrst Julian.

Hvad er det? Det bruser som en storm gennem huset —

Mystikeren Maximos

(skriger).

Julian! Julian! Julian!

Fyrst Julian.

Tal, tal! Hvad sker med os?

Mystikeren Maximos.

Bebudelsens time er over dig!

Fyrst Julian

(springer op og viger langt tilbage fra bordet).

Ah!

(Bordlamperne synes nær ved at slukkes; over den store broncelampe hæver sig en blåligt lysende kreds.)

Mystikeren Maximos

(kaster sig helt ned).

Øjet mod lyset!

Fyrst Julian.

Hist?

Mystikeren Maximos.

Ja, ja!

Pigernes sang

(dæmpet fra forgården).

Natten, den seende,
spænder sit spind;
lysten, den leende,
lokker dig ind.

Fyrst Julian

(stirrer mod lysskæret).

Maximos! Maximos!

Mystikeren Maximos

(sagte).

Ser du noget?

Fyrst Julian.

Ja.

Mystikeren Maximos.

Hvad ser du?

Fyrst Julian.

Jeg ser et skinnende ansigt i lyset.

Mystikeren Maximos.

Mand eller kvinde?

Fyrst Julian.

Jeg ved ikke.

Mystikeren Maximos.

Tal til det.

Fyrst Julian.

Tør jeg?

Mystikeren Maximos.

Tal; tal!

Fyrst Julian.
(nærmere).

Hvi blev jeg?

En stemme i lyset.

For at tjene ånden.

Mystikeren Maximos.

Svarer det?

Fyrst Julian.

Ja, ja.

Mystikeren Maximos.

Spørg mere.

Fyrst Julian.

Hvad er min gerning?

Stemmen i lyset.

Du skal grundfæste riget.

Fyrst Julian.

Hvilket rige?

Stemmen i lyset.

Riget.

Fyrst Julian.

Og på hvilken vej?

Stemmen i lyset.

På frihedens.

Fyrst Julian.

Tal fuldt ud! Hvad er frihedens vej?

Stemmen i lyset.

Nødvendighedens vej.

Fyrst Julian.

Og ved hvilken magt?

Stemmen i lyset.

Ved at ville.

Fyrst Julian.

Hvad skal jeg ville?

Stemmen i lyset.

Hvad du må.

Fyrst Julian.

Det blegner; det svinder —!

(nærmere.)

Tal, tal! Hvad må jeg?

Stemmen i lyset

(veklagende).

Julian!

(Lyskredsen opløser sig; bordlamperne brænder som før.)

Mystikeren Maximos
(ser op).

Borte?

Fyrst Julian.

Borte.

Mystikeren Maximos.

Er du nu vidende?

Fyrst Julian.

Nu mindst. Jeg hænger over det svælgende dybs befæstning, — midt imellem lys og mørke.
(han lægger sig atter ned.)

Hvad er riget?

Mystikeren Maximos.

Der er tre riger.

Fyrst Julian.

Tre?

Mystikeren Maximos.

Først er hint rige, som grundlagdes på kundskabens træ; så hint rige, der grundlagdes på korsets træ —

Fyrst Julian.

Og det tredje?

Mystikeren Maximos.

Det tredje er den store hemmeligheds rige, det rige, som skal grundlægges på kundskabens og på korsets træ tilsammen, fordi det hader og elsker dem begge, og fordi det har sine levende kilder under Adams lund og under Golgata.

Fyrst Julian.

Og det rige skal komme —?

Mystikeren Maximos.

Det står for døren. Jeg har regnet og regnet —

Fyrst Julian

(bryder hvast af).

Det hvisker igen! Hvem er mine gæster?

Mystikeren Maximos.

De tre hjørnestene under nødvendighedens vrede.

Fyrst Julian.

Hvem, hvem?

Mystikeren Maximos.

De tre store hjælpere i fornægtelse.

Fyrst Julian.

Nævn dem!

Mystikeren Maximos.

Det kan jeg ikke; jeg kender dem ikke; — men jeg kunde vise dig dem —

Fyrst Julian

Så vis mig dem! Straks, Maximos —!

Mystikeren Maximos.

Vogt dig —!

Fyrst Julian.

Straks; straks! Jeg vil se dem; jeg vil tale med dem, en for en.

Mystikeren Maximos.

Over dig selv komme skylden.

(han svinger sin stav og råber:)

Tag skikkelse og lad dig tilsyne, du udvælgelsens første offerlam!

Fyrst Julian.

Ah!

Mystikeren Maximos
(med tilhyllet ansigt).

Hvad ser du?

Fyrst Julian
(dæmpet).

Der ligger han; lige for hjørnet. — Han er stor, som Herakles, og skøn —, dog nej, ikke — —

(nølende.)

Kan du, så tal til mig!

En stemme.

Hvad vil du vide?

Fyrst Julian.

Hvad var dit hverv i livet?

Stemmen.

Min brøde.

Fyrst Julian.

Hvi forbrød du dig?

Stemmen.

Hvi blev jeg ikke min broder?

Fyrst Julian.

Ingen udflugter. Hvi forbrød du dig?

Stemmen.

Hvi blev jeg mig selv?

Fyrst Julian.

Og hvad vilde du, som dig selv?

Stemmen.

Hvad jeg måtte.

Fyrst Julian.

Og hvorfor måtte du?

Stemmen.

Jeg var mig.

Fyrst Julian.

Du er ordknap.

Mystikeren Maximos

(uden at se op).

In vino veritas.

Fyrst Julian.

Du traf det, Maximos!

(han hælder en fyldt skål ud foran det tomme sæde.)

Bad dig i vinduften, min blege gæst! Kvæg dig. Kend, kend, — den stiger tilvejrs som en offerrøg.

Stemmen.

Offerrøg stiger ikke altid.

Fyrst Julian.

Hvi rødmer hin stribe på panden? Nej, nej, — stryg ikke håret over. Hvad er det?

Stemmen.

Tegnet.

Fyrst Julian.

Hm; ikke videre om det. Og hvad frugt har din brøde båret?

Stemmen.

Den herligste.

Fyrst Julian.

Hvad kalder du den herligste?

Stemmen.

Livet.

Fyrst Julian.

Og livets grund?

Stemmen.

Døden.

Fyrst Julian.

Og dødens?

Stemmen
(taber sig, som i et suk).

Ja, *det* er gåden!

Fyrst Julian.

Borte!

Mystikeren Maximos
(ser op).

Borte?

Fyrst Julian.

Ja.

Mystikeren Maximos.

Kendte du ham?

Fyrst Julian.

Ja.

Mystikeren Maximos.

Hvem var det?

Fyrst Julian.

Kain.

Mystikeren Maximos.

Den vej altså! Forsk ikke mere!

Fyrst Julian
(slår ud med hånden).

Den anden, Maximos!

Mystikeren Maximos.

Nej, nej, nej; — jeg gør det ikke!

Fyrst Julian.

Den anden, siger jeg! Du har tilsvoret mig at komme tilbunds i visse ting. Den anden, Maximos! Jeg vil se ham; jeg vil kende mine gæster!

Mystikeren Maximos.

Du har villet det, ikke jeg.

(han svinger staven.)

Her frem og lad dig tilsyne, du villende slave, du, som hjalp ved den næste store verdens-vending!

Fyrst Julian
(stirrer et øjeblik i det tomme rum; pludselig strækker han hånden afværgende ud imod sædet lige ved siden af sig og siger dæmpet):

Ikke nærmere!

Mystikeren Maximos
(bortvendt.)

Ser du ham?

Fyrst Julian.

Ja.

Mystikeren Maximos.

Hvorledes ser du ham?

Fyrst Julian.

Jeg ser ham som en rødskægget mand. Han har forrevne klæder og et reb om halsen. — —
Tal til ham, Maximos!

Mystikeren Maximos.
Du må tale.

Fyrst Julian.
Hvad var du i livet?

En stemme
(lige ved ham).
Verdens-vognens tolvte hjul.

Fyrst Julian.
Det tolvte? Det femte regnes alt for unyttigt.

Stemmen.
Hvor var vognen rullet hen uden mig?

Fyrst Julian.
Hvor rulled den hen ved dig?

Stemmen.
Ind i forherligelsen.

Fyrst Julian.
Hvi hjalp du?

Stemmen.
Fordi jeg var villende.

Fyrst Julian.
Hvad vilde du?

Stemmen.
Hvad jeg måtte ville.

Fyrst Julian.
Hvem kåred dig?

Stemmen.
Mesteren.

F y r s t J u l i a n.

Var mesteren forud-vidende da han kåred dig?

S t e m m e n.

Ja, det er gåden!

(kort stilhed.)

M y s t i k e r e n M a x i m o s.

Du tier?

F y r s t J u l i a n.

Han er her ikke mere.

M y s t i k e r e n M a x i m o s

(ser op).

Kendte du ham?

F y r s t J u l i a n.

Ja.

M y s t i k e r e n M a x i m o s.

Hvad hed han i livet?

F y r s t J u l i a n.

Judas Ischariotes.

M y s t i k e r e n M a x i m o s

(springer op).

Afgrunden skyder blomster; natten forråder sig selv!

F y r s t J u l i a n

(skriger til ham).

Den tredje frem!

M y s t i k e r e n M a x i m o s.

Han skal komme!

(svinger staven.)

Her frem, du tredje hjørnesten! Her frem, du tredje store frigivne under nødvendigheden!

(kaster sig atter ned på hyndet og vender sit ansigt bort.)

Hvad ser du?

Fyrst Julian.

Jeg ser intet.

Mystikeren Maximos.

Og dog er han her.

(svinger staven igen.)

Ved Salomons segl, ved øjet i trekanten, — jeg besværger dig, — lad dig tilsyne! — —

Hvad ser du nu?

Fyrst Julian.

Intet; intet!

Mystikeren Maximos

(svinger atter staven).

Her frem, du —! — —

(holder pludselig inde, udstøder et skrig og springer op fra bordet.)

Ah, lyn i natten! Jeg ser det; — al kunst er forgæves.

Fyrst Julian

(rejser sig).

Hvorfor? Tal, tal!

Mystikeren Maximos.

Den tredje er ikke iblandt skyggerne endnu.

Fyrst Julian.

Han lever?

Mystikeren Maximos.

Ja, han lever.

Fyrst Julian.

Og her, sagde du —!

Mystikeren Maximos.

Her, eller hist, eller blandt de ufødte; — jeg ved ikke —

Fyrst Julian
(trænger ind på ham).

Du lyver! Du bedrager mig! Her, her, sagde du —!

Mystikeren Maximos.

Slip min kappe!

Fyrst Julian.

Altså du eller jeg! Men hvem af os?

Mystikeren Maximos.

Slip kappen, Julian!

Fyrst Julian.

Hvem af os? Hvem? Alt hænger i dette ene!

Mystikeren Maximos.

Du er mere vidende end jeg. Hvad forkyndte røsten i lyset?

Fyrst Julian.

Røsten i lyset —?
(med et skrig.)
Riget! Riget? Grundfæste riget —!

Mystikeren Maximos.

Det tredje rige!

Fyrst Julian.

Nej; og tusende gange nej! Vig, fordærver! Jeg siger mig løs fra dig og fra alt dit værk —

Mystikeren Maximos.

Fra nødvendigheden?

Fyrst Julian.

Jeg trodser nødvendigheden! Jeg vil ikke tjene den. Jeg er fri, fri, fri!

(Larm udenfor; danserinderne og fløjtespillerne flygter.)

Mystikeren Maximos

(lytter mod højre).

Hvad skræk og skrig —?

Fyrst Julian.

Der trænger fremmede mennesker ind i huset —

Mystikeren Maximos.

Man mishandler dine tjenere; de vil myrde os!

Fyrst Julian.

Vær rolig; os kan ingen ramme.

Husmesteren Eutherios

(kommer ilsomt over forgården).

Herre, herre!

Fyrst Julian.

Hvem volder hin larm udenfor?

Husmesteren Eutherios.

Fremmede mænd har omringet huset; de har sat vagt ved alle udgange; de bryder ind — næsten med vold. Der kommer de, herre! Der er de!

(Quæstoren Leontes med et stort og pragtfuldt følge kommer ind fra højre.)

Quæstoren Leontes.

Tilgiv, jeg anråber dig hundrede gange, min nådigste herre —

Fyrst Julian
(et skridt tilbage).

Hvad ser jeg!

Quæstoren Leontes.

Dine tjenere vilde formene mig at slippe ind; og da det var mig så højst magtpåliggende —

Fyrst Julian.

Du her i Efesos, min fortræffelige Leontes!

Quæstoren Leontes.

Jeg har rejst nætter og dage som kejserens udsending.

Fyrst Julian
(bleg).

Til mig? Hvad vil kejseren mig? Jeg er mig sandelig ingen brøde bevidst. Jeg er syg, Leontes! Denne mand (tyder mod Maximos) er hos mig som læge.

Quæstoren Leontes.

Tillad mig, nådige herre —!

Fyrst Julian.

Hvi trænger man voldsomt ind til mig? Hvad er det kejseren vil?

Quæstoren Leontes.

Han vil glæde dig, herre, med et stort og vigtigt budskab.

Fyrst Julian.

Jeg beder dig, lad mig vide, hvad budskab du bringer.

Quæstoren Leontes
(knæler).

Min allerhøjeste herre, — prisende din og min egen lykke hilser jeg dig som Cæsar.

Quæstorens følge.

Længe leve Cæsar Julian!

Mystikeren Maximos.

Cæsar!

Fyrst Julian
(viger med et udråb tilbage).

Cæsar! Stå op, Leontes! Hvad afsind taler du!

Quæstoren Leontes.

Jeg bringer kejserens bud.

Fyrst Julian.

Jeg — jeg Cæsar! — Ah, hvor er Gallos?

Quæstoren Leontes.

O, spørg ikke.

Fyrst Julian.

Hvor er Gallos? Jeg besværger dig, — hvor er Gallos?

Quæstoren Leontes
(står op).

Cæsar Gallos er hos sin elskede hustru.

Fyrst Julian.

Død!

Quæstoren Leontes.

Salig hos sin hustru.

Fyrst Julian.

Død; død! Gallos død! Død midt på sit sejerstog! Men når, — og hvor?

Quæstoren Leontes.

O, dyrebare herre, forskån mig —

Gregor fra Nazianz

(brydes med vagten ved indgangen).

Jeg må ind til ham! Tilside, siger jeg. — Julian!

Fyrst Julian.

Gregor, broder, — så kom du dog igen!

Gregor fra Nazianz.

Er det sandt, hvad rygtet kaster som en pileregn over staden?

Fyrst Julian.

Jeg er selv som rammet af rygtets pile. Tør jeg tro på denne blanding af lykke og ulykke?

Gregor fra Nazianz.

For Kristi skyld, vis fristeren fra dig!

Fyrst Julian.

Kejserens bud, Gregor!

Gregor fra Nazianz.

Du vil træde på din broders blodige lig —

Fyrst Julian.

Blodige —?

Gregor fra Nazianz.

Ved du det ikke? Cæsar Gallos er myrdet.

Fyrst Julian

(med sammenslagne hænder).

Myrdet!

Quæstoren Leontes.

Ah, hvo er denne forvovne —?

Fyrst Julian.

Myrdet; myrdet! (til Leontes.) Han lyver dog?

Quæstoren Leontes.

Cæsar Gallos er falden på sine gerninger.

Fyrst Julian.

Myrdet; — hvo myrded ham?

Quæstoren Leontes.

Hvad der er sked, var en nødvendighed, høje herre! Cæsar Gallos har misbrugt magten som en rasende her i Østerlandene. Hans stilling som Cæsar var ham ikke længer nok. Hans færd, både i Konstantinopel og andetsteds undervejs, viste tilfulde, hvad han pønsed på.

Fyrst Julian.

Jeg spørger ikke om hans brøde; det andet vil jeg vide.

Quæstoren Leontes.

O, lad mig skåne dine broderlige øren.

Fyrst Julian.

Mine broderlige øren kan tåle, hvad mine sønlige øren har tålt. Hvo dræbte ham?

Quæstoren Leontes.

Tribunen Skudilo, som ledsaged ham, fandt det rådeligt at lade ham henrette.

Fyrst Julian.

Hvor? Dog ikke i Rom?

Quæstoren Leontes.

Nej, herre, det skede på rejsen did, — i staden Pola i Illyrien.

Fyrst Julian
(bøjer sig).

Kejseren er stor og retvis. — Den sidste af slægten, Gregor! — Kejser Konstanzios er stor.

Quæstoren Leontes
(tager en purpurkåbe fra en af følget).

Høje Cæsar, værdiges at iføre dig —

Fyrst Julian.

Rød! Væk med den! Var det den, han bar i Pola —?

Quæstoren Leontes.

Den er kommen ny fra Sidon.

Fyrst Julian
(med et blik til Maximos).

Fra Sidon! Purpurklædningen —!

Mystikeren Maximos.

Apollinaris's syn!

Gregor fra Nazianz.

Julian; Julian!

Quæstoren Leontes.

Se, den sendes dig af din frænde, kejseren. Han lader dig sige at han, barnløs som han er, håber at du vil læge dette hans livs dybeste sår. Han ønsker at se dig i Rom. Derefter er det hans vilje at du går som Cæsar til Gallien. De

alemanske grænsefolk har sat over Rhin-strømmen og gjort et farligt indfald i riget. Han bygger trygt på dit held og din fremgang imod barbarerne. I drømme har visse ting åbenbaret sig for ham, og hans sidste ord til mig ved afrejsen var, at det sikkerlig skulde lykkes dig at grundfæste riget.

Fyrst Julian.

Grundfæste riget! Røsten i lyset, Maximos!

Mystikeren Maximos.

Tegn imod tegn.

Quæstoren Leontes.

Hvorledes, høje Cæsar?

Fyrst Julian.

Også mig er visse ting varslet; men dette —

Gregor fra Nazianz.

Sig nej, Julian! Det er fordærvelsens vinger de vil hæfte til dine skuldre.

Quæstoren Leontes.

Hvo er du, som trodser kejseren?

Gregor fra Nazianz.

Mit navn er Gregor; jeg er søn af biskoppen i Nazianz; — gør med mig, hvad I vil.

Fyrst Julian.

Han er min ven og broder; ingen røre ham!

(En stor menneskesværm har imidlertid opfyldt forgården.)

Basilios fra Cæsaræa

(baner sig vej gennem mængden).

Tag ikke purpuret, Julian!

Fyrst Julian.
Du også, min trofaste Basilios!

Basilios fra Cæsaræa.
Tag det ikke! For Gud Herrens skyld —

Fyrst Julian.
Hvad forfærder dig ved dette?

Basilios fra Cæsaræa.
De rædsler, som vil komme.

Fyrst Julian.
Ved mig skal riget grundfæstes.

Basilios fra Cæsaræa.
Kristi rige?

Fyrst Julian.
Kejserens store skønne rige.

Basilios fra Cæsaræa.
Var det kejserens rige, som stod i lys for dit syn, da du som barn forkyndte læren fra de kappadokiske blodvidners grave? Var det kejserens rige, du drog fra Konstantinopel for at grundfæste på jorden? Var det kejserens rige —

Fyrst Julian.
Tåger, tåger; — alt hint ligger bag mig som en vild drøm.

Basilios fra Cæsaræa.
Dig var det bedre at du selv, med en møllesten om din hals, lå på havets bund, end at denne drøm skulde ligge bag dig. — Ser du

Fyrst Julian.

Her står ikke tegn imod tegn. Maximos, Maximos, du har været blind, du seende! — Purpurkåben om mig!

(Quæstoren Leontes iſører ham kåben).

Basilios fra Cæsaræa.

Det er sked!

Mystikeren Maximos

(mumler for sig selv, med oprakte hænder).

Sejr og lys over den villende!

Quæstoren Leontes.

Og nu til statholderens bolig; folket vil hilse Cæsar.

Fyrst Julian.

Cæsar bliver i sin ophøjelse, hvad han var, — den fattige visdomselsker, der tog alt af kejserens nåde. — Til statholderens bolig, I venlige herrer!

Stemmer blandt quæstorens følge.

Plads, plads for Cæsar Julian!

(Alle går ud gennem forgården under mængdens bifaldsråb; kun Gregor og Basilios blir stående.)

Basilios fra Cæsaræa.

Gregor! I hvad der så kommer, — lad os holde sammen.

Gregor fra Nazianz.

Her er min hånd.

FJERDE HANDLING.

(Ved Lutetia i Gallien. En sal i Cæsars palats «De varme bade» udenfor staden. Indgangsdør i baggrunden; til højre en anden mindre dør; foran på venstre side er et vindu med forhæng.)

(Fyrstinde Helena, rigt smykket, med perler i håret, sidder i en armstol og ser ud gennem vinduet. Slavinden Myrrha står ovenfor hende og holder forhænget tilside.)

Fyrstinde Helena.

Hvilken stimmel! Hele staden strømmer dem imøde. — Hyss! Myrrha, — hører du ikke fløjter og trommer?

Slavinden Myrrha.

Jo, jeg synes visst —

Fyrstinde Helena.

Du lyver! Larmen er for stærk; du kan intet høre. (springer op.) O, denne marterfulde usikkerhed! Ikke at vide om han kommer som sejerherre eller som flygtning.

Slavinden Myrrha.

Ængst dig ikke, min herskerinde; Cæsar er jo altid kommen som sejerherre.

Fyrstinde Helena.

Ja, før; efter alle de mindre sammenstød. Men dennegang, Myrrha! Dette store forfærdelige slag. Alle disse krydsende rygter. Hvis Cæsar var kommen som sejerherre, hvorfor skulde han da have skikket hint brev til stadsforstanderne og forbudt dem at møde ham med æresbevisninger udenfor portene?

Slavinden Myrrha.

O, du veed jo, herskerinde, hvor lidet din høje husbond tragter efter slige ting.

Fyrstinde Helena.

Ja, ja, det er vel sandt. Og hvis han havde lidt noget nederlag — i Rom måtte man jo vide det — mon kejseren da havde skikket os denne udsending, som må kunne være her endnu idag, og hvis ilbud har bragt mig alle disse rige smykker og gaver? Ah, Eutherios! Nu, nu?

Husmesteren Eutherios
(fra baggrunden).

Min fyrstinde, det er ganske umuligt at erfare noget pålideligt —

Fyrstinde Helena.

Umuligt? Du bedrager mig! Soldaterne selv må dog vide —

Husmesteren Eutherios.

Det er kun barbariske hjælpetropper, som rykker ind, — Bataver og andre, — og de ved intet.

Fyrstinde Helena
(vrider sine hænder).

O, har jeg fortjent denne kval! Søde, hellige Kristus, har jeg da ikke anråbt dig nat og dag —

(lytter og skriger ud.)

Ah, min Julian! Jeg hører ham! — Julian; min elskede!

Cæsar Julian
(i støvet rustning, kommer hurtigt fra baggrunden).

Helena!

Husmesteren Eutherios.

Min høje Cæsar!

Cæsar Julian
(favner fyrstinden med voldsomhed).

Helena! — Stæng alle døre, Eutherios!

Fyrstinde Helena.

Slagen! Forfulgt!

Husmesteren Eutherios.

Herre!

Cæsar Julian.

Dobbelte vagter for dørene; lad ingen slippe ind! Hør; er her kommet nogen udsending fra kejseren?

Husmesteren Eutherios.

Nej, herre; men der er en udsending ivente.

Cæsar Julian.

Gå, gå! (til slavinden.) Væk med dig.

(Eutherios og Myrrha går ud i baggrunden.)

Fyrstinde Helena
(synker ned i armstolen).

Så er det da ude med os!

Cæsar Julian
(trækker forhængt sammen).

Hvem ved. Blot varsom, så kan uvejret endnu —

Fyrstinde Helena.

Efter et sådant nederlag —?

Cæsar Julian.

Nederlag? Hvad taler du om, min elskede?

Fyrstinde Helena.

Har ikke Alemanerne slåt dig?

Cæsar Julian.

Havde de slåt mig, skulde du ikke set mig levende igen.

Fyrstinde Helena
(springer op).

Men, du himmelens Herre, hvad er da hændt?

Cæsar Julian
(sagte).

Det værste, Helena; — en umådelig sejr.

Fyrstinde Helena.

Sejr, siger du! En umådelig sejr? Du har sejret, og dog —?

Cæsar Julian.

Du kan ikke fatte hvorledes jeg står. Du kender kun den gyldne yderside af al en Cæsars elendighed.

Fyrstinde Helena.

Julian!

Cæsar Julian.

Kan du fortænke mig i at jeg har dulgt sligt for dig? Bød ikke både pligt og skam at —? Ah, — hvad er det? Hvilken forandring —!

Fyrstinde Helena.

Hvad? Hvad?

Cæsar Julian.

Hvilken forandring med dig i disse måneder! Helena, har du været syg?

Fyrstinde Helena.

Nej, nej; men sig mig —?

Cæsar Julian.

Jo, du har været syg! Du må være syg endnu; — disse feberhede tindinger, disse blåbrune ringe om øjnene —

Fyrstinde Helena.

O, intet, min elskede! Se ikke på mig, Julian! Kun angst og nattevågen for din skyld; brændende bønner til den højt velsignede på korsets træ —

Cæsar Julian.

Skån dig, du dyrebare; det er jo dog hel usikkert om denne nidkærhed frugter så meget.

Fyrstinde Helena.

Fy; dit sind er ikke fromt. — Men tal om dine egne sager, Julian! Jeg beder dig, dølg intet for mig.

Cæsar Julian.

Der kan intet dølges længer. Siden kejserindens død har jeg ikke kunnet gøre et skridt her i Gallien, uden at det er bleven tydet ilde ved hoffet. Gik jeg forsigtigt tilværks imod Alemanerne, så hed det at jeg var frygtagtig og uvirksom. Man spottede over visdomselskeren, som ikke ret kunde vænne sig til at bære krigsrustning. Vandt jeg en fordel over barbarerne, så måtte jeg høre at jeg burde kunnet opnå mere.

Fyrstinde Helena.

Men alle dine venner i hæren —

Casar Julian.

Hvem tror du er mine venner i hæren? Ikke en, min elskede Helena! Jo, en eneste, — hin perusiske ridder, Sallust, som jeg under vor bryllupshøjtid i Mailand måtte give afslag på en billig bøn. Han er ædelmodig kommen til mig i lejren, har mindet mig om vort gamle venskab i Athen og bedt om at måtte følge mig i alle farer. Men hvad gælder vel Sallust ved kejserhoffet? Han er jo en af dem, man der kalder hedninger. Han kan intet gavne mig. — Og nu de andre! Krigsøversten Arbetio, som lod mig i stikken, da jeg lå indesluttet i Sennones! Den gamle Severus, som tynges under følelsen af sin egen udygtighed, og som dog ikke kan forlige sig med min nye krigsførsel! Eller tror du jeg kan støtte mig til

Florentius, — prætorian-høvdingen? Jeg siger dig, denne urolige mand tragter efter de højeste ting.

Fyrstinde Helena.

Ah, Julian!

Cæsar Julian

(går op og ned).

Kunde jeg blot komme deres rænker på spor! Hver uge går der fra lejren hemmelige breve til Rom. Alt, hvad jeg tager mig for, blir berettet og forvansket. Ingen træl i riget er lænkebunden som Cæsar. Ved du vel, Helena, at den spiseseddel, min kok har at rette sig efter, den er sendt ham fra kejseren, og jeg har ikke lov til at ændre noget deri, hverken lægge til eller tage fra!

Fyrstinde Helena.

Og alt dette har du båret hemmeligt —!

Cæsar Julian.

Alle ved det, uden du. Alle spotter over Cæsars afmagt. Jeg bærer det ikke længer! Jeg vil ikke bære det!

Fyrstinde Helena.

Men det store slag —? Fortæl mig dog, — har rygtet overdrevet —?

Cæsar Julian.

Rygtet har ikke kunnet overdrive. — Hyss; hvad var det? (lytter mod døren.) Nej, nej; jeg syntes kun —.

Jeg tør sige at jeg i disse måneder har udrettet alt, hvad der stod i menneskelig magt. Skridt for skridt, og trods alle hindringer i min egen lejr, drev jeg barbarerne tilbage mod den østlige grænse. Foran Argentoratum, med Rhinen i ryggen, trak kong Knodomar alle sine stridskræfter sammen. Fem konger og ti ringere fyrster stødte til ham. Men forinden han havde fåt samlet de nødvendige både til overgang i nødsfald, lod jeg min hær rykke frem til angreb.

Fyrstinde Helena.

Min helt, min Julian!

Cæsar Julian.

Lupicin med spydkasterne og de letbevæbnede omgik fienden i nord; de gamle legioner under Severus drev barbarerne mere og mere østligt imod floden; Bataverne, vore bundsforvandte, under den trofaste Bainabaudes, stod legionerne ærligt bi, og da Knodomar mærked at der var al fare, søgte han at undkomme imod syd for at nå over til øerne. Men før det kunde ske lod jeg Florentius møde ham med prætorianerne og hestfolket. Helena, jeg gider ikke sige det højt, men visst er det at forræderi eller misundelse nær havde rovet mig sejrens frugter. De romerske ryttere veg gang efter gang for barbarerne, som kasted sig til jorden og stak hestene i bugen. Jeg så vort nederlag for øjnene —

Fyrstinde Helena.

Men slagenes Gud var med dig!

Cæsar Julian.

Jeg greb en fane, ildned de kejserlige hustropper med mine tilråb, holdt i al skynding en tale til dem, en tale, som måske ikke vilde have været selv en mere oplyst tilhørerkreds ganske uværdig, og derpå, så fort soldaternes bifaldsråb havde lønnet mig, styrted jeg mig lige ind i den tætteste kamptummel.

Fyrstinde Helena.

Julian! O, du elsker mig ikke!

Cæsar Julian.

I det øjeblik var du ikke i mine tanker. Jeg vilde dø; anden udvej vidste jeg ikke. Men det kom, min elskede! Det var som om en lynslående rædsel blinked ud af vore lanse-spidser. Jeg så Knodomar, hin forfærdelige kriger — ja, du har jo selv set ham — jeg så ham flygte tilfods af slaget, og med ham flygtede hans broder Vestralp og kongerne Hortar og Suomar og alle, som ikke lå under for vore sværd.

Fyrstinde Helena.

O, jeg ser det; jeg ser det! Velsignede frelser; det var dig, som atter udsendte mordenglene fra den mulviske bro!

Cæsar Julian.

Aldrig har jeg hørt slige jammerskrig; aldrig har jeg set så gabende sår, som dem vi trådte i,

der vi vaded over de faldne. Floden gjorde resten; de druknende kæmped indbyrdes til de vælted rundt og gik tilbunds. De fleste af fyrsterne faldt levende i vore hænder; Knodomar selv havde søgt tilflugt i en rørklynge; en af hans ledsagere røbed ham, vore folk sendte en pileregn ind imod den skjulte, men uden at ramme. Da kom han frivilligt frem og overgav sig.

Fyrstinde Helena.

Og efter en slig sejr skulde du ikke føle dig tryg?

Cæsar Julian
(nølende).

Efter sejren, endnu samme aften, indtraf et tilfælde, en ubetydelighed —

Fyrstinde Helena.

Et tilfælde?

Cæsar Julian.

Jeg vil helst kalde det så. I Athen grubled vi så meget over Nemesis. — Min sejr var så overvældende stor, Helena; min stilling var ligesom kommen ud af ligevægt; jeg ved ikke —

Fyrstinde Helena.

O, tal dog; du ængster mig!

Cæsar Julian.

Det var en ubetydelighed, siger jeg dig. Jeg lod den fangne Knodomar føre for mig i hærens påsyn. Før slaget havde han truet med at jeg

skulde flåes levende når jeg faldt i hans hænder. Nu gik han mig imøde med usikre skridt, skælvende over hele legemet; knækket af ulykken, således, som det er barbarers vis, kasted han sig ned for mig, omklamred mine knæ, udgød tårer og bad for livet.

Fyrstinde Helena.

Med rædsels gysning gennem de kraftfulde lemmer. Jeg ser den liggende Knodomar. — Dræbte du ham, min elskede?

Cæsar Julian.

Jeg kunde ikke dræbe denne mand. Jeg tilsagde ham sikkerhed og loved at sende ham som fange til Rom.

Fyrstinde Helena.

Uden at pine ham?

Cæsar Julian.

Klogskab bød mig at handle mildt. Men da, — jeg fatter ikke hvorledes det gik til, — i overstrømmende glæde, og med et hyl på sine læber, sprang barbaren op, strakte sine bundne hænder ivejret og, lidet kyndig, som han var i vort sprog, råbte han med høj røst: priset være du, Julian, du mægtige kejser!

Fyrstinde Helena.

Ah!

Cæsar Julian.

Mine ledsagere vilde til at le; men barbarkongens råb slog ned som et tændende lyn iblandt

soldaternes klynger. »Leve kejser Julian«, råbte de omstående; og råbet forplanted sig i videre og videre ringe til det fjerneste fjerne; — det var som om en Titan havde slynget et berg ud i verdenshavet; — o, min elskede, tilgiv mig denne hedenske lignelse, men —

Fyrstinde Helena.

Kejser Julian! Han sagde: kejser Julian!

Cæsar Julian.

Hvad vidste den rå Aleman om Konstanzios, hvem han aldrig havde set? Jeg, hans overvinder, var for ham den største —

Fyrstinde Helena.

Ja, ja; men soldaterne —?

Cæsar Julian.

Jeg satte dem strængt irette; thi jeg så det godt, Florentius, Severus og visse andre stod stille omkring, hvide af skræk og vrede.

Fyrstinde Helena.

Ja, ja, — de, men ikke soldaterne.

Cæsar Julian.

Der var knapt gåt en nat tilende før mine hemmelige fiender havde forvansket sagen. Cæsar har ladet Knodomar udråbe sig til kejser, hed det, og til gengæld har han skænket barbarkongen livet. — Således vendt op og ned, er det også bleven meldt til Rom.

Fyrstinde Helena.

Er du viss på det? Og af hvem?

Cæsar Julian.

Ja, af hvem? Af hvem? Jeg selv skrev skyndsomt til kejseren og fortalte ham det hele, men —

Fyrstinde Helena.

Nu, — og hvad har han svaret?

Cæsar Julian.

Som vanlig. Du kender denne ulykke-spående taushed når han vil ramme nogen.

Fyrstinde Helena.

Jeg tror dog, du mistyder alt dette. Det er umuligt andet. Se til; udsendingen vil snart bringe dig sikkerhed for at —

Cæsar Julian.

Jeg *har* sikkerhed, Helena! Her på mit bryst gemmer jeg opsnappede breve, som —

Fyrstinde Helena.

O, Herre min Gud, lad mig se!

Cæsar Julian.

Siden, siden.

(han går op og ned.)

Og alt dette efter de tjenester, jeg har vist ham! Her har jeg kastet Alemanernes angreb til jorden for lange tider, mens han selv har lidt nederlag på nederlag ved Donau og mens hæren i Asien ikke synes at vinde et skridts fremgang

imod Perserne. Skam og uheld på alle kanter, undtagen her, hvor man satte en modstræbende visdomsven i spidsen for sagerne. Og dog hånes jeg ligefuldt ved hoffet. Ja, selv efter den sidste store sejr har man gjort et spottedigt over mig og kaldt mig Viktorinus! Dette må have en ende.

Fyrstinde Helena.

Ja, jeg tror det også.

Cæsar Julian.

Hvad er en Cæsars værdighed på deslige vilkår!

Fyrstinde Helena.

Nej, du har ret, Julian; vi kan ikke blive stående ved dette.

Cæsar Julian
(standser).

Helena, kunde du følge mig?

Fyrstinde Helena
(sagte).

Frygt ikke for mig; jeg skal ikke vige tilbage.

Cæsar Julian.

Så bort fra al denne utaksomme møje; bort til den så længe eftertragtede ensomhed —!

Fyrstinde Helena.

Hvad siger du? Ensomhed!

Cæsar Julian.

Med dig, min elskede; og med mine kære bøger, dem jeg her så sjelden har kunnet åbne,

og dem jeg kun har turdet vie mine hvileløse nætter.

Fyrstinde Helena
(ser nedad ham).

Ah, således!

Cæsar Julian.

Hvad ellers?

Fyrstinde Helena.

Nu ja; hvad ellers?

Cæsar Julian.

Ja, ja, — jeg spørger, hvad ellers?

Fyrstinde Helena
(nærmere).

Julian, — hvorledes hilste barbar-kongen dig?

Cæsar Julian
(vigende).

Helena!

Fyrstinde Helena
(atter nærmere).

Hvad var det for et navn, som gav genlyd i soldaternes rækker?

Cæsar Julian.

Uforsigtige; her står kanske en lytter udenfor hver dør!

Fyrstinde Helena.

Hvad frygter du for lyttere? Er ikke Guds nåde over dig? Har du ikke været den lykkelige i alle træfninger? — Jeg ser den manende frelser; jeg ser engelen med ildsværdet, som baned vej for min fader da han kasted Maxentius i Tiberen!

Cæsar Julian.

Jeg skulde rejse mig imod rigets hersker!

Fyrstinde Helena.

Kun imod dem, som står imellem eder. O, gå, gå; slå dem med din vredes lyn; gør ende på dette tærende glædeløse liv! Gallien er en udørk. Jeg fryser her, Julian! Jeg vil hjem igen, til solvarmen, til Rom og Grækenland.

Cæsar Julian.

Hjem igen til din broder?

Fyrstinde Helena

(sagte).

Konstanzios er affældig.

Cæsar Julian.

Helena!

Fyrstinde Helena.

Jeg holder det ikke længer ud, siger jeg dig. Tiden går. Eusebia er borte; hendes tomme sæde står vinkende til hæder og herlighed mens jeg ældes —

Cæsar Julian.

Du ældes ikke; du er ung og skøn!

Fyrstinde Helena.

Nej, nej, nej! Tiden går; jeg kan ikke bære dette med tålmod; livet går fra mig!

Cæsar Julian

(ser på hende).

Hvor fristende skøn, hvor guddomsfuld er du ikke!

Fyrstinde Helena
(klynger sig til ham).

Er jeg det, Julian?

Cæsar Julian
(favner hende).

Du er den eneste kvinde, jeg har elsket, — den eneste, som har elsket mig.

Fyrstinde Helena.

Jeg er ældre, end du. Jeg vil ikke ældes mere. Når alt er over, så —

Cæsar Julian
(river sig løs).

Stille! Jeg vil ikke høre mere.

Fyrstinde Helena
(går efter ham).

Konstanzios dør lidt hver dag; han hænger i et hår over graven. O, min elskede Julian, du har jo soldaterne for dig —

Cæsar Julian.

Ti, ti!

Fyrstinde Helena.

Han tåler ingen sindsrystelser. Hvad er det så at vige tilbage for? Jeg mener jo ikke noget blodigt. Fy, hvor kunde du tænke det? Skrækken vil være nok; den vil tage ham i favn og kærlighedsfuldt ende hans lidelser.

Cæsar Julian.

Glemmer du den usynlige livvagt om den salvede?

Fyrstinde Helena.

Kristus er god. O, vær from, Julian, så tilgiver han meget. Jeg skal hjælpe. Bønner skal opsendes for dig. Lovet være de hellige mænd! Lovet være blodvidnerne! Tro mig, vi skal sone alting siden. Skænk mig Alemanerne til omvendelse; jeg vil udsende prester iblandt dem; de skal bøje sig ind under korsets nåde.

Cæsar Julian.

Alemanerne bøjer sig ikke did under.

Fyrstinde Helena.

Så skal de dø! Som en sød røg skal blodet stige op til ham, den højt velsignede. Vi vil øge hans herlighed; hans pris skal forkyndes ved os. Jeg vil selv være med. De alemanske kvinder for mig! Bøjer de sig ikke, så skal de ofres! Og da, min Julian, — når du ser mig igen —; forynget, forynget! Skænk mig Alemaner-kvinderne, du elskede! Blod —, det er jo intet mord, og middelet skal være usvigeligt —, et bad i ungt jomfrublod —

Cæsar Julian.

Helena, du forbryder dig!

Fyrstinde Helena.

Er det en brøde at forbryde sig for din skyld?

Cæsar Julian.

Du skønne, du eneste!

Fyrstinde Helena
(bøjer sig ned over hans hænder).

Min herre for Gud og mennesker! — Vig ikke dennegang, Julian! Min helt, min kejser! Jeg ser himlen åben. Presterne skal lovsynge Kristus; mine kvinder skal samles i bøn. (med oprakte arme.) O, du velsignede! O, du hærskarernes Gud, — du, som har nåden og sejren i din hånd —

Cæsar Julian
(med et blik mod døren, råber):

Helena!

Fyrstinde Helena.

Ah!

Husmesteren Eutherios
(fra baggrunden).

Herre, kejserens sendebud —

Cæsar Julian.

Er han kommen?

Husmesteren Eutherios.

Ja, herre!

Cæsar Julian.

Hans navn? Hvem er han?

Husmesteren Eutherios.

Tribunen Decentius.

Fyrstinde Helena.

Virkelig? Den fromme Decentius!

Cæsar Julian.

Hvem har han talt med?

Husmesteren Eutherios.

Med ingen, herre; han kom i dette øjeblik.

Cæsar Julian.

Jeg vil se ham straks. Og hør; endnu et. Hærførerne og krigsøversterne skal indfinde sig hos mig.

Husmesteren Eutherios.

Godt, nådigste herre!

(han går ud i baggrunden.)

Cæsar Julian.

Nu, min Helena, nu vil det vise sig —

Fyrstinde Helena

(sagte).

Hvad der end viser sig, så glem ikke at du kan stole på soldaterne.

Cæsar Julian.

Ah, stole, stole —; jeg ved ikke om jeg kan stole på nogen.

(Tribunen Decentius kommer fra baggrunden.)

Fyrstinde Helena

(imod ham).

Velkommen, ædle Decentius! Et romersk ansigt, — og fremfor alle dette ansigt, — o, det lægger et livende solskær over vort umilde Gallien.

Tribunen Decentius.

Kejseren møder din længsel og dit håb på halvvejen, høje fyrstinde! Vi tør tro at Gallien ikke ret længe skal lænke dig.

Fyrstinde Helena.

Siger du det, du glæde-bringer? Kejseren tænker da altid med kærlighed på mig? Hvorledes er det med hans sundhed?

Cæsar Julian.

Gå, gå, min elskede Helena!

Tribunen Decentius.

Kejserens sundhed har ingenlunde forværret sig.

Fyrstinde Helena.

Nej, ikke sandt? Det var det jeg vidste. Alle disse ængstende rygter —; Gud være priset, at det kun var rygter! Tak ham kærligst, du fromme Decentius! Og vær selv takket. Med hvilke rige gaver har du ikke bebudet din ankomst! Kejserlige gaver —; nej, nej, broderlige gaver i sandhed! To skinnende sorte Nubiere, — du skulde se dem, min Julian! — og perler! Dem bærer jeg allerede. Og frugter, — søde, svulmende; ah; ferskener fra Damaskus, ferskener i guldskåler! Hvor skal de ikke læske mig; — frugt, frugt; jeg forsmægter her i Gallien.

Cæsar Julian.

Et glædes-måltid skal ende dagen; men forretninger først. Gå, min dyrebare hustru!

Fyrstinde Helena.

Jeg går til kirken, — til bøn for min broder og for alle håb.

(hun går ud til højre.)

Cæsar Julian
(efter et øjebliks ophold).
Bud eller brevskaber?

Tribunen Decentius.
Brevskaber.
(han rækker ham en papirrulle.)

Cæsar Julian
(læser, undertrykker et smil og strækker hånden ud).
Mere!

Tribunen Decentius.
Høje Cæsar, det er omtrent alt.

Cæsar Julian.
Virkelig? Har kejseren sendt sin ven den lange vej kun for at —?
(han brister i en kort latter; derpå går han op og ned.)
Var Alemanerkongen Knodomar kommen til Rom før din afrejse?

Tribunen Decentius.
Ja, høje Cæsar!

Cæsar Julian.
Og hvorledes hjælper han sig i det fremmede land, ukyndig i sproget, som han er? Ja, han er højst ukyndig, Decentius! Han var ligefrem til latter for mine soldater. Tænk dig, han forveksled så gængse ord som kejser og Cæsar.

Tribunen Decentius
(trækker på skuldrene).
En barbar. Hvad skal man vel sige?

Cæsar Julian.

Nej, hvad skal man vel sige? Men kejseren er ham dog nådig?

Tribunen Decentius.

Knodomar er død, herre!

Cæsar Julian

(standser).

Knodomar er død?

Tribunen Decentius.

I fremmed-lejren på den cøliske bakke.

Cæsar Julian.

Død? Så? — Ja, luften i Rom er usund.

Tribunen Decentius.

Alemanerkongen døde af hjemve, herre! Længselen efter slægt og frihed —

Cæsar Julian.

— den tærer, Decentius; ja, ja, jeg ved det — Jeg burde ikke skikket ham levende til Rom, jeg burde ladet ham dræbe her.

Tribunen Decentius.

Cæsars sind er mildt.

Cæsar Julian.

Hm —! Hjemve? Ja så!

(til staldmesteren Sintula, som kommer fra venstre.)

Er du der, gamle Sintula? [illegible]

(til Decentius.) Siden slaget ved Argentoratum [illegible] han altid til mig om [illegible] forspand. (til Sintula.) [illegible]

de lybske solheste. Hvorledes endte det? Har du glemt — har du glemt dit hedenskab, havde jeg nær sagt. — Om forladelse, Decentius, at jeg sårer dit fromme øre.

Tribunen Decentius.

Cæsar kildrer sin tjeners øre; men han sårer det ikke.

Cæsar Julian.

Ja, ja; bær over med Cæsar, om han spøger. Jeg ved virkelig ikke at tage det på anden måde. — Der har vi dem.

(Hærføreren Severus, prætorianhøvdingen Florentius, samt flere krigsøverster og herrer ved Cæsars hof kommer fra baggrunden.)

Cæsar Julian

(går dem imøde).

God morgen, I våbenbrødre og venner! Harmes ikke formeget over at jeg kalder eder lige hid fra landevejens smuds og møje; jeg burde visselig undt eder nogle timers ro; men —

Prætorianhøvdingen Florentius.

Er der hændt noget særdeles, herre?

Cæsar Julian.

Ja, i sandhed, det er der. Kan I sige mig, — hvad fattedes i Cæsars lykke?

Prætorianhøvdingen Florentius.

Hvad skulde vel fattes i Cæsars lykke?

Cæsar Julian.

Nu ingenting. (til Decentius.) Hæren har forlangt at jeg skulde holde sejers-indtog i staden. I spidsen

for legionerne vilde man at jeg skulde drage ind gennem Lutetias porte. Fangne barbar-fyrster med bundne hænder skulde gå ved vognhjulene; kvinder og slaver fra tyve overvundne folkeslag skulde følge efter, tæt sammentrængte, hoved ved hoved — (bryder pludselig af) Glæd eder, mine tapre medkæmpere; her ser I tribunen Decentius, kejserens fortrolige ven og rådgiver. Han kom denne morgenstund med gaver og hilsninger fra Rom.

Prætorianhøvdingen Florentius.

Ah, så fattes visselig intet i Cæsars lykke.

Hærføreren Severus
(sagte til Florentius).

Ufatteligt! Altså atter i kejserens gunst!

Prætorianhøvdingen Florentius
(sagte).

O, denne vankelmodige kejser!

Cæsar Julian.

Det synes, som om en forundringsfuld stumhed havde slåt eder alle. — Man finder at kejseren har gjort formeget, gode Decentius!

Prætorianhøvdingen Florentius.

Hvor kan dog sligt komme i Cæsars tanke?

Hærføreren Severus.

Formeget, høje Cæsar? Ingenlunde. Skulde ikke kejseren vide at vælge de rette grænser for sin nåde?

Prætorianhøvdingen Florentius.

Tilvisse er dette en stor og sjelden udmærkelse —

Hærføreren Severus.

Jeg vil kalde den overmåde stor og sjelden.

Prætorianhøvdingen Florentius.

Og navnlig giver den et lysende vidnesbyrd for, at vor ophøjede kejsers sind er frit for al misundelse —

Hærføreren Severus.

Et vidnesbyrd uden forbillede; det tør jeg nok sige.

Prætorianhøvdingen Florentius.

Men hvad har så ikke også Cæsar udrettet i disse få år i Gallien?

Cæsar Julian.

En årlang drøm, I dyrebare venner! Jeg har slet intet udrettet. Intet, intet!

Prætorianhøvdingen Florentius.

Og det regner din beskedenhed for intet? Hvad var hæren, da du overtog den? En uordnet hob —

Hærføreren Severus.

— uden sammenhæng, uden lydighed, uden ledelse —

Cæsar Julian.

Overdrivelse, Severus!

Prætorianhøvdingen Florentius.

Og var det ikke med denne utøjlede hob at du gik imod Alemanerne; slog du dem ikke med disse bander, som du gennem sejervindinger omskabte til en hær af sejerherrer; tog du ikke Colonia Agrippina tilbage —?

Cæsar Julian.

Ej, ej, du ser med venskabets øje, min Florentius! — Eller er det virkelig sandt? Er det så, at jeg jog barbarerne bort fra øerne i Rhin? At jeg satte det forfaldne Tres Tabernæ i forsvarstilstand til fromme for rigets sikkerhed? Er det virkelig så?

Prætorianhøvdingen Florentius.

Hvorledes, herre? Kan du tvivle om så store ting?

Cæsar Julian.

Nej, i sandhed, jeg synes —. Og slaget ved Argentoratum? Var jeg ikke med der? Det svæver mig så visst for, at jeg sejrede over Knodomar. Og efter sejren —; Florentius, har jeg drømt; eller bygged jeg ikke Trajans kastel op igen, da vi rykked ind i de germaniske egne?

Prætorianhøvdingen Florentius.

Høje Cæsar, gives der nogen så afsindig mand, at han vil gøre dig denne ære stridig?

Hærføreren Severus
(til Decentius).

Jeg priser skæbnen, som forundte mig på mine gamle dage at følge så lykkelig en fører.

Prætorianhøvdingen Florentius
(ligeledes til tribunen).

Hvad vending det alemanske overfald uden Cæsars tapperhed og klogskab kunde have taget, det vover jeg knapt at tænke på.

Flere hofmænd
(trænger sig frem).

Ja, herre, Cæsar er stor!

Andre herrer
(klapper i hænderne).

Cæsar er uden lige!

Cæsar Julian
(ser en stund afvekslende på Decentius og de andre; derpå brister han ud i en høj kort latter).

Så blindt er venskab, Decentius! Så blindt, blindt!

(han vender sig til de øvrige og slår på papirrullen, som han holder i hånden.)

Her står ganske andre ting! Hør efter, og sug det ind som en erkendelsens læskende dugg. Det er kejserens melding til alle statholderne rundt om i riget; — vor udmærkede Decentius har bragt en afskrift med. Her står det: jeg har intet udrettet i Gallien. Det var en drøm, som jeg nys sagde. Her har vi kejserens egne ord: det var under kejserens lykkelige forvarsler at den riget overhængende fare blev afvendt.

Prætorianhøvdingen Florentius.

Alle rigets sager nyder fremgang under kejserens forvarsler.

Cæsar Julian.

Mere, mere! Her berettes det, at det er kejseren, som har kæmpet og sejret ved Rhin; det er kejseren, som har løftet op den ydmygt bedende Alemaner-konge, der kasted sig ned for ham. Mit navn lykkes det mig ikke at finde nogetsteds i dette skriftstykke, — og ikke dit, Florentius, og heller ikke dit, Severus! Og her, i skildringen af slaget ved Argentoratum —; hvor var det jeg havde det? jo her; her står det; det var kejseren, som påbød slagordningen; det var kejseren selv, som med livsfare hug sit sværd sløvt, kæmpende i de forreste rækker; det var kejseren, som, ved sin nærværelses rædsel, jog barbarerne på hovedkulds flugt —; læs; læs, siger jeg!

Hærføreren Severus.

Høje Cæsar, dit ord er nok.

Cæsar Julian.

Og hvor vil I så hen med eders dårende tale, I venner? Vil I, af overdreven kærlighed til mig, gøre mig til en snyltegæst, hvem I mader med den overflod, I rapsed fra min frændes bord? — Hvad tykkes dig, Decentius? Hvad siger du til dette? Du ser at jeg i min egen lejr må holde øje med tilhængere, som stundom

i blindhed er på vej til at forvilde sig hinsides oprørets grænsepæle.

Prætorianhøvdingen Florentius

(hurtigt til tribunen).

I sandhed, mine ord er bleven højlig mistydede, ifald —

Hærføreren Severus

(ligeledes til tribunen).

Det kunde aldrig komme mig isinde på den vis at —

Cæsar Julian.

Så skal det være, I kampbrødre; lad os alle tilhobe æde vort hovmod i os. Jeg spurgte før, hvad der mangled i Cæsars lykke. Nu ved I det. Det var sandheds-erkendelsen, som mangled i Cæsars lykke. Din sølvhjelm vil ikke komme til at dækkes af sejerstogets støv, tapre Florentius! Kejseren har holdt sejers-indtog for os i Rom. Han finder derfor at alle højtideligheder her er overflødige. Gå, Sintula, og sørg for at de påtænkte optog afsiges. Kejseren ønsker at forunde sine soldater en gavnlig ro. Det er hans vilje at de skal forblive i lejren udenfor murene.

(Staldmesteren Sintula går ud i baggrunden.)

Cæsar Julian.

Var jeg ikke engang en visdomsven? Man sagde det idetmindste, både i Athen og i Efesos. Så svagt er det menneskelige sind i medgang. Jeg var nær bleven visdommen utro. Kejseren

har påmindet mig. Tak ham ydmygst, Decentius Har du mere at melde?

Tribunen Decentius.

Et endnu. Efter alt, hvad kejseren har fornummet, og ifølge det brev, du tilskrev ham fra Argentoratum, er det store fredsværk lykkeligt ført til ende her i Gallien.

Cæsar Julian.

Visselig; kejseren har dels ved sin tapperhed og dels ved sin højmodige mildhed —

Tribunen Decentius.

Rigets grænse er sikret imod Rhin.

Cæsar Julian.

Af kejseren, af kejseren.

Tribunen Decentius.

I landskaberne omkring Donau står derimod sagerne slet, og endnu slettere i Asien; kong Sapores vinder stadig fremgang.

Cæsar Julian.

Den forvovne mand! Rygtet siger at kejseren heller ikke i sommer har behaget at lade sine hærførere knuse ham.

Tribunen Decentius.

Kejseren agter selv at knuse ham til foråret. (tager en papirrulle frem.) Her er hans vilje, høje Cæsar!

Cæsar Julian.

Lad se, lad se! (læser.) Ah!

(han læser atter længe under en stærk indre bevægelse; derpå ser han op og siger:)

Det er altså kejserens vilje at —? Godt, godt, ædle Decentius; kejserens vilje skal blive efterkommet.

Tribunen Decentius.

Det er nødvendigt at den efterkommes endnu idag.

Cæsar Julian.

Endnu idag; forstår sig. Kom her, Sintula! Nu, hvor er han? Ah så! — Hent Sintula tilbage!

(En hofmand går ud i baggrunden; Cæsar Julian går hen til vinduet og læser papirerne igennem på ny.)

Prætorianhøvdingen Florentius
(dæmpet til tribunen).

Jeg beder bønligst, mistyd ikke, hvad jeg før sagde. Når jeg tillagde Cæsar æren, så var det selvfølgelig ikke dermed ment at —

Hærføreren Severus
(sagte).

Aldrig kunde det komme i min tanke at det ikke var kejserens øverste vise ledelse, som —

En hofmand
(på tribunens anden side).

Jeg beder dig, ædle herre, — læg et ord ind for mig i hoflejren, og forløs mig fra denne pinlige post hos en Cæsar, som —; ja, han er kejserens høje slægtning, men —

En anden hofmand.

Jeg kunde desværre fortælle dig ting, der vidner lige så meget om grænseløs forfængelighed, som om forvovne håb —

Cæsar Julian.

Endnu idag! Lad et ord være sagt, Decentius! Det var mit højeste ønske, ifald jeg kunde nedlægge denne ansvarsfulde værdighed.

Tribunen Decentius.

Det skal blive kejseren meldt.

Cæsar Julian.

Jeg kræver himlen til vidne på at jeg aldrig —; ah, der er Sintula; så kan vi altså — (til tribunen.) Du går?

Tribunen Decentius.

Jeg har at forhandle med hærførerne, høje Cæsar!

Cæsar Julian.

Uden min mellemkomst?

Tribunen Decentius.

Kejseren har pålagt mig at skåne sin dyrebare slægtning.

(Han går ud i baggrunden, fulgt af de øvrige, undtagen af Sintula, som blir stående ved døren.)

Cæsar Julian
(ser en stund på ham).

Sintula!

Staldmesteren Sintula.

Ja, høje herre!

Cæsar Julian.

Kom nærmere. — Ja, sandelig, du ser ærlig ud. Tilgiv; jeg har aldrig tænkt på at du kunde være mig så hengiven.

Staldmesteren Sintula.

Hvoraf ved du at jeg er dig hengiven, herre?

Cæsar Julian
(peger på papirrullen).

Her kan jeg læse mig det til; der står at du skal forlade mig.

Staldmesteren Sintula.

Jeg, herre?

Cæsar Julian.

Kejseren opløser Galler-hæren, Sintula!

Staldmesteren Sintula.

Opløser —?

Cæsar Julian.

Ja, hvad er det andet end en opløsning? Kejseren trænger til at forstærke sig, både i Donau-egnen og imod Perserne. Vore bataviske og æruliske hjælpetropper skal afgå i al skynding for at kunne stå i Asien til foråret.

Staldmesteren Sintula.

Men dette er jo umulige ting, herre! Du har jo højtideligt tilsvoret netop disse vore bundsforvandte at de på ingen vis må bruges hinsides Alperne.

Cæsar Julian.

Just det, Sintula! Kejseren skriver at jeg gav hint tilsagn i overilelse og uden hans samtykke. Det har jeg rigtignok aldrig vidst; men således står det. Jeg skal tvinges til at bryde mit ord, vanære mig i hærens øjne, vende barbarernes utøjlede harm, kanske deres dødbringende våben, imod mig.

Staldmesteren Sintula.

Det vil slå fejl, herre! De romerske legioner vil byde dig sit bryst til skjold.

Cæsar Julian.

De romerske legioner? Hm; — troskyldige ven! Af hver Romer-legion skal der udtages tre hundrede mænd, som ligeledes ad de korteste veje skal sendes til kejseren.

Staldmesteren Sintula.

Ah, dette er —!

Cæsar Julian.

Det er vel beregnet; ikke sandt? Alle hærafdelinger skal opægges imod mig, for at man med desto mindre fare kan gøre mig våbenløs.

Staldmesteren Sintula.

Og jeg siger dig, herre, at ikke en eneste af dine hærførere lader sig bruge til dette.

Cæsar Julian.

Mine hærførere vil heller ikke komme i fristelse. Du er manden.

Staldmesteren Sintula.

Jeg, min Cæsar!

Cæsar Julian.

Her står det skrevet. Kejseren overdrager til dig at ordne alt fornødent og derpå at føre de udvalgte afdelinger til Rom.

Staldmesteren Sintula.

Og det overdrages til mig? Her, hvor mænd, som Florentius og den gamle Severus —

Cæsar Julian.

Du har ingen sejervindinger på din syndeliste, Sintula!

Staldmesteren Sintula.

Nej, det er visselig sandt. Aldrig har man her villet unde mig lejlighed til at vise —

Cæsar Julian.

Jeg har været uretfærdig imod dig. Tak for din troskab.

Staldmesteren Sintula.

Så stor en kejserlig nåde! Herre, må jeg se —

Cæsar Julian.

Hvad vil du se? Du vil jo ikke lade dig bruge til dette.

Staldmesteren Sintula.

Gud forbyde at jeg skulde nægte kejseren lydighed!

Cæsar Julian.

Sintula, — du kunde afvæbne din Cæsar!

Staldmesteren Sintula.

Cæsar har alle dage sat liden pris på mig. Cæsar har aldrig kunnet tilgive mig, at han måtte tåle om sig en staldmester, der var valgt af kejseren.

Cæsar Julian.

Kejseren er stor og vis; han forstår at vælge.

Staldmesteren Sintula.

Herre, — jeg brænder efter at gøre min pligt; må jeg bede om kejserens befaling?

Cæsar Julian
(rækker ham et af papirerne).

Her er kejserens befaling. Gå, og gør din pligt.

Slavinden Myrrha
(kommer ilsomt fra højre).

O, forbarmende frelser!

Cæsar Julian.

Myrrha! Hvad er det?

Slavinden Myrrha.

O, nådige himmel, min herskerinde —

Cæsar Julian.

Din herskerinde, — hvad hun?

Slavinden Myrrha.

Sygdom eller afsind —; hjælp, hjælp!

Cæsar Julian.

Helena syg! Lægen! Oribases skal komme, Sintula! Hent ham!

(Staldmesteren Sintula går ud i baggrunden. Cæsar Julian vil ile ud til højre, men møder i døren fyrstinde Helena omringet af slavinder. Hendes ansigt er vildt og forstyrret, hendes hår og klæder i uorden.)

Fyrstinde Helena.

Løs kammen! Løs kammen, siger sig! Den er gloende. Ild i håret; jeg brænder, jeg brænder!

Cæsar Julian.

Helena! For Guds nådes skyld —!

Fyrstinde Helena.

Er der ingen, som vil hjælpe? De myrder mig med nålestik!

Cæsar Julian.

Min Helena! Hvad er der hændt med dig?

Fyrstinde Helena.

Myrrha, Myrrha! Frels mig fra pigerne, Myrrha!

Lægen Oribases

(kommer fra baggrunden).

Hvilket rædselsbudskab fortælles —? Er det sandt? Ah!

Cæsar Julian.

Helena! Min kærlighed, mit livs lys —!

Fyrstinde Helena.

Væk fra mig! O, søde Jesus, hjælp!

(hun synker halvt om mellem slavinderne.)

Cæsar Julian.

Hun er fra sig. Hvad kan det være, Oribases? Se, — se øjnene, hvor store —!

Lægen Oribases

(til Myrrha).

Hvad har fyrstinden nydt? Hvad har hun spist eller drukket?

Cæsar Julian.

Ah, du tror —?

Lægen Oribases.

Svar, kvinder; hvad har I givet fyrstinden?

Slavinden Myrrha.

Vi? O, intet, tro mig; hun har selv —

Lægen Oribases.

Nu, nu!

Slavinden Myrrha.

Nogle frugter; det var ferskener, tror jeg; — o, jeg ved ikke —

Cæsar Julian.

Frugter! Ferskener? Af dem, som —?

Slavinden Myrrha.

Ja — nej — ja; jeg ved ikke, herre; — det var to Nubiere —

Cæsar Julian.

Hjælp, hjælp, Oribases!

Lægen Oribases.

Desværre, jeg frygter —

Cæsar Julian.

Nej, nej, nej!

Lægen Oribases.

Stille, nådige herre; hun kommer til sig selv.

Fyrstinde Helena
(hviskende).

Hvi gik solen ned? O, hellige løndomsfulde mørke!

Cæsar Julian.

Helena! Hør; saml dine tanker —

Lægen Oribases.

Min høje fyrstinde —

Cæsar Julian.

Det er lægen, Helena! (tager hendes hånd.) Nej, her, hvor jeg står.

Fyrstinde Helena
(river sig løs).
Fy; der var han igen!

Cæsar Julian.
Hun ser mig ikke. Her, her, Helena!

Fyrstinde Helena.
Den afskyelige; — altid er han om mig.

Cæsar Julian.
Hvad mener hun?

Lægen Oribases.
Gå tilside, nådige herre —!

Fyrstinde Helena.
Søde stilhed! Han aner ikke —; o, min Gallos!

Cæsar Julian.
Gallos?

Lægen Oribases.
Gå, høje Cæsar; det er ikke tjenligt —

Fyrstinde Helena.
Hvor dit tætte krøllede hår runder sig trodsigt om nakken. O, denne korte kødfulde nakke —

Cæsar Julian.
Alle afgrundes afgrund —!

Lægen Oribases.
Vildelsen tager til —

Cæsar Julian.
Jeg mærker, jeg mærker. Vi må forske, Oribases!

Fyrstinde Helena
(ler sagte).

Nu vil han forske igen. — Blæk på fingrene; bogstøv i håret, — uvasket; fy, fy, hvor han stinker.

Slavinden Myrrha.

Herre, befaler du ikke at jeg skal —?

Cæsar Julian.

Væk med dig, kvinde!

Fyrstinde Helena.

Hvor kunde du lade dig overvinde af ham, du brune svulmende barbar? Han kan ikke overvinde kvinder. Hvor jeg ækles ved denne vanmagtens dyd.

Cæsar Julian.

Tilside med jer alle! Ikke så nær, Oribases! Jeg selv skal vogte fyrstinden.

Fyrstinde Helena.

Vredes du på mig, du herlige? Gallos er jo død. Halshugget. Hvilket hug det må have været! Ikke skinsyg, du min første og sidste. Brænd Gallos i helvedes ild; — det var jo dog kun dig, dig, dig —!

Cæsar Julian.

Ikke nærmere, Oribases!

Fyrstinde Helena.

Dræb presten også! Jeg vil ikke se ham efter dette. Du ved jo vor søde hemmelighed.

vilde føle sig utrøstelig ifald hans kærlige omhu skulde drage nogen ulykke efter sig. Ja, du ved vel, at hine frugter var en gave fra kejseren?

Lægen Oribases.

Ah!

Cæsar Julian.

Gå, gå, mand, — og prøv, hvad din kunst —

Lægen Oribases
(bøjer sig ærbødigt).

Jeg tror min kunst er unyttig, herre!
(han går ud til højre.)

Cæsar Julian.

Ah, du, Sallust! Hvad tykkes dig? Nu begynder skæbnens bølger at vælte ind over slægten igen.

Ridderen Sallust.

O, men der er redning. Oribases vil —

Cæsar Julian
(kort og afværgende).

Fyrstinden dør.

Ridderen Sallust.

O, om jeg turde tale! Om jeg turde efterspore de lønlige tråde i dette fordærvelsens spind!

Cæsar Julian.

Vær trøstig, ven; alle trådene skal komme for en dag, og så —

Tribunen Decentius
(kommer fra baggrunden).

Hvorledes skal jeg nærme mig Cæsars åsyn! Hvor urandsagelige er ikke Guds veje! Sønder-

knust -- ; gid du kunde læse i mine indvolde! Jeg sorgens og ulykkens bud —!

Cæsar Julian.

Ja, det må du sige to gange, ædle Decentius! Og hvorledes skal jeg vel udfinde ord, bløde og slørende nok, for at bringe dette i en tålelig fremstilling for kejserens broderlige øre!

Tribunen Decentius.

Usaligt, at noget sådant skulde hænde næsten samtidigt med min sendelse! Og just nu! O, dette lynslag fra forhåbningernes skyløse himmel!

Cæsar Julian.

Ja, denne skæbnens opdukkende og opslugende havstorm, just som skibet syntes at ville løbe ind i en længe forønsket havn; denne, denne —; sorgen gør os veltalende, Decentius, — dig, som mig. Men først forretninger. De to Nubiere skal fængsles og forhøres.

Tribunen Decentius.

Nubierne, herre? Tror du min harmfulde iver kunde tåle at de to upåpasselige tjenere et øjeblik længer —?

Cæsar Julian.

Hvorledes? Du har dog vel aldrig --?

Tribunen Decentius.

Kald mig en ilsindet mand, høje Cæsar; men min kærlighed til kejseren og til hans sorgtrufne

hus måtte i sandhed være ringere, end den er, ifald den i en slig stund kunde give rum for sindigt overlæg.

Cæsar Julian.

Du har ladet begge slaverne dræbe?

Tribunen Decentius.

Havde de ikke syvfold fortjent døden, de efterladne? Det var to hedenske vildmænd, herre! Deres vidnesbyrd vilde ikke have tjent til noget; det var mig umuligt at få presset andet ud af dem, end at de havde ladet hine vigtige ting henstå en temmelig lang tid i forsalen uden bevogtning, tilgængelige for alle og enhver —

Cæsar Julian.

Aha! Ja så, Decentius!

Tribunen Decentius.

Jeg anklager ingen. O, men, dyrebare Cæsar, jeg varer dig ad; thi du er omgiven af utro tjenere. Dit hof — hvilken usalig misforståelse! — man har troet at skimte et slags unåde, eller hvad jeg skal kalde det, bag de forholdsregler, som kejseren nødtvungen har måttet træffe her; kort og godt —

Staldmesteren Sintula
(kommer fra baggrunden).

Herre, du har givet mig et hverv, som jeg på ingen måde magter.

Cæsar Julian.

Kejseren har givet dig hvervet, gode Sintula!

Staldmesteren Sintula.

Tag det fra mig, herre; jeg er det i sandhed ikke voksen.

Tribunen Decentius.

Hvad er hændt?

Staldmesteren Sintula.

Lejren er i vildt oprør. Legionstropperne og de bundsforvandte rotter sig sammen —

Tribunen Decentius.

Trods imod kejserens vilje!

Staldmesteren Sintula.

Soldaterne råber på at de vil holde sig til Cæsars løfter.

Cæsar Julian.

Hør, hør; disse brøl udenfor —!

Staldmesteren Sintula.

Sværmen stormer hid —

Tribunen Decentius.

Lad ingen slippe ind!

Ridderen Sallust
(ved vinduet).

Det er for sent; hele pladsen er opfyldt af truende soldater.

Tribunen Decentius.

Cæsars dyre liv er i fare! Hvor er Florentius?

Staldmesteren Sintula.

Flygtet.

Tribunen Decentius.

Den storpralende usling! Men Severus da?

Staldmesteren Sintula.

Severus siger sig syg; han har ladet sig køre ud til sit landgods.

Cæsar Julian.

Jeg vil selv tale med de rasende.

Tribunen Decentius.

Ikke af stedet, høje Cæsar!

Cæsar Julian.

Hvad nu?

Tribunen Decentius.

Det er min pligt, nådigste herre; kejserens bud —; hans dyrebare slægtnings liv —; Cæsar er min fange.

Ridderen Sallust.

Ah!

Cæsar Julian.

Så kom det dog!

Tribunen Decentius.

Hustropperne, Sintula! Du har at føre Cæsar i sikkerhed til Rom.

Cæsar Julian.

Til Rom!

Staldmesteren Sintula.

Hvad siger du, herre!

Tribunen Decentius.

Til Rom, siger jeg!

Cæsar Julian.

Som Gallos! (råber gennem vinduet.) Hjælp, hjælp!

Ridderen Sallust.

Flygt, min Cæsar! Flygt, flygt!

(Vilde skrig høres udenfor. Romerske legionssoldater, bataviske hjælpetropper og andre bundsforvandte stiger ind gennem vinduet. På samme tid trænger en anden sværm ind gennem døren i baggrunden. Blandt de forreste er fanebæreren Mauros; kvinder, til dels med børn på armene, følger de indtrængende.)

Skrig blandt soldaterne.

Cæsar, Cæsar!

Andre stemmer.

Cæsar, hvi har du forrådt os?

Atter andre.

Ned med den troløse Cæsar!

Cæsar Julian

(kaster sig med udbredte arme midt ind iblandt soldaterne og råber).

Medkæmpere, krigsbrødre, — frels mig fra mine fiender!

Tribunen Decentius.

Ah, hvad er det —!

Vilde skrig.

Ned med Cæsar! Slå Cæsar ned!

Cæsar Julian.

Slut kreds om mig; drag eders sværd!

Fanebæreren Mauros.

De er alt dragne!

Kvinder.

Hug ham; hug ham!

Cæsar Julian.

Tak, at I kom! Mauros! Ærlige Mauros! Ja, ja; på dig kan jeg stole.

Bataviske soldater.

Hvor tør du sende os til jordens grænser? Var det det, du tilsvor os?

Andre bundsforvandte.

Ikke over Alperne! Det pligter vi ikke!

Cæsar Julian.

Ikke til Rom! Jeg går ikke; de vil myrde mig, som de myrded min broder Gallos!

Fanebæreren Mauros.

Hvad siger du, herre?

Tribunen Decentius.

Tro ham ikke!

Cæsar Julian.

Rør ikke den ædle Decentius; han er uden skyld.

Underføreren Laipso.

Det er sandt; Cæsar er den skyldige.

Cæsar Julian.

Ah, er det dig, Laipso! Kække ven, er det dig? Du slog godt ved Argentoratum.

Underføreren Laipso.

Det mindes Cæsar?

Underføreren Varro.

Sine løfter mindes han ikke!

Cæsar Julian.

Var det ikke den uforfærdede Varros røst, jeg der fornam? Der har vi ham jo! Dit sår er lægt, ser jeg. O, du velfortjente kriger, — at det dog skulde nægtes mig at gøre dig til høvedsmand!

Underføreren Varro.

Har du virkelig villet det?

Cæsar Julian.

Lægg ikke kejseren til last at han afslog min bøn. Kejseren kender ingen af eder, således, som jeg kender eder.

Tribunen Decentius.

Soldater, hør mig —!

Mange stemmer.

Vi har intet med kejseren at skaffe.

Andre

(trænger truende frem).

Cæsar skal stå os til regnskab!

Cæsar Julian.

Hvad magt har vel eders ulykkelige Cæsar, I venner? Man vil føre mig til Rom. Man nægter mig at forvalte endog mine egne sager. Man lægger beslag på min andel af krigsbyttet. Fem guldstykker og et pund sølv havde jeg tænkt at skænke hver soldat, men —

Soldaterne.

Hvad siger han?

Cæsar Julian.

Det er ikke kejseren, som forbyder det; det er onde og misundelige rådgivere. Kejseren er god, I kære venner! O, men kejseren er syg; han kan intet udrette —

Mange soldater.

Fem guldstykker og et pund sølv!

Andre soldater.

Og det nægtes os!

Atter andre.

Hvem tør nægte Cæsar noget!

Fanebæreren Mauros.

Således handler man med Cæsar, soldaternes fader!

Underføreren Laipso.

Med Cæsar, som mere har været os en ven end en herre! Eller har han kanske ikke?

Mange stemmer.

Jo, jo, det har han!

Underføreren Varro.

Bør ikke Cæsar, sejerherren, kunne vælge til høvedsmænd, hvem han vil?

Fanebæreren Mauros.

Bør han ikke have fri rådighed over det bytte, som er tilfaldet ham?

Høje råb.

Jo, jo, jo!

Cæsar Julian.

Ak, hvad vilde det vel gavne eder? Hvad brug kan I gøre af jordiske goder, I, som skal føres bort til de fjerneste lande for at gå en uviss skæbne imøde —

Soldaterne.

Vi går ikke!

Cæsar Julian.

Se ikke på mig; jeg skammer mig; thi jeg er nær ved at udgyde en tårestrøm når jeg tænker på at I inden få måneder skal gives til pris for sygdomme, for hunger og for en blodtørstig fiendes våben.

Mange soldater
(stimler om ham.)

Cæsar! Gode Cæsar!

Cæsar Julian.

Og nu eders værgeløse hustruer og børn, som I må efterlade i de spredte hjem! Hvo skal skærme disse medynksværdige, disse vordende enker og faderløse, der snart vil være udsatte for Alemanernes hævngærrige overfald?

Kvinderne
(grædende).

Cæsar, Cæsar, tag dig af os!

Cæsar Julian
(ligeledes i gråd).

Hvad er Cæsar? Hvad mægter den faldne Cæsar?

Underføreren Laipso.

Skriv til kejseren og lad ham vide —

Cæsar Julian.

Ak, hvad er kejseren? Kejseren er syg på sind og legem; han er nedbrudt af omhu for rigets vel. Ikke sandt, Decentius?

Tribunen Decentius.

Jo, visselig; men —

Cæsar Julian.

Hvor skar det mig ikke i hjertet, da jeg erfor — —

(han trykker de omståendes hænder.)

Bed for hans sjæl, I, som dyrker den gode Kristus! Bring offer for hans helse, I, som er forblevne trofaste imod eders fædrene guder! — — Ved I vel at kejseren har holdt sejersindtog i Rom?

Fanebæreren Mauros.

Har kejseren?

Underføreren Varro.

Hvad? Slagen, som han kom fra Donau?

Cæsar Julian.

Som han kom fra Donau har han holdt sejersindtog for vore sejervindinger —

Tribunen Decentius
(truende).

Høje Cæsar, betænk —!

Cæsar Julian.

Ja, det er sandt, som tribunen siger; betænk, hvorledes kejserens sind må være omsløret, når sligt kan ske? O, min hårdt hjemsøgte frænde! Da han i Rom red igennem Konstantins vældige bue, trode han sig så stor at han krummed ryggen og luded sit hoved ned imod sadelknappen.

Fanebæreren Mauros.

Som en hane i en porthvælving!

(Latter blandt soldaterne.)

Enkelte stemmer.

Er det en kejser!

Underføreren Varro.

Og ham skal vi lyde!

Underføreren Laipso.

Væk med ham!

Fanebæreren Mauros.

Cæsar, tag du styret!

Tribunen Decentius.

Oprør —!

Mange stemmer.

Tag magten; tag magten, Cæsar!

Cæsar Julian.

Afsindige! Er det at tale som Romere? Vil I efterligne de alemanske barbarer? Hvad var det Knodomar råbte ved Argentoratum? Svar mig, gode Mauros, — hvad råbte han?

Fanebæreren Mauros.
Han råbte: leve kejser Julian!

Cæsar Julian.
Ah, ti, ti! Hvad siger du dog?

Fanebæreren Mauros.
Leve kejser Julian!

De bagenfor stående.
Hvad går for sig?

Underføreren Varro.
De udråber Cæsar Julian til kejser!

Høje skrig.
Leve kejseren! Leve kejser Julian!

(Råbet forplanter sig i videre og videre kredse udenfor; alle taler i munden på hverandre; Cæsar Julian kan i lang tid ikke komme tilorde.)

Cæsar Julian.
O, jeg beder eder bønligt —! Soldater, venner, kampfæller, — se, jeg udstrækker mine skælvende arme —! Ængst dig ikke, min Decentius! — O, at jeg måtte opleve dette! Jeg lægger eder intet til last, I trofaste; det er fortvivlelsen, som har drevet jer. I vil det. Godt; jeg underkaster mig hærens vilje. — Sintula, lad mine krigsøverster samles. — Du, tribun, kan vidne for Konstanzios at jeg kun nødtvungen — (vender sig til Varro.) Gå, høvedsmand, og forkynd i lejren denne uventede forandring. Jeg selv vil uden ophold skrive til Rom —

Ridderen Sallust.

Herre, soldaterne vil se dig.

Fanebæreren Mauros.

En gylden ring om dit hoved, kejser!

Cæsar Julian.

Et sligt smykke har jeg aldrig ejet.

Fanebæreren Mauros.

Denne kan gøre det.

(han aftager sin halskæde og slynger den flerdobbelt om Cæsars pande.)

Råb udenfor.

Kejseren; kejseren! Vi vil se kejseren!

Soldater.

På skjoldet med ham! Op, op!

(De omstående løfter Julian højt ivejret på et skjold og viser ham for mængden under længe vedvarende bifaldsråb.)

Cæsar Julian.

Hærens vilje ske! Jeg bøjer mig for det uundgåelige og fornyer alle tilsagn —

Legionssoldater.

Fem guldstykker og et pund sølv!

Bataver.

Ikke over Alperne!

Cæsar Julian.

Vi vil sætte os fast i Vienna. Den stad er Galliens stærkeste og derhos rig på allehånde forråd. Der er det min agt at vente indtil vi ser, om min nedbøjede frænde billiger, hvad vi her, til rigets tarv, har vedtaget —

Ridderen Sallust.

Det gør han ikke, herre!

Cæsar Julian

(med oprakte hænder).

Guddommelige visdom, lys op i hans formørkede sjæl og led ham til det bedste! Vær med mig, du lykke, som aldrig har svigtet mig før!

Myrrha og kvinderne

(veklagende udenfoı til højre).

Død, død, død!

FEMTE HANDLING.

(I Vienna. Et hvælvet rum i katakomberne. Til venstre snor sig en bugtet gang opad. Gennem bergsiden i baggrunden er udhugget en trappe, som ender oppe ved en lukket dør. Foran til højre fører en mængde trin ned til de dybere liggende gange. Rummet er svagt oplyst af en brændende hængelampe.)

(Cæsar Julian, med uraget skæg og i smudsige klæder, står ludende over åbningen til højre. Dæmpet salmesang lyder igennem døren fra den udenfor tilbyggede kirke.)

Cæsar Julian
(taler nedad).

Endnu intet tegn?

En stemme
(dybt nede).

Intet.

Cæsar Julian.

Hverken ja eller nej? Hverken for eller imod?

Stemmen.

Begge dele.

Cæsar Julian.

Det er jævngodt med intet.

Stemmen.

Vent, vent.

Cæsar Julian.

Jeg har ventet i fem døgn; du kræved kun tre. Jeg siger dig, — jeg er ikke tilsinds at — (han lytter imod udgangen og råber dæmpet nedad) Tal ikke!

Ridderen Sallust
(kommer oppe fra gangen tilvenstre.)

Herre; herre!

Cæsar Julian.

Er det dig, Sallust? Hvad vil du hernede?

Ridderen Sallust.

Dette rugende mørke —; ah, nu ser jeg dig.

Cæsar Julian.

Hvad vil du?

Ridderen Sallust.

Tjene dig, om jeg kunde, — føre dig ud til de levende igen.

Cæsar Julian.

Hvad nyt oppe fra verden?

Ridderen Sallust.

Soldaterne er i uro; vi mærker allehånde forbud på at tålmodet snart forgår dem.

Cæsar Julian.

Nu skinner visst solen deroppe.

Ridderen Sallust.

Ja herre!

Cæsar Julian.

Himlen hvælver sig som et hav af tindrende lys. Det er kanske høj middag. Det er varmt;

luften dirrer langs husvæggene; floden risler, halvt udtørret, over hvide flintestene. — Skønne liv; skønne verden!

Ridderen Sallust.

O, kom, kom, herre! Dette ophold i gravgangene udlægges til skade for dig.

Cæsar Julian.

Hvorledes udlægges det?

Ridderen Sallust.

Tør jeg sige det?

Cæsar Julian.

Du tør og skal. Hvorledes udlægges det?

Ridderen Sallust.

Mange tror at det mindre var sorg end anger, som så sælsomt drev dig ned under jorden.

Cæsar Julian.

De tror jeg dræbte hende?

Ridderen Sallust.

Det gådefulde i sagen må undskylde dem, om —

Cæsar Julian.

Ingen dræbte hende, Sallust! Hun var for ren for dette syndens rige; derfor steg en engel fra himlen hver nat ned i hendes lønkammer og råbte på hende. Eller hvad? Ved du ikke at presterne i Lutetia udlagde hendes død på denne vis? Og presterne må jo vide det. Har ikke

hendes ligtog hid været som et sejerstog gennem landet? Strømmed ikke alle Viennas kvinder hendes kiste imøde udenfor portene, hilste hende med grønne grene i hænderne, bredte tepper ud på vejen og istemte lovsange til ære for himmelbruden, som førtes hjem til brudgommens hus? — Hvad lo du af?

Ridderen Sallust.

Jeg, herre?

Cæsar Julian.

Nat og dag har jeg hørt bryllupssangene siden. Hør, hør; i forherligelse løftes hun opad. Ja, hun var tilvisse en ægte kristen-kvinde. Hun holdt sig budet efterrettelig; — hun gav Cæsar, hvad Cæsars var, og den anden gav hun —; nå, det var ikke det, vi skulde tale om; du er ikke indviet i lærens hemmeligheder, Sallust! — Hvad nyt, spurgte jeg om?

Ridderen Sallust.

Det vigtigste, jeg ved, er at kejseren ved budskabet om, hvad der i Lutetia gik for sig, skyndsomt skal være flygtet over til Antiokia.

Cæsar Julian.

Den nyhed kender jeg. Konstanzios så os vel allerede i ånden foran Roms porte.

Ridderen Sallust.

De venner, som forvovent slutted sig til dig i denne farlige sag, så i ånden det samme.

Cæsar Julian.

Tiden er os ikke gunstig, Sallust! Ved du ikke at under kamplegene, før afrejsen fra Lutetia, brast mit skjold istykker, så jeg kun beholdt håndtaget igen? Og ved du ikke at da jeg vilde stige tilhest, så snubled hin tjener, på hvis sammenfoldede hænder jeg skulde svinge mig op?

Ridderen Sallust.

Du kom dog i sadlen, herre!

Cæsar Julian.

Men manden faldt.

Ridderen Sallust.

Bedre mænd vil falde, hvis Cæsar nøler.

Cæsar Julian.

Kejseren er affældig.

Ridderen Sallust.

Kejseren lever. De breve, du har skrevet ham til om din udråbelse —

Cæsar Julian.

Om min nødtvungne udråbelse. Man tvang mig; der var intet valg.

Ridderen Sallust.

Kejseren lader ikke den forklaring gælde. Det er hans agt, når en hær er samlet i de østlige landskaber, at rykke ind i Gallien.

Cæsar Julian.

Hvoraf ved du —?

Ridderen Sallust.

Ved et tilfælde, herre! Jeg bønfalder dig, tro mig —!

Cæsar Julian.

Godt, godt; når det sker, vil jeg gå Konstanzios imøde, — ikke med sværd i hånd —

Ridderen Sallust.

Ikke! Hvorledes tænker du da at møde ham?

Cæsar Julian.

Jeg vil give kejseren, hvad kejserens er.

Ridderen Sallust.

Mener du dermed, at du vil træde af?

Cæsar Julian.

Kejseren er affældig.

Ridderen Sallust.

O, dette forfængelige håb! (kaster sig på knæ.) Så tag mit liv, herre!

Cæsar Julian.

Hvad nu!

Ridderen Sallust.

Cæsar, tag mit liv; jeg vil heller dø på dit end på kejserens bud.

Cæsar Julian.

Rejs dig, ven!

Ridderen Sallust.

Nej; lad mig ligge for min Cæsars fødder og tilstå alt. O, dyrebare herre, — at måtte

sige dig dette! — Da jeg opsøgte dig i lejren ved Rhin, — da jeg minded dig om vort fordums venskab under samværet i Grækenland, — da jeg bad om at måtte dele krigens farer med dig, — da, o, Cæsar, da kom jeg som en lønlig spejder i kejserens sold —

Cæsar Julian.

Du —!

Ridderen Sallust.

Mit sind havde i nogen tid været optændt af harm imod dig; du mindes hin ringe tvist i Mailand, — dog ikke ringe for mig, som havde håbet at Cæsar skulde hjælpe min svigtende lykke på fode igen. Alt dette drog man fordel af i Rom; man holdt mig for den rette mand til at efterspore dine veje.

Cæsar Julian.

Og til sligt kunde du sælge dig? Så sort et bedrag!

Ridderen Sallust.

Jeg var ødelagt, herre; og jeg syntes at Cæsar havde slåt hånden af mig. Ja, min Cæsar, jeg forrådte dig — i de første måneder; siden ikke. Din vennesælhed, dit store sind, al den nådė, du viste mig —; jeg blev, hvad jeg havde givet mig ud for, din trofaste tilhænger, og i mine lønlige breve til Rom førte jeg bag lyset dem, som havde udsendt mig.

Cæsar Julian.

Disse breve var fra dig? O, Sallust!

Ridderen Sallust.

De indeholdt intet til skade for dig, herre! Hvad andre kan have skrevet, ved jeg ikke; jeg ved kun at jeg tidt nok vånded mig i kval under en nødtvungen og forhadt taushed. Jeg voved mig så langt frem, som jeg på nogen måde turde. Hin skrivelse, stilet til en unavngiven mand i din lejr, hvori meldes om kejserens sejers-indtog i Rom, og som du en morgen, undervejs til Lutetia, fandt indstukken under dit telt —; ja, du fandt den dog, herre?

Cæsar Julian.

Ja, ja —

Ridderen Sallust.

Den var rettet til mig og et lykketræf var mig gunstigt, så den kom i dine hænder. Tale turde jeg jo ikke. Jeg vilde tale; men jeg kunde det ikke; jeg udsatte fra dag til dag at forråde min skændsel. O, straf mig, herre; se, her ligger jeg!

Cæsar Julian.

Stå op; du er mig kærere således, — vunden imod min og imod din egen vilje. Stå op, du min sjæls ven; ingen skal krumme et hår på dit hoved.

Ridderen Sallust.

Tag heller det liv, som du dog ikke længe vil have magt til at skærme. Du siger, kejseren

er affældig. (rejser sig.) Min Cæsar, hvad jeg har svoret på at fortie, det røber jeg nu. Kejserens affældighed rummer intet håb for dig. Kejseren tager en ny hustru til ægte.

Cæsar Julian.

Ah, hvilket vanvid! Hvor kan du tænke — ?

Ridderen Sallust.

Kejseren tager en ny hustru, herre! (rækker ham nogle papirer.) Læs, læs, høje Cæsar; disse breve vil ikke levne nogen tvivl hos dig.

Cæsar Julian
(griber papirerne og læser).

Ja, ved solens lys og magt —!

Ridderen Sallust.

O, havde jeg dog turdet tale før!

Cæsar Julian
(fremdeles læsende).

Han tager en kvinde til ægte. Konstanzios, — denne svindende menneske-skygge —! Faustina —, hvad står der? ung — knapt nitten år gammel —, en datter af — ah! en datter af hin overmodige slægt. En ivrig kristen-kvinde altså (folder papirerne sammen.) Du har ret, Sallust; hans affældighed rummer intet håb. Om han er affældig, døende, — hvad vil det sige? Er ikke Faustina from? En bebudelsens engel vil åbenbare sig; eller også —; ha-ha! kort og godt, — på en eller anden vis —, der vil skaffes en ung Cæsar tilveje, og så —

Ridderen Sallust.

At nøle er at gå tilgrunde.

Cæsar Julian.

Dette har været forberedt længe og i al stilhed, Sallust! Ja, når så er, da løses alle gåder. Helena —, det var ikke, som jeg tænkte, hendes uforsigtige tunge, der fældte hende —

Ridderen Sallust.

Nej, herre!

Cæsar Julian.

— man har tænkt, — man har troet at —; o, uudgrundelige udjævnende retfærd! derfor måtte hun afvejen.

Ridderen Sallust.

Ja, derfor; jeg var den, man i Rom først kasted sine øjne på. O, herre, du drager dog ikke i tvivl at jeg afslog det? Jeg skød mig ind under umuligheden af at finde en lejlighed; man forsikred mig at det brødefulde forehavende var opgivet, og da —!

Cæsar Julian.

De standser ikke ved — ved dobbelt-liget i stenkisten deroppe. Konstanzios tager tilægte. Derfor var det at jeg skulde afvæbnes i Lutetia.

Ridderen Sallust.

Kun et kan frelse dig, min Cæsar; du må handle før kejseren kommer til kræfter.

Cæsar Julian.

Om jeg frivilligt drog mig tilbage i ensomheden, hengivende mig til den visdom, jeg her har været nødt til at forsømme? Vilde de nye magthavere tåle en slig tilværelse? Vilde ikke blot det, at de vidste mig ilive, være som et hængende sværd over deres hoveder?

Ridderen Sallust.

Den vordende kejserindes slægtninge er de mænd, som omgav Cæsar Gallos i hans sidste timer.

Cæsar Julian.

Tribunen Skudilo. Tro mig, ven, — jeg har ikke glemt det. Og for denne blodige kejser skal jeg vige og falde! Ham skal jeg skåne, ham, som i lange år har stolpret omkring mellem mine nærmestes lig!

Ridderen Sallust.

Skåner du ham, så vil han inden tre måneder stolpre omkring mellem ligene af dine tilhængere.

Cæsar Julian.

Ja, ja; det har du visselig ret i. Det er mig næsten som et tvingende bud at træde op imod ham. Gør jeg det, så gør jeg det ikke for min egen skyld. Er det ikke tusenders ve og vel, som her handles om? Gælder det ikke tusenders liv? Eller stod det vel i min magt at afvende denne yderlighed? Du er mere skyldig, end jeg, Sallust! Hvorfor talte du ikke før nu?

Ridderen Sallust.

I Rom lod de mig sværge en dyr ed på at tie.

Cæsar Julian.

En ed. Så. Ved dine forfædres guder?

Ridderen Sallust.

Ja, herre, — ved Zeus og ved Apollon.

Cæsar Julian.

Og dog bryder du eden?

Ridderen Sallust.

Jeg ønsker at leve.

Cæsar Julian.

Men guderne?

Ridderen Sallust.

Guderne — de er langt borte.

Cæsar Julian.

Ja, eders guder er langt borte; de hemmer ingen; de tynger ikke på nogen; de levner en mand rum omkring sig til at handle. O, denne græske lykke, at føle sig fri! — —

Du sagde at kejseren, hævnfyldt, som han er, vil udgyde mine trofastes blod. Ja, hvem kan tvivle på at så sker? Blev Knodomar skånet? Måtte ikke denne uskadelige fange bøde med livet for en sprogfejl? Thi — jeg ved det, Sallust — de dræbte ham; det var løgn, hint rygte om barbarens hjemve. Hvad har så ikke vi at

vente os? I hvilket forhadt lys har vel ikke tribunen Decentius fremstillet sagerne i Rom?

Ridderen Sallust.

Det skønnes bedst af hoffets skyndsomme flugt til Antiokia.

Cæsar Julian.

Og er jeg ikke hærens fader, Sallust?

Ridderen Sallust.

Soldaternes fader; deres hustruers og børns skjold og værge.

Cæsar Julian.

Og hvad blev rigets lod, om jeg vakler nu? En affældig kejser, og efter ham et umyndigt barn i herskersædet; splid og oprør; alles hånd imod alles for at rane magten. — For ikke mange nætter siden havde jeg et syn. Der åbenbared sig for mig en skikkelse med en lyskreds om hovedet; den så vredt på mig og sagde: vælg! Dermed løste den sig op, ligesom en stigende morgendamp. Hidtil har jeg udlagt dette syn, som sigtende til ganske andre ting; men nu, da jeg ved om kejserens forestående giftermål — —

Ja, det gælder i sandhed at vælge, før ulykken vælter ind over riget. Jeg tænker ikke på egen fordel; men tør jeg skyde valget fra mig, Sallust? Og er det ikke min pligt imod kejseren at værge mit liv? Har jeg ret til at stå med hængende arme og vente på de mordere, som han i sin

vanvittige angst tinger til at støde mig ned? Har jeg ret til at give den ulykkelige Konstanzios lejlighed til at vælte en ny blodskyld over sit syndbetyngede hoved? Er det ikke bedre for ham, — som der står i skrifterne, — at han lider uret end at han øver uret? Hvis derfor det, jeg tilføjer min frænde, kan kaldes en uret, så mener jeg at denne min uret udjævnes derved at den forhindrer min frænde fra at tilføje mig en uret. Jeg tror at både Platon og Mark Aurel, hin Sofias kronede brudgom, skulde give mig medhold i dette. Det vilde i al fald ikke være en ganske uværdig opgave for visdomsvennerne, min kære Sallust! — O, havde jeg dog Libanios her!

Ridderen Sallust.

Herre, du er jo selv så vidt forfremmet i visdom at du —

Cæsar Julian.

Sandt, sandt; men jeg gad dog gerne høre visse andres mening. Ikke fordi jeg vakler. Tro ikke det! Og heller ikke finder jeg at vi har nogen grund til at mistvivle om et heldigt udfald. Thi hine varslende hændelser bør ingenlunde afskrække os. At jeg beholdt håndtaget igen, da mit skjold brast under kamplegene, det tykkes mig med fuld føje at kunne udlægges således, at det skal lykkes mig at beholde, hvad min hånd har fattet tag i. Og når jeg, svingende mig op

på min hest, rev til jorden den mand, der hjalp mig i sadlen, så synes det som om dette bebuder et brat fald for Konstanzios, hvem jeg skylder min ophøjelse. Hvorom alting er, min Sallust, så agter jeg at affatte et skrift, som hel tydeligen skal retfærdiggøre at —

Ridderen Sallust.

Såre vel, nådige herre; men soldaterne er utålmodige; de ønsker at se dig og høre sin skæbne af din egen mund.

Cæsar Julian.

Gå, gå, og stil dem tilfreds; — sig dem, at Cæsar snart skal vise sig.

Ridderen Sallust.

Herre, det er ikke Cæsar, det er kejseren selv, de vil se.

Cæsar Julian.

Kejseren kommer.

Ridderen Sallust.

Da kommer han — selv tomhændet — med tusenders liv i sin hånd!

Cæsar Julian.

En tuskhandel, Sallust; tusenders liv imod tusenders død.

Ridderen Sallust.

Har dine fiender livets ret?

Cæsar Julian.

Lykkelig du, hvis guder er langt borte. O, denne viljens våbenførhed —!

En stemme
(råber dybt nede i gravgangene).

Julian, Julian!

Ridderen Sallust.

Ah, hvad er det?

Cæsar Julian.

Gå bort, du kære; gå skyndsomt bort!

Stemmen.

Døv kirkesangen, Julian!

Ridderen Sallust.

Det råber igen. O, så er det dog sandt!

Cæsar Julian.

Hvad skulde være sandt?

Ridderen Sallust.

At du lever hernede med en gådefuld fremmed, med en spåmand eller med en heksemester, som er kommen til dig ved nattetid.

Cæsar Julian.

Ha-ha; det siger man? Gå, gå!

Ridderen Sallust.

Jeg besværger dig, herre, — lad disse fordærvelige drømme fare. Kom med; kom op i dagen!

Stemmen
(nærmere, nedenunder).

Al møje er spildt.

Cæsar Julian
(ved nedgangen til højre).

Intet tegn, min broder?

Stemmen.

Øde og tomhed.

Cæsar Julian.

O, Maximos!

Ridderen Sallust.

Maximos!

Cæsar Julian.

Gå, siger jeg! Træder jeg ud af dette forrådnelsens hus, så kommer jeg som kejser.

Ridderen Sallust.

Jeg bønfalder dig —; hvad søger du her i mørket?

Cæsar Julian.

Lys. Gå, gå!

Ridderen Sallust.

Nøler Cæsar, så frygter jeg han finder vejen spærret.

(Han går bort gennem gangen til venstre. Lidt efter stiger mystikeren Maximos op ad trappen; han bærer et hvidt offerbind om panden; i hånden har han en lang blodig kniv.)

Cæsar Julian.

Tal, min Maximos!

Mystikeren Maximos.

Al møje er spildt, hører du jo. Hvi kunde du ikke døvet kirkesangen? Den har kvalt alle varsler; de vilde tale, men de fik ikke komme tilorde.

Cæsar Julian.

Taushed, mørke; — og jeg kan ikke vente længer! Hvad råder du mig til?

Mystikeren Maximos.

Gå frem iblinde, kejser Julian! Lyset søger dig

Cæsar Julian.

Ja, ja, ja; jeg tror det også. Jeg havde ikke havt nødig at lade dig hente den lange vej. Ved du, hvad jeg nys har erfaret —?

Mystikeren Maximos.

Jeg vil ikke vide, hvad du har erfaret. Tag din skæbne i egne hænder.

Cæsar Julian
(går urolig op og ned).

I sandhed, hvad er han vel, denne Konstanzios, — denne furie-piskede synder, denne hensmuldrende levning af et fordums menneske?

Mystikeren Maximos.

Gravmælet over ham, kejser Julian!

Cæsar Julian.

Har han ikke i al sin færd imod mig været som et skibsvrag uden ror, — snart drivende til venstre på mistroens strøm, snart kastet mod højre af angerens stormpust? Raved han ikke op på kejsersædet, skrækslagen, med purpurkåben dryppende af min faders blod? kanske af min moders også. — Måtte ikke alle mine slægtninge falde, for at han kunde sidde trygt? Nej, ikke alle; Gallos skåntes, og jeg; — der måtte levnes et par liv, som han kunde købe sig lidt tilgivelse på. Så drev han for mistroens strømdrag igen.

Angeren afpinte ham et Cæsar-navn til Gallos; så afpinte frygten ham en dødsdom over Cæsar. Og jeg? Skylder jeg ham tak for det liv, han hidtil har forundt mig? En for en; først Gallos og så —; hver nat har jeg svedet under angsten for at den dag, der gik, skulde være min sidste.

Mystikeren Maximos.

Var Konstanzios og døden din værste angst? Tænk dig om.

Cæsar Julian.

Ja, du har vel ret. Presterne —! Hele min ungdom har været en sammenhængende rædsel for kejseren og for Kristus. O, han er forfærdelig, denne gådefulde, — dette skånselløse gudemenneske! Overalt, hvor jeg vilde frem, trådte han mig stor og streng ivejen med sit ubetingede ubønhørlige krav.

Mystikeren Maximos.

Og dette krav, — var det i dig?

Cæsar Julian.

Altid udenfor. Jeg skulde! Krøb min sjæl sammen i gravende og tærende had til min slægts morder, så lød budet: elsk din fiende! Tørsted mit skønhedsbetagne sind imod sæder og billeder fra den forgangne Græker-verden, så slog kristenkravet ned i mig med sit: søg det ene fornødne! Fornam jeg legemets søde lyst og begær imod dette eller hint, så skræmte forsagelsens fyrste mig med sit: afdø her for at leve hisset! — Det

menneskelige er bleven ulovligt efter den dag, da seeren fra Galilæa tog verdens-styret. At leve er ved ham bleven at dø. At elske og at hade, det er at synde. Har han da forvandlet menneskets kød og blod? Eller er ikke det jordbundne menneske blevet ved at være, hvad det var? Vor sunde inderste sjæl rejser sig imod dette; — og dog skal vi ville tvert imod vor egen vilje! Vi skal, skal, skal!

Mystikeren Maximos.

Og videre, end som så, er du ikke kommen? Skam dig!

Cæsar Julian.

Jeg?

Mystikeren Maximos.

Ja, du, manden fra Athen og fra Efesos.

Cæsar Julian.

Ak, hine tider, Maximos! Dengang var det let at vælge. Hvad var det, vi sysled med igrunden? En visdoms-bygning; hverken mere eller mindre.

Mystikeren Maximos.

Står der ikke et steds i eders skrifter: enten med os eller mod os?

Cæsar Julian.

Vedblev ikke Libanios at være den han var, enten han i en ordstrid stod på anklagens eller på forsvarets side? Dette her ligger dybere. Her er det en handling, som jeg skal over. »Giv kejseren,

hvad kejserens er«. I Athen gjorde jeg engang leg deraf; — men det ligger dybere. Du kan ikke fatte det, du, som aldrig har været under gudemenneskets magt. Det er mere end en lære, han har spredt ud over verden; det er en trolddom, som tager sindene fangen. Den, som engang har været under ham, — jeg tror aldrig han kommer helt løs.

Mystikeren Maximos.

Fordi du ikke vil helt.

Cæsar Julian.

Hvorledes skal jeg kunne ville det umulige.

Mystikeren Maximos.

Er det møjen værd at ville det mulige?

Cæsar Julian.

Ord-skvalder fra læresalene! I mætter mig ikke længer med sligt. Og dog —; o, nej, nej, Maximos! Men I kan ikke fatte, hvorledes vi har det. Vi er som vinstokke, der er plantede om i en fremmed uvant jordbund; — plant os tilbage igen, og vi skulde gå ud; men i det nye vantrives vi.

Mystikeren Maximos.

Vi? Hvem kalder du vi?

Cæsar Julian.

Alle dem, som er under den åbenbaredes rædsel.

Mystikeren Maximos.

Skyggerædsel!

Cæsar Julian.

Det være, som det vil. Men ser du ikke at denne lammende rædsel har tætnet og tårnet sig til en mur om kejseren? O, jeg skønner vel hvorfor den store Konstantin førte en slig viljebindende lære til sejr og magt i riget. Ingen livvagt med spyd og skjold slutter således op om kejsersædet, som denne betagende tro, der altid peger ud over jordlivet. Har du set rigtig på dem, disse kristne? Huløjede, blegkindede, fladbrystede er de alle tilhobe; de ligner linnedvæverne i Byssos; intet æreshåb får lov til at spire i denne henrugende tilværelse; solen lyser for dem, og de ser den ikke; jorden byder dem sin fylde og de begærer den ikke; — alt, hvad de begærer, er at forsage og lide for at komme til at dø.

Mystikeren Maximos.

Så brug dem, som de er; men da må du selv stå udenfor. Kejser eller Galilæer; — det er valget. Vær træl under rædselen eller hersker i dagens og lysets og glædens land! Du kan ikke ville det modsigende; og dog er det det du vil. Du vil forene det uforenlige, — forlige de to, som ikke står til at forlige; derfor er det at du ligger her og rådner i mørket.

Cæsar Julian.

Kan du, så lys for mig!

Mystikeren Maximos.

Er du den Akilleus, som din moder drømte at hun skulde skænke verden? En ømskindet hæl gør ingen mand til Akilleus. Rejs dig, herre! Sejersmodig, som en rytter på sin vælige hest, må du sætte over Galilæeren, hvis du skal vinde frem til kejsersædet —

Cæsar Julian.

Maximos!

Mystikeren Maximos.

Min elskede Julian, se dig dog om i verden! Hine kristne med dødslængselen, som du nys nævnte, de er de færreste. Men hvorledes står det sig med alle de andre? Falder ikke sindene fra mesteren, et for et? Ja, svar mig, — hvad er der bleven af denne sælsomme kærlighedens lære? Raser ikke samfund imod samfund indbyrdes? Og nu biskopperne, hine guldbrammende herrer, der kalder sig kirkens overhyrder! Giver de selv hoffets stormænd noget efter i griskhed og herskelyst og kryberi —?

Cæsar Julian.

Således er de ikke alle; tænk på den vældige Athanasios i Alexandria —

Mystikeren Maximos.

Athanasios var også den eneste. Og hvor er Athanasios nu? Forjog de ham ikke, fordi han ikke var tilfals efter kejserens vilje? Måtte

han ikke ty ind i den libyske ørken, hvor han er bleven opædt af løver? Og kan du så nævne mig en til, som Athanasios? Tænk på biskop Maris af Kalkedon, som nu tre gange har skiftet sind i de arianske stridigheder. Tænk på den gamle biskop Markos i Arethusa; ham kender du jo fra din ungdom. Har han ikke nylig, tvert imod lov og billighed, frataget borgerskabet al fælles ejendom og lagt den ind under kirken? Og tænk så på den affældige viljeløse biskop i Nazianz, som går til spot for sin egen menighed, fordi han svarer ja og nej til den samme sag og fordi han vil tækkes alle de stridende.

Cæsar Julian.

Sandt, sandt, sandt!

Mystikeren Maximos.

Disse er dine våbenbrødre, min Julian; bedre finder du dem ikke. Eller kanske du regner på hine to forventede store galilæiske lys fra Kappadokia? Ha-ha; bispesønnen Gregor fører retssager i sin fødeby, og Basilios gransker verdslige vismænds skrifter på sit landgods i de østlige egne.

Cæsar Julian.

Ja, jeg ved det vel. Frafald på alle kanter! Hekebolios, min fordums lærer, er bleven en rig mand på sin iver i troen og på sin skrift-udlægning; og siden den tid —! Maximos, — det er ikke langt fra at jeg står alene i alvoret.

Mystikeren Maximos.

Du står alene. Hele din hær er på vild flugt eller den ligger slagen rundt omkring dig. Blæs til kamp, — og ingen vil høre dig; gå frem, — og ingen vil følge dig efter! Bild dig ikke ind at du kan fremme den sag, som har opgivet sig selv. Du bukker under, siger jeg dig! Og hvor vil du så hen? Forstødt af Konstanzios vil du være forstødt af alle magter på jorden — og over jorden. Eller vil du ty til Galilæerens favn? Hvorledes står det mellem dig og ham? Har du ikke selv sagt at du er under rædselen? Har du hans krav i dig? Elsker du din fiende, Konstanzios, fordi om du ikke slår ham? Hader du kødets lyst og jordens lokkende færd, fordi om du ikke, som en hed svømmer, dukker dig ned deri? Forsager du verden, fordi om du ikke har mod til at eje den? Og ved du så visst at — om du afdør her — du da skal leve hisset?

Cæsar Julian
(går frem og tilbage).

Hvad har han gjort for mig, denne store fordringsfulde? Holder han verdens-vognens tøjler i sin hånd, så måtte han jo have kunnet —

(Salmesangen lyder stærkere oppe fra kirken.)

Hør, hør! Dette kalder de at tjene ham. Og dette tager han hen som en sød offer-røg. Lovsang over ham, — og lovsang over hende i kisten! Er han den alting vidende, hvor kan han da —?

Husmesteren Eutherios
(kommer hurtigt ned gennem gangen til venstre).
Min Cæsar! Herre, herre; hvor er du?

Cæsar Julian.
Her, Eutherios! Hvad vil du mig?

Husmesteren Eutherios.
Du må komme op, herre; du må se det med egne øjne; — der sker jertegn ved fyrstindens lig.

Cæsar Julian.
Du lyver!

Husmesteren Eutherios.
Jeg lyver ikke, herre! Jeg hænger ikke ved denne fremmede lære; men hvad jeg har set, kan jeg ikke tvivle på.

Cæsar Julian.
Hvad så du?

Husmesteren Eutherios.
Hele staden er i oprør. Der bæres syge og vanføre ind til fyrstindens kiste; presterne lader dem røre ved den, og de går bort helbredede.

Cæsar Julian.
Og det har du selv set?

Husmesteren Eutherios.
Ja, herre; jeg har set en faldsyg kvinde gå sund ud af kirken prisende Galilæernes gud.

Cæsar Julian.
Ah, Maximos, Maximos!

Husmesteren Eutherios.

Hør, hvor de kristne jubler; — nu sker et nyt jertegn igen.

Lægen Oribases
(råber oppe i gangen til venstre).

Eutherios, — fandt du ham? Eutherios, Eutherios, hvor er Cæsar?

Cæsar Julian
(imod ham).

Her, her; — er det sandt, Oribases?

Lægen Oribases
(kommer frem).

Utroligt, uforklarligt, — og dog sandt; de rører ved kisten, presterne læser og beder over dem, og de vorder helbredede; en røst forkynder fra tid til anden: hellig, hellig er den rene kvinde!

Cæsar Julian.

En røst forkynder —?

Lægen Oribases.

En usynlig røst, min Cæsar; en røst, højt under kirkens hvælving; — ingen ved, hvor den kommer fra.

Cæsar Julian
(står et øjeblik urørlig, derpå vender han sig pludselig til Maximos og råber):

Livet eller løgnen!

Mystikeren Maximos.

Vælg!

Lægen Oribases.

Kom, kom, herre; de skrækslagne soldater truer dig —

Cæsar Julian.

Lad dem true.

Lægen Oribases.

De giver dig og mig skylden for den undergørende fyrstindes død —

Cæsar Julian.

Jeg vil komme; jeg vil stille dem tilfreds —

Lægen Oribases.

Der findes kun et middel; du må vende deres tanker i en anden retning, herre; — de er vilde af fortvivlelse over den skæbne, som venter dem, hvis du nøler længer.

Mystikeren Maximos.

Stig nu til himmels, du dåre; nu dør du for din herre og mester!

Cæsar Julian
(griber ham om armen).

Kejserens rige for mig!

Mystikeren Maximos.

Akilleus!

Cæsar Julian.

Hvad løser pagten?

Mystikeren Maximos
(rækker ham offerkniven).

Denne.

Cæsar Julian.

Hvad tvætter vandet af?

Mystikeren Maximos.

Dyrets blod.

(han river offerbindet af sin pande og fæster det om Cæsars.)

Lægen Oribases

(nærmer sig).

Hvad har du isinde, herre?

Cæsar Julian.

Forsk ikke.

Husmesteren Eutherios.

Hør larmen! Op, op, min Cæsar!

Cæsar Julian.

Først ned, — siden op. (til Maximos.) Helligdommen, min elskede broder —?

Mystikeren Maximos.

Lige under, i den anden hvælving.

Lægen Oribases.

Cæsar, Cæsar, — hvor går du?

Mystikeren Maximos.

Til frihed.

Cæsar Julian.

Gennem mørke til lys. Ah —!

(han stiger ned i gravgangene.)

Mystikeren Maximos

(sagte, ser efter ham).

Så kom det dog.

Husmesteren Eutherios.

Tal, tal; hvad gælder hine lønlige kunster?

Lægen Oribases.

Og det nu, da hvert øjeblik er dyrebart —

Mystikeren Maximos
(hvisker urolig idet han skifter plads):

Disse glidende fugtige skygger! Fy; dette slimede kryb om føddeme —!

Lægen Oribases
(lytter).

Larmen stiger, Eutherios! Det er soldaterne; hør, hør!

Husmesteren Eutherios.

Det er sangen fra kirken —

Lægen Oribases.

Nej, det er soldaterne; — der kommer de!

(Ridderen Sallust viser sig oppe i gangen omringet af en stor skare ophidsede soldater. Fanebæreren Mauros er iblandt dem.)

Ridderen Sallust.

Vær sindige; jeg besværger jer —!

Soldaterne.

Cæsar har forrådt os! Cæsar skal dø!

Ridderen Sallust.

Og hvad så, I rasende?

Fanebæreren Mauros.

Hvad så? Med Cæsars hoved køber vi tilgivelse —

Soldaterne.

Frem, frem, Cæsar!

Ridderen Sallust.

Cæsar, — min Cæsar, hvor er du?

Cæsar Julian
(råber nede i gravkamret).

Helios! Helios!

Mystikeren Maximos.

Frigjort!

Korsang oppe i kirken.

Fader vor, du som er i himlen!

Ridderen Sallust.

Hvor er han? Eutherios, Oribases, — hvad går her for sig?

Koret
(i kirken).

Helliget vorde dit navn!

Cæsar Julian
stiger op ad trappen; han har blod på panden, på brystet og på hænderne).

Fuldbyrdet!

Soldaterne.

Cæsar!

Ridderen Sallust.

Blodig —! Hvad har du gjort?

Cæsar Julian.

Kløvet rædselens tåger.

Mystikeren Maximos.

Det skabte er i din hånd.

Koret
(i kirken).

Ske din vilje i himlen, så og på jorden!

(sangen vedbliver under det følgende.)

Cæsar Julian.

Nu står ingen livvagt om Konstanzios længer.

Fanebæreren Mauros.

Hvad siger du, herre!

Cæsar Julian.

Ah, mine trofaste! Op i dagen; til Rom og Grækenland!

Soldaterne.

Leve kejser Julian!

Cæsar Julian.

Vi vil ikke se tilbage; alle veje ligger åbne for os. Op i dagen. Gennem kirken! Løgnerne skal forstumme —!

(han iler op ad trappen i baggrunden.)

Min hær, min skat, mit kejsersæde!

Koret
(i kirken).

Led os ikke udi fristelse; men frels os fra det onde!

(Cæsar Julian slår døren vidt op. Man ser ind i den stærkt oplyste kirke. Presterne står for højalteret; andægtige skarer knæler nedenfor omkring fyrstindens kiste.)

Cæsar Julian.

Fri, fri! Mit er riget!

Ridderen Sallust
(råber til ham):

Og magten og æren!

Koret
(i kirken).

Dit er riget og magten og æren —

Cæsar Julian
(blændet af lysningen).

Ah!

Mystikeren Maximos.

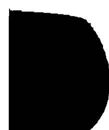
Sejer!

Koret
(i kirken).

— i evighed, amen!

KEJSER OG GALILÆER.

ET VERDENSHISTORISK SKUESPIL

AF

HENRIK IBSEN.

ANDEN DEL.

TREDIE OPLAG.

KØBENHAVN.
GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN).
THIELES BOGTRYKKERI.
1880.

KEJSER JULIAN,

SKUESPIL I FEM HANDLINGER.

DE OPTRÆDENDE:

KEJSER JULIAN.
KRIGSØVERSTEN NEVITA.
GULDSMEDEN POTAMON.
LIVLÆGEN CÆSARIOS FRA NAZIANZ.
TALEREN THEMISTEOS.
TALEREN MAMERTINOS.
SKATMESTEREN URSULOS.
HÅRSKÆREREN EUNAPIOS.
KVINDEN BARBARA.
SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS.
HOFMÆND OG STATSTJENERE.
BORGERFOLK I KONSTANTINOPEL.
DELTAGERE I DIONYSOS-TOGET, FLØJTESPILLERE, DANSERE, GØGLERE OG KVINDER.
UDSENDINGER FRA DE ØSTERLANDSKE KONGER.
HUSMESTEREN EUTHERIOS.
TJENERE I PALATSET.
DOMMERE, TALERE, LÆRERE OG BORGERE I ANTIOKIA.
KORNHANDLEREN MEDON.
SKATTEOPKRÆVEREN MALKOS.
GREGOR FRA NAZIANZ, Cæsarios's broder.
FARVEREN FOKION.
KVINDEN PUBLIA.
HENDES SØN HILARION.
AGATHON FRA KAPPADOKIA.
BISKOP MARIS AF KALKEDON.

DELTAGERE I APOLLON-TOGET, OFFERPRESTER, TEMPELTJENERE, HARPESLAGERE OG STADSVOGTERE.
AGATHONS YNGRE BRODER.
DE KRISTNE FANGERS TOG.
DIGTEREN HERAKLEOS.
LIVLÆGEN ORIBASES.
TALEREN LIBANIOS, stadsforstander i Antiokia.
SALMEDIGTEREN APOLLINARIS.
LÆREREN KYRILLOS.
EN GAMMEL PREST VED KYBELES HELLIGDOM.
SALMESYNGERSKERNE I ANTIOKIA.
HØVEDSMANDEN FROMENTINOS.
KRIGSØVERSTEN JOVIAN.
MYSTIKEREN MAXIMOS.
SPÅMANDEN NUMA.
TO ANDRE ETRUSKISKE SPÅMÆND.
FYRST HORMISDAS, en landflygtig Perser.
LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS.
VISDOMSLÆREREN PRISKOS.
VISDOMSLÆREREN KYTRON.
HØVEDSMANDEN AMMIAN.
BASILIOS FRA CÆSARÆA.
HANS SØSTER MAKRINA.
EN PERSISK OVERLØBER.
ROMERSKE OG GRÆSKE SOLDATER.
PERSISKE KRIGSFOLK.

(Første handling foregår i Konstantinopel, anden handling i Antiokia, tredje handling ligeledes i Antiokia, fjerde handling i og omkring de østlige egne af kejserriget og femte handling på sletterne hinsides Tigris. Begivenheden omfatter tidsrummet fra December måned i året 361 til slutningen af Juni i året 363.)

FØRSTE HANDLING.

(Ved havnen i Konstantinopel. I forgrunden til højre en pragtfuld landgangsbro overtrukken med tepper. Oppe på den høje strandbred, lidt fra broen, ses en tilhyllet sten, omgiven af vagt. Langt ude på Bosporos ligger den kejserlige flåde, behængt med sørgeflag.)

(Talløs menneskemængde i både og på stranden. Oppe for enden af landgangsbroen står kejser Julian, klædt i purpur og gyldne smykker. Han er omgiven af hofmænd og høje statstjenere. Blandt dem, der står ham nærmest, er krigsøversten Nevita, livlægen Cæsarios samt talerne Themisteos og Mamertinos.)

Kejser Julian
(ser vidt ud over vandet).

Hvilket stævne! Den døde kejser og den levende. — O, at han måtte drage sit sidste suk i så fjerne egne! O, at jeg, trods al min il, ikke fik nyde sødmen af at favne min frænde for sidste gang! Bittre lod for os begge! — — —
Hvor er ligskibet?

Krigsøversten Nevita.

Der kommer det.

Kejser Julian.

Hin lange båd?

Krigsøversten Nevita.

Ja, nådigste kejser!

Kejser Julian.

Arme frænde! Så stor i livet; og nu må du nøjes med så lavt et tag. Nu skal du ikke støde din pande mod kistelåget, du, som bøjed dit hoved da du red gennem Konstantins bue.

En borger blandt tilskuerne (til guldsmeden Potamon).

Hvor ung han ser ud, vor nye kejser.

Guldsmeden Potamon.

Han er dog bleven før af lemmer. Da jeg så ham sidst, var han spæd og mager; — det er nu en ni—ti år siden.

En anden borger

Ja, han har øvet store gerninger i de år.

En kvinde.

Og alle de farer, han har svævet i lige fra barn af!

En prest.

Vidunderligt frelst af dem alle; den guddommelige varetægt er over ham.

Guldsmeden Potamon.

Rygtet siger at han i Gallien har givet sig under en anden slags varetægt.

Presten.

Løgn, løgn; det kan I lide på.

Kejser Julian.

Nu kommer han. Solen, som jeg anråber, og den store lynslyngende gud ved at jeg ikke har ønsket Konstanzios døden. Det har i sandhed været langt fra min tanke. Jeg har opsendt bønner for hans liv. — Sig mig, Cæsarios, — du må jo vide det bedst — har man undervejs vist det kejserlige legeme al sømmelig ære?

Livlægen Cæsarios.

Ligtoget var som en sejerherres tog gennem hele Lille-Asien. I alle byer, vi kom igennem, stimled de troende sammen på gaden; hele nætter genlød kirkerne af bønner og sange; mørket blev til høj lys dag under blusset af de tusend tændte kerter —

Kejser Julian.

Godt, godt, godt! — Jeg gribes af en utrolig banghed ved tanken om at skulle tage styret efter en så stor og dydig og højt elsket kejser. Hvi blev det mig ikke forundt at få leve i tilbagetrukken stilhed!

Taleren Mamertinos.

Og hvem skulde da gjort fyldest i det store vanskelige kald, således som du, uforlignelige herre, vil gøre det? Jeg tilråber dristigt hine andre, der har attrået kejserværdigheden: kom hid og tag rigets ror; men tag det således, som Julian tager det. Våg nat og dag for alles velfærd. Vær herrer i navnet og dog borgerfrihedens

tjenere. Vælg eders plads forrest i de kæmpendes rækker og ikke ved gæstebudene. Tag intet for eder selv; men udøs gaver til alle. Lad eders retfærdighed være lige fjernt fra føjelighed og fra grusomhed. Lev således, at ingen jomfru på jordens kreds skal vride hænderne over eder. Byd trods — både Galliens ufremkommelighed og Germaniens kulde. Hvad vilde de svare? Forfærdede over så strænge fordringer vilde de tilstoppe sine blødagtige ører og råbe: kun en Julian kan gøre fyldest for alt dette!

Kejser Julian.

Den alt-styrende give at så store forhåbninger ikke må skuffes. Men hvor meget fattes der mig ikke? En gysning overfalder mig. At skulle sammenlignes med Alexander, med Mark Aurel og med så mange andre fortræffelige mænd! Har ikke Platon sagt, at kun en gud kan herske over menneskene? O, bed med mig at jeg må gå fri for ærgærrighedens snarer og for magtens fristelser. 'Athen, Athen! Did går min længsel! Jeg var som en mand, der for sin sundheds skyld drev en gavnlig legemsøvelse; — og nu kommer man til mig og siger: træd frem på skuepladsen og sejr i de olympiske lege. Alle Grækere skal sidde som tilskuere! Må ikke mit sind gribes af skræk allerede før jeg begynder på kampen?

Taleren Themisteos.

Hvad skræk, o kejser? Har du ikke allerede Grækernes bifald før kamplegen? Er du ikke

kommen for at indsætte alle landflygtige dyder i deres gamle ret? Er ikke hos dig samlet i en mand al den sejervindingens evne, som Herakles, som Dionysos, som Solon, som —?

Kejser Julian.

Stilhed! Ikkun den dødes pris skal høres idag. Der lægger de til land. Tag pande-ringen og mine kæder; jeg vil ikke bære kejserlige prydelser i en stund som denne.

(Han giver smykkerne til en af de omstående. Ligtoget kommer indover landgangsbroen med stor pragt. Prester med tændte lys i spidsen; kisten drages på en lavhjulet vogn; kirkefaner bæres foran og efter vognen; kordrenge svinger røgelsekar; skarer af kristne borgere følger efter.)

Kejser Julian

(lægger hånden på kisten og sukker lydeligt).

Ah!

En tilskuer.

Slog han korsets tegn for sig?

En anden i hoben.

Nej.

Den første.

Ser du; ser du!

En tredje tilskuer.

Ikke heller bøjed han sig for det hellige.

Den første tilskuer

(til den anden).

Ser du vel! Hvad sagde jeg?

Kejser Julian.

Så far hjem under pragt og ære, du min frændes afsjælede legeme! Jeg gør ikke dette

støv ansvarligt for, hvad din ånd forbrød imod mig. Hvad siger jeg? Var det din ånd, som foer så hårdt med slægten at jeg nu står alene tilbage? Var det din ånd, som bød at min barndom skulde formørkes af tusend ængstelser. Var det din ånd, som lod hin ædle Cæsars hoved falde? Var det dig, som stilled mig, den uerfarne yngling, på så vanskelig en post i det ugæstmilde Gallien, og som siden, da det ikke lykkedes modgang og genvordigheder at overvinde mig, gjorde mig æren for mine sejervindinger stridig? O, Konstanzios, min frænde, — alt dette havde ikke sit udspring i dit store hjerte. Hvorfor vred du dig i nag og kval; hvorfor så du blodige skygger om dig på dit sidste smertefulde leje? Onde rådgivere har forbittret dit liv og din dødsstund. Jeg kender dem, disse rådgivere; det var mænd, som tog skade af at færdes i din nådes uophørlige solskin. Jeg kender dem, disse mænd, der så villigt iførte sig det overbevisningens klædebon, som tyktes hoffet tækkeligst.

Hedenske borgere
(blandt de omstående).

Leve kejser Julian!

Livlægen Cæsarios.

Nådigste herre, toget venter —

Kejser Julian
(til presterne).

Lad ikke eders fromme sang forstumme for min skyld. Fremad, mine venner!

(toget drager langsomt ud tilvenstre.)

Følg efter, hvo der vil; og bliv, hvo der vil. Men det skal I alle vide på denne dag, at min plads er her.

(Uro og bevægelse i mængden.)

Hvad er jeg? Kejseren. Men har jeg dermed sagt alt? Gives der ikke et kejserligt embede, som synes hånligt visket ud af erindringen i de senere år? Hvad var den kronede visdomsven Mark Aurel? Kejser? Blot kejser? Nær havde jeg spurgt: var han ikke noget mere end kejser? Var han ikke ypperstеprest tillige?

Stemmer i mængden.

Hvad siger kejseren? Hvad var det? Hvad sagde han?

Taleren Themisteos.

O, herre, skulde det i sandhed ligge i din tanke —?

Kejser Julian.

End ikke min store farbroder Konstanzios vovede at frasige sig denne værdighed. Selv efter at han havde indrømmet en viss ny troeslære så højst overordentlige rettigheder, vedblev han dog at kaldes ypperstеprest af alle dem, der holdt fast ved Græker-folkets ældgamle guddomme. At dette embede i de senere tider blev sørgeligen forsømt, vil jeg ikke her tale om, men kun om at ingen af mine ophøjede forgængere, end ikke han, hvem vi idag med tårevædt ansigt tilråber den sidste hilsen, har vovet at nedlægge det.

Skulde jeg formaste mig til noget, som så vise og retfærdige kejsere ikke fandt ret og rådeligt? Det være langt fra mig!

Taleren Themisteos.

O, store kejser, vil du dermed sige —?

Kejser Julian.

Jeg vil dermed sige at der skal være fuld frihed for alle borgere. Hold fast ved de kristnes gud, I, som finder det ønskeligt for eders sindsro. Hvad mig angår, så drister jeg mig ikke til at bygge mit håb på en gud, der hidtil har været mig fiendtlig i alle foretagender. Jeg har sikkre tegn og varsler for at al den fremgang, jeg vandt på Galliens grænser, den skylder jeg hine andre guddomme, der begunstigede Alexander på en noget lignende måde. Under disse guddommes skærm og skjold slap jeg lykkeligt gennem alle farer; og navnlig var det dem, der førte mig frem på min rejse hid med en så vidunderlig hurtighed og lykke, at jeg her i gaderne har hørt tilråb, som tyder på, at man holder mig for et guddommeligt menneske, — hvilket er en stor overdrivelse, I venner! Men visst er det at jeg ikke tør vise mig utaknemmelig for så vedholdende nådesbevisninger.

Stemmer i mængden

(dæmpet).

Hvad vil han gøre?

Kejser Julian.

Så indsætter jeg da vore forfædres ærværdige guder i deres gamle ret. Men ingen krænkelse skal vederfares Galilæernes gud og heller ikke Jødernes. De templer, som fromme herskere i fordums dage med så megen kunstfærdighed lod bygge, de skal igen oprejses i forynget herlighed med altere og billedstøtter, hvert for sine særlige guder, således at sømmelig dyrkelse der kan finde sted på ny. Dog vil jeg ingenlunde tåle, at der sker de kristnes kirker nogen hadefuld medfart; heller ikke skal der øves overlast mod deres gravsteder eller mod andre pladse, som en sælsom vildfarelse bringer dem til at holde for hellige. Vi vil bære over med de andres forvildelse; jeg har selv været hildet i fejltagelser; — dog, over dette kaster jeg et slør. Hvad jeg siden mit enogtyvende år har tænkt om de guddommelige ting, det vil jeg ikke dvæle ved; jeg vil kun sige at jeg lykønsker dem, der efterligner mig, — at jeg smiler ad dem, der ikke vil træde i mit fodspor, — at jeg vil forsøge på at overtale, men uden at ville tvinge nogen.

(Han holder et øjeblik forventningsfuldt inde; svagt bifald høres hist og her i sværmen.)

Kejser Julian
(hæftigere).

Med rette havde jeg regnet på taknemmelige tilråb, hvor jeg nu kun sporer en nysgærrig forundring. Dog, jeg burde vidst det; — der råder

en sørgelig ligegyldighed blandt dem, der siger sig at have holdt fast ved vor gamle tro. Undertrykkelse og spot har bragt fædrenes ærværdige skikke i forglemmelse. Jeg har spurgt mig for, højt og lavt; men knapt en har kunnet give mig troværdig besked om hvorledes en ofring til Apollon eller til Fortuna i et og alt er at foretage. Jeg må da gå foran i dette, som i andet. Det har kostet mig mangen nats søvn at udfinde af gamle bøger, hvad der fordum har været brugeligt i så måde; men jeg besværer mig ikke derover når jeg eftertænker, hvor stor tak vi er netop hine guddomme skyldig; og heller ikke skammer jeg mig ved at forrette alting selv — —. Hvor hen, Cæsarios?

Livlægen Cæsarios.

Til kirken, nådigste kejser; jeg vil bede for min bortgangne herres sjæl.

Kejser Julian.

Gå, gå! Enhver har sin frihed i deslige sager.

(Cæsarios samt flere ældre hofmænd og statstjenere går ud til venstre.)

Men den frihed, som jeg tilstår den ringeste borger, den forbeholder jeg også mig selv. — Så forkynder jeg eder, I Grækere og Romere, at jeg igen vender tilbage med hele mit hjerte til de lærdomme og skikke, som var vore forfædre hellige, — at de frit tør udbredes og udøves ved siden af alle nye og fremmede meninger,

— og da jeg er et barn af denne stad, og derfor har den fortrinlig kær, så forkynder jeg dette i de staden beskyttende guddommes navn.

(Han giver et tegn; nogle tjenere drager forhænget fra den tilhyllede sten; man ser et alter og ved dettes fod en vinkande, en oljekrukke, en liden vedstabel og andet tilbehør. Stærk men stum bevægelse i mængden idet Julian går op til alteret og gør forberedelser til ofringen.)

Taleren Themisteos.

O, vel må jeg, som Græker, smelte hen i tårer ved synet af så megen ydmyghed og from iver!

En borger.

Se, han bryder brændet selv.

En anden borger.

Over det venstre lår. Er det så det skal brydes?

Den første borger.

Det må vel så være.

Taleren Mamertinos.

Den ild, du der tænder, o store kejser, i den skal granskningen og lærdommen lyse, ja, opstå forynget, ligervis som hin forunderlige fugl —

Krigsøversten Nevita.

Denne ild vil hærde de græske våben. Jeg kender ikke meget til de galilæiske påfund; men det har jeg mærket at alle de, som hænger ved dem, de er forsagte og ubrugelige til større ting.

Taleren Themisteos.

I denne ild, o du uforlignelige, ser jeg visdommen renset for al anklage og for alle

beskyldninger. Den vin, som du udgyder, er lig et purpur, hvormed du pryder sandheden og sætter den på et kongeligt sæde. Nu, da du oprækker dine hænder —

Taleren Mamertinos.

Nu, da du oprækker dine hænder, er det som om du hædrer videnskabens pande med en guldkrans; og de tårer, du udgyder —

Taleren Themisteos

(trænger sig nærmere).

Ja, ja; de tårer, jeg ser dig udgyde, de er som kostelige perler, hvormed veltalenheden igen skal lønnes på kejserlig vis. O, så er det da atter tilladt Grækerne at hæve sine øjne til himlen og følge de evige stjerner på deres gang! Hvor længe er det ikke siden at dette var os forundt! Måtte vi ikke, af frygt for angivere, skælve og bøje vort åsyn til jorden ligesom dyrene? Hvem iblandt os turde fordriste sig til at beskue solens opgang og nedgang?

(han vender sig til hoben.)

End ikke I agerdyrkere, som er strømmet hid i så store skarer idag, end ikke I voved at mærke eder himmellegemernes stilling, skønt I dog skulde afpasse eders arbejder derefter —

Taleren Mamertinos.

Og I sømænd, — har I eller eders fædre vovet at udtale navnene på de stjernebilleder, som I skulde rette eders sejlads efter? Nu tør I det; nu er det ingen forment at —

Taleren Themisteos.

Nu har ingen Græker længere nødig at leve på land eller vand uden at rådspørge de uforanderlige himmellove; han behøver ikke at lade sig omtumle som en bold for tilfældigheder og hændelser; han —

Taleren Mamertinos.

O, hvilken mand er ikke denne kejser, hvem vi skylder så store goder!

Kejser Julian
(for altret med oprakte arme).

Så har jeg da åbenlyst og i ydmyghed udgydt olje og vin for eder, I velgørende guddomme, der så længe har måttet savne denne for eder så højst sømmelige ihukommelse. Jeg har opsendt min tak til dig, o Apollon, hvem nogle af vismændene — og især de fra østerlandene — tillægger navnet sol-kongen, fordi du bringer og fornyer det lys, hvori livet har sin grund og sit ophav. — Jeg har bragt mit offer til dig, o Dionysos, du henrykkelsens gud, der løfter menneskenes sjæle ud af lavheden og bærer dem op til et for ånden værdigt samliv med højere ånder. — Og, skønt jeg nævner dig sidst, har jeg dog ikke derfor mindst ihukommet dig, o Fortuna! Stod jeg vel her uden din bistand? Visselig ved jeg, at du ikke længere selv lader dig tilsyne, således, som tilfældet var i den gyldne tidsalder, hvorom hin uforlignelige blinde sanger har fortalt

os. Men det ved jeg dog — og deri er alle andre visdomsvenner enige med mig — at det er dig, som har en væsentlig andel i valget af den ledsagende ånd, god eller fordærvelig, som skal følge ethvert menneske på hans livs-gang. Jeg har ingen årsag til at klage over dig, o Fortuna! Meget mere har jeg den højeste opfordring til at yde dig lov og pris. Denne for mit hjerte så dyrebare pligt har jeg idag underkastet mig. Jeg har ikke skyet end det ringeste arbejd. Her står jeg, ved høj lys dag; alle Grækeres øjne er rettede på mig; jeg forventer at alle Grækeres røster vil forene sig med min i et tilråb til eder, I udødelige guder!

(Under offertjenesten har de fleste kristne tilskuere efterhånden fjernet sig; kun en liden hob er bleven tilbage. Da kejser Julian holder inde, høres et svagt bifaldsråb, blandet med sagte latter og en forundret hvisken.)

Kejser Julian
(ser sig om).

Ah, så! Hvad blev der af dem alle? Lister man sig bort?

Taleren Themisteos.

Ja, med skamrødme over en så mangeårig utaknemmelighed.

Taleren Mamertinos.

Nej, det var glædesrødme. De gik for at udbrede det store budskab i alle gader.

Kejser Julian
(går fra alteret).

Den uvidende hob ved aldrig at finde sig tilrette i det uvante. Jeg får et besværligt arbejde

at gøre; men ingen møje skal fortryde mig. Hvad er sømmeligere for en visdomsven, end at udrydde vildfarelser? I det øjemed regner jeg på eder, I oplyste venner! Dog, vore tanker må forlade dette for en kort stund. Følg mig; jeg går nu til andre pligter.

(Han går hurtigt bort uden at gengælde borgernes hilsen; hofmændene og hans øvrige ledsagere følger ham.)

(En stor sal i kejserpalatset. Døre på begge sider og i baggrunden; på en forhøjning til venstre ved væggen i forgrunden står det kejserlige sæde.)

(Kejser Julian omgiven af sit hof og høje embedsmænd, deriblandt skatmesteren Ursulos samt talerne Themisteos og Mamertinos.)

Kejser Julian.

Så langt har guderne hjulpet. Nu vil værket rulle fremad, som en stormflods bølger. Den stumme trods, som jeg sporer fra visse hold, hvor jeg mindst burde vente det, skal ikke bringe mit sind ud af ligevægt. Det er jo netop den ægte visdoms særkende at lægge tålsomhed for dagen. Vi ved alle at man ved passende midler kan helbrede legemets onder; — men kan man med ild og sværd tilintetgøre vildfarelserne om de guddommelige ting? Og hvad nytter det mig at eders hånd ofrer, dersom eders sjæle fordømmer, hvad hånden gør?

Således vil vi leve i endrægtighed med hverandre. Mit hof skal være tilgængeligt for alle

udmærkede mænd, hvad meninger de end måtte have. Lad os vise verden det usædvanlige og ophøjede skuespil af et hof uden hykleri — tilvisse det eneste hof i sit slags — et hof, hvor smiger blir regnet til de farligste fiender. Vi vil anklage og dadle hverandre, når sådant måtte være betimeligt, dog uden derfor at elske hverandre mindre.

(til krigsøversten Nevita, som kommer fra baggrunden.)

Dit ansigt lyser, Nevita; — hvad gode tidender bringer du?

Krigsøversten Nevita.

Sandelig de bedste og glædeligste. Et stort antal sendebud fra fyrster i det fjerne Indien er kommet for at bringe dig gaver og bede om dit venskab.

Kejser Julian.

Ah, fortæl mig dog, — fra hvilke folkeslag?

Krigsøversten Nevita.

Fra Armenierne og andre hinsides Tigris. Ja, der er endog nogle af de fremmede, som siger sig at komme fra øerne Diu og Serandib.

Kejser Julian.

Altså fra verdens yderste grænse, I venner!

Taleren Themisteos.

Selv did hen har rygtet båret dit navn og din hæder!

Taleren Mamertinos.

Selv i hine ukendte ègne er dit sværd en skræk for fyrster og folkeslag!

Taleren Themisteos.

Diu og Serandib! Langt øst i det indiske hav —

Taleren Mamertinos.

Jeg tager ikke i betænkning at sige: udenfor jordens kreds —

Kejser Julian.

Hårskæreren skal komme!

(en hofmand går ud til højre.)

Jeg vil modtage sendebudene i sømmelighed, — dog uden pragt og smykker. Således vilde den ophøjede Mark Aurel have modtaget dem; og jeg vælger heller ham til forbillede, end den kejser, der nys bedrøvede os ved sin bortgang. Ikke mere nogen prunk med forgængelige jordiske ting! Selv barbarerne skal mærke sig at visdommen — rigtignok i sin ringeste tjeners skikkelse — igen har taget plads på kejsersædet.

(Hofmanden kommer tilbage med hårskæreren Eunapios, der er iført en prægtig klædning.)

Kejser Julian

(ser forundret på ham, går ham imøde og hilser).

Hvad søger du her, herre?

Hårskæreren Eunapios.

Nådigste kejser, du har befalet mig at komme —

Kejser Julian.

Du tager fejl, ven; jeg har ikke havt bud efter nogen af mine rådsherrer.

Hårskæreren Eunapios.

Allernådigste kejser —

Skatmesteren Ursulos.

Tilgiv, herre; denne mand er den kejserlige hårskærer.

Kejser Julian.

Hvad siger du! Virkelig? Denne mand — o, du spøger — denne mand, i silke, med guldstukne støvler, skulde være —? Ja, så! Så du er hårskæreren! (bukker for ham.) Aldrig skulde jeg formaste mig til at lade mig betjene af så fine hænder.

Hårskæreren Eunapios.

Allernådigste kejser, — jeg beder for Guds og min frelsers skyld —

Kejser Julian.

Ho-ho! En Galilæer! Ja, tænkte jeg det ikke nok! Er dette den forsagelse, som I praler med? Men jeg kender eder vel! Hvilken guddoms tempel har du plyndret, eller hvor mange greb i kejserens kasse har du gjort, for at kunne stadse dig således til? — Du kan gå igen; jeg har ikke brug for dig.

(Eunapios går ud til højre.)

Sig mig, Ursulos, hvad har dette menneske i løn?

Skatmesteren Ursulos.

Nådigste kejser, efter din ophøjede forgængers befaling er der tillagt ham tyve mænds dagligt underhold —

Kejser Julian.

Se, se; ikke mere?

Skatmesteren Ursulos.

Jo, herre; i den senere tid har han havt frit hestehold i de kejserlige stalde, samt en viss årlig sum i penge og et guldstykke for hver gang han —

Kejser Julian.

Og alt det for en hårskærer! Hvad må så ikke de andre —? Der skal gøres en brat ende på dette. — Lad de fremmede sendebud komme ind!

(krigsøversten Nevita går ud i baggrunden.)

Jeg vil modtage dem med uklippet hår. Det er sømmeligst således; thi omendskønt jeg vel ved at det ikke er det uredte hår eller den pjaltede kappe, som gør den sande visdomsven, så mener jeg dog at det forbillede, som både Antisthenes og Diogenes har givet, vel bør tages i agt af den mand, der — selv på kejsersædet — gerne vil følge i så store læreres fodspor.

(Han stiger op på forhøjningen, hvor tronstolen står. Hoffet ordner sig nedenfor. Sendebudene, indførte af krigsøversten Nevita og husmesteren Eutherios, kommer i pragtfuldt optog, ledsagede af slaver, der bærer gaver af alle slags.)

Krigsøversten Nevita.

Nådigste kejser og herre! Ikke mægtige det ædle tungemål, som så mange veltalende

mænd, og ikke mindst du selv, har udbildet til fuldkommenhed fremfor alle andre tungemål, — samt derhos vel vogtende sig for at lade barbariske lyde skurre i dine ører, har disse udsendinger fra østerlandske fyrster kåret mig til talsmand.

Kejser Julian

(siddende i tronstolen).

Jeg er rede til at høre dig.

Krigsøversten Nevita.

Først nedlægger da kongen af Armenien for dine fødder denne rustning, som han beder dig bære i kampen mod rigets fiender, skønt han vel ved at du, uovervindelige helt, står under gudernes skærmende øje, der ikke tillader nogen dødeligs våben at såre dig. — Her bringes dig kostelige tepper, telte og sadeltøj fra fyrsterne hinsides Tigris-floden. De vil dermed give tilkende, at når guderne har forundt hine lande en overvættes rigdom, så skede det i det øjemed at den skulde komme gudernes yndling tilgode. — Kongen af Serandib, og ligervis kongen af Diu, sender dig disse våben, sværd, spyd og skjold, samt buer og pile; thi, siger de, vi agter det rådeligst at stå værgeløse lige over for den sejerherre, der, ligesom en guddom, har vist sig mægtig nok til at bryde enhver modstand. — Til gengæld beder de alle, som den højeste nåde, om dit venskab, og navnlig beder de at du, hvis

du, som et rygte har sagt dem, til våren agter at tilintetgøre den forvovne Perser-konge, — at du da vil skåne deres lande for fiendtligt indfald.

Kejser Julian.

Ikke kunde en sådan sendelse komme mig ganske uventet. De medbragte gaver skal nedlægges i mit skatkammer, og gennem eder lader jeg eders herskere vide at det er min agt at holde venskab med alle de folkeslag, som ikke — det være sig med våben eller med underfundighed — stiller sig mine hensigter ivejen. — Hvad det angår, at man i eders fjernt-liggende lande, forledet af mine lykkelige sejervindinger, har ladet sig henrive til i mig at se en guddom, så vil jeg ikke videre indlade mig på den sag. Jeg agter guderne for højt til at jeg skulde ville tilrane mig en upassende plads iblandt dem, skønt jeg vel ved at der oftere, og især i ældre tider, har levet helte og herskere, som har været således fremdragne af gudernes yndest og nåde, at det har været vanskeligt at sige om de rettest var at regne til de dødelige eller til de udødelige. Om deslige ting er det imidlertid voveligt at dømme, selv for os Grækere. Hvor meget mere da for eder? Altså, nok om dette. — Du, Eutherios, fører de fremmede til hvile og sørger for at intet fattes dem.

(Sendebudene og deres følge forlader salen ledsagede af husmesteren Eutherios. Kejser Julian stiger ned fra forhøjningen; hofmændene og talerne omringer ham under beundrende lykønskninger.)

Taleren Themisteos.

Så ung, — og allerede så højt hædret fremfor alle andre kejsere!

Taleren Mamertinos.

Jeg spørger: vil ikke Fama fattes lunger til at forkynde dit ry, ifald guderne, hvad jeg visst håber, forunder dig et langt liv?

Taleren Themisteos.

Det skrækkens råb, som de flygtende Alemaner udstødte ved Rhin-strømmens fjerneste bredder, det har væltet sig østover indtil det slog an imod Tauros og Kaukasos —

Taleren Mamertinos.

— nu runger det, som en buldrende genlyd, over hele Asien.

Krigsøversten Nevita.

Hvad der har forfærdet Inderne er denne lighed imellem vor græske Julian og hin makedoniske Alexander —

Taleren Mamertinos.

O, hvad lighed! Havde kong Alexander lønlige fiender i sin egen lejr? Havde han et misundeligt og bagtalerisk kejserhof at kæmpe imod?

Krigsøversten Nevita.

Sandt, sandt; og der var heller ingen uduelige hærførere, som hemmed Alexanders fremgang.

Kejser Julian.

Ursulos, det er min vilje at disse sendebuds komme skal gøres bekendt både i staden og i rigets samtlige landskaber. Alt skal fortælles nøjagtigt, — hvor de hører hjemme og hvilke gaver de har medbragt. Jeg vil ikke forholde borgerne noget af det, som kommer min styrelse ved. Du kan også lade indflyde nogle ord om den forunderlige mening blandt Inderne, at Alexander skulde være kommen tilbage.

Skatmesteren Ursulos
(nølende).

Tilgiv mig, nådigste kejser, men —

Kejser Julian.

Nu?

Skatmesteren Ursulos.

Du har selv sagt at ved dette hof skal ingen smiger tåles —

Kejser Julian.

Tilvisse, ven!

Skatmesteren Ursulos.

Så lad mig da ærligt sige dig at disse sendebud kom hid for at søge din forgænger og ikke dig.

Kejser Julian.

Hvad vover du at ville indbilde mig!

Taleren Themisteos.

Ej, hvilken urimelig tale!

Taleren Mamertinos.

Hvilken opdigtelse!

Skatmesteren Ursulos.

Det er sandhed. Jeg har længe vidst at disse mænd skulde komme, — længe før kejser Konstanzios lukked sine øjne. O, min nådigste herre, lad ikke en falsk forfængelighed få indgang i dit unge sind —

Kejser Julian.

Nok, nok! Du vil altså dermed sige at —?

Skatmesteren Ursulos.

Tænk selv efter. Hvorledes skulde dine sejre i Gallien, så berømmelige de end har været, i slig hast kunnet nå til hine fjerne folkeslags ører? Når sendebudene talte om kejserens heltegerninger, så tænkte de på krigen imod Perser-kongen —

Krigsøversten Nevita.

Jeg vidste ikke at krigen imod kong Sapores var bleven ført på den vis, at den skulde sprede skræk til verdens grænse.

Skatmesteren Ursulos.

Sandt; lykken har været vore våben imod i hine egne. Men rygtet om de store rustninger, som kejser Konstanzios påtænkte til våren, var det, der ængsted Armenierne og de andre folkeslag. — O, regn dog tiden efter, herre; tæl dagene, om du vil, og sig så om andet er muligt. Dit tog hid fra Gallien skede med en vidunderlig

hurtighed; men hine mænds rejse fra de indiske øer —; det vilde dog være tifold vidunderligere ifald —; spørg dem, og du skal få høre —

Kejser Julian
(bleg af vrede).
Hvorfor siger du mig alt dette?

Skatmesteren Ursulos.
Fordi det er sandhed og fordi jeg ikke kan tåle at se din unge skønne hæder formørket af en lånt kappe.

Taleren Themisteos.
Hvilken forvoven tale!

Taleren Mamertinos.
Hvilken højst forvoven tale!

Kejser Julian.
Det kan du ikke tåle? Så! O, jeg kender dig bedre. Jeg kender alle eder gamle ved dette hof. Det er guderne, hvis hæder I vil forringe. Thi er det ikke gudernes hæder, at de mægter store ting gennem et menneske? Men I hader dem — disse guder — hvis templer I har nedbrudt, hvis billedstøtter I har slåt sønder og hvis skatte I har tilranet jer. I har knapt tålt dem engang, disse vore højst velgørende guder. I har knapt tilladt at de fromme bar dem løndomsfuldt i hjerterne. Nu vil I også nedbryde det taknemmelighedens tempel, som jeg har rejst for dem i mit hjerte; I vil tage fra mig den er-

kendtlige tanke at jeg skylder de udødelige en ny og såre attråværdig velgerning; — thi er ikke hæder at agte for en sådan?

Skatmesteren Ursulos.

Den eneste himmelens Gud er mit vidne at —

Kejser Julian.

Den eneste! Der har vi det igen! Således er I altid. Hvilken utålsomhed! Spejl eder dog i os. Siger vi at vore guder er de eneste? Agter vi ikke både Egypternes guder og hin jødiske Jehova, der visselig har udført store ting i sit folk? Men I derimod, — og det en mand, som du, Ursulos —! Er du en Romer, født af græske forfædre? Den eneste! Hvilken barbarisk uforskammethed!

Skatmesteren Ursulos.

Du har lovet at du ikke vil hade nogen for hans meningers skyld.

Kejser Julian.

Det har jeg lovet; men jeg tåler heller ikke at I træder os for nær. Sendebudene skulde ikke være komne for at —? Det vil altså med andre ord sige at den store guddommelige Dionysos, der besynderligen har sin magt i at åbenbare menneskene de skjulte ting, — at han ikke skulde være virksom nu, ligeså vel som i de henfarne tider. Bør jeg tåle dette? Er det ikke en overvættes frækhed? Tvinges jeg ikke til at drage dig til regnskab?

Skatmesteren Ursulos.

Da vil alle kristne sige at det er deres tro, du forfølger.

Kejser Julian.

Der skal ingen forfølges for troens skyld. Men har jeg ret til at slå en streg over, hvad I måtte gøre eder skyldige i, blot fordi I er kristne? Skal eders vildfarelser skærme eders fejl? Hvad har ikke I forvovne mænd allerede længe øvet, både her ved hoffet og andetsteds? Hvorledes har I ikke smigret for alle laster og bøjet eder for alle luner? Ja, hvad har ikke du, Ursulos, selv set igennem fingre med? Jeg tænker paa hin skamløst udpyntede hårskærer, hin salvestinkende nar, som nys fyldte mig med ækkelhed her. Er du ikke skatmester? Hvorledes har du kunnet give efter for hans ublu fordringer?

Skatmesteren Ursulos.

Er det en brøde, at jeg har været min herres tjener?

Kejser Julian.

Jeg bruger ikke deslige overdådige tjenere. Alle hine frække halvmænd skal jages ud af palatset; og alle kokke og gøglere og dansere ligervis. En sømmelig tarvelighed skal indføres igen.

(til Themisteos og Mamertinos.)

I, mine venner, skal gå mig tilhånde i dette. — Og du, Nevita, hvem jeg, for at du kan

træde op med des større anseelse, giver en hærførers værdighed, — dig overdrager jeg at undersøge hvorledes statens embeder er blevne forvaltede under min forgænger, og især i de senere år. Du kan tilkalde bekvemme mænd, hvem du vil, til at dømme med dig i disse sager.

(til de ældre hofmænd og rådsherrer.)

Jeg har ingen brug for jer. Da min begrædte frænde på sit dødsleje indsatte mig til sin arving, så gav han mig også i arv den retfærdighed, som hans lange svaghedstilstand havde hindret ham selv fra at udøve. Gå hjem; og når I har gjort rede og rigtighed for edet, da kan I drage hvorhen I lyster.

Skatmesteren Ursulos.

Gud, Herren, opholde og skærme dig, min kejser!

(Han bøjer sig og går ud i baggrunden sammen med de ældre. Nevita, Themisteos og Mamertinos samt alle de unge samler sig om kejseren.)

Hærføreren Nevita.

Min ophøjede hersker, hvorledes skal jeg tilfulde takke dig for det tegn på din nåde, som du nys —

Kejser Julian.

Ingen tak. Jeg har i disse få dage lært at skatte din troskab og din dømmekraft. Også kundgørelsen om de østerlandske sendebud overdrager jeg dig at affatte. Skriv den således, at de velgørende guder ikke deri skal finde grund til at fortørnes på nogen af os.

Hærføreren Nevita.

Jeg skal handle efter min kejsers vilje både i det ene og i det andet.

(Han går ud til højre.)

Kejser Julian.

Og nu, I trofaste, nu priser vi de udødelige magter, som har vist os den rette vej.

Taleren Themisteos.

De udødelige og deres mere end dødelige yndling! Hvilken jubel vil vi ikke få høre gennem riget, når det rygtes at du har tjernet hine voldsomme og egennyttige mænd!

Taleren Mamertinos.

Med hvilken spænding og med hvilket utålmodigt håb vil man ikke vente på valget af deres efterfølgere!

Taleren Themisteos.

Alle Grækere vil råbe med en mund: Platon selv har taget statens ror!

Taleren Mamertinos.

Nej, nej, værdige ven; alle Grækere vil råbe: Platons udsagn er bleven til virkelighed, — kun en gud kan herske over menneskene!

Taleren Themisteos.

Nu ønsker jeg blot at de lykkebringendes velvilje må følge Nevita. Han har fåt et stort og vanskeligt hverv; jeg kender ham ikke så

nøje; men vi bør jo alle håbe at han må vise sig at være den rette —

Taleren Mamertinos.

Ganske visst; skønt der vel turde findes andre mænd, som —

Taleren Themisteos.

Ikke vil jeg dermed have sagt at det valg, som du, o uforlignelige kejser —

Taleren Mamertinos.

Nej, nej, på ingen måde!

Taleren Themisteos.

Men hvis det er en fejl at brænde af iver efter at tjene en elsket hersker —

Taleren Mamertinos.

— da har du i sandhed mere end en fejlende ven —

Taleren Themisteos.

— selv om du ikke hædrer dem således, som du har hædret den højst lykkelige Nevita —

Taleren Mamertinos.

— selv om de måtte undvære ethvert synligt tegn på din nåde —

Kejser Julian.

Vi vil ikke lade nogen dygtig mand unyttet og heller ikke ulønnet. Hvad dig angår, Themisteos, da overdrager jeg dig stadsforstanderskabet her i Konstantinopel; og du, Mamertinos,

kan berede dig på i det kommende år at rejse til Rom og overtage et af de ledige konsulater.

Taleren Themisteos.

Min kejser! Jeg svimler over så megen ære —!

Taleren Mamertinos.

Så høj en hæder! Konsul! Fandtes der nogen tid en så højt hædret konsul, som jeg? Mon Lucius, mon Brutus, mon Publius Valerius? Hvad var disses hæder imod min? Hine udnævntes af folket, men jeg af Julian!

En hofmand.

Priset være den kejser, som lader retfærdigheden råde!

En anden hofmand.

Priset han, hvis blotte navn slår barbarerne med forfærdelse!

Taleren Themisteos.

Priset være alle de ophøjede guder, som i samdrægtighed har kastet sine forelskede øjne på en eneste mand, således at denne eneste, når han første gang — det ske sent! — volder os sorg og går bort, må siges at have stillet Sokrates og Mark Aurel og Alexander i skyggen!

Kejser Julian.

Der traf du tingens kerne, min Themisteos! Til guderne er det vi skal opløfte vore hænder og vore hjerter. Jeg siger ikke dette for at be-

lære eder, men for at påminde eder om, hvad der ved dette hof så længe er bleven forsømt. Det være fjernt fra mig at ville tvinge nogen. Men er jeg vel at laste, fordi jeg gerne vil gøre andre delagtige i den søde henrykkelse, som gennemstrømmer mig idet jeg føler mig vugget i de udødeliges samfund? Priset, priset være du, vinløvkransede Dionysos! Thi det er nærmest dig, som virker så store og hemmelighedsfulde ting. Gå I nu hver til eders gerning. Jeg, for min del, har tilsagt et glædesoptog gennem stadens gader. Det skal ikke være noget gilde for mine hoffolk, ej heller et gæstebud inden fire vægge. Frit kan borgerne slutte sig til mig, eller holde sig borte; jeg vil udskille de rene fra de urene, de fromme fra de vildfarende. —

O, sol-konge, kast lys og skønhed over dagen! O, Dionysos, sænk din svulmende herlighed over sindene; fyld sjælene med dit hellige stormsus, fyld dem indtil alle bånd brister og den frigjorte jubel drager ånde i dans og sang! — Liv, liv, liv i skønhed!

(Han går ilsomt ud til højre. Hoffolkene samler sig i hviskende klynger og fjerner sig efterhånden.)

(En trang gade i Konstantinopel.)
(Stor sammenstimlen af mennesker; alle ser i en retning henad gaden. Larm, sang og musik af fløjter og trommer høres i nogen frastand.)

En skomager
(i sin husdør, råber tvers over gaden).

Hvad er på færde, kære nabo?

En kramhandler
(i huset lige over for).

Man siger, det skal være nogle syriske gøglere, som er kommen til staden.

En frugtsælger
(på gaden).

Visst ikke; det er en egyptisk bande, som driver om med abekatte og dromedarer.

Hårskæreren Eunapios
(tarveligt klædt, søger forgæves at slippe igennem trængselen).

Plads dog, I dårer! Hvor djævelen kan nogen fjase og snaddre på en slig ulykkesdag!

En kvinde
(i et lidet vindu).

Pst, pst; Eunapios! Smukke herre!

Hårskæreren Eunapios.

Tal ikke til mig på åben gade, din rufferske!

Kvinden i vinduet.

List dig ind bagvejen, søde ven!

Hårskæreren Eunapios.

Tvi med dig! Er jeg oplagt til at skæmte —

Kvinden i vinduet.

Du skal nok bli oplagt. Kom, smukke Eunapios; iforgårs fik jeg en sending friske duer —

Hårskæreren Eunapios.

O, du syndige verden! (vil forbi.) Plads, plads dog, i Satans navn; lad mig komme frem!

Skriftlæreren Hekebolios
(rejseklædt og fulgt af et par belæssede slaver, kommer fra en sidegade).

Er staden bleven en dårekiste? Alle skriger i munden på hverandre, og ingen kan sige mig besked. Ah, se, — Eunapios, min fromme broder!

Hårskæreren Eunapios.

Bud og hilsen, ærværdige herre! Du er altså kommen tilbage til staden?

Skriftlæreren Hekebolios.

I dette øjeblik; — jeg har helliget de hede høstmåneder til stille andagt på mit landgods på Kreta. Men sig mig for al ting, hvad går her for sig?

Hårskæreren Eunapios.

Ulykke og forvirring. Den nye kejser —

Skriftlæreren Hekebolios.

Ja, ja, jeg har hørt forunderlige rygter —

Hårskæreren Eunapios.

Tifold værre end rygterne. Alle tro tjenere er forjagne fra palatset.

Skriftlæreren Hekebolios.

Taler du sandhed?

Hårskæreren Eunapios.

Ve mig; jeg selv var den første —

Skriftlæreren Hekebolios.

Forskrækkeligt! Så er kanske også jeg —?

Hårskæreren Eunapios.

Tilvisse. Alle regnskaber skal undersøges, alle gaver skal tages tilbage, alle unøjagtige oppebørsler —

Skriftlæreren Hekebolios
(bleg).

Gud forbarme sig!

Hårskæreren Eunapios.

Herren være lovet, jeg har en god samvittighed.

Skriftlæreren Hekebolios.

Jeg også, jeg også; men alligevel —; ah, så er det sagtens dog sandt at kejseren har ofret til Apollon og Fortuna?

Hårskæreren Eunapios.

Ja visst; men hvem bryr sig om slige småting?

Skriftlæreren Hekebolios.

Småting? Skønner du da ikke, forblindede ven, at det er vort sindelag, som gode kristne, han forfølger?

Hårskæreren Eunapios.

Hvad siger du? Herrens kors, skulde det være muligt?

Kvinder
(i trængselen).

Der kommer de!

En mand
(på et hustag).

Jeg kan se ham!

Andre stemmer.

Hvem kommer? Hvem, hvem?

Manden på taget.

Kejser Julian. Han har vinløv i håret.

Folk på gaden.

Kejseren!

Hårskæreren Eunapios.

Kejseren!

Skriftlæreren Hekebolios.

Kom, kom, fromme broder!

Hårskæreren Eunapios.

Slip mig, herre; jeg er slet ikke from.

Skriftlæreren Hekebolios.

Ikke from —?

Hårskæreren Eunapios.

Hvem tør sige mig på —? Vil man ødelægge mig? From? Når var jeg from? Jeg hørte engang til Donatisternes samfund; det er mangfoldige år siden. Gid djævelen tage Donatisterne! (banker på vinduet.) Hej, Barbara, Barbara; luk op, gamle tæve!

(man slipper ham ind gennem husdøren.)

Mængden.

Der er han! Der kommer han!

Skriftlæreren Hekebolios.

Alle unøjagtige oppebørsler —! Undersøgelse! O, forfærdelsens lynslag!

(han lister sig bort med begge slaverne.)

(Dionysos-toget kommer nedad gaden. Fløjtespillere går foran; drukne mænd, tildels udklædte som fauner og satyrer, danser efter takten. Midt i toget ser man kejser Julian, ridende på et æsel, der er overtrukket med panterskind; han er klædt som guden Dionysos, med en panterhud over skuldrene, vinløvkrans om panden, og i hånden en med grønt omvunden stav, på hvis øverste ende der er fæstet en pinje-kongle. Halvnøgne sminkede kvinder og ynglinge, dansere og gøglere omringer ham; nogle bærer vinkander og drikkeskåler, andre slår tamburiner og bevæger sig fremad under vilde spring og fagter.)

Danserne

(synger).

Ildnende drag af fyldte skåler!
Ildnende drag!
Læberne nippende,
øjnene klippende,
bukkeben trippende
hylder dig, vingud, i svimlende lag!

Kvinderne

(synger).

Kærlighedsleg, som ej natten selv tåler,
prøv, I bakkanter!
Øv den i dagglansens tindrende stråler!
Se, på sin panter
sidder den herlige!
Favn os, bakkanter;
kend, vi er hede; føl, vi er kærlige;
springende, syngende,
ravende, gyngende,
favn os, bakkanter!

Kejser Julian.

Plads! Ryddeligt, I borgere! Vig ærbødigt til side; ikke for os, men for ham, som vi hædrer!

En røst i mængden.

Kejseren i skøgers og gøgleres selskab!

Kejser Julian.

Skam få I, at jeg må tage tiltakke med slige. Blues I ikke over at finde større fromhed og mere iver hos disse, end hos eder selv?

En gammel mand.

Kristus oplyse dig, herre!

Kejser Julian.

Aha, du er en Galilæer! Og du vil tale med? Sad ikke din store mester tilbords med syndere? Gik han ikke ud og ind i huse, som holdtes for lidet sømmelige? Svar mig på det.

Hårskæreren Eunapios

(omringet af piger i kvinden Barbaras husdør.)

Ja, svar, svar, om du kan, du dåre!

Kejser Julian.

Ej, se, — er du ikke hin hårskærer, som —?

Hårskæreren Eunapios.

En frigjort mand, nådigste kejser! — Plads, I bakkanter; plads for en broder!

(han og pigerne danser ind i Dionysos-togets rækker.)

Kejser Julian.

Det må jeg vel lide. Spejl eder i denne Græker, hvis I har en gnist af de gamles ånd tilbage. Og det er vel fornødent, dette, I borgere; thi ingen gud er bleven så miskendt — ja, latterliggjort — som denne henrykkelse

bringende Dionysos, hvem Romerne også kalder Bakkus. Mener I, han er en gud for drukkenbolte? O, I højst uvidende, jeg ynker eder, hvis I tænker så. Hvem anden end ham er det, seerne og digterne skylder sine vidunderlige gaver? Vel ved jeg at nogle tillægger Apollon denne virksomhed, og det visselig ikke uden al føje; men da er sammenhængen hel anderledes at forstå, — hvilket jeg kan bevise af forskellige skrifter. Dog, herom vil jeg ikke tvistes med eder på åben gade. Heller ikke tillader tiden det. Ja, spot kun! Slå kun korsets tegn! Jeg ser det godt. I peb gerne i fingrene; I kasted gerne stene efter mig, om I voved det. — O, må jeg ikke skamme mig over denne stad, der er sunken ned under barbarerne og som ikke ved noget bedre, end at holde fast ved en vankundig Jødes vildfarende påfund! — Fremad! Til side; — stands os ikke!

Danserne.

Se, på sin panter
sidder den herlige!

Kvinderne.

Kend, vi er hede; føl vi er kærlige; —
favn os, bakkanter!

Optoget drejer under sangen ind i en sidegade; mængden ser til i stum forundring.)

(Kejserens bogsal i palatset. Indgangsdør på venstre side; en mindre døråbning med forhæng for til højre.)

(Husmesteren Eutherios kommer fra venstre, fulgt af to tjenere, der bærer tepper.)

Husmesteren Eutherios

(råber imod rummet til højre).

Agilo, Agilo, varmt rosenvand! Kejseren vil i bad.

(han går ud til højre med begge tjenerne.)

(Kejser Julian kommer ilfærdigt fra venstre. Han bærer endnu panterhuden og vinløvkransen; i hånden har han den omvundne stav. Han går et par gange op og ned ad gulvet, derpå slænger han staven hen i en krog.)

Kejser Julian.

Var der skønhed i dette? — —

Hvor var oldingerne med det hvide skæg? Hvor var de rene jomfruer med bånd om panden, med sømmelige lader, tugtige midt i dansens glæde?

Tvi eder, I skøger! — —

(han river panterhuden af og kaster den tilside.)

Hvor er skønheden bleven af? Kan ikke kejseren byde den stå op igen, og så står den op?

Tvi over denne stinkende utugt! — —

Hvilke ansigter! Alle laster skreg ud af disse forstyrrede drag. Kroppens og sjælens bylder —

Fy, fy! Et bad, Agilo! Stanken kvæler mig.

Badetjeneren Agilo

(i døråbningen til højre).

Badet er rede, nådigste herre!

Kejser Julian.

Badet? Lad blive med det. Hvad er legemets smuds at regne imod alt det andet? Gå!

(Agilo går ud igen. Kejseren står en stund i tanker.)

Seeren fra Nazareth sad til højbord mellem toldere og syndere. —

Hvori ligger svælget mellem hint og dette? — —

(Skriftlæreren Hekebolios kommer ind fra venstre og standser ængstelig ved døren.)

Kejser Julian.

Hvad vil du, mand?

Skriftlæreren Hekebolios
(på knæ).

Herre!

Kejser Julian.

Ah, hvad ser jeg? Hekebolios; — er det virkelig dig?

Skriftlæreren Hekebolios.

Den samme, og dog en anden.

Kejser Julian.

Min gamle lærer. Hvad vil du? Stå op!

Skriftlæreren Hekebolios.

Nej, nej, lad mig ligge. Og vredes ikke over at jeg gør brug af min fordums ret til at gå ud og ind hos dig.

Kejser Julian
(koldt).

Jeg spurgte hvad du vilde mig.

Skriftlæreren Hekebolios.

Min gamle lærer, sagde du. O, om jeg kunde kaste glemselens slør over hine tider!

Kejser Julian
(som før).

Jeg forstår. Du mener at —

Skriftlæreren Hekebolios.

O, at jeg kunde synke i jorden og dølge min skamfuldhed! Se, se, — her ligger jeg for dig, en mand, hvis hår er i færd med at gråne, — en mand, som har gransket og grundet alle sine dage og som nu må bekende at han foer vild og at han førte sin elskede lærling vild!

Kejser Julian.

Hvad ønsker du at sige med det?

Skriftlæreren Hekebolios.

Du kaldte mig din gamle lærer. Se, her ligger jeg for dine fødder, ser med undren op til dig og kalder dig min nye lærer.

Kejser Julian.

Rejs dig, Hekebolios!

Skriftlæreren Hekebolios
(rejser sig).

Du skal høre alt, herre, og døm mig så efter din retfærdighed. — Da du var borte blev det mig næsten utåleligt at leve ved din høje forgængers hof. Jeg ved ikke om du har erfaret at jeg forfremmedes til kejserindens forelæser og

til uddeler af milde gaver? Ak, kunde æresposter erstatte mig savnet af min Julian? Jeg holdt næsten ikke længere ud at se på, hvorledes mænd, der bar en pralende dyd til skue, tog imod foræringer og stikpenge af alle slags. Det blev mig forhadt, dette samkvem med grådige lykkejægere, hvis forbøn var tilfals for enhver, som kunde opveje klingende ord med klingende guld. O, min kejser, du ved ikke hvad her har gåt i svang —!

Kejser Julian.

Jeg ved det, jeg ved det.

Skriftlæreren Hekebolios.

Et tarveligt liv i ensomhed lokked mig. Så ofte det kunde ske, drog jeg til Kreta, til mit beskedne Tuskulum — min lille landgård —, hvor ikke al dyd syntes at være flygtet fra verden. Der har jeg levet også denne sommer, overvejende de menneskelige ting og de himmelske sandheder.

Kejser Julian.

Lykkelige Hekebolios!

Skriftlæreren Hekebolios.

Da nåde rygtet om alle dine vidunderlige gerninger til Kreta —

Kejser Julian.

Ah!

Skriftlæreren Hekebolios.

Jeg spurgte mig selv: er han mere end et menneske, denne højst mageløse yngling? Under

hvis beskyttelse står han? Er det på slig vis at de kristnes gud plejer åbenbare sin magt —?

Kejser Julian
(spændt).

Nu; nu!

Skriftlæreren Hekebolios.

Jeg gav mig til at forske de gamles skrifter igennem på ny. Lys for lys gik op for mig —; o, at måtte tilstå dette!

Kejser Julian.

Tal ud, — jeg besværger dig!

Skriftlæreren Hekebolios
(kaster sig på knæ).

Straf mig i din retfærdighed, herre; men afstå fra din ungdoms vildfarelser om de guddommelige ting! Ja, nådigste kejser, du er hildet i vildfarelse; og jeg — o, ufatteligt at ikke skammen dræber mig —, jeg, jeg har været med at føre dig vild —

Kejser Julian
(med udbredte arme).

Kom i min inderste favn!

Skriftlæreren Hekebolios.

O, jeg bønfalder dig, vis taksomhed imod de udødelige guder, hvis yndling du er! Og kan du ikke dette, så straf mig fordi jeg gør det i dit sted —

Kejser Julian.

Kom, kom i min åbne favn, siger jeg!
(han løfter ham op, trykker ham i sine arme og kysser ham.)

Min Hekebolios! Hvilken stor og uventet glæde!

Skriftlæreren Hekebolios.

Herre, hvorledes skal jeg forstå dette?

Kejser Julian.

O, du ved da ikke —? Hvad tid kom du til staden?

Skriftlæreren Hekebolios.

Jeg gik fra skibet for en time siden.

Kejser Julian.

Og iled lige hid?

Skriftlæreren Hekebolios.

På angstens og angerens vinger, herre!

Kejser Julian.

Uden at tale med nogen?

Skriftlæreren Hekebolios.

Ja, ja, uden at tale med nogen; men —?

Kejser Julian.

O, så kan du jo ikke vide —

(han omfavner ham igen.)

Min Hekebolios, erfar det da nu! Jeg, så vel som du, har afkastet vildfarelsens åg. Den udødelige sol-konge, hvem vi mennesker skylder så meget, har jeg indsat i sin fordums ret; Fortuna har modtaget sit offer af mine ydmyge hænder, og hvis du i dette øjeblik finder mig træt og en smule afkræftet, så er det fordi jeg

nylig har fejret en højtid til ære for den guddommelige Dionysos.

Skriftlæreren Hekebolios.

Jeg hører, og jeg forbauses!

Kejser Julian.

Se her, — endnu sidder kransen i mit hår. Under mængdens glade tilråb —, ja, der var temmelig mange —

Skriftlæreren Hekebolios.

Og jeg, som ikke har anet så store ting!

Kejser Julian.

Nu vil vi samle alle sandhedsvenner og visdomselskere om os, alle sømmelige og ærbare dyrkere af guderne; — der er allerede nogle, — dog ikke ret mange —

(Livlægen Cæsarios, ledsaget af flere embedsmænd og herrer ved det forrige hof, kommer ind fra venstre.)

Kejser Julian.

Ah, der har vi jo den gode Cæsarios, — i talrigt følge, og med et ansigt, som tyder på noget vigtigt.

Livlægen Cæsarios.

Nådigste kejser, vil du tillade din tjener et spørgsmål i sit eget og i alle disse bekymrede mænds navn?

Kejser Julian.

Spørg, min kæreste Cæsarios! Er du ikke min elskede Gregors broder? Spørg, spørg!

Livlægen Cæsarios.

Sig mig da, o herre —

(han bemærker Hekebolios.)

Hvad ser jeg! Hekebolios her?

Kejser Julian.

Nys hjemkommen —

Livlægen Cæsarios

(vil trække sig tilbage).

Da beder jeg om at måtte vente —

Kejser Julian.

Visst ikke, min Cæsarios; denne ven tør høre alt.

Livlægen Cæsarios.

Ven, siger du? O, min kejser, disse fængslinger sker altså ikke med din vilje?

Kejser Julian.

Hvad taler du om?

Livlægen Cæsarios.

Du ved det altså ikke? Krigsøversten Nevita — hærføreren, som han nu kalder sig — lader, under påskud af at det sker på dine vegne, anstille forfølgelser imod alle din forgængers betroede mænd.

Kejser Julian.

Undersøgelser, højst nødvendige undersøgelser, min Cæsarios!

Livlægen Cæsarios.

O, men, herre, forbyd ham at fare så voldsomt frem. Bogføreren Pentadios eftersøges af soldater,

og ligeså en viss prætorian-høvding, hvis navn du har forbudt at nævne; du ved, hvem jeg mener, herre, — denne ulykkelige mand, der allerede med hele sit hus holder sig skjult i angst for dig.

Kejser Julian.

Du kender ikke denne mand. I Gallien omgikkes han med højst forvovne tanker.

Livlægen Cæsarios.

Lad så være; men nu er han jo uskadelig. Dog ikke han alene trues med undergang; også skatmesteren Ursulos er fængslet —

Kejser Julian.

Ah, Ursulos? Det var altså dog fornødent.

Livlægen Cæsarios.

Fornødent! Var det fornødent, herre? Tænk dig dog Ursulos, denne olding, på hvem ingen plet hviler, — denne mand, for hvis ord høj og lav bøjer sig i ærefrygt —

Kejser Julian.

Denne mand uden al dømmekraft, siger jeg! Ursulos er en ødeland, som uden indvendinger har mættet hoftjenernes grådighed. Og han er derhos en ubrugelig mand i statssager. Jeg har selv erfaret det. Jeg vilde aldrig turde betro ham at modtage fremmede fyrsters sendebud.

Livlægen Cæsarios.

Og dog beder vi dig, herre, så mange vi her står for dig: vær højmodig — både imod Ursulos og imod de øvrige.

Kejser Julian.

Hvem er de øvrige?

Livlægen Cæsarios.

Altfor mange, frygter jeg. Jeg vil kun nævne underskatmesteren Evagrios, den forrige husmester; Saturninos, overdommeren Kyrenos og — —

Kejser Julian.

Hvorfor standser du?

Livlægen Cæsarios
(nølende).

Herre, — blandt de anklagede er også hofforelæseren Hekebolios.

Kejser Julian.

Hvad?

Skriftlæreren Hekebolios.

Jeg? Umuligt!

Livlægen Cæsarios.

Anklaget for at have taget stikpenge af uværdige embedssøgere —

Kejser Julian.

Og det skulde Hekebolios —? En mand, som Hekebolios —?

Skriftlæreren Hekebolios.

Hvilken skændig bagvaskelse! O, Kristus — hvad jeg vilde sige — o, I himmelske guddomme!

Livlægen Cæsarios.

Ah!

Kejser Julian.
Hvad mener du?

Livlægen Cæsarios
(koldt).
Intet, min nådigste kejser!

Kejser Julian.
Cæsarios!

Livlægen Cæsarios.
Ja, min høje herre?

Kejser Julian.
Ikke herre; kald mig din ven.

Livlægen Cæsarios.
Tør en kristen kalde dig så?

Kejser Julian.
Jeg beder dig: nær ikke deslige tanker, Cæsarios! Du må ikke tro dette. Hvad kan jeg for, at alle hine anklagede mænd er kristne? Viser ikke det kun at de kristne har forstået at tilrane sig alle indbringende embeder? Men tør kejseren tillade at rigets vigtigste embeder forvaltes slet?

(til de øvrige.)

I mener dog vel ikke at det er eders tro, som har optændt mig til harm imod de uredelige? Jeg kalder alle guder til vidne på at jeg ikke vil man skal fare frem imod eder kristne uden efter lov og dom, og heller ikke at man overhovedet skal tilføje eder noget ondt. I, eller i al fald

mange af eder, er jo dog fromme, eftersom jo også I tilbeder den herre, der er almægtig og som hersker over hele den synlige verden. — O, min Cæsarios, er det ikke ham, hvem også jeg tilbeder, kun under andre navne?

Livlægen Cæsarios.

Forund mig, nådigste herre —

Kejser Julian.

For øvrigt er det min agt at vise mildhed, hvor sådant sømmeligen kan ske. Hvad Hekebolios angår, så må ikke hans lønlige fiender indbilde sig at de skal få lov til at skade ham med angivelser eller med andet slags lumpne rænker.

Skriftlæreren Hekebolios.

Min kejser! Mit skjold og mit værn!

Kejser Julian.

Heller ikke vil jeg at man ubarmhjertigt skal tage brødet fra alle ringere hoftjenere. Jeg tænker således på hin hårskærer, som jeg jog bort. Det fortryder mig. Manden kan blive. Han så mig ud til at være et menneske, som forstår sit håndværk tilgavns. Ære være deslige mænd! Så vidt kan jeg gå, min Cæsarios, men heller ikke videre. Ursulos får selv bære følgerne. Jeg må handle således at retfærdighedens blinde og dog så nøjeseende gudinde ikke får nogen grund til at rynke sine øjenbryn over en dødelig, i hvis hænder hun har nedlagt et så stort ansvar.

Livlægen Cæsarios.

Efter dette har jeg ikke et ord mere at sige for de ulykkelige. Jeg beder kun om at måtte forlade hoffet og staden.

Kejser Julian.

Det vil du?

Livlægen Cæsarios.

Ja, nådigste kejser!

Kejser Julian.

Du er stivnakket, ligesom din broder.

Livlægen Cæsarios.

De nye ting giver mig meget at tænke på.

Kejser Julian.

Jeg havde store hensigter med dig, Cæsarios! Det vilde være mig såre kært om du kunde give slip på dine vildfarelser. Kan du det ikke?

Livlægen Cæsarios.

Gud ved, hvad jeg for en måned siden havde kunnet; — nu kan jeg det ikke.

Kejser Julian.

Et giftermål i en af de mægtigste slægter skulde stå dig åbent. Betænker du dig ikke?

Livlægen Cæsarios.

Nej, nådigste herre!

Kejser Julian.

En mand, som du, kunde i hast stige fra stilling til stilling. Cæsarios, skulde det ikke

være muligt at du turde være med mig på at fremme de nye ting?

Livlægen Cæsarios.

Nej, nådigste herre!

Kejser Julian.

Jeg mener ikke her; men andetsteds. Det er min agt at drage bort. Konstantinopel er mig højlig imod; I Galilæere har fordærvet det for mig i alle måder. Jeg går til Antiokia; der finder jeg en bedre jordbund. Du skulde ledsage mig. Vil du det, Cæsarios?

Livlægen Cæsarios.

Nådigste herre, jeg vil også til de østlige landskaber; men jeg vil rejse alene.

Kejser Julian.

Og hvad vil du der?

Livlægen Cæsarios.

Opsøge min gamle fader; hjælpe Gregor at styrke ham til den kamp, som forestår.

Kejser Julian.

Gå!

Livlægen Cæsarios.

Lev vel, min kejser!

Kejser Julian.

Lykkelige fader, der har så ulykkelige sønner!

(han vinker med hånden; Cæsarios og hans ledsagere bøjer sig dybt og går ud til venstre.)

Skriftlæreren Hekebolios.

Hvilken forvoven og højst usømmelig trods!

Kejser Julian.

Mit hjerte er såret tilblods af dette og af meget andet. Du, min Hekebolios, skal følge mig. Jorden brænder under mig i denne forgiftede galilæiske stad! Jeg vil skrive til hine visdomsvenner Kytron og Priskos, som har vundet så stort ry i de senere år. Maximos kan jeg hver dag vente hid; han skal gå med os. — Jeg siger dig, der forestår os lykkelige sejersdage, Hekebolios! I Antiokia, ven, — der kommer vi til at mødes med den uforlignelige Libanios, — og der er vi Helios nærmere i hans opstandelse. — O, denne dragende længsel imod sol-kongen —!

Skriftlæreren Hekebolios.

Ja, ja, ja —!

Kejser Julian

(omfavner ham).

Min Hekebolios! — Visdom; lys; skønhed!

ANDEN HANDLING.

(En stor forhal i kejserens palats i Antiokia. Åben indgang i baggrunden; på den venstre væg er en dør, som fører ind til de indre værelser.)

(På et ophøjet sæde i forgrunden til højre sidder kejser Julian omgiven af sit hof. Dommere, talere, digtere og lærere, iblandt disse læreren Hekebolios, sidder på lavere sæder nedenfor ham. Lænet op imod væggen, nær ved udgangen, står en mand, klædt som kristen prest; han skjuler ansigtet i sine hænder og synes hensunken i bøn. En stor forsamling af stadens borgere fylder hallen. Ved udgangsdøren står vagt; ligeså ved døren til venstre.)

Kejser Julian
(taler til de forsamlede).

Så stor fremgang har guderne forundt mig. Knapt en eneste stad har jeg nærmet mig på min rejse, uden at jo Galilæere i hele hobe har strømmet mig imøde på landevejen, jamrende over sine vildfarelser og givende sig ind under de guddommelige magters varetægt. Hvad er spotternes dårlige adfærd at regne imod dette? Er ikke spotterne nærmest at ligne med hunde, der i sin uvidenhed hyler op imod måneskiven? Dog vil jeg ikke nægte at det har fortørnet mig at erfare at enkelte af denne stads indbyggere har ladet falde hånlige ord om den levevis, som

jeg har indskærpet Kybeles, den gode gudindes, prester at føre. Burde ikke ærefrygten for så ophøjet en guddom fritage hendes tjenere for at gøres til genstande for spot? Jeg tilråber hine dumdristige mennesker: er I barbarer, eftersom I ikke ved, hvem Kybele er? Skal jeg være nødt til alvorligen at minde eder om at dengang det romerske herredømme truedes så hårdt af hin puniske feltherre, hvis grav jeg for ikke lang tid siden har set i Libyssa, — da gav den kumæiske Sibylle det råd at tage Kybeles billedstøtte ud af templet i Pessinos og føre det til Rom? Hvad nu presternes levemåde vedkommer, da har nogle opholdt sig over at det er bleven dem forbudt at spise rødder og alt, hvad der gror langs henad jorden, medens det tillades dem at nyde urter og frugter, som har sin vækst i højden. O, I højst vankundige, — jeg ynker eder, at I ikke fatter dette! Kan da menneskets ånd nære sig af det, der kryber langs jorden? Lever ikke sjælen af alt det, som higer opad imod himlen og imod solen? Disse ting vil jeg ikke vidtløftigere omtale idag. Hvad mere derom er at sige, det vil I erfare af et skrift, som jeg arbejder på i mine vågende nætter, og som jeg håber om føje tid skal blive forelæst både i læresalene og på torvene.

(han rejser sig.)

Og hermed, mine venner, hvis ingen har noget yderligere at foredrage —

En borger
(trænger sig frem).
O, nådigste kejser, lad mig ikke gå uhørt!

Kejser Julian
(sætter sig atter).
Visst ikke, min ven! Hvem er du?

Borgeren.
Jeg er kornhandleren Medon. O, herre, hvis ikke min kærlighed til dig, du ophøjede og guddommelige —

Kejser Julian.
Frem med din sag, mand!

Medon.
Jeg har en nabo, Alites, som nu i mange år har skadet mig på alle tænkelige måder; han handler nemlig også med korn og går mig på den skammeligste vis i næringen —

Kejser Julian.
Aha, min gode Medon, du ser dog velnæret nok ud.

Medon.
Det er heller ikke dette, allernådigste kejser! O, ved de ærværdige guder, hvem jeg lærer at elske og prise højere dag for dag, — de fornærmelser, han tilføjer mig, skulde jeg overse; men hvad jeg umuligt kan tåle —

Kejser Julian.
Han håner dog ikke guderne?

Medon.

Han gør det, som værre er, — ja, i al fald det, som er ligeså forvovent; han — o, jeg ved knapt om harmen tillader mig at udsige det — han håner dig selv, allernådigste herre!

Kejser Julian.

Så? Hvilke ord har han brugt?

Medon.

Han har slet ingen ord brugt; han har brugt det, som værre er.

Kejser Julian.

Og hvad er værre?

Medon.

En purpurfarvet kåbe —

Kejser Julian.

Den bærer han? Ej, ej, det er dristigt.

Medon.

Ja, du store vingefodede Merkur, når jeg tænker på, hvorledes den kåbe vilde bekommet ham i din forgængers tid! Og dette hovmodets klædebon har jeg hver dag for øjne —

Kejser Julian.

Dette klædebon, købt for penge, som kunde været dine —

Medon.

O, nådigste kejser, — straf denne formastelige mand; lad ham udjages af staden; min kær-

lighed til vor store ophøjede hersker tillader mig ikke at være vidne til en slig uforskammet anmasselse.

Kejser Julian.

Sig mig, gode Medon, hvad slags klædningsstykker bærer Alites foruden purpurkåben?

Medon.

Det husker jeg sandelig ikke, herre; jeg tænker, de vanlige; jeg har kun lagt mærke til purpurkåben.

Kejser Julian.

Altså purpurkåbe og ugarvede såler —

Medon.

Ja, herre; det ser ligeså latterligt som uforskammet ud.

Kejser Julian.

Den ting må vi bøde på, Medon!

Medon

(lykkelig).

Ah, nådigste herre —!

Kejser Julian.

Imorgen tidlig kommer du hid i palatset —

Medon

(endnu lykkeligere).

Jeg skal komme ganske tidligt, nådigste kejser!

Kejser Julian.

Du melder dig hos min husmester —

Medon.

Ja, ja, min allernådigste kejser!

Kejser Julian.

Af ham modtager du et par purpurstøvler, stukne med guld —

Medon.

Ak, ak, min gavmilde herre og kejser!

Kejser Julian.

Disse støvler bærer du hen til Alites, ifører ham dem og siger ham at han for al ting må tage dem på hver gang han herefter får i sinde at vise sig i purpurkåbe på gaden ved lys dag —

Medon.

O!

Kejser Julian.

— og når du det har gjort, kan du fortælle ham fra mig at han er en nar, hvis han tror sig hædret ved purpurkåben uden at eje purpurets magt. — Gå; og kom igen efter støvlerne imorgen!

(Kornhandleren Medon går slukøret bort under borgernes latter; hofmændene, talerne, digterne samt de øvrige klapper i hænderne og tilråber kejseren bifald.)

En anden borger

(træder frem af hoben).

Priset være kejserens retfærdighed! O, hvor denne nidske kornpuger har fortjent at straffes således! O, hør mig og lad din nåde —

Kejser Julian.

Aha; jeg synes, jeg kender dit ansigt. Var ikke du en af dem, som råbte foran min vogn da jeg drog ind i staden?

Borgeren.

Jeg var en af de ivrigste råbere, uforlignelige kejser! Jeg er skatteopkræveren Malkos. Ak, tag dig af mig! Jeg fører en retstrætte med et ondt og gærrigt menneske —

Kejser Julian.

Og derom kommer du til mig? Gives her ikke dommere —?

Skatteopkræveren Malkos.

Sagen er noget indviklet, høje kejser! Den drejer sig om en mark, som jeg har givet hin onde mand i forpagtning og som jeg for syv år siden lagde mig til, da en del af Apostel-kirkens jordegods blev solgt.

Kejser Julian.

Se, se; kirkegods altså?

Malkos.

Redeligt erhvervet; men nu nægter dette menneske at svare mig afgift, og heller ikke vil han give ejendommen tilbage, alt under påskud af at denne mark engang skal have tilhørt Apollons tempel og, som han siger, uretteligen skal være bleven templet fratagen for mange år siden.

Kejser Julian.

Hør, sig mig, Malkos, — du er visst en af Galilæerens tilhængere?

Malkos.

Nådigste kejser, det er en gammel vane i vor slægt at bekende Kristus.

Kejser Julian.

Og det siger du sådan lige til, uden sky?

Malkos.

Min modstander er dristigere end jeg, herre! Han går ud og ind af sit hus, som før; han flygtede ikke fra staden da det rygtedes at du vilde komme.

Kejser Julian.

Flygtede ikke? Og hvorfor skulde han det, han, en mand, som står på gudernes bedste?

Malkos.

Allernådigste kejser, du har uden tvivl hørt tale om bogføreren Thalassios?

Kejser Julian.

Hvad! Hin Thalassios, som, for at indynde sig hos min forgænger, mens jeg stod bagtalt og faretruet i Gallien, her, i Antiokia, midt på torvet foreslog borgerne at de skulde bede kejseren sende dem Cæsar Julians hoved!

Malkos.

Herre, det er denne din dødsfiende, som forurettet mig.

Kejser Julian.

Sandelig, Malkos, imod denne mand har jeg ligeså stor grund til klage, som du.

Malkos.

Tifold større, min nådige kejser!

Kejser Julian.

Og hvad mener du? Skal vi to slå vore sager sammen og forklage ham på en gang?

Malkos.

O, hvilken overvættes nåde! Jeg tifold lykkelige mand!

Kejser Julian.

Du tifold dårlige! Thalassios går ud og ind af sit hus som før, siger du? Han er ikke flygtet fra staden ved mit komme. Thalassios har kendt mig bedre end du. Væk med dig, menneske! Når jeg forklager Thalassios for mit hoved, kan du forklage ham for din mark.

Malkos

(hændervridende).

Jeg tifold ulykkelige!

(Han går ud i baggrunden; de forsamlede tilklapper atter kejseren bifald.)

Kejser Julian.

Ret så, mine venner; glæd eder over at det er lykkedes mig, ikke ganske uværdigt, at begynde denne dag, der særligt er viet til en højtid for den strålende Apollon. Thi er det ikke en visdomsven værdigt at overse de fornærmelser,

der rettes imod ham selv, medens han strængt straffer den uret, som tilføjes de udødelige guder? Jeg mindes ikke om hin lærdommens kronede dyrker, Mark Aurel, nogensinde har været i et lignende tilfælde; men har han været det, da bør vi håbe at han har handlet ikke aldeles uligt mig, der sætter en ære i ydmygt at følge hans fodspor.

Lad dette tjene eder til rettesnor for, hvad I har at iagttage for fremtiden. I palatset, på torvet, ja, i theatret — hvis jeg ikke væmmedes ved at betræde et sådant dårskabens sted — kan det være sømmeligt at I hilser mig med tilråb og en glad klappen i hænderne. En slig hyldest, ved jeg, er bleven vel optagen både af den makedoniske Alexander og af Julius Cæsar, hvilke mænd det af lykkens gudinde også blev forundt at skinne fremfor andre dødelige.

Men ser I mig træde ind i et tempel, da er det en anden sag. Da vil jeg at I skal tie eller rette eders tilråb imod guderne og ikke imod mig, hvem I ser skride frem med nedslagne øjne og en sænket pande. Og allermest håber jeg at I vil iagttage dette idag, da jeg har at ofre til en så højst overordentlig og mægtig guddom, som han, hvem vi kender under navn af solkongen, og som bliver end større i vore øjne når vi betænker at han er den samme, hvem visse østerlandske folkeslag kalder Mithra.

Og hermed, — hvis ellers ingen har noget at sige —

Presten ved døren
(retter sig ivejret).
I Gud Herrens navn!

Kejser Julian.
Hvo taler der?

Presten.
En Guds og kejserens tjener.

Kejser Julian.
Kom nærmere. Hvad vil du?

Presten.
Tale til dit hjerte og til din samvittighed.

Kejser Julian
(springer op)
Hvilken røst! Hvad ser jeg! Trods skæg og klædning —! Gregor!

Presten.
Ja, min høje herre!

Kejser Julian.
Gregor! Gregor fra Nazianz!

Gregor fra Nazianz.
Ja, nådige kejser!

Kejser Julian
(er stegen ned, har grebet hans hænder og ser længe på ham).
Lidt ældet; brunere; førere. Nej; det var kun i første øjeblik; nu er du den samme, som da.

Gregor fra Nazianz.
O, var det dog så med dig, herre!

Kejser Julian.

Athen. Hin nat i buegangen. Ingen mand har ligget mit hjerte så nær som du.

Gregor fra Nazianz.

Dit hjerte? Ak, kejser, af dit hjerte har du udrevet en bedre ven end mig.

Kejser Julian.

Du mener Basilios?

Gregor fra Nazianz.

Jeg mener en større end Basilios.

Kejser Julian
(formørket).

Ah, så! Det er dette, du kommer for at sige mig? Og i denne klædning —

Gregor fra Nazianz.

Jeg har ikke valgt denne klædning, herre!

Kejser Julian.

Du ikke? Hvem da?

Gregor fra Nazianz.

Han, der er større end kejseren.

Kejser Julian.

Jeg kender disse galilæiske talemåder. For vort venskabs skyld, spring dette over.

Gregor fra Nazianz.

Lad mig da begynde med at sige dig hvorledes det er gåt til at du ser mig her, viet til prest i den kirke, som du forfølger.

Kejser Julian
(med et hvast blik).

Forfølger!

(han stiger atter op på forhøjningen og sætter sig.)

Nu kan du tale videre.

Gregor fra Nazianz.

Du ved, hvad jeg mente om de guddommelige ting under vort glade samliv i Athen. Men fjernt lå det dengang fra min tanke at forsage jordens glæder. Ærelyst eller tørst efter rigdom, det tør jeg nok sige, har aldrig fristet mig; dog blev jeg neppe sandheden tro, hvis jeg vilde nægte at mit øje og mit sind hang undrende ved al den herlighed, som oplod sig for mig i Grækernes gamle videnskab og kunst. Kævlerierne, alle hine smålige stridigheder i vor kirke, bedrøvede mig dybt; men jeg tog ingen del i dem; jeg tjente mine landsmænd i verdslige ting; videre ikke. —

Da kom tidender fra Konstantinopel. Det sagdes at Konstanzios var død af skræk over dine foretagender og havde indsat dig til sin arving. Modtagen som en overmenneskelig, og med sejersrygtet flyvende foran dig, var du, Galliens og Germaniens helt, uden sværdslag stegen op på Konstantins sæde. Verden lå for dine fødder.

Da kom atter tidender. Verdens herre rusted sig til krig imod himlens herre —

Kejser Julian.

Gregor, hvad fordrister du dig —!

Gregor fra Nazianz.

Legemernes herre rusted sig til krig imod sjælenes herre. Jeg står her for dig i kødets frygt og bæven; men jeg tør ikke lyve. Vil du høre sandheden, eller skal jeg tie?

Kejser Julian.

Du skal tale, Gregor!

Gregor fra Nazians.

Hvad har ikke mine troesfæller måttet lide allerede i disse få måneder? Hvor mange dødsdomme er ikke bleven afsagte og fuldbyrdede på den grusomste måde? Statsskriveren Gaudenzios, — Artemios, hin forhenværende statholder i Egypten, — begge tribunerne Romanos og Vinzenzios —

Kejser Julian.

Du kender ikke disse ting. Jeg siger dig at retfærdighedens gudinde vilde have udgydt tårer, hvis hine forrædere havde sluppet med livet.

Gregor fra Nazianz.

Lad så være, min kejser; men jeg siger dig at der er fældet en dødsdom, som retfærdighedens gud aldrig kan tilgive dig. Ursulos! Denne mand, som var dig en ven i trængselsfulde dage! Ursulos, som med fare for sit eget liv forstrakte dig med penge i Gallien; Ursulos,

hvis hele brøde var hans kristentro og hans oprigtighed —

Kejser Julian.

Ah, dette har du fra din broder Cæsarios!

Gregor fra Nazianz.

Straf mig, herre; men skån min broder.

Kejser Julian.

Du ved godt at du intet vover, Gregor! For øvrigt vil jeg give dig ret i at Nevita har faret for strængt frem.

Gregor fra Nazianz.

Ja, denne barbar, hvem det under Grækersminken ikke lykkes at fornægte sin herkomst —!

Kejser Julian.

Nevita er nidkær for sit hverv, og jeg kan ikke selv være overalt. Over Ursulos har jeg oprigtigt sørget, og jeg beklager dybt at hverken tid eller omstændigheder tillod mig selv at undersøge hans sag. Jeg havde visselig skånet ham, Gregor! Jeg har også tænkt på at give hans arvinger tilbage, hvad han måtte have efterladt sig.

Gregor fra Nazianz.

Høje kejser, du skylder mig intet regnskab for dine handlinger. Jeg har kun villet sige dig at alle disse tidender slog ned som et lyn både i Cæsaræa og i Nazianz og i de øvrige kappadokiske stæder. Hvorledes skal jeg skildre dig virkningen? Vore indbyrdes tvistemål forstummede

under den fælles fare. Mange af kirkens usunde lemmer faldt fra; men i mange ligegyldige hjerter tændtes Herrens lys i en aldrig før anet klarhed. Under alt dette brød trængslerne ind over Guds folk. Hedningerne — ja, min kejser, de, som jeg kalder hedninger — begyndte at true, at forurette, at forfølge os —

Kejser Julian.

Gengæld, — gengæld, Gregor!

Gregor fra Nazianz.

Det være langt fra mig at ville forsvare alt, hvad mine troesbrødre kan have forøvet i udskejende iver for kirkens sag. Men du, som er højt oplyst, og som er alles hersker, du tør ikke tåle at de levende straffes for de dødes fejl. Dette er dog sket i Kappadokia. De kristnes fiender, få i antal, men tørstende efter vinding og brændende af iver efter at være de nye embedsmænd til behag, har vakt uro og bekymring hos befolkningen både i stæderne og på landet.

Jeg tænker ikke her nærmest på de forhånelser, vi har måttet lide, ej heller på de krænkelser af vor vel erhvervede ejendomsret, som vi i den senere tid idelig har været udsatte for. Hvad der mest bekymrer mig og alle mine alvorlige brødre, det er den fare, som dette medfører for sjælene. Mange er ubefæstede i troen og mægter ikke ganske at se bort fra de jordiske

goder. Den hårde medfart, som nu må døjes af enhver den, der bærer kristennavnet, har allerede havt mere end et frafald til følge. Herre, dette er et sjæleran fra Guds rige.

Kejser Julian.

O, min kloge Gregor, — hvor kan du tale så? Jeg forbauses! Skulde du ikke tvert om, som en god Galilæer, glæde dig over at eders samfund vorder disse mennesker kvit?

Gregor fra Nazianz.

Nådige kejser, jeg er ikke af den mening. Jeg har selv været en ligegyldig i troen, og jeg holder enhver sådan for en syg, der har helbredens mulighed i sig så længe han blir i kirkens skød. Således tænkte også vor lille menighed i Nazianz. Bekymringsfulde brødre og søstre kom sammen for at rådslå om hjælp imod tidens nød. Med dem forenede sig udsendinger fra Cæsaræa og fra de andre stæder. Min fader er affældig, og — som han med sorg bekender — han har ikke det faste uryggelige sind, som i disse trængselens dage kræves af den, der sidder på bispesædet. Da vedtog forsamlingen, at der til hans medhjælper skulde udkåres en yngre mand, som kunde holde Herrens hjord sammen.

Valget faldt på mig.

Kejser Julian.

Ah!

Gregor fra Nazianz.

Jeg var den tid fraværende på en rejse. Men i mit fravær, og uden at rådspørge mig, indviede min fader mig til prest og sendte mig den prestelige klædning.

Dette budskab traf mig i Tiberina, på min landgård, hvor jeg tilbragte nogle dage sammen med min broder og med min ungdomsven Cæsaræeren Basilios.

Herre, — var min dødsdom bleven mig forkyndt, det kunde ikke have forfærdet mig mere end dette.

Jeg prest! Jeg vilde det, og jeg vilde det ikke. Jeg måtte det, — og jeg turde det ikke. Jeg brødes med Gud Herren, således som patriarken brødes med ham i den gamle pagts dage. Hvad der foregik med mig i den nat, som fulgte på, det ved jeg ikke. Men det ved jeg, at før hanen gol, talte jeg ansigt til ansigt med den korsfæstede. — Da blev jeg hans.

Kejser Julian.

Dårskab; dårskab! Jeg kender disse drømme.

Gregor fra Nazianz.

På hjemrejsen kom jeg gennem Cæsaræa. O, hvilken sørgelig tilstand fandt jeg ikke der! Jeg fandt staden fuld af flygtende landboere, som havde forladt hus og hjem, fordi tørken i denne sommer havde sviet sæden af og lagt alle vinberge, alle oljehaver øde. For at undgå hungers-

døden havde de tyet til de hungrende. Der lå de — mænd, kvinder og børn — i klynger langs husvæggene; feber rysted dem, sulten grov i deres indvolde. Hvad havde Cæsaræa at byde dem, — denne udarmede ulykkelige stad, som endnu kun halvt har rejst sig efter det store jordskælv for to år siden? Og midt under dette, under brændende hede, under hyppige jordstød, måtte vi se ugudelige offerfester foregå ved dag og nat. De omstyrtede altere genopbyggedes i al hast; offerblodet randt i strømme; gøglere og skøger drev under sang og dans gennem stadens gader.

Herre, — kan det undre dig, om mine hårdt prøvede brødre, i den hjemsøgelse, som overgik dem, troede at øjne en himlens straf fordi de så længe havde tålt vantroen og vantroens forargelige tegn iblandt sig?

Kejser Julian.

Hvilke tegn sigter du til?

Gregor fra Nazianz.

De opskræmtes, de febersyges råb blev stedse højere; de krævede at stadens forstandere skulde aflægge for Kristus et håndgribeligt vidnesbyrd ved at lade nedrive, hvad der endnu står som et minde om hedenskabets fordums magt i Cæsaræa.

Kejser Julian.

Du vil da vel ikke dermed sige at — ?

Gregor fra Nazianz.

Stadens styresmænd lod tillyse et møde, hvor også jeg var tilstede. Du ved, nådigste kejser, at alle templer er borgerskabets ejendom. Borgerne kan altså forføje over dem efter egen fri vilje.

Kejser Julian.

Nu, nu? Og om så var?

Gregor fra Nazianz.

I hint forfærdelige jordskælv, som overgik Cæsaræa for to år siden, ødelagdes alle templer på et nær.

Kejser Julian.

Ja, ja; Fortunas tempel.

Gregor fra Nazianz.

På det møde, jeg taler om, vedtog menigheden at fuldbyrde Guds straffende værk, som et vidnesbyrd om at de vilde holde sig helt og alene til ham og ikke længere tåle forargelsen i sin midte.

Kejser Julian
(hæst).

Gregor — fordums ven, — har du dit liv kært?

Gregor fra Nazianz.

Menigheden fattede da en beslutning, som jeg ikke kunde billige, men som fik næsten alle stemmer for sig. Men da vi frygtede for at sagen skulde komme i en forvansket skikkelse

for dine ører, og måske optænde dig til vrede imod staden, så blev det vedtaget at en mand skulde begive sig hid for at lade dig vide, hvad vi har besluttet og hvad der nu vil ske.

Ophøjede hersker, — der fandtes ingen anden, som var villig til at påtage sig dette hverv. Jeg måtte da påtage mig det. Det er derfor, herre, at jeg her i ydmyghed står for dig og lader dig vide at vi kristne i Cæsaræa har vedtaget at det tempel, hvori hedningerne i sin tid dyrkede en falsk guddom under navnet Fortuna, skal nedrives og jævnes med jorden.

Kejser Julian

(springer op).

Og dette må jeg fornemme med mine egne ører! Så uhørte ting vover en enkelt mand at sige mig!

Hofmænd, talere og digtere.

O, fromme kejser, tål ikke dette! Straf denne forvovne!

Læreren Hekebolios.

Han er afsindig, herre! Lad ham gå. Se, se, — vanvidet gnistrer ud af hans øjne.

Kejser Julian.

Ja, vel må dette kaldes vanvid. Men det er mere end vanvid. At ville nedrive dette udmærkede tempel, oprejst for en ligeså udmærket gudinde! Og er det ikke netop denne gudinde, hvis gunst jeg skylder de gerninger, hvorom selv

de fjerneste folkeslag taler? Hvad håb om sejr og held skulde jeg efter denne dag kunne gøre mig, hvis jeg lod sligt ske? — Gregor, jeg befaler dig at rejse tilbage til Cæsaræa og lade borgerne vide at jeg forbyder dette formastelige værk.

Gregor fra Nazianz.

Det er ikke gørligt, herre! Sagen er nu kommen dertil, at den er bleven os et valg imellem menneskefrygt og lydighed under Gud. Vi kan ikke vige.

Kejser Julian.

Da skal I vel få føle, hvor langt kejserens arm rækker!

Gregor fra Nazianz.

Kejserens arm er vældig i de jordiske ting; og jeg, som andre, bæver under den.

Kejser Julian.

Så vis det i gerning! Ah, I Galilæere, I stoler på mit langmod. Lid ikke på det; thi sandelig —

(Larm ved indgangen. Hårskæreren Eunapios, fulgt af flere borgere, styrter ind.)

Kejser Julian.

Hvad er dette? Eunapios, hvad er hændt dig?

Hårskæreren Eunapios.

O, at mine øjne måtte være vidne til sligt syn!

Kejser Julian.

Hvad syn har du havt?

Hårskæreren Eunapios.

Se, allernådigste kejser, jeg kommer blodig, forslåt, og dog lykkelig over at være den første, som påkalder din straf —

Kejser Julian.

Tal mand; — hvem har slåt dig?

Hårskæreren Eunapios.

Tillad mig, herre, at bære min klage frem. Jeg gik i denne morgenstund udenfor byen for at opsøge det lille Venus-tempel, som du nys har ladet sætte i stand. Da jeg kom derud, lød sang og fløjtespil mig imøde. Kvinder opførte skønne danse i forhallen, og indenfor fandt jeg det hele rum fyldt af en jublende skare, mens presterne foran alteret foretog de ofringer, du har påbudt.

Kejser Julian.

Ja, ja; og så?

Hårskæreren Eunapios.

Knapt havde jeg fåt tid til i andagt at vende mine tanker imod denne henrykkende gudinde, hvem jeg særligt ærer og dyrker, — da trængte en stor sværm af unge mænd ind i templet —

Kejser Julian.

Dog ikke Galilæere?

Hårskæreren Eunapios.

Jo, herre, — Galilæere.

Kejser Julian.

Ah!

Hårskæreren Eunapios.

Hvilket optrin fulgte så ikke på! Grædende under voldsmændenes skældsord og stokkeslag flygtede hine dansende piger fra forhallen ind til os. Galilæerne faldt over os alle, mishandlede os og forhånede os på den skændigste måde.

Kejser Julian

(stiger ned af forhøjningen).

Vent, vent!

Hårskæreren Eunapios.

Ak, havde denne overlast blot rammet os alene! Men de utæmmelige gik videre. Ja, nådigste kejser, — med et ord: alteret er nedrevet, gudindens billedstøtte knust i stykker, offerdyrenes indvolde kastet udenfor til føde for hundene —

Kejser Julian

(går op og ned).

Vent, vent, vent!

Gregor fra Nazianz.

Herre, denne ene mands ord er ikke nok —

Kejser Julian.

Ti!

(til Eunapios.)

Kendte du nogen af disse tempelskændere?

Hårskæreren Eunapios.

Jeg ikke, herre; men disse borgere kendte flere af dem.

Kejser Julian.

Tag vagt med eder. Grib så mange af de skyldige, som I kan få fat på. Kast dem i fængsel. De fangne skal navngive de øvrige; og når jeg har dem alle i min magt —

Gregor fra Nazianz.

Hvad da herre?

Kejser Julian.

Det vil bøddelen kunne sige dig. Både du og borgerne i Cæsaræa skal erfare, hvad I har at vente, dersom I med galilæisk stivsind holder fast ved eders forehavende.

(Kejseren går i heftig vrede ud til venstre; Eunapios og hans vidner fjerner sig med vagten; den øvrige forsamling skilles ad.)

(Et torv i Antiokia. I forgrunden til højre munder en gade ud på torvet; til venstre i baggrunden ser man ind i et trangt og bugtet stræde.)

(En stor menneskemængde opfylder torvet. Sælgere råber med kramvarer. På flere steder er borgerne stimlet sammen i ivrigt talende klynger.)

En borger.

Men, du gode himmelens gud, hvad tid skede denne ulykke.

En anden borger.

Imorges, siger jeg; ganske tidligt imorges.

Farveren Fokion
(som er kommen gående fra gaden til højre).

Kære mand, finder du det passende at kalde dette en ulykke? Jeg kalder det en forbrydelse, og det, til og med, en højst fræk forbrydelse.

Den anden borger.

Ja, ja; det er ganske sandt; det var højst frækt gjort.

Farveren Fokion.

Tænke sig til — ja, er det ikke overfaldet i Venus-templet I taler om? Jo. Tænke sig til, siger jeg, på en tid, da kejseren selv er i staden —! Og så at vælge en dag, som denne, — en dag —

En tredje borger
(nærmer sig de talende).

Hør, sig mig, gode fremmede, hvad er det egentlig —?

Farveren Fokion.

Jeg siger, en dag som denne, da vor ophøjede hersker selv vil forrette ved Apollon-festen.

Den tredje borger.

Ja, visst, det ved jeg; men hvorfor fængsler man disse kristne?

Farveren Fokion.

Hvad? Fængsler man dem? Er man virkelig kommen dem på spor?

(høje skrig høres.)

Hyss; hvad er det? Ja, ved guderne, tror jeg ikke man har dem!

(En gammel kvinde, forstyrret og med udslåt hår, baner sig vej gennem menneskemassen; hun er omringet af andre kvinder, som forgæves søger at holde hende tilbage.)

Den gamle kvinde.

Hold ikke på mig! Han er min eneste; han er min alderdoms barn! Slip mig; slip mig! Kan da ingen sige mig, hvor jeg skal finde kejseren?

Farveren Fokion.

Hvad vil du kejseren, gamle moder?

Den gamle kvinde.

Jeg vil have min søn igen. Hjælp mig! Min søn! Hilarion! O, tænk, de tog ham fra mig! De brød ind i huset til os, — og så tog de ham!

En af borgerne

(til Fokion).

Hvem er den kvinde?

Farveren Fokion.

Hvad? Kender du ikke enken Publia, — salmesyngersken?

Borgeren.

Ah, ja, ja, ja!

Kvinden Publia.

Hilarion! Mit barn! Hvad vil de gøre med ham? Ah, se, Fokion, — er du der? En Guds lykke at jeg traf en kristen broder —

Farveren Fokion.

Hyss, stille, stille; skrig ikke så; kejseren kommer.

Kvinden Publia.

O, den ugudelige kejser! Vredens Herre hjemsøger os for hans synders skyld; hungersnød hærjer landene; jorden skælver under os!

(En deling soldater kommer fra gaden til højre.)

Delings-føreren.

Til side; gør plads her!

Kvinden Publia.

O, kom, gode Fokion; — hjælp mig for vort venskabs og vort broderskabs skyld —

Farveren Fokion.

Er du gal, kvinde? Jeg kender dig ikke.

Kvinden Publia.

Hvad? Kender du mig ikke? Er du ikke farveren Fokion? Er du ikke søn af —?

Farveren Fokion.

Jeg er ikke søn af nogen. Gå fra mig, kvinde? Du er jo gal. Jeg kender dig ikke; jeg har aldrig set dig.

(han skynder sig ind i trængselen.)

En underfører
(med soldater fra højre).

Gør ryddigt her!

(Soldaterne trænger menneskemængden ind imod husvæggene. Den gamle Publia falder om i kvindernes arme til venstre. Alle stirrer forventningsfuldt henad gaden.)

Farveren Fokion
(i klyngen bag vagtposterne til højre).

Ja, ved solens gud, kommer han ikke der, den velsignede herre!

En soldat.

Træng ikke så på der bag!

Farveren Fokion.

Kan I se ham? Den mand med det hvide bind om panden, det er kejseren.

En borger.

Den mand, som er ganske hvidklædt?

Farveren Fokion.

Ja, ja, netop han.

Borgeren.

Men hvorfor er han hvidklædt?

Farveren Fokion.

Rimeligvis for hedens skyld; — eller nej, bi lidt, jeg tænker det er som offerprest at han —

En anden borger.

Vil da kejseren ofre selv?

Farveren Fokion.

Ja, kejser Julian gør alting selv.

En tredje borger.

Han ser ikke så vældig ud som kejser Konstanzios.

Farveren Fokion.

Det synes jeg dog. Han er ikke så høj, som den forrige kejser; men så er hans arme

længere end hins. Og så har han et blik, — o, I venner —! Ja, nu kan I ikke se det; han slår øjet ærbart ned under gangen. Ja, ærbar er han, det må I tro. Kvinder ser han ikke til. Jeg tør sværge på, at siden hans hustrus død har han ikke ret mange gange —; jeg skal sige eder, han skriver hele natten. Derfor er også hans fingre ofte så sorte som en farvers; ja, ligesom mine. Jeg er også farver. I må tro, jeg kender kejseren bedre end de fleste. Jeg er barnefødt her i staden; men jeg har levet femten år i Konstantinopel indtil nu for ganske nylig —

En borger.

Skulde der være noget i det rygte at kejseren tænker at bo her stadigt?

Farveren Fokion.

Jeg kender kejserens hårskærer, og han siger det. Gid nu bare ikke disse skammelige optøjer måtte ægge ham altfor meget.

En borger.

Ak, ak, det skulde være harmeligt!

En anden borger.

Blev kejseren her, så faldt der lidt af til os alle.

Farveren Fokion.

Det havde også jeg stolet på; derfor flytted jeg over. Men nu får vi gøre vort bedste, venner; når kejseren kommer forbi, vil vi opløfte glade tilråb både til ham og til Apollon.

En borger

(til en anden).

Hvad er det egentlig for en Apollon, som folk er begyndt at tale så meget om?

Den anden borger.

Ej, det er jo presten i Korinth, — han, som vandede, hvad den hellige Paulus havde plantet.

Den første borger.

Ja så; ja, nu synes jeg, jeg mindes det.

Farveren Fokion.

Ej, ej, ej, det er ikke den Apollon; det er en ganske anden; det er solkongen, — den store lyrespillende Apollon.

Den anden borger.

Ah så; den Apollon! Er han bedre?

Farveren Fokion.

Ja, det skulde jeg mene. — Se, se, der kommer han. O, den højst velsignede herre!

(Kejser Julian, klædt som yppersteprest, kommer omgiven af offerprester og tempeltjenere. Hofmænd og lærde, hvoriblandt læreren Hekebolios, har sluttet sig til toget; ligeså borgerfolk. Foran kejseren går fløjtespillere og harpeslagere. Soldater og stadstjenere med lange stokke gør ryddigt foran og på siderne.)

Mængden på torvet

(klapper i hænderne).

Priset være kejseren! Lovet være Julian, helten og den lykkebringende!

Farveren Fokion.

Hilset være Julian og solkongen! Leve Apollon!

Borgerne
(i forgrunden til højre).
Kejser, kejser, bliv længe iblandt os!

(Kejser Julian giver et tegn med hånden; toget standser.)

Kejser Julian.
Borgere af Antiokia! Ikke ved jeg i hast at nævne den ting, der skulde kunne fryde mit hjerte mere, end disse eders opmuntrende tilråb. Og vel kan mit hjerte tiltrænge denne vederkvægelse.

Det var med åndens nedslagenhed at jeg tiltrådte denne vandring, der skulde være en glædens og en opløftelsens gang. Ja, jeg vil ikke lægge skjul på det, jeg var imorges ikke langt fra at bringes ud af den sindets ligevægt, som det for en visdomselsker er sømmeligst at bevare under alle tilskikkelser.

Men skulde nogen nænne at gå i rette med mig herfor? Jeg giver enhver at betænke, hvilke formasteligheder man andetsteds pønser på og her allerede har sat i værk.

Kvinden Publia.
Herre, herre!

Farveren Fokion.
O, fromme og retsindige kejser, straf disse forvovne!

Kvinden Publia.
Herre, giv mig Hilarion igen!

Farveren Fokion.

Alle gode borgere anråber om din yndest for staden.

Kejser Julian.

Søg at vinde gudernes yndest, da har I visselig min. Og er det ikke billigt at Antiokia heri går foran? Er det ikke som om solgudens øje med særligt velbehag hvilte på denne stad? Forhør eder hos vidt berejste mænd, og I skal erfare, i hvilket sørgeligt overmål det andetsteds er lykkedes vildfarelsen at lægge vore hellige steder øde. Hvad står tilbage? En levning hist og her; og intet af det bedste.

Men hos eder, I borgere af Antiokia! O, mine øjne fyldtes med glædestårer, da jeg første gang så denne uforlignelige helligdom, Apollons eget hus, som man neppe skulde kunne tænke sig opført af menneskehænder. Står ikke den herliges billede derinde som før i ukrænket skønhed? Ikke en kant er afhakket eller smuldret på hans alter; ikke en revne er at se i de ranke bærende støtter.

O, når jeg betænker dette, — når jeg føler bindet om min pande, — når jeg ser nedad denne klædning, der er mig dyrebarere end purpurkåben, da fornemmer jeg gudens nærhed i en hellig isnen.

Se, se, lyset sittrer om os i herlighed!

Føl, føl, luften er svanger med friske kranses duft!

Skønne jord, lysets og livets hjem, glædens hjem, og lykkens og skønhedens hjem, — hvad du var, skal du vorde! — I solkongens favn! Mithra, Mithra!

Fremad på vor sejersgang!

(Toget sætter sig atter, under mængdens bifaldsråb, i bevægelse, men de forreste standser ved indgangen til det trange stræde, hvorigennem et andet tog kommer ned imod torvet.)

Kejser Julian.

Hvad hindrer os?

Læreren Hekebolios.

Nådigste herre, der er noget på færde oppe i gaden.

Sang
(langt borte).

Saligt at lide, saligt at dødes;
saligt bag trængslernes dal at opstå.

Farveren Fokion.

Galilæerne, herre! Man har dem!

Kvinden Publia.

Hilarion!

Farveren Fokion.

Man har dem! Jeg hører lænkerne —

Kejser Julian.

Forbi dem —!

Hårskæreren Eunapios
(ilsomt gennem mængden).

Det er lykkedes over al måde, herre!

Kejser Julian.

Hvem er de, disse skamløse?

Hårskæreren Eunapios.

Nogle af dem er borgere her af staden; men de fleste skal være flygtende landmænd fra Kappadokia.

Kejser Julian.

Jeg vil ikke se dem. Fremad, har jeg befalet!

Fangernes sang
(nærmere).

Saligt, med henfarne blodvidner mødes
saligt, martyriets krans at få.

Kejser Julian.

De afsindige. Ikke så nær til mig! Vagt, vagt!

(Begge tog er imidlertid stødt sammen i trængselen. Apollon-toget nødes til at gøre holdt, medens toget med fangerne, mænd i lænker, omgivne af soldater og ledsagede af en stor menneskemængde, skrider forbi.)

Kvinden Publia.

Mit barn! Hilarion!

Hilarion
(blandt fangerne).

Glæd dig, min moder!

Kejser Julian.

I arme forvildede! Når jeg hører vanvidet således tale ud af eder, da tvivler jeg næsten på at jeg har ret til at straffe eder.

En anden stemme
(blandt fangerne).

Til side; tag ikke tornekronen fra os.

Kejser Julian.

Nat og rædsel, -- hvilken røst er det!

Vagtføreren.

Herre, det var denne, som talte.

(han støder frem en af fangerne, en ung mand, der holder en halvvoksen yngling ved hånden.)

Kejser Julian
(med et skrig).

Agathon!

Fangen
(ser på ham og tier).

Kejser Julian.

Agathon, Agathon! Svar mig; er du ikke Agathon?

Fangen.

Jo.

Kejser Julian.

Du imellem disse! Tal til mig!

Agathon.

Jeg kender dig ikke.

Kejser Julian.

Du kender mig ikke? Du ved ikke, hvem jeg er?

Agathon.

Jeg ved at du er jordens herre; derfor kendes jeg ikke ved dig.

Kejser Julian.

Og barnet —? Er det din unge broder?

(til vagtføreren.)

Denne mand må være uskyldig.

Hårskæreren Eunapios.

Herre, denne mand er just lederen af det hele. Han har selv tilståt det; ja, han har endog rost sig af sin gerning.

Kejser Julian.

Så sælsomt kan da hunger og sygdom og ulykke forvilde et menneskes sind.

(til fangerne.)

Sig blot med et ord at I angrer, og der skal intet ondt tilføjes eder.

Kvinden Publia

(skriger).

Sig det ikke, Hilarion!

Agathon.

Vær stærk, kære broder!

Kvinden Publia.

Gå, gå til det, som venter dig, min eneste!

Kejser Julian.

Hør og betænk jer, I andre —

Agathon

(til fangerne).

Vælg mellem Kristus og kejseren!

Fangerne.

Lovet være Herren i det høje!

Kejser Julian.

Forfærdelig er Galilæerens vildledende magt. Dette må knækkes. Forbi dem, de vederstyggelige! De skygger for glæden; de mørkner dagen med sin rugende dødslængsel. — Fløjtespillere, — mænd, kvinder, — stem i! Sang, — sang til pris for liv og lys og lykke!

Apollon-toget
(synger).

Dejligt at køles af rosernes krans;
dejligt at vugges i soldagens glans!

Fangetoget.

Saligt at sænkes i blodfyldte grave;
saligt at afdø mod himmelens have!

Apollon-toget.

Dejligt at ånde i virakens flod.

Fangetoget.

Saligt at kvæles i osende blod.

Apollon-toget.

Nydelsens fyldte flømmende skåler
rigt du, Apollon, din dyrker tilmåler.

Fangetoget.

Fræsende brandsår og flåede ben
heles af En!

Apollon-toget.

Dejligt at juble i solhåbs-gløden!

Fangetoget.

Saligt at våndes i bloddåbs-døden!

(Begge tog har under sangen passeret hinanden. Mængden på torvet ser til i dump stilhed.)

(Den hellige lund omkring Apollons tempel. Forhallen, båren af søjler, og hvortil en bred trappe fører op, ses mellem træerne i baggrunden til venstre.)

(En mængde mennesker løber forskrækkede og under høje klageråb omkring i lunden. Langt borte høres musiken fra festtoget.)

Kvinder.

Forbarmelse! Nu skalv jorden igen!

En flygtende mand.

Hvilken rædsel! Tordenslag under fødderne —

En anden mand.

Var det virkelig så? Var det jorden, som skalv?

En kvinde.

Følte du det ikke? Træet der svajed så det suste i løvkronen.

Mange stemmer.

Hør, hør, hør!

Nogle.

Det er vogne inde på brostenene.

Andre.

Det er trommer. Hør musiken —; kejseren kommer!

(Apollon-toget ses kommende fra højre side gennem lunden og opstiller sig under spil af fløjter og harper i en halvkreds foran templet.)

Kejser Julian

(vendt imod templet, med oprakte hænder).

Jeg modtager varslet! —

Så nær har jeg aldrig følt mig i forbund med de udødelige guder.

Buesvingeren er iblandt os. Jorden drønner under hans hæl, således, som den drønnede fordum, da han i vrede tramped den trojanske strandbred.

Men det er ikke imod os at han retter det rynkede bryn. Det er imod hine ulykkelige, som hader ham og hans solskinnende rige.

Ja, — så visst, som lykkens eller ulykkens fylde giver den rette målestok for gudernes yndest imod de dødelige, — så visst åbenbarer sig her forskellen imellem os og hine.

Hvor er Galilæerne nu? Nogle under bøddelens hænder, andre flygtende i de trange stræder, askegrå af rædsel, med udspilte øjne, — et skrig mellem de halvåbne tænder —, og med håret rejsende sig i skræk eller afrevet i fortvivlelse.

Og hvor er vi? Her, i Dafnes friske lund, hvor dryaders duftende ånde køler vore tindinger, — her, foran den herliges herlige tempel, ombølget af lyrers og af fløjters klang, — her, i lys, i lykke, i tryghed, og med guden selv åbenbaret iblandt os.

Hvor er Galilæernes gud? Hvor er Jøden, hin korsfæstede tømmermandssøn? Lad ham åbenbare sig. Han vogter sig nok!

Og derfor sømmer det sig vel at fylde helligdommen. Der vil jeg med egne hænder forrette den tjeneste, som så langt fra tykkes mig ringe og upassende, at jeg tvert om sætter den over enhver anden.

(Han går i spidsen for toget gennem folkemængden hen imod templet.)

En stemme
(råber i trængselen).

Stands, ugudelige!

Kejser Julian.

En Galilæer iblandt os?

Den samme stemme.

Ikke videre, gudsfornægter!

Kejser Julian.

Hvo er den mand, som taler?

Andre stemmer i hoben.

En Galilæer-prest. En blind olding. Her står han.

Atter andre.

Væk, væk med den skamløse!

(En gammel blind mand, i prestelig klædning, og støttet af to, ligeledes presteligt klædte, yngre mænd, stødes frem så han kommer til at stå nedenfor tempeltrappen og foran kejseren.)

Kejser Julian.

Ah, hvad må jeg se! Sig mig, gamle mand, er ikke du biskop Maris af Kalkedon?

Den gamle mand.

Jo, jeg er denne vor kirkes uværdigste tjener.

Kejser Julian.

Den uværdigste kalder du dig; og jeg tror ikke at du har så ganske uret. Hvis jeg ikke fejler, har du været en af dem, som ivrigst har sat splid imellem Galilæerne indbyrdes.

Biskop Maris.

Jeg har gjort det, som tynger mig dybere ned i anger. Da du tog herredømmet, og dit sindelag rygtedes, da omspændtes mit hjerte af en usigelig angst. Alderdomssvækket, og blind, som jeg var, gav jeg ikke den tanke rum, at sætte mig op imod jordens mægtige herre. Ja, — Gud være mig nådig — jeg forlod den hjord, jeg var sat til at skærme, drog mig forsagt ud af alt det, som truende samlede sig om Herrens menighed, og søgte ly her i Syrien på min landgård —

Kejser Julian.

Se, se; yderst sælsomt! Og du, denne forsagte mand, som før har skattet kejserens yndest så højt, du træder nu frem for mig, som du nys har gjort, og kaster mig et forhånelsens tilråb lige i ansigtet!

Biskop Maris.

Nu frygter jeg dig ikke længer; thi nu har Kristus helt og holdent mit hjerte. I kirkens trængsels-tid gik dens lys og herlighed op for mig. Alt det blod, du udgyder, — al den vold og uret, som du øver, skriger imod himlen, slår

med vælde tilbage, runger for mit døve øre og viser mig i min blindheds nat, hvad vej jeg har at gå.

Kejser Julian.

Drag hjem, gamle mand!

Biskop Maris.

Ikke før du har lovet at afstå fra denne din djævelske fremfærd. Hvad tænker du på? Vil støvet rejse sig imod ånden? Vil jordens herre styrte himlens herre? Ser du da ikke at vredens dag er over os for dine synders skyld? Kilderne udtørres, ligesom øjne, der har grædt sig læns. Skyerne, der skulde lade frugtbarhedens manna falde over os, drager vore hoveder forbi og udgyder sig ikke. Den jord, som har været forbandet siden dagenes morgen, den skælver og bæver under kejserens blodskyld!

Kejser Julian.

Hvad gunst venter du af din gud for denne overvættes nidkærhed, tåbelige olding? Håber du på at din galilæiske mester, lig fordum, skal gøre et underværk og skænke dig dit syn igen?

Biskop Maris.

Jeg har det syn, jeg ønsker; og jeg takker Herren at han slukte mit legemlige øje, så jeg forskånes for at se den mand, der går i en grufuldere nat end jeg.

Kejser Julian.

Plads for mig!

Biskop Maris.

Hvorhen?

Kejser Julian.

I solkongens hus.

Biskop Maris.

Du går ikke. Jeg forbyder dig det i den enestes navn!

Kejser Julian.

Vanvittige gubbe! — Væk med ham!

Biskop Maris.

Ja, læg hånd på mig! Men hvo der vover det, hans hånd skal visne. Vredens Gud skal åbenbare sig i sin vælde —

Kejser Julian.

Din gud er ingen vældig gud. Jeg skal vise dig at kejseren er stærkere end han —

Biskop Maris.

Fortabt! — Så lyser jeg da forbandelsen over dig, du kirkens frafaldne søn!

Læreren Hekebolios.

(bleg).

Herre og kejser, lad ikke dette ske!

Biskop Maris

(med høj røst).

Forbandet være du, Julianos Apostata! Forbandet være du, kejser Julian! Gud Herren har udspyttet dig af sin mund! Forbandet være dine øjne og dine hænder! Forbandet være dit hoved og al din gerning!

Ve, ve, ve over apostaten! Ve, ve, ve — —

(Et hult rullende drøn fornemmes. Templets tag og søjler vakler og synes at styrte sammen under et tordnende brag medens hele bygningen indhylles i en støvsky. Mængden udstøder et forfærdelsens skrig; mange flygter, andre falder til jorden. En stund er der åndeløs stilhed. Lidt efter lidt synker støvskyen og man ser Apollons tempel i ruiner.)

Biskop Maris

(hvis begge ledsagere er flygtede, står alene og siger dæmpet):

Gud talte.

Kejser Julian

(bleg og med dæmpet røst).

Apollon talte. Hans tempel var besmittet; derfor knuste han det.

Biskop Maris.

Og jeg siger dig, det var den Herre, som lagde Jerusalems tempel i grus.

Kejser Julian.

Hvis så er, da skal Galilæerens kirker stænges, og hans prester skal under svøbeslag piskes til at rejse dette tempel igen.

Biskop Maris.

Prøv, afmægtige! Hvo mægted at rejse Jerusalems tempel, da Golgatas fyrste havde lyst forstyrrelsen over det?

Kejser Julian.

Jeg skal mægte det! Kejseren skal mægte det! Eders gud skal gøres til løgner. Sten på sten skal jeg opbygge hint Jerusalems tempel, i dragt og herlighed, som det var i Salomos dage.

Biskop Maris.

Ikke sten skal det lykkes dig at føje til sten; thi det er forbandet af Herren.

Kejser Julian.

Vent, vent; du skal få se — ifald du kunde se — du, som står der forladt og hjælpeløs, famlende ud i natten uden at vide hvorhen du skal flytte din fod.

Biskop Maris.

For mig lyser det lyn, som engang skal slå dig og dine.

(Han famler sig ud. Kejser Julian står tilbage, omringet af en liden bleg og skrækslagen skare.)

TREDJE HANDLING.

(I Antiokia. En åben søjlegang med billedstøtter og et vandspring foran. På venstre side, inde i søjlegangen, fører en trappe op til det kejserlige palats.)

(En skare hofmænd, lærere, digtere og talere, blandt dem livlægen Oribases og digteren Herakleos, er forsamlet, dels inde i søjlegangen, dels foran omkring vandspringet; de fleste af dem er klædte i forrevne kapper med filtret hår og skæg.)

Digteren Herakleos.

Dette levnet holder jeg ikke længe ud. Stå op med solen, gå i koldt bad, løbe og fægte sig træt bagefter —

Livlægen Oribases.

Det er dog alt tilhobe ret sundt.

Digteren Herakleos.

Er det også sundt at æde havtang og rå fisk?

En hofmand.

Er det sundt at skulle sluge kødet i store stykker, ganske blodigt, som det kommer fra slagteren?

Digteren Herakleos.

Kød har jeg ikke set meget af i den sidste uge. Det meste går til ofringerne. Jeg tror, at inden føje tid vil man kunne sige om de højst ærværdige guder at de er de eneste kødædere i Antiokia.

Livlægen Oribases.

Du er endnu den gamle spottefugl, o Herakleos!

Digteren Herakleos.

Ej, hvad tænker du, ven! Det være langt fra mig at spotte kejserens vise forordninger. Velsignet være kejser Julian! Træder han ikke i de udødeliges fodspor? Thi, sig mig, synes der ikke at være indført en viss sparsomhed også i det guddommelige hushold?

En hofmand.

Ha-ha-ha; du har ikke så ganske uret.

Digteren Herakleos.

Se blot til Kybele, denne fordum så overflødige gudinde, hvis billede kejseren nylig har genfundet i en askegrube —

En anden hofmand.

Det var i en møgdynge —

Digteren Herakleos.

Vel troligt; Kybele har jo med det frugtbargørende at skaffe. Men se blot til denne gudinde, siger jeg; — til trods for de hundrede

bryster, flyder hun hverken af mælk eller honning.

(En kreds af leende tilhørere har samlet sig om ham. Mens han taler er kejser Julian kommen frem oppe på trappen i søjlegangen uden at bemærkes af dem, der står nedenfor. Han bærer en pjaltet kappe, sammenbunden med et reb; hår og skæg er uredt, fingrene tilsmudsede af blæk; i begge hænder, under armene og indstukne i bæltet holder han bunker af pergamentruller og papirer. Han standser og lytter til Herakleos med alle tegn på forbittrelse.)

Digteren Herakleos
(vedblivende).

Ja, det lader virkelig til at denne verdens amme er bleven gold. Man skulde næsten tro hun var kommen ud over den alder, da kvinderne —

En hofmand
(som har fåt øje på kejseren).

Fy, fy, Herakleos, — skam dig dog!

Kejser Julian
(giver hofmanden et vink at han skal tie).

Digteren Herakleos
(fortsætter).

Så lad hende fare. Men går det ikke ligeså med Ceres? Lægger hun ikke for dagen en højst sørgelig — jeg kunde næsten kalde det kejserlig — gærrighed? Ja, tro mig, havde vi lidt mere samkvem med det høje Olymp nuomstunder, vilde vi få mange lignende ting at høre. Jeg tør sværge på at nektar og ambrosia tilmåles så knapt, som vel muligt. O Zeus, hvor må du ikke være bleven slunken! O du skalkagtige Dionysos, hvor meget er der vel nu tilovers af dine lænders fylde? O, du lystne,

let-rødmende Venus, — o, du alle ægtemænd nærgående Mars —!

Kejser Julian

(i fuld vrede).

O, du højst uforskammede Herakleos! O, du lumpne galdespyende giftmund —

Digteren Herakleos.

Ah, min nådige kejser!

Kejser Julian.

O, du frække forhåner af alle ophøjede ting! Så det skulde altså times mig, — det, at måtte høre din kvækkende tunge i den samme stund jeg træder fra min bogsal ud i den friske morgenluft!

(han kommer nærmere.)

Ved du, hvad jeg her holder under min venstre arm? Nej, det ved du ikke. Det er et stridsskrift imod dig, du bespottelige og gækkelige Herakleos!

Digteren Herakleos.

Hvad, min kejser, — imod mig?

Kejser Julian.

Ja, et stridsskrift imod dig. Et stridsskrift, som jeg i denne nat har forfattet i vrede. Eller måtte jeg kanske ikke optændes til vrede over din højst usømmelige opførsel igår? Hvad var det du tillod dig i læresalen i mit og mange andre alvorlige mænds påhør? Måtte vi ikke flere timer i rad døje hine skammelige fabler om

guderne, som du gav til bedste? Hvor turde du komme frem med slige opdigtelser? Var det ikke løgn alt tilhobe fra først til sidst?

Digteren Herakleos.

Ak, min kejser, hvis du kalder det at lyve, så har både Ovid og Lukian løjet.

Kejser Julian.

Hvad andet? O, jeg kan ikke udsige, hvilken harme der betog mig, da jeg fornam, hvor din ublu tale bar hen. »Menneske, lad intet overraske dig«, således fristedes jeg til med komedieskriveren at udbryde, da jeg hørte dig, lig en ragget bondekøter, fremgø — ikke taknemmelighedsråb, men nogle urimelige ammestue-fortællinger, der til og med var tåbeligt affattede. Thi dine vers var slette, Herakleos; — jeg har vist det her i skriftet.

Ja, hvilken lyst følte jeg ikke til at rejse mig fra mit sæde og gå bort, da jeg så dig fremføre både Dionysos og hin store udødelige, efter hvem du er opkaldt, ligesom på et theater. Men når jeg betvang mig og blev siddende, så kan jeg forsikkre dig at det skede mindre af hensyn til digteren end til skuespillerne — om jeg tør kalde dem så. Dog skede det mest af hensyn til mig selv. Thi måtte jeg ikke nære frygt for at det skulde se ud, som om jeg flygtede lig en opskræmt due? Se, derfor lod jeg mig ikke mærke med noget, men foreholdt mig i stilhed hint vers af Homer:

»Bær det, mit hjerte, en stakket tid; tungere
ting har du udholdt.
Tål, som før, at en galen hund håner de evige
guder«.

Ja, vi får vel døje dette og mere. Tiden er ikke bedre end som så. Vis mig den lykkelige, hvem det blev forundt at bevare sine øjne og ører ubesmittede i denne jernalder!

Livlægen Oribases.

Jeg beder dig, min høje herre, at du ikke forivrer dig. Lad det være dig en trøst at vi alle hørte med uvilje på denne mands tåbeligheder.

Kejser Julian.

Det er ingenlunde sandt! Jeg mærkede på de flestes ansigter noget ganske andet end uvilje, hver gang denne skamløse gøgler fremplaprede sine utérligheder og derhos så sig om i kredsen med et fedt smil, ret som om han havde gjort noget, der var at rose sig af.

Digteren Herakleos.

Ak, min kejser, jeg er højst ulykkelig —

Kejser Julian.

Ja, det må du vel være; thi det er i sandhed ikke småting, dette. Eller har kanske ikke fortællingerne om guderne en stor hensigt og et vigtigt mål? Er ikke disse fortællinger blevne til i det øjemed at føre menneskeånden ad en både behagelig og let vej opad til de løndomsfulde

boliger, hvor den højeste gud hersker, — og derved gøre sjælene dygtige til at forenes med ham? Hvad ellers? Er det ikke af denne grund at de gamle digtere opfandt deslige fortællinger, og er det ikke derfor at både Platon og andre gentog dem, eller vel endog forøged deres tal? Jeg siger eder, at udenfor dette øjemærke er hine fortællinger kun til nytte for børn og barbarer, — ja, knapt nok det. Men var det da børn og barbarer, du havde for dig igår? Hvorfra henter du den dristighed at tale til mig, som om jeg var et barn? Mener du at du er bleven en vismand og har fåt ret til vismandens frisprog, fordi du har iført dig en forreven kappe og taget tiggerstaven i hånd?

En hofmand.

O, hvor sandt sagt, min kejser! Nej, nej, der hører visselig mere til.

Kejser Julian.

Så? Gør der virkelig? Og hvad da? Kanske det, at lade håret gro og aldrig at rense sine negler? O, du hykleriske Kleon! Men jeg kender eder alle tilhobe. Her i skriftet har jeg givet eder et navn, som —; nu skal I få høre —

(Han blader i papirbunkerne. I det samme kommer taleren Libanios, rigt klædt og med en hovmodig mine, ind fra højre.)

Livlægen Oribases

(dæmpet).

Ah, hvilket held at du kom, højt hædrede Libanios!

Kejser Julian
(fremdeles bladende).

Hvor står det dog —?

Taleren Libanios
(til Oribases).

Hvad held mener du, ven?

Livlægen Oribases.

Kejseren er i stor vrede; dit komme vil formilde ham.

Kejser Julian.

Ah, se her har jeg det —
(fortrædelig.)
Hvad vil det menneske?

Livlægen Oribases.

Herre, det er —

Kejser Julian.

Godt, godt, godt! Nu skal I få høre om jeg kender eder eller ikke. Der gives iblandt de ulykkelige Galilæere et antal rasende, som kalder sig bodfærdige. Disse kaster vrag på alt jordisk gods, men kræver dog store gaver af alle de tåbelige, der hylder dem lig hellige og næsten tilbedelsesværdige. Se, disse folk ligner I, på det nær at jeg intet skænker eder. Thi jeg er ikke så tåbelig som hine. Ja, ja, hvis jeg ikke var fast i det stykke, så vilde I snart overløbe hoffet med eders uforskammethed. Eller gør I det ikke allerede? Er der ikke mange iblandt eder, som vilde komme igen, selv om jeg jog dem bort?

O, mine kære venner, hvad skal dette føre til? Er I visdomselskere? Er I efterfølgere af Diogenes, hvis klædning og lader I har taget på? I sandhed, man ser eder ikke nær så ofte i læresalene som hos min skatmester. O, hvor er dog ikke visdommen bleven en jammerlig og foragtelig ting for eders skyld! O, I hyklere og højst uvidende talere! O, I — — men hvad vil dog den fede mand hist henne?

Livlægen Oribases.

Herre, det er stadsforstanderen —

Kejser Julian.

Stadsforstanderen får vente. De sager, her handles om, går foran alle ringere ting. Eller hvad? Denne mand har en så utålmodig mine. Er det da så vigtigt — ?

Taleren Libanios.

Ingenlunde, herre; jeg kan komme igen en anden dag.

(han vil gå.)

Livlægen Oribases.

Herre, kender du ikke denne udmærkede mand igen? Det er veltalenhedslæreren Libanios.

Kejser Julian.

Hvad? Libanios? Umuligt. Libanios — den uforlignelige Libanios — skulde være her? Hvor er det tænkeligt?

Taleren Libanios.

Jeg trode kejseren vidste at borgerne i Antiokia havde valgt mig til formand for stadsforstanderne.

Kejser Julian.

Sikkerlig vidste jeg det. Men da jeg holdt mit indtog i staden og forstanderne kom mig imøde for at hilse mig med en tale, da så jeg mig forgæves om efter Libanios. Libanios var ikke iblandt dem.

Taleren Libanios.

Kejseren havde ikke ytret noget ønske om at høre Libanios tale ved den lejlighed.

Kejser Julian.

Taleren Libanios burde vide, hvad kejseren ønsker i så måde.

Taleren Libanios.

Libanios vidste ikke, hvad tid og adskillelse kunde have virket. Libanios fandt det derfor sømmeligst at stille sig blandt mængden. Der stod han på et visselig ikke ubemærkeligt sted; men det behagede ikke kejseren at lade sine øjne falde på ham.

Kejser Julian.

Jeg trode dog at du dagen efter modtog mit brev —?

Taleren Libanios.

Priskos, din nye ven, bragte mig det.

Kejser Julian.

Og ikke des mindre — eller måske derfor — holdt du dig borte —?

Taleren Libanios.

Hovedpine og vigtige sysler —

Kejser Julian.

Ak, Libanios, fordum gjorde du dig ikke så kostbar.

Taleren Libanios.

Jeg kommer når man indbyder mig. Skulde jeg være påtrængende? Skulde jeg gå den af kejseren højt hædrede Maximos i vejen?

Kejser Julian.

Maximos viser sig aldrig ved hoffet.

Taleren Libanios.

Rimeligt nok. Maximos holder selv hof. Kejseren har jo indrømmet ham et helt palats.

Kejser Julian.

O, min Libanios, har jeg ikke indrømmet dig mit hjerte? Hvor kan du da misunde Maximos hans palats?

Taleren Libanios.

Jeg misunder ingen. Jeg misunder ikke engang mine medbrødre Themisteos og Mamertinos, skønt du har vist dem så store prøver på din yndest. Ej heller misunder jeg Hekebolios, hvis ejendomme du har forøget med så anselige gaver. Ja, jeg er endog glad ved at jeg er den eneste,

hvem du intet har skænket. Thi jeg fatter vel grunden til denne undtagelse. Du har villet at dit kejserriges stæder skal have overflod på alt, og fornemmelig på veltalenhed, vel vidende at dette er den udmærkelse, som skiller os fra barbarerne. Nu har du frygtet for, at jeg — ligesom visse andre — skulde blive lunken i min kunst, hvis du skænkte mig rigdom. Kejseren har derfor foretrukket at lade sin ungdomslærer forblive fattig, på det at han kunde knyttes desto fastere til sin håndtering. Det er på denne vis jeg udtyder en adfærd, som har forundret nogle, hvis navne jeg helst fortier. Det er for statens hæders og vels skyld at du ikke har givet mig noget. Du vil at jeg skal mangle rigdom for at jeg kan have overflod på veltalenhed.

Kejser Julian.

Og jeg, min Libanios, har også fattet grunden til at min ungdomslærer har ladet mig blive her i Antiokia i flere måneder uden at fremstille sig. Libanios har rimeligvis ment at de tjenester, som hans fordums lærling kan have ydet guderne og staten eller videnskaben, ikke var store nok til med rette at fortjene lovprisning af den mand, der kaldes veltalenhedslærernes konge. Libanios har sagtens ment, at ringere talere egnede sig bedst for så middelmådige ting. End videre har vel Libanios undladt alt dette af omsorg for mit sinds ligevægt. Ja, du har visselig frygtet for at se kejseren beruset af overmod, ravende, lig den,

der i tørstighed har drukket med altfor stort begær af en løvkranset vinskål, dersom du ødslede på ham noget af den kunst, som alle Grækere beundrer hos dig, og derved i visse måder hævede ham til gudernes højde ved at udgyde for ham et så kostbart offer.

Taleren Libanios.

Ak, min kejser, ifald jeg kunde tro at min tale rummede en sådan magt —

Kejser Julian.

Og det skulde du ikke kunne tro, du uforlignelige ven? O, gå fra mig, jeg er vred på dig, Libanios! Men det er elskerens vrede imod den han elsker.

Taleren Libanios.

Er det virkelig så? O, min kronede broder, lad mig da sige dig at siden din hidkomst er ingen dag gåt til ende uden at jeg har forbandet den standhaftighed, som ikke tillod mig at gøre det første skridt. Mine venner lod — ikke uden et visst skin af ret — give tilkende at du skulde have foretaget denne lange rejse nærmest for at se mig og høre mig tale. Men Julian selv lod ikke høre fra sig. Hvad skulde jeg så gøre? Skulde jeg smigre den kejser, hvem jeg elskede som menneske?

Kejser Julian
(omfavner og kysser ham).

Min Libanios?

Taleren Libanios
(kysser kejser Julian igen).

Min ven og broder!

Livlægen Oribases.

Hvor hædrende for begge!

Hofmænd og lærere
(klapper i hænderne).

Hvor skønt! Hvor ophøjet!

Kejser Julian.

O, Libanios, du slemme ven, — hvor kunde du bære over dit hjerte at forholde mig dette glædelige øjeblik i så lang en tid? I de uger og måneder jeg ventede på dig, var mit åsyn indhyllet i et skytisk mørke.

Taleren Libanios.

Ak, du var dog bedre stillet end jeg; thi du havde dog nogen, med hvem du kunde tale om din fraværende ven.

Kejser Julian.

Sig ikke så. Jeg havde kun de stakkels forelskedes trøst; den nemlig, bedrøvet at gentage dit navn og udråbe: Libanios, Libanios!

Taleren Libanios.

Ah, mens du talte så til den tomme luft, talte jeg til mit kammers fire vægge. De fleste af døgnets timer tilbragte jeg i sengen og udmalede mig, hvem der nu var hos dig, — snart denne, snart hin. Fordum var det anderledes,

sagde jeg til mig selv, — da var det mig, som havde Julians øre.

Kejser Julian.

Og imidlertid lod du mig sygne hen af længsel. Se på mig. Er jeg ikke bleven et århundrede ældre?

Taleren Libanios.

O, er da ikke jeg undergåt en lige så stor forandring? Du kendte mig jo ikke igen.

Kejser Julian.

Dette møde har for os begge været et bad, hvoraf vi opstiger helbredede.

(de omfavner og kysser hinanden på ny.)

Og nu, min inderlig kære, nu siger du mig, hvad der idag har drevet dig hid; thi jeg kan ikke tvivle på at du kommer i et særligt ærende.

Taleren Libanios.

Min længsel fraregnet — er det så. Gid en anden var udsendt i mit sted! Men den hædersplads, hvortil borgernes tillid har kaldt mig, gør mig det til pligt at bære det ene som det andet.

Kejser Julian.

Tal, min Libanios, og sig, hvori jeg kan tjene dig.

Taleren Libanios.

Lad mig da begynde med at sige dig at denne stads indvånere er nedsunkne i sorg fordi du har taget din nåde fra dem.

Kejser Julian.

Hm —!

Taleren Libanios.

Og denne sorg har været parret med angst og uro siden Alexandros, den nye statholder, tiltrådte sit embede.

Kejser Julian.

Aha; så!

Taleren Libanios.

Denne ophøjelse af en sådan mand kom os visselig uventet. Alexandros har hidtil kun forvaltet ringe embeder, og det på en måde, som ikke kunde forhverve ham borgernes agt eller kærlighed.

Kejser Julian.

Jeg ved det godt, Libanios!

Taleren Libanios.

Alexandros er voldsom i al sin færd, og retfærdigheden gælder ikke stort i hans øjne —

Kejser Julian.

Jeg ved det; jeg ved det altsammen. Alexandros er en rå mand uden sæder og uden veltalenhed. Alexandros har ingenlunde fortjent en så stor ophøjelse. Men du kan sige Antiokias borgere at de har fortjent Alexandros. Ja, de havde, om muligt, fortjent en endnu værre hersker, de gærrige og ulærvillige mennesker.

Taleren Libanios.

Det er altså, hvad vi frygtede; det er en straf —

Kejser Julian.

Hør mig, Libanios! Hvorledes kom jeg hid? Med fortrøstning til denne stads indbyggere. Antiokia, som solkongen særligt har kåret til sit sæde, skulde hjælpe mig at gøre god igen al den uret og utaknemmelighed, som så længe har været øvet imod de udødelige. Men hvorledes har I mødt mig? Nogle med trods, andre med lunkenhed. Hvad må jeg ikke opleve her? Driver ikke hin Kappadokier, Gregor fra Nazianz, endnu omkring i staden og ophidser de uvidende Galilæere med sine forvovne taler? Er der ikke opståt en digter iblandt dem — en viss Apollinaris — som øger deres vildfarelser lige til afsind med sine vilde sange?

Og hvad må jeg ikke erfare andetsteds fra? Har man ikke i Cæsaræa gjort alvor af sin trusel! Brudt Fortunas tempel ned! O, skam og skændsel! Hvor var gudindens dyrkere imens? Mon de forhindrede det? Nej, de lod det roligt ske, Libanios, skønt de burde have ofret livet for at forsvare helligdommen.

Men vent, vent! Galilæerne i Cæsaræa skal bøde med sit blod og hele staden skal gå op i ildsluer, så snart jeg får tiden nogenlunde til min rådighed.

Taleren Libanios.

Herre og ven, — hvis du vilde tillade mig —

Kejser Julian.

Tillad mig først. Ja, sig selv om jeg bør tåle dette? Sig, om min nidkærhed kan bære over med deslige forhånelser imod de guddommelige, der stiller sig skærmende bag mig og over mig? Men hvad skal jeg gribe til? Har jeg ikke i lange nætter skrevet imod disse usalige vildfarelser, — skrevet, Libanios, således at mine øjne er bleven røde og mine fingre sorte af blæk? Og hvad mener du det har frugtet? Spot har jeg fåt til tak, ikke alene af de vildfarende selv, men endog af dem, der siger at de deler mine meninger. Ja, og som topmål på alle disse harmeligheder må jeg idag opleve at se dig her som talsmand for nogle borgere, der fører klage over Alexandros, om hvem det dog må siges at han gør sit bedste for at holde Galilæerne i tømme.

Taleren Libanios.

O, min ophøjede ven, — at han det gør, er netop vor grund til klage.

Kejser Julian.

Hvad må jeg høre af dig!

Taleren Libanios.

Det er ikke med min gode vilje at jeg går stadens ærende. I forsamlingen lagde jeg borgerne på hjerte, at til dette hverv måtte de vælge byens mest udmærkede mand, derved givende tilkende at jeg ikke ønskede at kåres. Til trods

for dette fingerpeg faldt valget dog på mig, som visselig ikke —

Kejser Julian.

Godt, godt, godt! Men at jeg af din mund, o Libanios, må høre —!

Taleren Libanios.

Jeg beder min kronede broder betænke at jeg taler i stadens navn. Hvad mig selv angår, da skatter jeg de udødelige guder så højt som nogen. Hvad vilde veltalenhedens kunst være uden de fortællinger, som digterne i de fremfarne tider efterlod os? Er ikke disse fortællinger at ligne ved et kosteligt bergværk, hvoraf en dannet taler kan smede sig både våben og prydelser, når han forstår at nytte metallet med skønsomhed? Ja, hvor vilde ikke visdommens regler falde flade og usmagelige, når de skulde udtrykkes uden billeder og lignelser, hentede fra det overjordiske?

Men sig, o ven, — kan du håbe at finde denne synsmåde hos hoben, besynderligen i en tidsalder som vor? Jeg forsikrer dig, i Antiokia står det i al fald ikke så vel til. Borgerne her — både Galilæerne og de bedre oplyste — har i de senere år levet med hinanden uden at agte synderlig på deslige ting. Der gives knapt nogen husstand i staden, hvor der ikke hersker forskellige meninger om det guddommelige. Men dette har, indtil for kort tid siden, ikke forstyrret det gode forhold.

Nu er det blevet anderledes. Man er begyndt at drøfte lære imod lære. Der er kommen splid imellem de nærmeste slægtninge. Ja, nylig har en borger, hvis navn jeg nødig vil nævne, gjort sin søn arveløs, fordi det unge menneske sagde sig løs fra Galilæernes samfund. Handel og vandel lider under alt dette, dobbelt føleligt nu, da dyrtid hersker og hungersnød står for døren.

Kejser Julian.

Nok, nok, — mere end nok Libanios! I klager over dyrtid. Men sig mig om overdådigheden nogensinde har blomstret mere end nu? Står skuepladsen nogen dag tom, når det rygtes at en ny løve er kommen fra Afrika? Da der i forrige uge var tale om for dyrtidens skyld at udvise af staden alle dagdrivere og lediggængere, krævede så ikke borgerne med høje råb at der skulde gøres en undtagelse med fægterne og danserinderne; thi dem mente man ikke at kunne være foruden!

Ak, vel må guderne slå hånden af eder i vrede over eders dårlighed! Der er visdomslærere nok i denne stad; men hvor er visdommen? Hvorfor træder så få i mit fodspor? Hvorfor blir man stående ved Sokrates? Hvorfor går man ikke et lidet stykke videre og følger Diogenes eller — om jeg så tør sige — mig, da vi dog fører eder til lykken? Thi er ikke lykken formålet for al visdomslære? Og hvad er lykken

andet end det, at være i overensstemmelse med sig selv? Kræver ørnen guldfjære? Ønsker løven sig klør af sølv? Eller eftertragter granattræet at bære frugter af funklende stene? Jeg siger eder at intet menneske har ret til at nyde, forinden han har vist sig hærdet nok til at bære nydelsens savn. Ja, han tør end ikke berøre nydelsen med sin fingerspids, før han er i stand til at træde den under fødder.

Ah, sandelig, der er langt frem. Men jeg vil lægge al min kraft på dette. For disse tings skyld vil jeg opgive andre, som også er vigtige. Perserkongen har — ængstet ved min nærmelse — gjort mig fredstilbud. Dem tænker jeg at gå ind på for at få frie hænder til at oplyse og forbedre eder, I ulærvillige! Hvad det øvrige angår, da blir det som det er. Alexandros skal I beholde. Se til at komme ud af det med ham.

Dog, min Libanios, vil jeg ikke det skal hede at jeg har ladet dig gå fra mig i unåde —

Taleren Libanios.

Ah, min kejser —

Kejser Julian.

Du talte med en viss bitterhed om at jeg havde skænket Themisteos og Mamertinos meget. Men fratog jeg dem ikke også noget? Fratog jeg dem ikke min daglige omgang? Dig agter jeg at skænke noget mere end hine.

Taleren Libanios.

Ak, hvad siger du, min ophøjede broder!

Kejser Julian.

Jeg agter ikke at skænke dig guld eller sølv. Så tåbelig var jeg kun i den første tid, indtil jeg så, hvorledes man stimled sammen om mig, lig tørstige høstfolk om en kilde, alle puffende og stødende hverandre, alle fremrækkende den hule hånd for at få den fyldt først og få den fyldt højest til randen. Jeg er bleven klogere siden. Navnlig tror jeg det må siges at visdommens gudinde ikke har unddraget mig sin bistand ved de handlinger, jeg har foretaget til denne stads bedste.

Taleren Libanios.

Visselig, visselig!

Kejser Julian.

Derfor overdrager jeg dig, o min Libanios, at forfatte en lovtale over mig.

Taleren Libanios.

Ah, hvilken hæder —!

Kejser Julian.

Du skal affatte den med særligt øjemærke på de velgerninger, hvorfor Antiokias borgere skylder mig taknemmelighed. Jeg håber du vil affatte den således, at den blir både taleren og genstanden værdig. Dette hverv, min Libanios,

være min gave til dig. Jeg ved ikke noget bedre at skænke en mand som dig.

Taleren Libanios.

O, min kronede ven, hvilken overvættes nåde!

Kejser Julian.

Og nu vil vi gå til fægtesalen. Derpå, mine venner, vandrer vi gennem gaderne for at give disse opblæste indfødte et gavnligt forbillede på tarvelighed i klædedragt og nøjsomhed i sæder.

Livlægen Oribases.

Gennem gaderne, herre? Ak, i denne middagshede —

En hofmand.

O, herre, hav mig undskyldt, men jeg føler mig højst upasselig —

Digteren Herakleos.

Jeg også, nådigste herre! Hele denne morgenstund har jeg kæmpet med en kvalme i maven —

Kejser Julian.

Så tag et brækmiddel ind, og se til at kaste eders uvidenhed op med det samme.

O, Diogenes, — hvilke efterfølgere har du ikke! De skammer sig ved at bære din kappe på åben gade.

(han går i vrede bort gennem søjlegangen.)

(En ringe gade i udkanten af staden. I husrækken til venstre ligger en liden kirke.)

(En stor mængde veklagende kristne er forsamlede. Salmedigteren Apollinaris og læreren Kyrillos er iblandt dem. Kvinder med børn på armene udstøder høje jammerråb. Gregor fra Nazianz går igennem gaden.)

Kvinder

(løber til og holder ham fast ved hans klædning).

Ak, Gregor, Gregor, — tal til os! Trøst os i denne vånde.

Gregor fra Nazianz.

Kun en kan trøste her. Hold fast ved ham. Hold eder tæt ind til herren og hyrden.

En kvinde.

O, ved du det, du Guds mand, — kejseren har befalet at alle vore hellige skrifter skal opbrændes!

Gregor fra Nazianz.

Jeg har hørt det; men jeg kan ikke tro på slig dårskab.

Salmedigteren Apollinaris.

Det er sandhed. Alexandros, den nye statholder, har udskikket soldater, som gennemsøger vore brødres huse. Selv kvinder og børn piskes tilblods, hvis de står i mistanke for at holde bøger skjult.

Læreren Kyrillos.

Kejserens bud gælder ikke Antiokia alene, — ikke Syrien alene; det gælder riget og den

hele jord. Hver skreven tøddel, som handler om Kristus, skal udslettes af tilværelsen og af de troendes minde.

Salmedigteren Apollinaris.

O, I mødre, græd over eder selv og over eders børn!

Den tid vil komme, da I skal kives med dem, I nu bærer paa eders arme, om hvad der rettelig stod i det tabte Guds-ord. Den tid vil komme, da eders børnebørn skal spotte over eder og ikke vide hvo og hvad Kristus var.

Den tid vil komme, da det skal være udslettet af hjerterne at verdens frelser engang led og døde.

Den sidste troende skal gå blind i sin grav, og fra den stund skal Golgata være bortvejret af jorden, ligervis som det sted, hvor Edens have lå.

Ve, ve over den nye Pilatus! Han nøjes ikke, som hin, med at døde frelserens legeme. Han myrder ordet og læren!

Kvinderne

(afriver sit hår og sønderflænger sine klæder).

Ve, ve, ve!

Gregor fra Nazianz.

Og jeg siger eder, vær trøstige! Gud dør ikke. Det er ikke fra Julian at faren kommer. Faren har været der, længe før ham, i vore hjerters svaghed og splidagtighed.

Læreren Kyrillos.

O, Gregor, hvor tør du kræve at vi skal blive standhaftige midt under disse rædsler? — Brødre og søstre, — ved I, hvad der er hændt i Arethusa? De vantroende har mishandlet Markos, den gamle biskop, slæbt ham efter håret gennem gaderne, kastet ham i kloakerne, trukket ham besudlet og blødende op igen, oversmurt ham med honning og hejset ham op i et træ, udsat for stik af hvepser og giftfluer.

Gregor fra Nazianz.

Og har da ikke Guds kraft just herligt åbenbaret sig i Markos? Hvad var Markos tilforn? En mand af tvivlsom tro. Ja, da urolighederne brød ud i Arethusa, flygted han endog af staden. Men se, — neppe havde han i sit skjul erfaret at de rasende mennesker hævnede biskoppens flugt på skyldløse brødre, førend han frivilligt vendte tilbage. Og hvorledes bar han ikke de pinsler, som forfærdede hans bødler selv således at de, for at kunne trække sig med et slags ære tilbage, tilbød at slippe ham imod at betale en yderst ringe sum? Var ikke hans svar: nej, — og nej, og atter nej? Gud Herren var hos ham. Han hverken døde eller gav efter. Hans ansigt viste hverken forfærdelse eller utålmodighed. I træet, hvor han hang, priste han sig lykkelig, fordi han var løftet nogle trin nærmere imod himlen, mens de andre, som han sagde, kravlede om på den flade jord.

Læreren Kyrillos.

Der må være sket et under med denne standhaftige olding. Havde du, ligesom jeg, hørt skrigene fra fængslet den dag i sommer, da Hilarion og de andre pintes —! De ligned ingen andre skrig, — ufrivilligt, brølende, blandende sig med hvislende lyd, hver gang jernet, hvidglødende, grov sig ind i det flåede kød.

Salmedigteren Apollinaris.

O, Kyrillos, glemmer du sangen, som løste skrigene af? Sang ikke Hilarion i døden? Sang ikke hin heltemodige kappadokiske dreng, indtil han udgav sin ånd under pinernes hænder? Sang ikke Agathon, dette barns broder, indtil en afmagt betog ham og han vågned op i vanvid?

Sandelig siger jeg eder, så længe sangen runger over vor nød, så længe skal ikke Satan sejre!

Gregor fra Nazianz.

Vær trøstige. Elsk hverandre og lid for hverandre, således som Serapion i Doristora nylig led for sine brødre, der han for deres skyld lod sig hudflette og kaste levende i smelteovnen.

Se, se, — har ikke Herrens hævnende hånd allerede knyttet sig imod de ugudelige. Eller har I ikke fornummet budskabet fra Heliopolis under Libanon?

Salmedigteren Apollinaris.

Jeg ved det. Midt under Afrodite-festens utérligheder brød hedningerne ind i vore hellige

søstres hus, krænkede kvinderne, myrdede dem under pinsler, som ikke kan udsiges —

Kvinderne.

Ve, ve!

Salmedigteren Apollinaris.

— ja, der var nogle af de elendige, som åbnede et af blodvidnernes legemer, rev indvoldene ud og åd leveren rå!

Kvinderne.

Ve, ve, ve!

Gregor fra Nazianz.

Vredens Gud krydrede måltidet. Hvorledes er det bekommet dem? Rejs til Heliopolis, og I kan få se hine mænd med forrådnelsens gift i alle årer, med øjnene og tænderne udfaldne, røvede mælets og forstandens brug. Rædsel har slåt staden. Mange hedninger har omvendt sig siden hin nat.

Derfor frygter jeg heller ikke dette uheldsvangre dyr, som har rejst sig imod kirken; jeg frygter ikke denne helvedes kronede lejesvend, som pønser på at fuldbyrde arvefiendens værk. Lad ham falde over os med ild, med sværd, med vilde dyr på skuepladsen! Ja, skulde hans vanvid end drive ham videre, end sket er til denne dag, — hvad gør så det til sagen? Imod alt dette er der en lægedom og en vej til sejr!

Kvinderne.

Kristus, Kristus!

Andre stemmer.

Der er han! Der kommer han!

Nogle.

Hvem?

Andre.

Kejseren! Morderen! Gudsfienden!

Gregor fra Nazianz.

Stille! Lad ham drage forbi i taushed.

(En afdeling af de kejserlige hustropper kommer gennem gaden. Derefter følger kejser Julian, ledsaget af hofmænd og visdomsvenner, alle omgivne af vagt. En anden afdeling palats-soldater, anførte af høvedsmanden Fromentinos, slutter toget.)

En kvinde

(sagte til de andre).

Se, se, han har hyllet sig i pjalter, som en betler.

En anden kvinde.

Han må være fra sig selv.

En tredje kvinde.

Gud har allerede slåt ham.

En fjerde kvinde.

Gem eders børn ved brystet. Lad ikke deres øjne se rædselen.

Kejser Julian.

Ej, ej, er ikke dette alt tilhobe Galilæere? Hvad gør I her i solskinnet, på åben gade, I mørkets yngel?

Gregor fra Nazianz.

Du har stængt vore kirker; derfor står vi udenfor og priser Herren vor Gud.

Kejser Julian.

Se, det er dig, Gregor? Ja, du driver jo endnu om her. Men vogt dig; længe tåler jeg det ikke.

Gregor fra Nazianz.

Jeg søger ikke bloddøden; ja, jeg ønsker den ikke engang; men tilskikkes den mig, så sætter jeg min ære i at dø for Kristus.

Kejser Julian.

Eders talemåder trætter mig. Jeg vil ikke se eder her. Hvorfor holder I jer ikke i eders stinkende huler? Gå hjem, siger jeg!

En kvinde.

O, kejser, hvor er vore hjem?

En anden kvinde.

Hvor er vore huse? Hedningerne har plyndret dem og jaget os ud.

Stemmer i hoben.

Dine soldater har taget vor ejendom fra os!

Andre stemmer.

O, kejser, kejser, hvorfor har du taget vor ejendom?

Kejser Julian.

Det spørger I om? Jeg skal sige jer det, I uvidende mennesker! Har man taget eders ejendom fra eder, så er det sket af omsorg for eders sjæles vel. Har ikke Galilæeren sagt at I ikke skal eje sølv eller guld? Har ikke eders mester

lovet eder at I engang skal opfare til himmels? Burde I da ikke takke mig fordi jeg gør eder farten så let som muligt?

Visdomsvennerne.

O, uforligneligt sagt!

Salmedigteren Apollinaris.

Herre, du har frataget os det, som er mere end sølv og guld. Du har frataget os Guds eget ord. Du har frataget os vore hellige skrifter.

Kejser Julian.

Jeg kender dig nok, du huløjede salmesanger! Du er jo Apollinaris? Og jeg mener, at om jeg tager eders urimelige bøger fra eder, så vil du snart være mand for at digte noget ligeså urimeligt ihob. Men jeg siger dig at du er en ussel bogskriver og versemager! Ved Apollon, ingen ret Græker vilde tage dine vers i sin mund. Det skrift, du nylig har sendt mig, og som du har været fræk nok til at kalde »Sandheden«, det kan jeg lade dig vide at jeg har læst, forstât og fordømt.

Salmedigteren Apollinaris.

Det er muligt at du har læst det; men du har ikke forstât det; thi havde du forstât, så havde du ikke fordømt.

Kejser Julian.

Ha-ha; det modskrift, jeg har i arbejde, skal vise at jeg har forstât. — Men hvad angår hine

bøger, hvis tab I nu hyler og jamrer over, så kan jeg sige jer at I om føje tid skal komme til at agte dem ringere, såsom det vil vise sig at hin Jesus af Nazareth har været en løgner og bedrager.

Kvinderne.

Ve os; ve os!

Læreren Kyrillos
(træder frem af hoben).

Kejser, — hvad sagde du der?

Kejser Julian.

Har ikke den korsfæstede Jøde forkyndt at Jerusalems tempel skal ligge i grus til dagenes ende?

Læreren Kyrillos.

Så vil ske!

Kejser Julian.

O, I dårer! I denne stund står krigsøversten Jovian med to tusend arbejdere i Jerusalem og rejser templet i al dets herlighed. Vent, vent, I stivnakkede tvivlere, — I skal erfare, hvem der er mægtigst, kejseren eller Galilæeren.

Læreren Kyrillos.

Herre, det skal du til din rædsel selv erfare. Jeg taug indtil du bespottede den hellige og kaldte ham en løgner; men nu vil jeg sige dig at ikke et fnug mægter du imod den korsfæstede!

Kejser Julian
(tvinger sig).

Hvo er du, og hvad heder du?

Læreren Kyrillos
(nærmere).

Det skal du høre. Først og fremst heder jeg en kristen, og det er et såre hæderfuldt navn; thi det skal ingensinde udslettes af jorden.

Dernæst bærer jeg også navnet Kyrillos, og under det navn er jeg kendt mellem brødre og søstre.

Men bevarer jeg det første navn uplettet, da høster jeg et evigt liv til løn.

Kejser Julian.

Du tager fejl, Kyrillos! Du ved, jeg kender noget til de løndomsfulde ting i eders lære. Tro mig, — han, du sætter din lid til, er ikke en sådan, som du forestiller dig. Han er selv død, og virkelig død, på den tid da Romeren Pontius Pilatus var statholder i Jødeland.

Læreren Kyrillos.

Jeg tager ikke fejl. Det er dig selv, kejser, der fejler i dette. Det er dig, som har givet afkald på Kristus i det øjeblik han skænkte dig herredømmet over jorden.

Derfor forkynder jeg dig i hans navn at han snart vil fratage dig både herredømmet og livet, og da skal du for sent erkende, hvor stærk han er, han, som du i din blindhed foragter.

Ja, ligesom du har forglemt hans velgerninger, således skal han ikke give sin kærlighed råderum, idet han rejser sig for at straffe dig.

Du har omstyrtet hans altere, — han skal nedstyrte dig af dit kejsersæde. Du har fundet din glæde i at træde hans lov under fødder, den samme lov, som du selv engang forkyndte for de troende. På samme vis skal Herren træde dig under sin hæl. Dit legeme skal vejres bort i de vilde vinde, og din sjæl skal fare did ned, hvor der er større pinsler, end dem, du kan udtænke for mig og mine!

(kvinderne flokker sig under gråd og veklage om Kyrillos.)

Kejser Julian.

Jeg vilde gerne skånet dig, Kyrillos! Guderne er mine vidner, at jeg ikke hader dig for din tros skyld. Men du har forhånet min kejserlige magt og myndighed, og det må jeg straffe.

(til høvedsmanden for vagten.)

Fromentinos, før denne mand i fængsel, og lad bøddelen Tyfon give ham så mange svøbeslag, som nødvendigt, for at få ham til at udsige at kejseren og ikke Galilæeren har al vælde på jorden.

Gregor fra Nazianz.

Vær stærk, min broder Kyrillos!

Læreren Kyrillos

(med oprakte hænder).

Jeg salige, som får lide til Herrens ære!

(Soldaterne griber ham og slæber ham ud.)

Kvinderne

(i gråd og klage).

Ve os! Ve, ve over fornægteren!

Kejser Julian.

Driv dem fra hinanden, disse rasende! Lad dem udjages af staden som oprørere. Jeg tåler ikke længere denne trods og vederstyggelighed!

(Vagten driver den jamrende mængde ind i sidegaderne. Kun kejseren og hans følge bliver tilbage. Da bemærker man, liggende foran kirkedøren, og hidtil skjult, en mand i sønderrevne klæder og med aske strød på sit hoved.)

En soldat
(støder til ham med lanseskaftet).

Op, op; pak dig!

Manden
(ser op).

Træd under fødder dette sløve salt, som er vraget af Herrens hånd!

Kejser Julian.

O, evige guder, — Hekebolios —!

Hofmændene.

Ah, i sandhed, — Hekebolios!

Læreren Hekebolios.

Jeg heder ikke så mere! Jeg er navnløs. Jeg har svigtet den dåb, som gav mig navn!

Kejser Julian.

Rejs dig, ven! Dit sind er sygt —

Læreren Hekebolios.

Judas's broder er pestbefængt. Vig fra mig —

Kejser Julian.

O, du vankelmodige mand —

Læreren Hekebolios.

Vig fra mig, frister! Tag dine treti sølvpenge igen! Står der ikke skrevet: du skal forlade hustru og børn for Herrens skyld? Og jeg —? For hustrus og børns skyld har jeg forrådt Herren, min Gud! Ve, ve, ve.

(han kaster sig igen ned på sit ansigt.)

Kejser Julian.

Slig vanvids ild tænder disse skrifter over jorden.

Og jeg skulde ikke brænde dem?

Vent! Inden et år er omme, skal Jødetemplet stå rejst igen på Zions berg, — lyse med sit guldtags pragt over landene og vidne: løgner, løgner, løgner!

(han går ilsomt derfra, fulgt af visdomsvennerne.)

(Landevej udenfor staden. Til venstre ved vejkanten står Kybeles billedstøtte mellem afhugne træstubber. Et stykke derfra, imod venstre, er en kilde med en stenkumme. Det er henimod solnedgang.)

(På et trin ved fodstykket af gudindens billede sidder en gammel prest med en tildækket kurv på skødet. Omkring stenkummen en flok mænd og kvinder, der henter vand. Kommende og gående ses fra og til på vejen. Fra venstre kommer farveren Fokion, slet klædt, med en stor bylt på hovedet. Han møder hårskæreren Eunapios, der kommer fra staden.)

Farveren Fokion.

Ej, se, — min ven Eunapios i fuld hofklædning!

Hårskæreren Eunapios.

Tvi dig, at du spotter en fattig mand.

Farveren Fokion.

Kalder du det spot? Jeg mente, det var den højeste ære.

Hårskæreren Eunapios.

Du må så sige. Det er bleven en ære nu at gå i pjalter, besynderligen hvis de har ligget brav længe i en rendesten.

Farveren Fokion.

Hvorledes tror du alt dette vil ende?

Hårskæreren Eunapios.

Det bryr jeg mig ikke om at tænke på. Jeg ved, hvorledes det er endt med mig, og det er nok.

Farveren Fokion.

Er du ikke længere i kejserens tjeneste?

Hårskæreren Eunapios.

Hvad skulde kejser Julian med en hårskærer? Lar han sit hår klippe? Eller lar han skæget studse, tror du? Han kæmmer det ikke engang. Men hvorledes går det med dig? Du ser heller ikke videre lykkelig ud.

Farveren Fokion.

Ak, Eunapios, purpurfarvernes tid er forbi.

Hårskæreren Eunapios.

Ja, rigtig; nu farves kun kristen-rygge. Men hvad er det du slæber på?

Farveren Fokion.

Et knippe pilebark. Jeg skal farve narrekapper til visdomsvennerne.

(En deling soldater kommer fra højre og stiller sig op ved Kybeles støtte.)

Farveren Fokion

(til en af mændene ved vandkummen).

Hvad betyder dette?

Manden.

Stenbilledet skal fores igen.

Farveren Fokion.

Vil kejseren ofre her iaften?

En anden mand.

Ofrer han ikke både morgen og aften, — snart hist, snart her?

En kvinde.

Det er en ulykke for fattigfolk at den nye kejser holder så meget af guderne.

En anden kvinde.

Ej, Dione, sig dog ikke så. Skal vi ikke allesammen holde af guderne?

Den første kvinde.

Jo, det kan være; men det er nu en ulykke alligevel —

En af mændene

(peger ud til højre).

Vil I se, — der kommer han.

(Kejser Julian kommer i presteklædning og med offerkniv. Flere visdomslærere, tempelprester, tjenere og vagt omgiver ham. Efter dem følger en skare mennesker dels spottende, dels forbittrede.)

En af de kommende.

Der borte står gudinden. Nu skal I få se løjer.

En ældre mand.

Kalder du det løjer? Hvor mange sultne munde kunde ikke mættes med det, som her går tilspilde?

Kejser Julian

(går hen imod støtten).

O, dette syn! Det fylder mit hjerte med henrykkelse og mine øjne med vemods-tårer.

Ja, tilvisse må jeg græde når jeg tænker på at denne ærefrygtbydende gudindes billede — omstyrtet af ufromme og forvovne hænder — i så lang en tid har henligget ligesom i en forglemmelsens søvn, — og det, til og med, på et sted, som jeg væmmes ved at beskrive.

(Undertrykt latter blandt de nysgærrige.)

Kejser Julian

(vender sig barskt).

Men jeg føler ikke mindre henrykkelse når jeg betænker at det var mig, hvem det blev forundt at udfri den guddommelige moder af en så uværdig tilstand.

Og skulde jeg ikke henrykkes ved denne tanke? — Man siger om mig at jeg har vundet nogle slag imod barbarerne og priser mig herfor. Hvad mig angår, så sætter jeg større pris på, hvad jeg udretter til gudernes bedste; thi dem skylder vi alle vore evner og al vor omtanke.

(til dem ved vandkummen.)

For resten er det mig kært at der dog gives nogle i denne halsstarrige stad, som ikke viser sig døve for mine opfordringer, men indfinder sig, således som sømmelig fromhed tilsiger, — og jeg tvivler ikke på at I har bragt anstændige offergaver med.

(går hen til den gamle prest.)

Hvad ser jeg der? En eneste olding! Hvor er dine tempelbrødre?

Den gamle prest.

Herre, der er ingen af dem ilive uden jeg.

Kejser Julian.

Uddød. Landevejen lagt i upassende nærhed forbi helligdommen. Den ærværdige lund nedhugget. —

Gamle mand, — hvor er offergaverne?

Den gamle prest

(peger på kurven).

Her, herre!

Kejser Julian.

Godt, godt. Men det øvrige?

Den gamle prest.

Dette er alt.

(han åbner kurven.)

Kejser Julian.

En gås! Så denne gås er alt?

Den gamle prest.

Ja, herre!

Kejser Julian.

Og hvem var den fromme mand, der betænkte os med en så rundhåndet gave?

Den gamle prest.

Jeg selv har bragt den med. O, herre, vredes ikke; jeg havde ikke flere end den ene.

(Latter og mumlen blandt de forsamlede.)

Dæmpede stemmer.

Det er nok. En gås er mere end nok.

Kejser Julian.

O, Antiokia, — du sætter min tålmodighed på en hård prøve!

En mand i flokken.

Først brød, siden offergaver!

Farveren Fokion
(puffer ham i siden).

Godt sagt; godt sagt!

En anden mand.

Giv borgerne at spise; guderne får hjælpe sig som de kan.

En tredje mand.

Vi havde det bedre her under Chi og Kappa!

Kejser Julian.

Ej, I frække skrålere! I med eders Chi og Kappa! I tror kanske ikke jeg ved, hvem I mener med Chi og Kappa? Ho-ho, jeg ved det godt. Det er jo blevet et gængs ord iblandt jer. I mener Kristus og Konstanzios. Men hines

herredømme er forbi, og jeg skal vel hitte på midler til at bøje den trods og den utaknemmelighed, som I viser både imod guderne og imod mig. I opholder eder over at jeg yder guderne de skyldige ofre. I spotter med at jeg ifører mig en tarvelig klædning og lader mit skæg gro uklippet. Ja, dette skæg er eder ret en torn i øjet! I kalder det, uden al ærbødighed, et bukkeskæg. Men jeg siger eder, I dårer, at det er et vismands-skæg. Ja, jeg skammer mig ikke ved at lade eder vide at dette skæg huser utøj, ligervis som vidjekrattet huser vildt, — og dog bærer jeg dette mit forhånede skæg med større ære, end I eders glatragede hager!

Hårskæreren Eunapios
(havlydt).

Dårligt talt; højst urimeligt!

Kejser Julian.

Men tror I jeg lader disse spotterier gå hen uden at svare? Nej, nej, I skal få andet at vide Vent kun; I skal høre fra mig snarere end I tænker. Jeg udarbejder i denne tid et skrift, som heder »Skæg-haderen«. Og ved I, hvem dette skrift er rettet imod? Det er rettet imod eder, I Antiokias borgere, — ja, imod eder, hvem jeg i skriftet kalder »de uvidende hunde«. Der skal I få mine grunde både for det ene og for det andet, som nu tykkes eder sælsomt i min adfærd.

Høvedsmanden Fromentinos
(kommer fra højre).

Høje kejser, jeg har et glædeligt budskab at bringe. Kyrillos er allerede falden til føje —

Kejser Julian.

Ah, det tænkte jeg nok.

Høvedsmanden Fromentinos.

Tyfon gjorde også sine sager fortræffeligt. Fangen blev bunden nøgen ved håndledene så højt under taget at hans tåspidser netop rørte jorden; derpå pisked Tyfon ham med en svøbe af okse-sener bagfra, således at slagene traf rundt om brystet.

Kejser Julian.

O, de lastefulde, som tvinger os til at bruge slige midler!

Høvedsmanden Fromentinos.

For ikke at røve ham livet måtte vi til slut løslade den hårdnakkede mand. Da var han en stund ganske stille og syntes at betænke sig; men pludselig begærte han dog at fremstilles for kejseren.

Kejser Julian.

Dette er mig såre kært. Og du bringer ham hid?

Høvedsmanden Fromentinos.

Ja, herre, — der kommer de med ham.

(En deling soldater fører læreren Kyrillos mellem sig.)

Kejser Julian.

Ah, min gode Kyrillos, — du er ikke fuldt så kæphøj som sidst, ser jeg.

Læreren Kyrillos.

Har du kanske i et dyrs eller en fugls indvolde udfundet, hvad jeg har at sige dig?

Kejser Julian.

Nu, jeg tænker at jeg, uden varsler, tør tro du er kommen til fornuft, at du afstår fra dine vildfarelser om Galilæerens magt, og at du nu erkender både kejseren og vore guder for at være større end han.

Læreren Kyrillos.

Bild dig ikke sligt ind. Dine guder er magtesløse; og holder du fast ved disse stenbilleder, som hverken kan se eller høre, så vil du snart være ligeså magtesløs som de.

Kejser Julian.

Kyrillos, — er dette, hvad du har at sige?

Læreren Kyrillos.

Nej; jeg kommer for at takke dig. Før skalv jeg for dig og dine pinsler. Men i kvalens stund vandt jeg åndens sejr over det forkrænkelige. Ja, kejser, da dine lejesvende tænkte jeg hang i vånde under fængselstaget, — da lå jeg, salig som et barn, i min frelsers arme; og da dine bødler tyktes at de flængte strimler af mit legeme, da strøg Herren med sin lindrende hånd

over sårene, tog tornekronen bort og påsatte mig livsens krone.

Derfor takker jeg dig; thi intet menneske har vist mig en så stor velgerning som du.

Og på det du ikke skal tro jeg frygter dig herefter, så se —

(han slår sin kappe tilside, sønderriver sine sår og kaster stykker for kejserens fødder.)

— se, se; — mæt dig med mit blod, som du tørster efter! Men om mig skal du vide at jeg mætter mig af Jesus Kristus.

(Skrig af forfærdelse høres blandt mængden.)

Flere stemmer.

Dette fører ulykke over os alle!

Kejser Julian

(som er vegen tilbage).

Hold denne vanvittige, at han ikke forgriber sig på os!

(Soldater omringer Kyrillos og slæber ham hen til vandkummen; samtidigt høres sang af kvinder udenfor til højre.)

Kejser Julian.

Se hist, Fromentinos, — hvad er det for et sælsomt optog —?

Høvedsmanden Fromentinos.

Nådigste kejser, det er salmesyngerskerne —

Kejser Julian.

Ah, hint forbund af rasende kvinder —

Høvedsmanden Fromentinos.

Statholderen Alexandros har frataget dem nogle skrifter, som de holder for hellige. Nu

udvandrer de af staden for at græde på kristengravene.

Kejser Julian
(med knyttede hænder).

Trods; trods — både fra kvinder og mænd!

(Den gamle Publia og en stor skare kvinder kommer fremover landevejen.)

Den gamle Publia
(synger).

Deres guder er marmor og sølv og guld.
De skal smuldre i muld.

Kvindernes kor.

I muld; i muld!

Publia.

De myrded vore brødre; de myrded vore sønner.
Stig, sangens duer, med hævnens bønner!

Kvindernes kor.

Hævnens bønner!

Publia
(får øje på kejseren).

Der står han! Ve over den ugudelige, som har brændt Herrens ord! Tror du at du kan opbrænde Herrens ord? Jeg skal sige dig, hvor ordet brænder.

(hun griber en kniv fra en af offerpresterne, sønderskærer sit bryst og flænger i såret.)

Her brænder ordet. Brænd du vore bøger. Ordet skal brænde i menneskers hjerter indtil den yderste dag!

(hun kaster kniven fra sig.)

Kvinderne
(synger under stigende vildhed).

Lad legemer myrdes; lad skrifter forgå.
Ordet skal stå; —
ordet skal stå!

(De tager Publia imellem sig og går videre udover landet.)

Folk ved brønden.

Ve os; Galilæernes gud er den stærkeste!

Andre stemmer.

Hvad mægter alle vore guder imod denne ene?

Atter andre.

Ingen ofring! Ingen dyrkelse! Det vil opirre den forfærdelige imod os.

Kejser Julian.

O, I dårer! I frygter for at opirre en, som længst er død, — en falsk forkynder; — ja, I skal selv få se. Han er en løgner, siger jeg! Giv blot tål en liden tid endnu. Hver dag, hver time kan jeg vente budskab fra Jerusalem —

Krigsøversten Jovian
(i støvede klæder, kommer med nogle ledsagere ilsomt fra højre.)

Nådigste kejser, tilgiv at din tjener søger dig her.

Kejser Julian
(med et glædesskrig).

Jovian! O, glade budskab —!

Krigsøversten Jovian.

Jeg kommer lige fra Jødeland. I palatset hørte jeg du var her ude —

Kejser Julian.

O, I prisværdige guder, — så skal dog ikke den synkende sol gå ned over løgnen! Hvor vidt er vi? Tal, min Jovian!

Krigsøversten Jovian
(med et blik på mængden).

Herre, — skal jeg fortælle alt?

Kejser Julian.

Alt, alt, — fra først til sidst!

Krigsøversten Jovian.

Jeg kom til Jerusalem med bygmesterne og soldaterne og de to tusend arbejdere. Vi gik straks i værk med at rydde grunden. Vældige rester af mure stod endnu igen. De faldt for vore hakker og brækstænger, let, som om en usynlig magt hjalp os at udslette dem —

Kejser Julian.

Ser I; ser I vel!

Krigsøversten Jovian.

Medens dette stod på, blev umådelige kalkdynger slæbt sammen til den nye bygning. Da opstod ganske uventet en hvirvlende storm, som spredte kalken lig en sky ud over den ganske egn.

Kejser Julian.

Videre; videre!

Krigsøversten Jovian.

Samme nat rysted jorden gentagne gange.

Stemmer i mængden.

Hører I? Jorden rysted.

Kejser Julian.

Videre, siger jeg!

Krigsøversten Jovian.

Vi lod dog ikke vort mod nedslå af dette sælsomme tilfælde. Men da vi var trængt dybere ned i grunden og havde fåt åbnet de underjordiske hvælvinger, og stenbryderne gik ind i dem for at arbejde ved fakkelskin —

Kejser Julian.

Jovian, — hvad så?

Krigsøversten Jovian.

Herre, da brød en forfærdelig, en uhyre ildstrøm ud af hulerne. Et tordnende drøn rysted hele staden. Hvælvingerne søndersprængtes, hundreder af arbejdere dræbtes dernede, og de få, som redded sig, flygtede med sønderrevne lemmer.

Hviskende stemmer.

Galilæernes gud!

Kejser Julian.

Kan jeg tro alt dette? Så du det?

Krigsøversten Jovian.

Jeg var selv tilstede. Vi begyndte pány. Herre, i overvær af mange tusender — forfærdede, knælende, jublende, bedende — gentog det samme vidunder sig to gange.

Kejser Julian
(bleg og rystende).

Og så —? Med et ord, — hvad har kejseren udrettet i Jerusalem?

Krigsøversten Jovian.

Kejseren har fuldbyrdet Galilæerens spådom.

Kejser Julian.

Fuldbyrdet —

Krigsøversten Jovian.

Ved dig blev det ord til fuld sandhed: ikke sten på sten skal lades tilbage.

Mænd og kvinder.

Galilæeren har sejret over kejseren! Galilæeren er større end Julian!

Kejser Julian
(til Kybeles prest).

Du kan gå hjem, gamle mand! Og tag din gås med dig. Vi vil ikke foretage nogen ofring iaften.

(vender sig til mængden.)

Jeg hørte nogle her sige at Galilæeren har sejret. Det kunde synes så; men jeg siger eder, det er en vildfarelse. I uvidende; I foragtelige dosmere, — I kan tro mig: det skal ikke vare længe før bladet har vendt sig! Jeg skal —; jeg skal —! Ja, bi kun! Jeg forbereder mig allerede på et skrift imod Galilæeren. Det skal være i syv kapitler; og når hans tilhængere får det at læse, — og når derhos »Skæg-hadere« — —

Tag mig under armen, Fromentinos! Denne modstand har trættet mig.

(til vagten, idet han går forbi vandkummen.)

Giv Kyrillos fri!

(Han går med sit følge tilbage til staden.)

Mængden ved brønden

(råber efter ham under hånlatter).

Der går offer-slagteren! — Der går den raggede bjørn! — Der går abekatten med de lange arme!

(Måneskinsnat. På Apollon-templets ruiner.)

(Kejser Julian og mystikeren Maximos, begge i lange klæder, kommer frem mellem de omstyrtede søjler i baggrunden.)

Mystikeren Maximos.

Hvor hen, min broder?

Kejser Julian.

Hvor der er ensomst.

Mystikeren Maximos.

Men her — i vederstyggeligheden? Midt imellem grusdynger —?

Kejser Julian.

Er ikke den hele verden en grusdynge?

Mystikeren Maximos.

Du har dog vist at det sunkne kan genoprejses.

Kejser Julian.

Spottefugl! I Athen så jeg en skoflikker, som havde indrettet sig et lidet værksted i Theseus-templet. I Rom, hører jeg, er et hjørne af den juliske basilika gjort brugelig til bøffelstald. Kald også det at genoprejse!

Mystikeren Maximos.

Hvorfor ikke? Sker ikke alle ting stykkevis? Hvad er helheden andet, end den fulde sum af samtlige stykker?

Kejser Julian.

Dårlig visdom!

(peger på det omstyrtede Apollon-billede.)

Se dette næseløse hoved. Se denne sønderknuste albue, — disse splintrede lænder. Er alle disse hæsligheders sum den hele fulde guddommelige fordums skønhed?

Mystikeren Maximos.

Hvoraf ved du at hin fordums skønhed var skøn — i og for sig — undtagen i beskuerens forestilling?

Kejser Julian.

Ak, Maximos, der er netop kernen. Hvad er i og for sig? Jeg ved intet at nævne efter denne dag.

(han sparker til Apollon-hovedet.)

Har du nogen tid været mægtigere i dig selv? Sælsomt, Maximos, at der kan ligge styrke i vildfarelsen. Se til Galilæerne. Og se til mig

fordum, da jeg holdt det for muligt at genoprejse den faldne skønheds-verden.

Mystikeren Maximos.

Ven, — hvis vildfarelsen er dig en fornødenhed, så gå tilbage til Galilæerne. De vil tage imod dig med åbne arme.

Kejser Julian.

Du ved godt at dette er ugørligt. Kejser og Galilæer! Hvorledes forene det modsigende?

Ja, denne Jesus Kristus er den største oprører, som nogen tid har levet. Hvad var Brutus, — hvad var Kassius imod ham? De myrded kun den ene Julius Cæsar; men han myrder Cæsar og Augustus overhovedet. Eller er der at tænke på forligelighed mellem Galilæeren og kejseren? Er der rum for de to tilhobe på jorden? Og han lever på jorden, Maximos, — Galilæeren lever, siger jeg, så grundigt end både Jøder og Romere bildte sig ind at de havde dødet ham; — han lever i menneskenes opsætsige sind; han lever i deres trods og hån imod al synlig magt.

»Giv kejseren, hvad kejserens er, — og Gud, hvad Guds er!« — Aldrig har menneskemund udtalt et underfundigere ord end dette. Hvad ligger der bagved? Hvad og hvor meget tilkommer kejseren? Dette ord er som en stridsklubbe, der slår kronen af kejserens hoved.

Mystikeren Maximos.

Da vidste dog den store Konstantin at komme til rette med Galilæeren, — og din forgænger ligeså.

Kejser Julian.

Ja, den, der kunde være nøjsom, lig hine. Men kalder du det at styre jordens rige? Konstantin udvided sit herredømmes grænser. Men drog han ikke grænserne snevert sammen om sin ånd og om sin vilje? I stiller den mand for højt, når I kalder ham den store. Min forgænger vil jeg ikke engang tale om; han var mere slave end kejser, og jeg kan ikke blive stående ved navnet.

Nej, nej, der er ikke at tænke på forlig i disse ting. Og dog — at skulle give efter! O, Maximos, ovenpå disse nederlag kan jeg ikke vedblive at være kejser, — og jeg kan heller ikke give afkald på at være det.

Maximos, du, som kan tyde varsler, hvis gådefulde mening er dulgt for alle andre, — du, som kan læse i de evige stjerners bog, — kan du sige mig udgangen på denne strid?

Mystikeren Maximos.

Ja, min broder, jeg kan sige dig udgangen.

Kejser Julian.

Det kan du? Så sig den da! Hvo skal sejre, kejseren eller Galilæeren?

Mystikeren Maximos.

Både kejseren og Galilæeren skal gå under.

Kejser Julian.

Gå under —? Begge —?

Mystikeren Maximos.

Begge. Om i vore tider, eller om hundreder af år, det ved jeg ikke; men ske skal det når den rette kommer.

Kejser Julian.

Og hvem er den rette?

Mystikeren Maximos.

Han, som skal opsluge både kejseren og Galilæeren.

Kejser Julian.

Du løser gåden med en end mørkere gåde.

Mystikeren Maximos.

Hør mig, sandhedsven og broder! Jeg siger, de skal begge gå under — men ikke forgå.

Går ikke barnet under i ynglingen, og ynglingen igen i manden? Men hverken barnet eller ynglingen forgår.

O, du min mest elskede lærling, — har du glemt vore samtaler i Efesos om de tre riger?

Kejser Julian.

Ah, Maximos, der ligger år imellem. Tal!

Mystikeren Maximos.

Du ved, jeg har aldrig billiget, hvad du, som kejser, har foretaget dig. Du har villet skabe ynglingen om til barn igen. Kødets rige er opslugt af åndens rige. Men åndens rige er ikke det afsluttende, ligeså lidt som ynglingen er det. Du har villet hindre ynglingens vækst, — hindre ham fra at vorde mand. O, du dåre, som har draget sværdet imod det vordende, — imod det tredje rige, hvor den tvesidige skal herske!

Kejser Julian.

Og denne —?

Mystikeren Maximos.

Jødefolket har et navn for ham. De kalder ham Messias, og de venter på ham.

Kejser Julian
(langt og tankefuldt).

Messias? — Hverken kejser eller forløser?

Mystikeren Maximos.

Begge i en og en i begge.

Kejser Julian.

Kejser-gud; — gude-kejser. Kejser i åndens rige — og gud i kødets.

Mystikeren Maximos.

Det er det tredje rige, Julian!

Kejser Julian.

Ja, Maximos, det er det tredje rige.

Mystikeren Maximos.

I det rige er den foreløbiges oprørs-ord vorden sandhed.

Kejser Julian.

»Giv kejseren, hvad kejserens er, — og Gud, hvad Guds er.« Ja, ja, — da er kejseren i Gud, og Gud i kejseren. — Ah, drømme, drømme; — hvo bryder Galilæerens magt!

Mystikeren Maximos.

Hvori ligger Galilæerens magt?

Kejser Julian.

Jeg har forgæves grublet derover.

Mystikeren Maximos.

Der står skrevet etsteds: »du skal ikke have fremmede guder for mig«.

Kejser Julian.

Ja — ja — ja!

Mystikeren Maximos.

Seeren fra Nazareth forkyndte ikke denne eller hin gud; han sagde: Gud er jeg; — jeg er Gud.

Kejser Julian.

Ja, dette udenfor —! Derfor er kejseren magtesløs.

Det tredje rige? Messias? Ikke jøde-folkets, men ånds-rigets og verdens-rigets Messias —?

Mystikeren Maximos.

Gude-kejseren.

Kejser Julian.

Kejser-guden.

Mystikeren Maximos.

Logos i Pan — Pan i Logos.

Kejser Julian.

Maximos, — hvorledes vorder han?

Mystikeren Maximos.

Han vorder i den sig selv villende.

Kejser Julian.

Min elskede lærer, — jeg må forlade dig.

Mystikeren Maximos.

Hvor går du hen?

Kejser Julian.

Til staden. Perser-kongen har gjort mig fredstilbud, som jeg i overilelse gik ind på. Mine sendebud er alt undervejs. De skal indhentes og kaldes tilbage.

Mystikeren Maximos.

Du vil åbne krigen imod kong Sapores på ny?

Kejser Julian.

Jeg vil, hvad Kyros drømte om og hvad Alexander prøved —

Mystikeren Maximos.

Julian!

Kejser Julian.

Jeg vil eje verden. — God nat, min Maximos!

(han vinker med hånden til afsked og går hurtigt bort. Máximos ser tankefuld efter ham.)

Salmesyngerskernes kor

(langt borte på martyr-gravene).

Menneske-guder af sølv og guld, —
I skal smuldre i muld!

FJERDE HANDLING.

(Ved kejser-rigets østlige grænse. Vildt berglandskab. En dyb dalkløft skiller den høje forgrund fra de bagenfor liggende fjelde.)

(Kejser Julian, i krigsklæder, står tæt ude på en bergkant og ser ned i dybet. Lidt fra ham, til venstre, står hærføreren Nevita, den persiske fyrst Hormisdas, krigsøversten Jovian og flere andre befalingsmænd. Til højre, ved et råt opbygget stenalter, ligger spåmanden Numa og to andre etruskiske spåmænd, beskæftigede med at tage varsler af et offerdyrs indvolde. Længere mod forgrunden sidder mystikeren Maximos på en sten, omringet af visdomslærerne Priskos og Kytron samt af flere andre. Fra og til drager mindre afdelinger af let bevæbnede over højden fra venstre til højre).

Kejser Julian
(peger nedad).

Se, se, — legionerne bugter sig som en pantsret slange gennem kløften.

Hærføreren Nevita.

De, lige under os, i fåreskinds-vamser, er Skyterne.

Kejser Julian.

Hvilke skærende hyl —!

Hærføreren Nevita.

Det er Skyternes vanlige sang, herre!

Kejser Julian.

Mere hyl end sang.

Hærføreren Nevita.

Nu kommer Armenierne. Arsakes fører dem selv.

Kejser Julian.

De romerske legioner må allerede være ude på sletterne. Alle omboende folkeslag iler til og underkaster sig.

(han vender sig til krigsførerne.)

På Eufrat ligger samlede de tolv hundrede skibe, som har alle vore forråd og fornødenheder inde. Jeg har nu fåt fuld visshed for at flåden, gennem hin gamle kunstigt gravede rende, kan løbe op i Tigris. Hele hæren skal gå over på skibene. Derefter rykker vi fremad langs den østlige bred, så hurtigt, som modstrømmen tillader flåden at følge os.

Sig mig, Hormisdas, hvad tro har du til disse forholdsregler?

Fyrst Hormisdas.

Uovervindelige hærfører, jeg ved at det skal forundes mig under din sejrrige beskyttelse igen at betræde mit fædreland.

Kejser Julian.

Hvilken lettende følelse at være ude af hine trangbrystede borgeres samkvem! Med hvilken skræk i øjnene løb de ikke rundt om min vogn da jeg forlod staden? »Kom snart tilbage, og

vær os da nådigere end nu«, skreg de. Jeg vender aldrig tilbage til Antiokia. Jeg vil ikke se denne utaknemmelige stad mere. Når jeg har sejret, lægger jeg hjemvejen over Tharses.

(går hen til spåmændene.)

Numa, — hvilke varsler for vort tog læser du denne morgenstund?

Spåmanden Numa.

Varslet fraråder dig i dette år at overskride dit riges grænser.

Kejser Julian.

Hm! Hvorledes tyder du dette varsel, Maximos?

Mystikeren Maximos.

Jeg tyder det således: varslet tilråder dig at underlægge dig alt det land, du drager igennem; da overskrider du ikke dit riges grænser.

Kejser Julian.

Således er det. Vi må give nøje agt på deslige underfulde tegn; thi der ligger som oftest en dobbelt mening i dem. Ja, det synes stundom som om hemmelighedsfulde magter satte en glæde i at føre menneskene vild, især under store foretagender. Var der ikke også nogle, som vilde udtyde det til vor skade at søjlegangen i Hierapolis styrted sammen og begrov et halvt hundrede soldater, just som vi drog gennem staden? Men jeg siger at dette forkynder et dobbelt held. Thi først varsler det at Perser-riget skal styrte

sammen, og dernæst bebuder det os de ulykkelige Galilæeres undergang. Thi hine soldater, som dræbtes, — hvem var det vel? Det var galilæiske strafsoldater, der kun højst ugerne gik i krigen og derfor af skæbnen tildeltes et på engang så brat og uhæderligt endeligt.

Krigsøversten Jovian.

Nådigste kejser, hist kommer en høvedsmand fra fortropperne.

Høvedsmanden Ammian
(kommer fra højre).

Herre, du har befalet mig at melde, om noget sælsomt skulde hænde ved udrykningen.

Kejser Julian.

Nu ja! Er noget sådant hændt imorges?

Høvedsmanden Ammian.

Ja, herre, et dobbelt varsel.

Kejser Julian.

Ej, Ammian, — fortæl dog!

Høvedsmanden Ammian.

Først, herre, tildrog det sig, da vi var kommen et stykke forbi landsbyen Zaita, at en løve af uhyre legemsstørrelse brød ud af tykningen og gik lige løs på vore soldater, der dræbte den med mange pileskud.

Kejser Julian.

Ah!

Visdomslærerne.

Hvilket lykkeligt varsel!

Fyrst Hormisdas.

Kong Sapores kalder sig landenes løve.

Spåmanden Numa
(beskæftiget ved alteret).

Vend om; vend om, kejser Julian!

Mystikeren Maximos.

Gå modigt frem, du sejers-kårne!

Kejser Julian.

Vende om efter dette? Som løven hist foran Zaita, således skal landenes løve falde for vore pile. Eller har jeg ikke tidligere vidnesbyrd at støtte mig til når jeg udtyder dette til vor fordel? Behøver jeg at minde så oplyste mænd om, at da kejser Maximian sejrede over Perser-kongen Narseus, da blev ligeledes en løve — og derhos et vældigt vildsvin — nedlagt foran de romerske rækker?

(til Ammian.)

Men nu det andet —? Jeg syntes du talte om to tegn.

Høvedsmanden Ammian.

Det andet er mere tvivlsomt, herre! Din stridshest Babylonios blev, som du havde befalet, fuldt opsadlet ført frem for at vente dig ved nedstigningen hinsides berget. Men se, i det samme dreves en afdeling af de galilæiske straf-

soldater forbi. Tungt belæssede, som de var, og ikke synderlig villige, gjordes det nødvendigt at bruge piskeslag imod dem. Ikke desto mindre oprakte de sine arme, ligesom i glæde, og istemte en høj sang til ære for deres guddom. Over denne pludselige larm blev Babylonios sky, stejled i skræk, faldt bagover, og idet den vælted sig på jorden, overstænktes og tilsøledes det guldsmykkede ridetøj af vejens smuds.

Spåmanden Numa
(ved alteret).
Kejser Julian, — vend om, vend om!

Kejser Julian.
Dette har Galilæerne gjort af ondskab, — og dog har de derved imod sin vilje bragt tilveje et varsel, som jeg hilser med høj glæde.

Ja, ligesom Babylonios faldt, således skal også Babylon falde, berøvet sine smykkers pragt og herlighed.

Visdomslæreren Priskos.
Hvilken visdom i udlægningen!

Visdomslæreren Kytron.
Ved guderne, således er det!

De andre visdomslærere.
Således, og ikke anderledes!

Kejser Julian
(til Nevita).
Hæren skal vedblive at rykke frem. Dog vil jeg denne aften, for en end større sikkerheds

skyld, anstille ofringer og se, hvad tegnene måtte bekræfte.

Men hvad angår jer, I etruskiske gøglere, som jeg med så stor bekostning har ladet komme hid, da skal I vide at jeg ikke længer tåler jer i lejren, hvor I kun bidrager til at gøre soldaterne modfaldne. Jeg siger, I forstår intet af det vanskelige håndværk, som I har påtaget eder. Hvilken frækhed! Hvilket overmål af forvovenhed! Bort med dem! Jeg vil ikke se dem tiere.

(Nogle af livvagten driver spåmændene ud til venstre.)

Kejser Julian.

Babylonios faldt. Løven lå under for mine soldater. Dog ved vi ikke derfor, hvilken usynlig hjælp vi tør stole på. Guderne, hvis væsen langt fra ikke er tilstrækkeligt udforsket, synes stundom — hvis jeg så tør sige — at slumre eller overhovedet kun lidt at gribe ind i de menneskelige ting. Vi, mine kære venner, befinder os desværre i en sådan tid. Ja, vi har endog været vidne til at visse guder har undladt at støtte velmente bestræbelser, sigtende til deres egen tarv og ære.

Vi tør dog ikke dømme videre herom. Det kunde tænkes at de udødelige, som styrer og opholder verden, til enkelte tider nedlægger sin magt i menneskelige hænder, — hvorved guderne visselig ikke i nogen måde forringes; thi det skyldes dog dem at en så særligt benådet — ifald han findes — har kunnet fremstå på jorden.

Visdomslæreren Priskos.

O, mageløse kejser, giver ikke dine egne gerninger vidnesbyrd om dette?

Kejser Julian.

Jeg ved ikke, o Priskos, om jeg tør værdsætte mine gerninger så højt. At Galilæerne tillægger Jøden Jesus fra Nazareth en sådan udvælgelse, vil jeg ikke tale om; thi disse mennesker tager fejl, — hvilket jeg udførligt skal vise i mit skrift imod dem. Men jeg vil nævne Prometheus i gamle dage, hvilken fortrinlige helt skaffede menneskene endog større goder, end de udødelige syntes at unde dem, — hvorfor han også måtte lide meget, både smerte og hånlig medfart, indtil han endelig optoges i gudernes samkvem, — det han i grunden den hele tid havde tilhørt.

Og kan ikke det samme siges både om Herakles og om Akilleus, og endeligen om Makedonieren Alexander, med hvis gerninger nogle har sammenlignet, dels hvad jeg har udført i Gallien, og dels og fornemmelig hvad jeg har for øje på dette tog?

Hærføreren Nevita.

Min kejser, — bagtroppen er nu lige under os; — det var kanske på tiden —

Kejser Julian.

Straks, Nevita! Dog vil jeg først meddele eder en sælsom drøm, som jeg havde denne nat.

Jeg drømte at jeg så for mine øjne et barn, som efterstræbtes af en rig mand, der ejede talløse hjorder, men som ringeagtede gudernes dyrkelse.

Denne onde mand udryddede barnets samtlige slægtninge. Men over barnet selv ynkedes Zeus, og han holdt sin hånd over det.

Derpå så jeg dette barn voxe op til yngling under Minervas og Apollons varetægt.

End videre drømte jeg at ynglingen faldt i søvn på en sten under åben himmel.

Da steg Hermes ned på marken i en ung mands skikkelse og sagde: kom; jeg vil vise dig den vej, som fører til den øverste guds bolig! — Så ledte han ynglingen til foden af et såre stejlt berg. Der forlod han ham.

Da brød ynglingen ud i gråd og klage og råbte med høj røst på Zeus. Se, da steg Minerva og sol-kongen, som hersker over jorden, ned i hans nærhed, løftede ham op til fjeldets tinde, pegte ud for ham og viste ham hele hans slægts arv.

Men denne arv var jordens kreds fra hav til hav, og udenfor havet.

Da forkyndte de ynglingen at alt dette skulde tilhøre ham. Og tre formaninger gav de ham derhos: han skulde ikke sove, som hans slægtninge havde gjort; han skulde ikke lytte til hykleres råd; og endelig skulde han ære som guder dem, der ligner guderne. Glem ikke, sagde de

idet de forlod ham, at du har en udødelig sjæl og at denne din sjæl er af guddommeligt udspring. Og følger du vore råd, skal du se vor fader og vorde en gud ligesom vi.

Visdomslæreren Priskos.

Hvad er tegn og varsler at agte imod dette!

Visdomslæreren Kytron.

Jeg tror ikke det er for meget sagt når jeg forventer at skæbne-gudinderne betænker sig to gange, ifald deres rådslagninger ikke skulde stemme med dine.

Kejser Julian.

Vi tør ikke med sikkerhed bygge på en sådan undtagelse. Men visselig vedbliver jeg at finde denne drøm påfaldende, skønt min broder Maximos ved sin taushed — imod al billig forventning — hverken synes at finde behag i drømmen eller i den iklædning, jeg har givet den. — Dette får vi imidlertid at bære!

(han tager en papirrulle frem.)

Se her, Jovian; her har jeg tidligt denne morgenstund på mit leje optegnet, hvad jeg drømte. Tag dette, og lad det i talrige afskrifter oplæse for de forskellige dele af hæren. Jeg holder det for vigtigt på et så voveligt tog, at soldaterne, midt under alle farer og besværligheder, med tryghed lægger sin skæbne i førerens hænder, agtende ham for ufejlbar i de ting, som afgør krigens udfald.

Krigsøversten Jovian.

Jeg beder dig, min kejser, at fritage mig for dette.

Kejser Julian.

Hvad vil du dermed sige?

Krigsøversten Jovian.

At jeg ikke tør låne min hånd til noget, som er sandheden imod. — O, hør mig, min ophøjede kejser og herre! Gives der en eneste af dine soldater, som tvivler på at han er sikker i dine hænder? Har du ikke på Galliens grænser, trods fiendtlig overmagt og vanskeligheder af forskellig slags, tilkæmpet dig større sejervindinger, end nogen anden hærfører i vore dage kan rose sig af?

Kejser Julian.

Ej, — se, se, hvilke nyheder!

Krigsøversten Jovian.

Alle ved, at lykken i vidunderligt mål har fulgt dig indtil denne tid. I lærdom står du over alle andre dødelige, og i veltalenhedens skønne kunst bærer du prisen mellem de ypperste.

Kejser Julian.

Og så —? Til trods for dette —?

Krigsøversten Jovian.

Til trods for dette, min kejser, er du kun et menneske. Men idet du meddeler hæren hin drøm, vil du udbrede den mening at du er en gud, — og heri tør jeg ikke gøre mig til din hjælper.

Kejser Julian.

Hvad siger I, mine venner, til denne tale?

Visdomslæreren Kytron.

Den er visselig lige så dristig som den vidner om ukyndighed.

Kejser Julian.

Det synes som om du, o sandhedskærlige Jovian, forglemmer at hin kejser Antonin, med tilnavnet den fromme, i et særligt tempel på Roms torv har været dyrket som en udødelig gud. Ja, ikke han alene, men også hans hustru Faustina og andre kejsere både før og efter den tid.

Krigsøversten Jovian.

Jeg ved det, herre; — men vore forfædre var det ikke givet at vandre i sandhedens lys.

Kejser Julian
(med et langt blik på ham).

Ah, Jovian! —

Sig mig, — igår aftes, da jeg tog varsler for den kommende nat, da trådte du til og bragte mig et budskab just som jeg med renselses-vand skylled blodet af mine hænder.

Krigsøversten Jovian.

Ja, min kejser!

Kejser Julian.

Ilfærdig, som jeg var, kom jeg til at stænke nogle vanddråber på din kappe. Da veg du

hvast et skridt tilbage og rysted vandet af, som om kappen var bleven besudlet.

Krigsøversten Jovian.

Min kejser, — det undgik dig altså ikke?

Kejser Julian.

Var det din tanke at det skulde undgåt mig?

Krigsøversten Jovian.

Ja, herre; thi det var en sag imellem mig og den eneste sande Gud.

Kejser Julian.

Galilæer!

Krigsøversten Jovian.

Herre, du selv skikked mig til Jerusalem, og jeg var vidne til alt, hvad der gik for sig. Meget har jeg grublet siden den tid; jeg har læst i de kristnes skrifter, har talt med mange af dem, — og nu er jeg kommen efter, at i denne lære ligger den guddommelige sandhed.

Kejser Julian.

Er det muligt! Er dette virkelig muligt? Således griber altså hint smitsomme vanvid om sig! Mine nærmeste omgivelser, — mine egne krigsførere falder fra mig —

Krigsøversten Jovian.

Stil mig forrest imod dine fiender, herre, — og du skal se at jeg gladelig giver kejseren, hvad kejserens er.

Kejser Julian.

Hvor meget —?

Krigsøversten Jovian.

Liv og blod.

Kejser Julian.

Liv og blod er ikke nok. Den, som skal herske, må kunne herske over viljerne, over menneskenes sind. I dette er det at hin Jesus af Nazareth står mig imod og gør mig magten stridig.

Bild dig ikke ind at jeg vil straffe dig, Jovian! De, du tilhører, higer efter sligt, som efter en lykke. Og så kalder man eder blodvidner bagefter. Eller hvad? Har man ikke således ophøjet dem, jeg var nødt til at revse for deres genstridigheds skyld?

Gå til fortroppen! Jeg vil nødigt se dig tiere. — O, dette bedrag imod mig, som I tilhyller med talemåder om en dobbelt pligt og et dobbelt rige! Dette skal vorde anderledes. Der gives andre konger end Perser-kongen, som skal få føle min fod på sin nakke.

Til fortroppen, Jovian!

Krigsøversten Jovian.

Jeg skal gøre min skyldighed, herre!

(han går ud til højre.)

Kejser Julian.

Vi vil ikke at denne morgenstund, der er oprunden under så mange lykke-forkyndende

varsler, skal formørkes for os. Vi vil tage dette, og andet mere, med et jævnt sind. Min drøm skal dog kundgøres for hæren. Du, Kytron, og du, min Priskos, og I andre venner, vil sørge for at det sker på en værdig måde.

Visdomslærerne.

Med glæde, med usigelig glæde, herre!

(de modtager papirrullen og går ud til højre.)

Kejser Julian.

Jeg beder dig, o Hormisdas, ikke at tvivle på min magt, om det end kunde synes, som om stridige viljer råded her. Gå; og du ligeså, Nevita, og alle I øvrige, hver til sit; — jeg kommer efter, når hæren er samlet ude på sletterne.

(Alle, undtagen kejseren og Maximos, går ud til højre.)

Mystikeren Maximos

(efter en stund, rejser sig fra stenen, hvor han har siddet, og går hen til kejseren).

Min syge broder!

Kejser Julian.

Mere såret end syg. Hjorten, som træffes af en skyttes pil, søger ind i tykningen, hvor ikke dyrene kan se den. Det var mig utåleligt at vise mig længere på Antiokias gader; — nu synes jeg ikke jeg kan vise mig for hæren.

Mystikeren Maximos.

Ingen ser dig, ven; thi de famler i blindhed. Men du skal vorde en læge for deres øjne, og da skal de se dig i din herlighed.

Kejser Julian
(stirrer ned i fjeldkløften).

Hvor dybt under os! Hvor svindende små bugter de sig ikke frem mellem krat og torner langs med den stenede strøm.

Da vi stod foran denne snevring, da stævned førerne, alle som en, lige ind i det trange. Det var en times vej at korte, en smule møje at spare — på vandringen imod døden.

Og flokkene fulgte dem så villigt. Ingen tanke på at lægge vejen ovenom; ingen længsel efter den fri luftning heroppe, som vider brystet ud og gør åndedraget rummeligt. Der går de, og går og går, og ser ikke at de har trang himmel over sig — og ved ikke at der gives højder, hvor den er større. — Er det ikke, Maximos, som om menneskene leved for at komme til at dø? Galilæerens ånd er i dette. Er det sandt, som der siges, at hans fader skabte verden, da foragter sønnen faderens værk. Og just for dette formastelige vanvid er det at han prises så højt!

Hvad var dog ikke Sokrates imod ham! Elsked ikke Sokrates nydelsen og lykken og skønheden? Og dog forsaged han. — Men hvilket bundløst svælg imellem dette — på den ene side ikke at begære, — og på den anden side at begære og dog forsage.

O, denne tabte visdoms skat vilde jeg bringe menneskene tilbage. Lig Dionysos fordum, kom

jeg dem glad og ung imøde, med løv om panden, med druers fylde i mine arme. Men de viser min gave fra sig, og jeg hånes og hades og bespottes af venner og af fiender.

Mystikeren Maximos.

Hvorfor? Jeg skal sige dig hvorfor.

I nærheden af en viss stad, hvor jeg engang leved, var der et vinberg, vidt berømt for sine druer; og når borgerne i staden ønsked ret søde frugter på sit bord, da skikked de sine tjenere ud til hint vinberg og lod hente druer der.

Mange år efter kom jeg til den samme stad; men da vidste ingen længer besked om de fordum så højt priste druer. Da søgte jeg vingårdsmanden op og spurgte ham: sig mig, o ven, er dine vinstokke uddøde, såsom ingen mere kender dine druer? Nej, svarte vingårdsmanden, men du ved at unge vinstokke yder gode druer men ringe vin; gamle vinstokke derimod dårlige druer men god vin. Derfor, o fremmede, tilføjede han, glæder jeg endnu mine medborgeres hjerter med dette vinbergs overflod, kun i en anden skikkelse, — som vin, og ikke som druer.

Kejser Julian
(tankefuld).

Ja, ja, ja!

Mystikeren Maximos.

Det er dette, som du ikke har taget i agt. Verdens vinstok er bleven gammel, og dog mener

du, lig fordum, at kunne byde druerne rå til dem, der tørster efter den nye vin.

Kejser Julian.

Ak, min Maximos, hvem tørster? Nævn mig en eneste, udenfor vort broderskab, som drages af et åndeligt behov. — Ulykkelig er jeg, at jeg fødtes i en slig jernalder.

Mystikeren Maximos.

Last ikke tiden. Havde tiden været større, så var du bleven mindre. Verdens-sjælen er som en rig mand, der har utallige sønner. Deler han sin rigdom lige imellem alle sønnerne, da blir de alle velhavende, men ingen af dem rig. Gør han dem derimod alle arveløse på en nær, og skænker alt til denne ene, da står denne ene som en rig mand i en kreds af fattige.

Kejser Julian.

Ingen lignelse passer mindre end denne. — Eller står jeg således? Findes det ikke netop delt på mange hænder, det, som verdens hersker skulde besidde i rigere mål end alle andre; ja, jeg tør vel sige — som han alene skulde besidde! O, hvor er ikke magten delt! Har ikke Libanios veltalenhedens magt i så fuldt et mål, at man har kaldt ham talernes konge? Har ikke du, min Maximos, den gådefulde visdoms magt?

Har ikke hin rasende Apollinaris i Antiokia sangens og henrykkelsens magt i en fylde, som jeg nok kunde misunde ham! Og nu Kappadokieren Gregor! Har ikke han viljens ubændige magt i et sligt overmål, at mangfoldige giver ham det for en undersåt upassende tilnavn: den store! Ja, — hvad end sælsommere er, — det samme tilnavn gives Gregors ven, Basilios, manden med det bløde sind og det pigeagtige øje. Og dog træder han ikke frem i verden; her lever han, denne Basilios, — just i denne fjerne egn, iført en eneboers klædning, i samkvem alene med sine lærlinge, og med sin søster Makrina og andre kvinder, der kaldes fromme og hellige. Og hvorledes virker ikke både han og søsteren gennem de breve, som stundom udgår fra dem? Alt, selv forsagelsen og tilbagetrukketheden, vorder magt imod min magt. Men værst af dem alle er dog den korsfæstede Jøde.

Mystikeren Maximos.

Så bryd med al denne spredte myndighed! Men tro ikke at du kan knuse oprørerne, hvis du kommer over dem som en feltherre, udsendt af en hersker, hvem de ikke kender. I eget navn må du komme, Julian! Kom Jesus af Nazareth som udsending fra en anden? Sagde han sig ikke at være den, der udsendte ham? Sandelig, i dig er tidens fuldbyrdelse, og du ser det ikke. Peger ikke alle tegn og varsler med en

usvigelig finger lige hen paa dig? Skal jeg minde dig om din moders drøm —?

Kejser Julian.

Hun drømte at hun fødte Akilleus.

Mystikeren Maximos.

Skal jeg minde dig om at lykken har båret dig, ligesom på stærke vinger, gennem et bevæget og farefuldt liv? Hvem er du, herre? Er du den genkomne Alexander, dengang ufærdig, nu fuldbåren og rustet til at fuldbyrde værket?

Kejser Julian.

Maximos!

Mystikeren Maximos.

Der er en, som altid, med visse mellemrum, kommer igen i menneskeslægtens liv. Han er ligesom en rytter, der på ridebanen skal tæmme en vild hest. Hver gang kaster hesten ham af. En stund, så er rytteren i sadlen igen, altid sikrere, altid mere øvet; men af måtte han i sine skiftende skikkelser hver gang indtil denne dag. Af måtte han som den gudsoprundne mand i Edens lund; af måtte han som verdensrigets grundlægger; — af må han som gudsrigets fyrste. Hvo ved, hvor mange gange han har vandret iblandt os uden at nogen kendte ham?

Ved du, Julian, om du ikke var i ham, som du nu forfølger?

Kejser Julian
(ser frem for sig).
O, bundløse gåde —!

Mystikeren Maximos.
Skal jeg minde dig om hin gamle spådom, som nu er sat i omløb igen? Det er bleven forkyndt, at så mange år, som året har dage — så mange år skal Galilæerens rige stå ved magt. Om to år bliver det tre hundrede og fem og sexti år siden at denne mand fødtes i Bethlehem.

Kejser Julian.
Tror du på denne spådom?

Mystikeren Maximos.
Jeg tror på den kommende.

Kejser Julian.
Altid gåder!

Mystikeren Maximos.
Jeg tror på den fri nødvendighed.

Kejser Julian.
End gådefuldere.

Mystikeren Maximos.
Se, Julian, — da Kaos væltede sig i det tomme forfærdelige øde, og Jehova var alene, — den dag, da han, efter de gamle jødiske skrifter, slog ud med sin hånd og delte mellem lys og mørke, mellem hav og land, — den dag stod den store skabende gud på sin magts tinde.

Men med menneskene opstod viljer på jorden. Og mennesker og dyr og træer og urter skabte sine lige efter evige love; og efter evige love går alle stjerner i himmelrummet.

Har Jehova angret? Alle folkeslags gamle sagn ved at fortælle om en angrende skaber.

Vedligeholdelsens lov har han lagt i skabningen. For sent at angre! Det skabte vil vedligeholde sig — og så vedligeholdes det.

Men ensidighedens to riger fører krig med hinanden. Hvor er han, hvor er han, fredskongen, den tvesidige, han, som skal forlige dem?

Kejser Julian
(hen for sig).

To år? Alle guder uvirksomme. Ingen lunefuld magt bagved, som gider krydse mine hensigter — —

To år? I to år kan jeg lægge jorden under mit herredømme.

Mystikeren Maximos.

Du talte, min Julian; — hvad sagde du?

Kejser Julian.

Jeg er ung og stærk og sund. Maximos, — det er min vilje at leve længe.

(han går ud til højre. Maximos følger ham.)

(En bakket skogegn med et vandløb mellem træerne. Oppe på højden en liden landgård. Det er henimod solnedgang.)

(Hærafdelinger drager fra ventre til højre forbi nedenunder bakkerne. Basilios fra Cæsaræa og hans søster Makrina, begge i eneboerklæder, står nede ved vejkanten og rækker vand og frugter til de udmattede soldater.)

Makrina.

O, Basilios, se, — den ene blegere, den ene mere udtæret end den anden!

Basilios fra Cæsaræa.

Og så utallig mange kristne brødre iblandt dem! Ve over kejser Julian! Dette er grusommere udtænkt end alle pinebænkens kvaler. Imod hvem er det at han fører sine hærskarer? Mindre imod Perser-kongen end imod Kristus.

Makrina.

Tror du dette forfærdelige om ham?

Basilios fra Cæsaræa.

Ja, Makrina, det går mere og mere op for mig at det er os, slaget skal ramme. Alle de nederlag, han har lidt i Antiokia, al den modstand, han har mødt, alle de ydmygelser og skuffelser, han har måttet døje for sin ugudelige færd, det tænker han alt sammen at dække over med glemsel ved et sejrrigt krigstog. Og det vil lykkes ham. En stor sejr vil udslette alt hint. Menneskene er ikke anderledes; de ser retten i lykken, og under magten bøjer de fleste sig.

Makrina
(peger ud til venstre).

Nye skarer! Utællelige, uden ophør —

(En afdeling soldater kommer forbi; en ung mand i rækken falder af udmattelse om på vejen.)

En underfører
(slår ham med sin kæp).

Op med dig, du lade hund!

Makrina
(iler til).

O, slå ham ikke!

Soldaten.

Lad dem slå; — jeg lider så gerne.

Høvedsmanden Ammian
(kommer).

Atter ophold! — Nå, det er ham. Kan han virkelig ikke mere?

Underføreren.

Jeg ved ikke hvad jeg skal sige, herre; han falder hvert øjeblik.

Makrina.

O, vær tålmodig! Hvem er denne ulykkelige? — Se her; sug saften af disse frugter. — Hvem er han, herre?

Høvedsmanden Ammian.

En Kappadokier, — en af de vildfarende, som var med at skænde Venus-templet i Antiokia.

Makrina.

O, en af hine blodvidner —!

Høvedsmanden Ammian.

Prøv at rejse dig, Agathon! Jeg ynkes over dette menneske. De revsed ham voldsommere, end han kunde tåle. Han har ikke været ved sin forstand siden.

Agathon

(rejser sig).

Jeg kan godt tåle det. Og jeg er fuldt ved min forstand, herre! Slå, slå, slå; — jeg lider så gerne.

Høvedsmanden Ammian

(til underføreren).

Fremad; her er ikke tid at spilde.

Underføreren

(til soldaterne).

Fremad; fremad!

Agathon.

Babylonios faldt; — snart skal den babyloniske horkarl falde. Zaitas løve blev fældet; — fældes skal verdens kronede løve!

(Soldaterne drives ud til højre.)

Høvedsmanden Ammian

(til Basilios og Makrina).

I sælsomme mennesker; — I farer vild og øver dog det gode. Tak, at I har kvæget de udmattede; og gid kejserens tarv tillod at jeg turde handle så mildt imod eders brødre, som jeg gerne vilde.

(han går ud til højre.)

Basilios fra Cæsaræa.

Gud være med dig, du ædle hedning!

Makrina.

Hvem mon denne mand var?

Basilios fra Cæsaræa.

Jeg kendte ham ikke.

(peger ud til venstre.)

O, se, se, — der er han selv!

Makrina.

Kejseren? Er det kejseren?

Basilios fra Cæsaræa.

Ja, det er ham.

(Kejser Julian med flere krigsøverster, ledsaget af livvagtsføreren Anatolos samt en vagtafdeling kommer fra venstre.)

Kejser Julian

(til sine ledsagere).

Ej, hvad træt? Skulde en hests fald bringe mig til at standse? Eller skulde det være mindre sømmeligt at gå tilfods, end at bestige et ringere dyr? Træt! Min stamfader har udsagt at det bør sig en kejser at dø stående. Jeg siger at det bør sig en kejser, i hans hele liv — ikke blot i dødsstunden — at vise en efterfølgelsesværdig udholdenhed; jeg siger — — Ah, ved himlens store lys, ser jeg ikke der for mine øjne Cæsaræeren Basilios!

Basilios fra Cæsaræa

(bøjer sig dybt).

Din ringe tjener, o mægtigste herre!

Kejser Julian.

Ja, det skal jeg tro! Du tjener mig i sandhed godt, Basilios!

(går nærmere).

Så dette er altså det landhus, der er kommet i så stort ry ved de breve, som udgår herfra. Man taler trindt i alle lande mere om dette hus, end man taler om læresalene, skønt jeg hverken har skyet flid eller møje for at bringe dem på fode igen.

Ikke sandt, — denne kvinde er sikkerlig din søster Makrina?

Basilios fra Cæsaræa.

Så er det, herre!

Kejser Julian.

Du er en skøn kvinde, og ung endnu. Og dog har du, som jeg hører, givet afkald på livet.

Makrina.

Herre, jeg har givet afkald på livet for at komme til ret at leve.

Kejser Julian.

Ak, jeg kender såre godt eders vildfarelser. I sukker efter det, som ligger hinsides og hvorom I intet med visshed ved; I spæger eders kød; I undertrykker alle menneskelige lyster. Og dog siger jeg eder at dette kan være en forfængelighed, så godt som enhver anden.

Basilios fra Cæsaræa.

Tro ikke, herre, at jeg er blind for den fare, som ligger i forsagelsen. Jeg ved vel at min ven Gregor har ret når han skriver at han trøster sig til at være eneboer med hjertet uden at være det med legemet. Og jeg ved også at denne grove klædning lidet båder min sjæl, ifald jeg regner mig det til fortjeneste at bære den.

Men således føler jeg det ikke. Dette tilbagetrukne liv fylder mig med en usigelig lykke; det er alt. Hine vilde brydninger, som verden oplever i denne tid, træder mig ikke her for øje i sin uskønhed. Her fornemmer jeg mit legeme opløftet i bønnen, og min sjæl renset ved en tarvelig levemåde.

Kejser Julian.

O, min nøjsomme Basilios, jeg tror dog du eftertragter noget mere. Hvis man har sagt sandt, så har din søster her forsamlet om sig en hob unge kvinder, hvilke hun oplærer efter sit forbillede. Og du selv har jo, ligesom din galilæiske mester, kåret dig tolv lærlinge. Hvad er din agt med dem?

Basilios fra Cæsaræa.

At sende dem ud til alle lande for at styrke vore brødre i striden.

Kejser Julian.

Ja så! Udrustet med alle veltalenhedens våben sender du din hær imod mig. Og hvor

har du denne veltalenhed, denne skønne græske kunst fra? Du har den fra vore læresale. Og med hvilken ret besidder du den? Du har listet dig som en spejder ind i vor lejr for at udforske, hvor vi sikkrest kan rammes. Og nu nytter du denne kundskab til vor største skade!

Ved du vel, Basilios, at jeg ikke er tilsinds at tåle denne usømmelighed længere? Jeg vil slå eder dette våben ud af hænderne. Hold eder til Matthæus og Lukas og andre slige uhøvlede bogskrivere. Men I skal ikke herefter få lov til at fortolke vore gamle digtere og heller ikke vore gamle visdomslærere; thi jeg agter det ubilligt at I suger kundskab og fordel af disse kilder, på hvis sandhed I slet ingen tro har. Ligervis skal det forbydes alle galilæiske lærlinge at komme i vore læresale; thi hvad vil de vel der? Frastjæle os vor kunst for at bruge den imod os selv.

Basilios fra Cæsaræa.

Herre, jeg har allerede før hørt dette sælsomme forsæt omtale. Og jeg må give Gregor medhold når han skriver at du ikke har nogen udelukkende ret til den græske lærdom, ej heller til den græske talekunst. Jeg må give ham medhold når han siger at du jo bruger bogstavskriften, som dog er opfunden hos Egypterne, og at du ifører dig purpuret, skønt det først kom i brug hos folkene i Tyros.

Ja, herre, — mere end det. Du underkaster dig lande og gør dig til hersker over folkeslag, hvis sprog du ikke forstår og hvis sæder du ikke kender. Og det har du ret til. Men den samme ret, du har i den synlige verden, den samme ret har han, som du kalder Galilæeren, i den usynlige —

Kejser Julian.

Nok om dette! Jeg vil ikke oftere høre sligt. I taler som om der gaves to verdensherskere, og med den indvending prøver I at standse mig på alle mine veje. O, I latterlige! I stiller en død imod en levende. Men I skal snart få vide, hvorledes det hænger sammen. Det skrift imod eder, som jeg længe har arbejdet på, det må I ikke tro at jeg har lagt tilside under krigens sysler. Tænker I kanske at jeg tilbringer mine nætter med at sove? Ah, I forregner eder! For »Skæg-haderen« høsted jeg kun spot, — og det selv hos dem, som kunde havt besynderlig gavn af at lægge sig visse sandheder på hjerte. Men det skal ingenlunde afskrække mig. Eller skulde det sømme sig for en mand med kæp i hånden at vige tilbage for en flok gøende hunde? — Hvorfor smilte du, kvinde? Hvad var det du lo af?

Makrina.

Hvorfor, o herre, ivrer du så stærkt imod en, som du kalder død?

Kejser Julian.

Ah, jeg skønner! Du vil dermed sige at han lever.

Makrina.

Jeg vil dermed sige at du, o mægtige herre, i dit hjerte føler at han visselig lever.

Kejser Julian.

Jeg? Hvad nu! Jeg skulde føle —?

Makrina.

Hvad er det, du hader og forfølger? Ikke ham men din tro på ham. Og lever han ikke i dit had og i din forfølgelse, således, som han lever i vor kærlighed?

Kejser Julian.

Jeg kender eders vredne talemåder. I Galilæere siger et og mener dermed et andet. Og sligt kalder I for talekunst! O, I middelmådige ånder! Hvilken dårskab! Jeg skulde føle at den korsfæstede Jøde lever? O, hvilken sunken tid, der kan lade sig nøje med sligt! Men menneskene er ikke bedre nutildags. Galskab regnes for visdom. Hvorledes har ikke jeg i usigelig mange nætter våget og gransket for at finde tingenes rette grund? Men hvor er de, som følger mig efter? Mange priser min tale; men få eller ingen lader sig overtyde.

Dog, sandelig, enden er ikke endnu. Der skal komme noget over eder som en overraskelse.

I skal fornemme, hvor alt det spredte stræber hen, for at ene sig i et. I skal erfare at alt det, som I nu foragter, det har herligheden i sig, — og det kors, som I hænger eders fortrøstning på, det vil jeg tømre om til en stige for ham, som I ikke kender.

Makrina.

Og jeg siger dig, kejser, at du ikke er andet end en svøbe i Guds hånd, — en svøbe, som må slå os for vore synders skyld. Ve os, at dette skulde komme! Ve os, at vi, splidagtigt og kærlighedsløst, veg af fra den rette vej!

Der var ingen konge mere i Israel. Derfor slog Herren dig med vanvid, at du skulde tugte os.

Hvilken ånd har han ikke formørket, for at den skulde rase imod os! Hvilket blomstrende træ har han ikke kvistet af til ris for vore skyldtyngede skuldre!

Varsler mante dig, og du agted dem ikke. Røster kaldte dig, og du hørte dem ikke. Hænder skrev sin ildskrift på væggen for dig, og du strøg skriften ud uden at tyde den.

Kejser Julian.

Basilios, — jeg gad gerne have kendt denne kvinde før idag.

Basilios fra Cæsaræa.

Kom, Makrina!

Makrina.

Ve mig at jeg fik se disse skinnende øjne! Engel og slange, enet til et; den frafaldnes længsel og fristerens list på en gang! O, hvorledes har vore brødre og søstre kunnet bære sejershåbet højt i denne udsendings nærhed? I ham er en større. Ser du det ikke, Basilios, — i ham vil Gud Herren slå os til døden.

Kejser Julian.

Du har sagt det!

Makrina.

Ikke jeg!

Kejser Julian.

Første vundne sjæl!

Makrina.

Vig fra mig!

Basilios fra Cæsaræa.

Kom, — kom!

Kejser Julian.

Bliv her! — Anatolos, slå vagt om dem! — Det er min vilje at I skal følge hæren, — både I og eders lærlinge, — ynglinge og kvinder.

Basilios fra Cæsaræa.

Herre, det kan du ikke ville.

Kejser Julian.

Det er ikke klogt at efterlade fæstninger i ryggen. Se, jeg slår ud med min hånd og

dæmper denne brændende pileregn, som I har udgydt fra hint lille landhus.

Basilios fra Cæsaræa.

Nej, nej, herre, — denne voldsgerning —

Makrina.

Ak, Basilios, — her eller hist — alt er ude!

Kejser Julian.

Står der ikke skrevet at I skal give kejseren, hvad kejserens er? Jeg bruger alle hænder på dette tog. I kan pleje mine syge og sårede. Derved tjener I Galilæeren tillige; og holder I dette endnu for en pligt, så råder jeg eder at nytte tiden. Han har ikke længe igen.

(Nogle soldater har omringet Basilios og Makrina; andre iler gennem tykningen op mod huset.)

Makrina.

Synkende sol over hjemmet; synkende håb og synkende verdens lys! O, Basilios, at vi skulde opleve at se natten.

Basilios fra Cæsaræa.

Lyset er.

Kejser Julian.

Lyset vorder. Ryggen mod aftenrøden, Galilæere! Øjet mod øst, mod øst, hvor Helios drømmer. Sandelig, jeg siger eder, I skal se jordens solkonge.

(Han går ud til højre; alle følger ham.)

(Hinsides Eufrat og Tigris. En vid slette med den kejserlige teltlejr. Småkrat til venstre og i baggrunden dølger Tigris-flodens krumninger Skibsmaster rager op over krattet i en lang uoverskuelig række. Skyfuld aften.)

(Soldater og krigsfolk af alle slags er ifærd med at slå lejr på sletten. Allehånde forråd bringes fra skibene. Vagtilde langt borte. Hærføreren Nevita, krigsøversten Jovian og flere høvdinger kommer fra flåden.)

Hærføreren Nevita.

Se nu, om ikke kejseren valgte det rette. Her står vi uden sværdslag på fiendens grund; ingen har gjort os overgangen over floderne stridig; ikke så meget som en eneste persisk rytter er at øjne.

Krigsøversten Jovian.

Nej, herre, ad denne vej har fienden visselig ikke ventet os.

Hærføreren Nevita.

Du siger dette, som om du endnu holdt fast ved at valget af denne vej var uklogt.

Krigsøversten Jovian.

Ja, herre, det er fremdeles min mening at vi heller skulde slåt ind på en nordligere retning. Der kunde vi støttet vor venstre fløj til Armenien, som er os venligt sindet, og hentet alt fornødent underhold fra dette overflødige landskab. Men her? Hæmmet i vor fremgang af de tunge lastskibe. Rundt om os en øde slette, næsten

en ørk — — Ah, kejseren kommer. Jeg vil gå; han er mig ikke nådig i denne tid.

(Han går ud til højre. I det samme kommer kejser Julian med nogle ledsagere fra skibene. Livlægen Oribases, visdomslærerne Priskos og Kytron samt nogle flere træder frem mellem teltene på højre side og går kejseren imøde.)

Kejser Julian.

Således ser vi kejser-riget vokse. Hvert skridt, jeg træder imod øst, flytter rigets grænse.

(han stamper i jorden.)

Denne jord er min! Jeg er i riget, ikke udenfor. — Nu, Priskos —?

Visdomslæreren Priskos.

Uforlignelige kejser, dit bud er udført. Hvad du så underfuldt drømte, har vi ladet oplæse for alle hærens afdelinger.

Kejser Julian.

Vel, vel. Og hvad virkning lod min drøm til at øve på soldaterne?

Visdomslæreren Kytron.

Nogle priste dig med glad røst og kaldte dig den guddommelige; andre derimod —

Visdomslæreren Priskos.

Disse andre vare Galilæere, o Kytron!

Visdomslæreren Kytron.

Ja, ja, de fleste andre var Galilæere, og disse slog sig for sit bryst og udstødte høje klageråb.

Kejser Julian.

Jeg vil ikke blive stående ved dette. De brystbilleder af mig, som jeg har ladet forfærdige for at opstille dem i de byer, jeg kommer til at undertvinge, de skal oprejses trindt om i lejren ved alle borde, hvor skatmestrene uddeler krigsfolkets lønning. Lamper skal tændes ved siden af billederne, et fyrfad med vellugtende røgelse skal brænde foran, og hver soldat skal, idet han går frem for at modtage sin løn, kaste nogle røgelsekorn på ilden.

Livlægen Oribases.

Min nådigste kejser, tilgiv mig, men — er det rådeligt?

Kejser Julian.

Hvorfor ikke rådeligt? Jeg forbauses over min Oribases.

Visdomslæreren Priskos.

Ak, herre, du må vel forbauses! Skulde det ikke være rådeligt at —?

Visdomslæreren Kytron.

Skulde ikke en Julian turde vove, hvad mindre guddommelige mænd har vovet?

Kejser Julian.

Jeg finder også at det voveligste her vilde være at lægge dølgsmål på de gådefulde magters rådslagninger. Er det kommen så vidt at de guddommelige nedlægger sin magt i jordiske

hænder, — hvilket vi af mange tegn tør slutte at være tilfældet, — så vilde det i sandhed være højst utaknemmeligt at fordølge sådant. Det er under så farefulde forholde, som disse, ingenlunde ligegyldigt om soldaterne yder sin dyrkelse til den urette, da de dog skulde påkalde en helt anden.

Jeg siger dig, Oribases, og jeg siger eder andre, — om der ellers findes nogen anden her, som således vil afstikke grænser for den kejserlige magt, — at just dette vilde være den virkelige ugudelighed, og at jeg derfor nødes til at ivre derimod.

Har ikke allerede Platon forkyndt den sandhed, at kun en gud kan herske over menneskene? Hvad mente han med dette udsagn? Svar mig på det, — hvad mente han? Langt være det fra mig at ville påstå, at Platon — denne for øvrigt mageløse vismand, — dermed, ligesom i en spådom skulde have sigtet til noget enkelt menneske, end ikke det ypperste. Men jeg tænker, vi alle har været vidne til de forstyrrelser, som flyder af at den højeste magt ligesom kløves og deles på flere hænder.

Nok om dette. Jeg har allerede påbudt at de kejserlige billeder skal stilles til skue i lejren.

Ah, hvad søger du så ilsomt, Eutherios?

(Husmesteren Eutherios, ledsaget af en mand i opkiltrede klæder, kommer fra skibene.)

Husmesteren Eutherios.

Ophøjede kejser, denne Antiokier er udsendt fra statholderen Alexandros og bringer dig et brev, som han siger er vigtigt.

Kejser Julian.

Ah, lad dog se! Lys hid!

(En fakkel bringes; kejseren åbner brevet og læser.)

Kejser Julian.

Kan dette være muligt! Lys bedre! Ja, det står der; — og her —; hvad nu? — Dette går i sandhed over alt, hvad jeg kunde tænkt mig!

Hærføreren Nevita.

Slemme nyheder fra vesterlandene, herre?

Kejser Julian.

Nevita, sig mig, hvor lang tid bruger vi for at nå frem til Ktesifon?

Hærføreren Nevita.

Det kan umuligt gøres på kortere tid end treti dage.

Kejser Julian.

Det må gøres på kortere tid! Treti dage! En hel måned! Og imens vi kryber frem her, skulde jeg lade disse rasende —

Hærføreren Nevita.

Du ved selv, herre, vi må for skibenes skyld følge alle flodens krumninger. Strømmen er strid, og derhos både grund og stenet. Jeg holder det for ugørligt at nå hurtigere frem.

Kejser Julian.

Treti dage! Og derefter skal staden indtages, — Perser-hæren skal slåes på flugt, — freden skal sluttes. Hvor lang tid vil ikke alt dette kræve? Og endda var der nogle iblandt jer, som dårligen foreslog mig at gøre en end længere omvej. Ha-ha, man pønser på min undergang!

Hærføreren Nevita.

Herre, vær tryg; toget skal fremmes af al magt.

Kejser Julian.

Det gøres vel nødigt. Kan I tænke jer, hvad Alexandros melder? Galilæernes vanvid overstiger alle grænser siden min afrejse. Og dette uvæsen øges dag for dag. De skønner at min sejr i Persien vil drage deres udryddelse efter sig; og med hin skamløse Gregor som hovedmand står de nu, lig en fiendtlig hær, i ryggen på mig; i de frygiske egne forberedes hemmelige ting, som ingen ret kan få rede på —

Hærføreren Nevita.

Hvad vil det sige, herre? Hvad tager de sig for?

Kejser Julian.

Hvad de tager sig for? Beder, prædiker, synger, forkynder verdens yderste dag. O, var det endda ikke andet; — men de river vore tilhængere med sig og drager dem ind i sit oprørske forbund. I Cæsaræa har menigheden kåret dommeren

Eusebios til biskop, — Eusebios, en udøbt mand, — og denne forvildede har modtaget en slig kaldelse, som til og med er ugyldig efter deres egne kirkelove.

Dog, dette er langtfra det værste. Værre, værre, tifold værre er det at Athanasios er kommen tilbage til Alexandria.

Hærføreren Nevita.

Athanasios?

Visdomslæreren Priskos.

Hin gådefulde biskop, som forsvandt i ørken for sex år siden?

Kejser Julian.

Et kirkemøde forjog ham for hans usømmelige ivers skyld. Galilæerne var føjelige under min formand.

Ja, vil I tænke jer, — nu er denne rasende sværmer kommen tilbage til Alexandria. Hans indtog var lig en konges; landevejen var belagt med tæpper og grønne palmegrene. Og hvad skede derefter? Hvad tror I vel? Samme nat brød et oprør ud blandt Galilæerne. Georgios, deres retmæssige biskop, denne retsindige og velvillige mand, hvem de beskyldte for lunkenhed i troen, er bleven myrdet, levende sønderrevet i stadens gader.

Hærføreren Nevita.

Men, herre, hvor kunde det komme så vidt? Hvor var dog statholderen Artemios?

Kejser Julian.

Du må vel spørge hvor Artemios var. Jeg skal sige dig det. Artemios er gåt over til Galilæerne! Artemios er selv med væbnet hånd trængt ind i Serapeion, hint verdens herligste tempel, — har sønderslåt billedstøtterne, — har plyndret alterne og ødelagt hine umådelige bogskatte, som vi just i denne vildfarende og vankundige tid havde så højlig brug for, og som jeg vilde begræde, lig en af døden bortrykket ven, dersom min harme tillod mig at udgyde tårer.

Visdomslæreren Kytron.

Sandelig, dette går over al forestilling!

Kejser Julian.

Og ikke at kunne nå disse elendige for at tugte dem! At måtte være vidne til at slige udskejelser griber videre og videre om sig! — Treti dage, siger du! Hvi nøler man? Hvi slår man lejr? Hvi sover man? Ved ikke mine hærførere, hvad her står på spil? Vi må holde rådslagning. Når jeg tænker på, hvad den makedoniske Alexander udretted i treti dage —

(Krigsøversten Jovian, ledsaget af en mand i persisk klædning, uden våben, kommer fra lejren.)

Krigsøversten Jovian.

Vredes ikke, herre, at jeg træder dig for øjne; men denne fremmede —

Kejser Julian.

En persisk kriger!

Perseren
(kaster sig ned på jorden).

Ingen kriger, du mægtige!

Krigsøversten Jovian.

Han kom våbenløs jagende tilhest over sletten og meldte sig ved forposterne —

Kejser Julian.

Så er dine landsmænd i nærheden?

Perseren.

Nej, nej!

Kejser Julian.

Men hvor kommer du så fra?

Perseren
(slår sine klæder tilside).

Se disse arme, du jordens hersker, — blodige af rustne lænkeringe. Føl denne flåede ryg, — sår i sår. Jeg kommer fra pinebænken, herre!

Kejser Julian.

Ah, — du er flygtet fra kong Sapores?

Perseren.

Ja, du vældige, du, som ved alt! Jeg stod højt i nåde hos kong Sapores indtil jeg, dreven af rædsel ved din nærmelse, dristed mig til at forudsige ham at denne krig vilde volde hans undergang. Ved du, herre, hvorledes han har lønnet mig? Min hustru gav han til pris for sine bueskytter fra bergene; mine børn lod han sælge

som slaver; alle mine ejendomme lod han sine tjenere dele imellem sig; mig selv lod han pine i ni dage. Derpå bød han mig ride ud og dø som et dyr på sletterne.

Kejser Julian.

Og hvad vil du mig?

Perseren.

Hvad jeg vil dig efter denne medfart? Jeg vil hjælpe dig at ødelægge min forfølger.

Kejser Julian.

Ah, du pinte mand, — hvad kan du hjælpe?

Perseren.

Jeg kan fæste vinger ved dine krigsfolks ankler.

Kejser Julian.

Hvad vil du sige med det? Rejs dig, og sig mig, hvad du mener.

Perseren

(rejser sig).

Der var ingen i Ktesifon, som tænkte at du vilde vælge denne vej —

Kejser Julian.

Det ved jeg.

Perseren.

Nu er det ikke nogen hemmelighed længer.

Kejser Julian.

Du lyver, mand! I Persere ved intet om mine hensigter.

Perseren.

Herre, du, hvis visdom stammer fra ilden og solen, du ved godt at mine landsmænd nu kender dine hensigter. Du har sat over floderne på dine skibe; disse skibe, flere end tusend i tallet, og ladede med alle hærens fornødenheder, skal trækkes opover Tigris, og hæren skal rykke frem jævnsides med skibene.

Kejser Julian.

Utroligt —!

Perseren.

Når skibene er komne Ktesifon så nær som muligt, — hvilket vil sige to dagsrejser fra staden, — da vil du gå løs på denne, omringe den og tvinge kong Sapores til at overgive sig.

Kejser Julian
(ser sig om).

Hvem har forrådt os?

Perseren.

Dette forehavende står nu ikke længer til at udføre. Mine landsmænd har i al hast bygget stendæmninger i flodsengen, og på dem vil dine skibe strande.

Kejser Julian.

Menneske, ved du, hvad det koster dig, ifald du ikke taler sandhed?

Perseren.

Mit legeme er i din vold, du mægtige! Taler jeg ikke sandhed, da står det dig frit for at lade mig brænde levende.

Kejser Julian
(til Nevita).

Floden lukket! Der vil kræves uger for at gøre den farbar igen.

Hærføreren Nevita.

Ifald det kan gøres, herre! Slige redskaber fattes —

Kejser Julian.

Og dette skulde møde os nu, — nu, da det gælder at rejse med al hastighed!

Perseren.

Du verdens hersker, jeg har sagt dig at jeg kan skænke din hær vinger.

Kejser Julian.

Tal! Ved du nogen kortere vej?

Perseren.

Hvis du lover mig, efter sejren, at skaffe mig min ranede ejendom tilbage og derhos en ny hustru af høj byrd, så kan jeg —

Kejser Julian.

Jeg lover dig alt; blot tal — tal!

Perseren.

Lægger du vejen tværs over sletterne, da kan du på fire dage stå udenfor Ktesifons mure.

Kejser Julian.

Glemmer du bergryggen hinsides sletterne?

Perseren.

Herre, har du aldrig hørt tale om hin sælsomme snevring mellem bergene?

Kejser Julian.

Jo, jo, en kløft; »Arimans gade« kaldes den. Er det sandt at en slig findes?

Perseren.

Jeg red gennem Arimans gade for to dage siden.

Kejser Julian.

Nevita!

Hærføreren Nevita.

I sandhed, herre, hvis så er —

Kejser Julian.

Underfulde hjælp i nøden —!

Perseren.

Men vil du frem ad hin vej, du vældige, da er ingen tid at spilde. Den persiske hær, som var trukken sammen i de nordlige landskaber, den er nu kaldt tilbage for at stænge bergkløfterne.

Kejser Julian.

Ved du det med visshed?

Perseren.

Nøler du, vil du selv erfare det.

Kejser Julian.

Hvor mange dage bruger dine landsmænd for at nå did hen?

Perseren.

Fire dage, herre!

Kejser Julian.

Nevita, vi må stå hinsides kløfterne inden tre dage!

Hærføreren Nevita
(til Perseren).

Er det gørligt for os at nå kløfterne på tre dage?

Perseren.

Ja, store kriger, det er gørligt, hvis I tager denne nat til hjælp.

Kejser Julian.

Lejren skal brydes af! Ingen søvn; ingen hvile nu. Inden fire dage — højst fem — må jeg stå for Ktesifon. — Hvad tænker du på? Ah, jeg ved det.

Hærføreren Nevita.

Flåden, herre!

Kejser Julian.

Ja, ja, ja, flåden.

Hærføreren Nevita.

Kommer Perser-hæren en dag senere til kløfterne end vi, så vil den — om den end ikke kan tilføje dig anden skade — vende sig vestover imod dine skibe —

Kejser Julian.

— gøre et umådeligt bytte til at forlænge krigen med —

Hærføreren Nevita.

Kunde vi efterlade tyve tusend mand ved skibene, så vilde de være sikrede —

Kejser Julian.

Hvad tænker du på! Tyve tusend? Næsten tredjedelen af alt våbenført mandskab. Hvor var så den stridsmagt, hvormed jeg skulde sejre? Splittet, spredt, delt. Ikke en eneste mand kan jeg afse til sligt øjemed.

Nej, nej, Nevita; men der turde vel gives et tredje middel —

Hærføreren Nevita

(viger tilbage).

Min store kejser —!

Kejser Julian.

Flåden må hverken falde i Persernes hænder eller volde os mandespilde. Der gives et tredje valg, siger jeg! Hvi nøler du? Hvi udtaler du det ikke?

Hærføreren Nevita

(til Perseren).

Ved du om borgerne i Ktesifon har forråd på korn og olje?

Perseren.

I Ktesifon er overflødige forråd af alle slags.

Kejser Julian.

Og har vi først staden inde, så ligger hele det rige landskab åbent for os.

Perseren.

Borgerne ville åbne sine porte for dig, herre! Jeg er ikke den eneste, som hader kong Sapores. De vil rejse sig imod ham og falde dig tilfode, hvis du kommer uventet over dem, i forfærdelsens vælde, og med al din samlede magt.

Kejser Julian.

Just det; just det.

Perseren.

Brænd skibene, herre!

Hærføreren Nevita.

Ah!

Kejser Julian.

Hans had ser, mens din troskab famler, Nevita!

Hærføreren Nevita.

Min troskab så, herre; men den vånded sig ved det, den så.

Kejser Julian.

Er ikke disse skibe som en lænke om vor fod? Vi har levnetsmidler for fire fulde dage i lejren. Det er godt at soldaterne ikke tynges formeget. Og hvad tjener så skibene til? Vi har ingen floder mere at sætte over —

Hærføreren Nevita.

Herre, hvis det virkelig er din vilje —

Kejser Julian.

Min vilje, — min vilje? O, i en aften som denne — uvejrsfuld og stormende —; hvorfor kunde ikke et lyn slå ned og —

Mystikeren Maximos
(kommer ilsomt fra venstre).

Du solens udkårne søn, — hør, hør!

Kejser Julian.

Ikke nu, min Maximos!

Mystikeren Maximos.

Intet er vigtigere end dette. Du må høre mig!

Kejser Julian.

I lykkens og visdommens navn, så tal, min broder!

Mystikeren Maximos
(drager ham tilside og siger dæmpet).

Du ved, jeg har forsket og gransket, både i bøger og gennem varsler, for at komme efter udfaldet af dette krigstog.

Kejser Julian.

Jeg ved at du intet har kunnet forudsige mig.

Mystikeren Maximos.

Varslerne talte og skrifterne samstemte med dem. Men svaret, som altid kom igen, var så sælsomt, at jeg måtte tro, jeg havde forregnet mig.

Kejser Julian.

Men nu —?

Mystikeren Maximos.

Da vi drog ud fra Antiokia skrev jeg til Rom for at rådføre mig med de sibyllinske bøger —

Kejser Julian.

Ja, ja —!

Mystikeren Maximos.

I denne time er svaret kommet; en brevdrager fra statholderen i Antiokia har bragt det.

Kejser Julian.

Ah, Maximos, — og det lyder —?

Mystikeren Maximos.

Det lyder som alt, hvad varsler og skrifter har sagt mig; og nu tør jeg tyde det. Glæd dig, min broder, — du er usårlig i denne kamp.

Kejser Julian.

Udsagnet, — udsagnet?

Mystikeren Maximos.

De sibyllinske bøger siger: »Julian skal vogte sig for de frygiske egne«.

Kejser Julian
(viger tilbage).

De frygiske —? Ah, Maximos!

Mystikeren Maximos.

Hvi blev du bleg, min broder?

Kejser Julian.

Sig mig, dyrebare lærer, — hvorledes tyder du dette svar?

Mystikeren Maximos.

Er mere end en udtydning tænkelig? De frygiske egne? Hvad har du i Frygien at gøre? I Frygien, — et landskab, som ligger afsides, langt bag dig, og hvor du aldrig har nødig at sætte din fod? Ingen fare truer dig, du lykkelige, — det er meningen.

Kejser Julian.

Dette gådesvar har en tvefoldig mening. Ingen fare truer mig i kampen — men fra hint fjerne landskab. —

Nevita; Nevita!

Hærføreren Nevita.

Herre —?

Kejser Julian.

I Frygien altså? Alexandros skriver om løndomsfulde ting, der forberedes i Frygien. Det er engang bleven forudsagt at Galilæeren skal komme igen —

Brænd skibene, Nevita!

Hærføreren Nevita.

Herre, er det din faste ufravigelige vilje —?

Kejser Julian.

Brænd dem! Nøl ikke. Der truer os lønlige farer bagved.

(til en af høvedsmændene.)

Giv nøje agt på denne fremmede. Han skal tjene os til vejviser. Kvæg ham med spise og drikke, og lad ham hvile godt ud.

Krigsøversten Jovian.

Min kejser, jeg bønfalder dig, — byg ikke for sikkert på en slig overløbers udsagn.

Kejser Julian.

Aha, — du tykkes rystet, min galilæiske rådgiver! Alt dette er nok ikke efter dit sind. Kanske ved du mere, end du skøtter om at sige.

Gå, Nevita, — og brænd skibene!

(Hærføreren Nevita bøjer sig og går ud til venstre. Høvedsmanden fører Perseren bort mellem teltene.)

Kejser Julian.

Forrædere i min egen lejr! Vent, vent, — jeg skal vel komme tilbunds i disse underfundigheder.

Hæren skal bryde op! Gå, Jovian, og sørg for at fortroppen rykker ud inden en time. Perseren kender vejen. Gå!

Krigsøversten Jovian.

Som du byder, min høje kejser!

(han går ud til højre.)

Mystikeren Maximos.

Du brænder flåden? Sikkerlig har du store ting isinde.

Kejser Julian.

Jeg gad vide om den makedoniske Alexander havde vovet dette?

Mystikeren Maximos.

Vidste Alexander, hvor faren trued?

Kejser Julian.

Sandt; sandt! Jeg ved det. Alle sejerbringende magter er i forbund med mig. Varsler og tegn udfolder sin hemmelighedsfulde kundskab til fromme for mit rige.

Siges det ikke om Galilæeren, at ånderne kom og tjente ham? — Hvem tjener ånderne nu? Hvad vilde Galilæeren sige, hvis han var usynlig tilstede iblandt os?

Mystikeren Maximos.

Han vilde sige: det tredje rige er nær.

Kejser Julian.

Det tredje rige er kommet, Maximos! Jeg føler at verdens Messias er levende i mig. Ånden er vorden kød, og kødet ånd. Alt skabt ligger indenfor min vilje og min vælde.

Se, se, — hist fyger de første gnister ivejret. Luerne slikker i tougværket og i de tætte masteklynger.

(råber imod ilden.)

Tænd; tænd!

Mystikeren Maximos.

Vinden aner din vilje. Den vokser og tjener dig.

Kejser Julian

(byder med knyttet hånd).

Vord storm! Mere vestlig! Jeg vil det!

Høvedsmanden Fromentinos
(kommer fra højre).

Nådigste herre, — tillad at jeg varer dig ad. Der er udbrudt en farefuld uro i lejren.

Kejser Julian.

Jeg tåler ingen uro mere. Hæren skal rykke frem.

Høvedsmanden Fromentinos.

Ja, min kejser, — men de genstridige Galilæere —

Kejser Julian.

Galilæerne? Hvad de?

Høvedsmanden Fromentinos.

Da skatmestrene nylig skulde uddele lønning til soldaterne, havde de opstillet dit høje billede foran lønningsbordene —

Kejser Julian.

Således skal det stedse ske herefter.

Høvedsmanden Fromentinos.

Det pålagdes hver mand, alt som han gik frem, at kaste noget røgelse i fyrfadene —

Kejser Julian.

Nu ja, ja?

Høvedsmanden Fromentinos.

Mange af de galilæiske soldater gjorde det uden at tænke videre derved; men andre vægred sig —

Kejser Julian.

Hvad! De vægred sig?

Høvedsmanden Fromentinos.

I førstningen, herre; men da skatmestrene forestilled dem at det var en gammel skik, som igen skulde indføres og som ikke havde noget med det guddommelige at skaffe —

Kejser Julian.

Aha; hvad så?

Høvedsmanden Fromentinos.

— så faldt de til føje og gjorde, som man bød dem.

Kejser Julian.

Ser I vel; de faldt til føje!

Høvedsmanden Fromentinos.

Men siden, herre, smilte vore egne ad dem og spotted og sagde ubetænksomt at nu gjorde de bedst i at udslette korsets og fiskens tegn, som de plejer at indriste på armene; thi nu havde de dyrket den guddommelige kejser.

Kejser Julian.

Ja, ja! Og Galilæerne?

Høvedsmanden Fromentinos.

De brød ud i høje klager — —; hør, hør, herre; det er umuligt at tale dem til rette.

(Vilde skrig høres udenfor mellem teltene.)

Kejser Julian.

Disse rasende! Opsætsighed til det sidste. De ved ikke at deres mesters magt er brudt.

(Kristne soldater løber frem på sletten. Nogle slår sig for brystet; andre sønderriver sine klæder, alt under gråd og råb.)

En soldat.

Kristus døde for mig, og jeg sveg ham!

En anden soldat.

O, du straffende Herre i himlen, slå mig; jeg har dyrket falske guder!

Soldaten Agathon.

Djævlen på kejsersædet har dræbt min sjæl! Ve, ve, ve!

Andre soldater
(afriver blytegnene, som de bærer om halsen).

Vi vil ikke tjene afguder!

Atter andre.

Gudsfornægteren er ikke vor hersker! Vi vil hjem! Hjem!

Kejser Julian.

Fromentinos, grib disse afsindige! Hug dem ned!

(Fromentinos og flere blandt de omstående vil styrte ind på de kristne soldater. I det samme udbreder sig et stærkt lysende skin; luer slår ivejret fra skibene.)

Førere og soldater
(skrækslagne).

Flåden brænder!

Kejser Julian.

Ja, flåden brænder! Og mere end flåden brænder. På dette røde væltende bål brænder den korsfæstede Galilæer til aske; og den jordiske kejser brænder med Galilæeren. Men op af asken stiger — lig hin vidunderlige fugl — jordens gud og åndens kejser i en, i en, i en!

Flere stemmer.

Vanvid har slåt ham!

Hærføreren Nevita
(kommer fra venstre).

Det er fuldbragt.

Krigsøversten Jovian
(ilsomt fra lejren).

Sluk, sluk, sluk!

Kejser Julian.

Brænd, brænd!

Høvedsmanden Ammian
(fra lejren).

Herre, du er forrådt! Hin persiske overløber var en bedrager —

Kejser Julian.

Du lyver, mand! Hvor er han?

Høvedsmanden Ammian.

Flygtet!

Krigsøversten Jovian.

Forsvunden, som en skygge —

Hærføreren Nevita.

Flygtet!

Krigsøversten Jovian.

De, som ledsaged ham, udsiger at han blev ligesom borte mellem hænderne på dem.

Høvedsmanden Ammian.

Hans hest er også borte fra indhegningen, hvor den stod; den fremmede må være flygtet ind over sletterne.

Kejser Julian.

Sluk branden, Nevita!

Hærføreren Nevita.

Umuligt, min kejser!

Kejser Julian.

Sluk, sluk! Det skal være muligt!

Hærføreren Nevita.

Intet er umuligere. Alle landtouge er overhugne; alle skibe driver ned på de brændende vrag.

Fyrst Hormisdas
(kommer frem mellem teltene).

Forbandelse over mine landsmænd! O, herre, at du kunde lytte til denne rænkefulde.

Råb fra lejren.

Flåden brænder! Skilte fra hjemmet! Døden foran os!

Soldaten Agathon.

Afgud, afgud, — byd stormen tie; byd luerne dø!

Krigsøversten Jovian.

Stormen vokser. Ilden er som et rullende hav —

Mystikeren Maximos

(hvisker).

Vogt dig for de frygiske egne.

Kejser Julian

(råber til hæren).

Lad flåden brænde! Inden syv dage skal I brænde Ktesifon.

FEMTE HANDLING.

(En øde stenet ørkenslette uden træer og græs. Til højre kejserens telt. Eftermiddag.)

(Udmattede soldater ligger i klynger inde på sletten. Fra og til drager hærafdelinger forbi fra venstre til højre. Udenfor teltet går visdomslærerne Priskos og Kytron samt flere andre af kejserens ledsagere ventende i spænding og uro. Livvagtsføreren Anatolos står med soldater foran teltåbningen.)

Visdomslæreren Kytron.

Er det ikke ufatteligt at dette krigsråd kan vare så længe?

Visdomslæreren Priskos.

Ja, i sandhed, man skulde mene, her var kun to ting at vælge imellem: at rykke frem eller rykke tilbage.

Visdomslæreren Kytron.

Dette er ikke til at blive klog på. —

Sig mig, gode Anatolos, hvorfor i gudernes navn rykker vi ikke frem?

Visdomslæreren Priskos.

Ja, hvorfor ængster man os og gør holdt her midt i ørken?

Livvagtsføreren Anatolos.

Ser I den dirrende luft nede i himmelbrynet både i nord, øst og syd?

Visdomslæreren Kytron.

Ja vel, ja vel; det er heden —

Livvagtsføreren Anatolos.

Det er sletten, som brænder.

Visdomslæreren Priskos.

Hvad siger du! Brænder sletten?

Visdomslæreren Kytron.

Spøg dog ikke så uhyggeligt, gode Anatolos! Sig os — hvad er det?

Livvagtsføreren Anatolos.

Sletten brænder, siger jeg. Hist ude, hvor ørkenen hører op, har Perserne tændt ild i græsset. Vi kan ikke komme nogen vej før jordbunden er afkølet.

Visdomslæreren Kytron.

O, er ikke dette forfærdeligt? Hvilke barbarer! At gribe til deslige midler —!

Visdomslæreren Priskos.

Men så er der jo intet valg. Uden levnetsmidler, uden vand —; hvorfor går vi ikke tilbage?

Livvagtsføreren Anatolos.

Over Tigris og Eufrat?

Visdomslæreren Kytron.

Og flåden brændt! Hvorledes føres dog denne krig? O, at dog ikke kejseren tænker mere på sine venner! Hvorledes skal jeg komme hjem igen?

Livvagtsføreren Anatolos.

Du, som vi andre, ven!

Visdomslæreren Kytron.

Som I andre? Som I andre! Ja, det er en god tale. Med eder er det en anden sag. I er krigsmænd. Det er eders kald at udholde visse besværligheder, som jeg slet ikke er vant til. Jeg har ikke fulgt med kejseren for at døje så meget ondt. Her pines jeg af myg og giftfluer; — se, hvorledes mine hænder ser ud!

Visdomslæreren Priskos.

Tilvisse er vi ikke kommen her for dette. Vi påtog os at følge hæren for at affatte lovtaler over de sejre, som kejseren agtede at vinde. Hvor er der blevet af disse sejre? Hvad har man udrettet i de sex møjsommelige uger siden flådens brand? Man har ødelagt nogle forladte byer af det usleste slags. Man har fremvist i lejren nogle fanger, som fortropperne skulde have taget. Jeg ved rigtignok ikke i hvilke slag det skulde være sked! Og jeg synes også at hine fanger så ligere ud til at være opsnappede hyrder og bønder —

Visdomslæreren Kytron.

Og så at man kunde brænde flåden! Sagde jeg ikke straks at dette vilde blive en kilde til ulykker?

Livvagtsføreren Anatolos.

Det hørte jeg dog ikke.

Visdomslæreren Kytron.

Hvad? Sagde jeg det ikke? Hørte ikke du, o Priskos, at jeg sagde det?

Visdomslæreren Priskos.

Jeg ved sandelig ikke, ven; men jeg ved at jeg selv til ingen nytte ivrede imod dette ulyksalige foretagende. Ja, jeg kan sige at jeg har været imod det hele krigstog på denne årstid. Hvilken overilelse! Hvor har dog kejseren havt sine øjne? Er det den samme helt, der fægtede så overmåde heldigt ved Rhin-strømmen? Skulde man ikke tro at han var slagen med blindhed eller med en åndelig sygdom?

Livvagtsføreren Anatolos.

Hyss, hyss; — hvad tale er det?

Visdomslæreren Kytron.

Ja, det var visst nok lidet sømmeligt sagt af vor Priskos. Men heller ikke jeg kan nægte at jeg sporer en sørgelig mangel på visdom i flere af den kronede visdomselskers senere handlinger. Hvor overilet, at stille sit billede op i lejren og lade sig dyrke, som om han var en

gud! Hvor uklogt, så åbenbart at håne hin sælsomme lærer fra Nazareth, hvilken dog må siges at råde over en særdeles magt, der ellers kanske kunde kommet os alle til gode under disse farefulde omstændigheder.

Ah, der kommer Nevita selv. Nu får vi høre —

(Hærføreren Nevita kommer ud fra teltet. I åbningen vender han sig og gør et tegn indad. Straks efter kommer livlægen Oribases ud.)

Hærføreren Nevita
(drager lægen tilside).

Sig mig ærligt, Oribases, — er der noget ivejen med kejserens sind?

Livlægen Oribases.

Hvor falder du på det, herre?

Hærføreren Nevita.

Hvorledes skal jeg ellers tyde hans adfærd?

Livlægen Oribases.

O, min elskede kejser —!

Hærføreren Nevita.

Oribases, du må ikke dølge noget for mig.

Visdomslæreren Kytron
(nærmer sig).

O, tappre hærfører, hvis det ikke er påtrængende —

Hærføreren Nevita.

Siden, siden!

Livlægen Oribases
(til Nevita).

Vær rolig, herre! Der skal ikke ske nogen ulykke. Eutherios og jeg har lovet hverandre at holde øje med ham.

Hærføreren Nevita.

Ah, du vil da vel ikke dermed sige at —?

Livlægen Oribases.

Sidste nat var han nær ved at forkorte sit liv. Lykkeligvis kom Eutherios tilstede —; o, tal ikke til nogen om det!

Hærføreren Nevita.

Slip ham ikke af syne.

Visdomslæreren Priskos
(nærmer sig).

Det vilde være os en stor trøst at erfare, hvad krigsrådet —?

Hærføreren Nevita.

Tilgiv; jeg har vigtige ting at skøtte.

Han går ud bag teltet. Krigsøversten Jovian kommer i det samme ud fra åbningen.)

Krigsøversten Jovian
(indad).

Skal ske, min nådige kejser!

Visdomslæreren Kytron.

Ah, højst fortræffelige Jovian! Nu? Er tilbagetoget besluttet?

Krigsøversten Jovian.

Jeg vil ikke råde nogen at kalde det et tilbagetog.

(han går ud bag teltet.)

Visdomslæreren Kytron.

O, disse krigsmænd! En visdomselskers sindsro gælder intet for dem. Ah!

Kejser Julian kommer ud fra teltet; han er bleg og indfalden. Sammen med kejseren kommer husmesteren Eutherios og flere krigsøverster, hvilke sidste straks går bort over sletten til højre.)

Kejser Julian

(til visdomslærerne).

Glæd jer nu, mine venner! Nu vil snart alt blive godt.

Visdomslæreren Kytron.

Ak, velsignede herre, har du fundet en udvej?

Kejser Julian.

Vi har udveje nok, Kytron; det gælder kun at vælge den bedste. Nu vil vi ændre noget ved hærens fremrykning —

Visdomslæreren Priskos.

O, priset være din klogskab!

Kejser Julian.

Dette tog imod øst, — det leder ikke til noget.

Visdomslæreren Kytron.

Nej, nej, det er visst!

Kejser Julian.

Nu går vi mod nord, Kytron!

Visdomslæreren Kytron.

Hvad, herre, — imod nord?

Visdomslæreren Priskos.

Altså ikke vestover?

Kejser Julian.

Ikke vestover. Langt fra ikke vestover. Det vilde have sin vanskelighed for flodernes skyld. Og Ktesifon må vi lade ligge til senere. Uden skibene kan vi ikke tænke på at tage staden. Det var Galilæerne, som voldte dette med skibsbranden; jeg har mærket et og andet.

Hvo tør kalde det et tilbagetog, at jeg går nordover? Hvad ved I om mine hensigter? Perser-hæren står et steds i det nordlige; det er vi nu temmelig visse på. Har jeg først slåt Sapores —; det skal gøres af i et slag —; i Perserries lejr vil vi finde umådelige forråd —

Når jeg fører Perser-kongen som fange gennem Antiokia og de andre stæder, så gad jeg dog se om ikke borgerne falder mig tilfode.

Kristne soldater

(drager syngende over sletten).

Øksen ligger ved træets rod;
verdens ceder skal fældes.
På Golgata skyder af Herrens blod
palmen, som aldrig ældes.

(ud til højre.)

Kejser Julian

(følger dem med øjnene).

Galilæerne synger altid. Sange om død og sår og smerte. Hine kvinder, jeg tog med som

sygeplejersker, — de har gjort os mere skade end gavn. De har lært soldaterne sælsomme sange, hvilke jeg ikke før har hørt.

Dog vil jeg ikke herefter straffe nogen for sligt. Det leder kun til des større forvildelse. Ved du, Priskos, hvad der hændte med de opsætsige, som nys nægtede at vise de kejserlige billeder den skyldige ærefrygt?

Visdomslæreren Priskos.

Nys, herre?

Kejser Julian.

Da jeg, for at indgyde ligesindede en gavnlig skræk, vilde lade nogle af disse mennesker aflive, så trådte den ældste frem og bad, under høje glædesråb, om at måtte få lov til at dø først. — Ser du, Priskos, — da jeg igår erfor dette —

Visdomslæreren Priskos.

Igår! O herre, du fejler. Dette er sked for firti dage siden.

Kejser Julian.

Så længe? Ja, ja, ja! Hebræerne måtte vandre firti år i ørken. Alle de gamle måtte uddø. Der måtte vokse op en ny slægt; men den — mærk jer det — den slap ind i det land, som var dem alle lovet.

Husmesteren Eutherios.

Det er højt på dagen, herre; — vil du ikke tænke på måltidet?

Kejser Julian.

Ikke endnu, min Eutherios! Kødets spægelse tør være til gavn for alle mennesker.

Ja, jeg siger eder, vi må lægge vind på at vorde en ny slægt. Jeg kan ikke gøre noget med jer, således, som I nu er. Vil I ud af ørken, så må I vandre i et rent levnet. Se til Galilæerne. Vi kunde lære visse ting af de mennesker. Der gives ingen nødlidende og hjælpeløse iblandt dem; de lever som brødre og søstre indbyrdes, — og mest nu, da deres genstridighed har tvunget mig til at tugte dem. Disse Galilæere, skal I vide, har noget i hjertet, som jeg højlig skulde ønske at I vilde beflitte jer på. I kalder eder efterfølgere af Sokrates, af Platon, af Diogenes. Er der nogen af eder, som vilde gå glad i døden for Platons skyld? Mon vor Priskos vilde ofre sin venstre hånd for Sokrates? Mon Kytron vilde for Diogenes lade sit øre afhugge? I gjorde det sandelig ikke! Jeg kender jer, I kalkede grave! Gå fra mine øjne; — jeg kan ikke bruge jer!

(Visdomslærerne går nedslagne bort; de øvrige fjerner sig også under bekymret hvisken. Kun livlægen Oribases og husmesteren Eutherios blir tilbage hos kejseren. Livvagtsføreren Anatolos står fremdeles med sine soldater udenfor teltet.)

Kejser Julian.

Hvor sælsomt! Hvor er det ikke i sin dybeste grund ufatteligt? Oribases, — kan du forklare mig denne gåde?

Livlægen Oribases.

Min kejser, — hvilken gåde mener du?

Kejser Julian.

Med tolv ringe mænd, fiskere, uvidende mennesker, grundlagde han dette.

Livlægen Oribases.

O herre, disse tanker afkræfter dig.

Kejser Julian.

Og hvem er det, som har holdt det sammen til denne dag? Kvinder og ukyndige for største delen —

Livlægen Oribases.

Ja, ja, herre; men nu vil snart en lykkelig vending af krigstoget —

Kejser Julian.

Meget sandt, Oribases; så snart lykken har vendt sig, så vil alt vorde godt. Tømmermandssønnens rige falder inden føje tid; det ved vi nok. Så mange år, som året har dage, så længe skal han herske; og nu har vi jo —

Husmesteren Eutherios.

Min elskede herre, vilde ikke et bad gøre dig godt?

Kejser Julian.

Mener du det? — Du kan gå, Eutherios! Gå, gå! Jeg har noget at tale med Oribases.

Husmesteren Eutherios går ud bag teltet. Kejseren drager Oribases over til den anden side.)

Kejser Julian.

Har Eutherios fortalt dig noget denne morgen

Livlægen Oribases.

Nej, herre!

Kejser Julian.

Har han ikke fortalt dig om noget fra inat —

Livlægen Oribases.

Nej, min kejser, — slet intet. Eutherios er meget taus.

Kejser Julian.

Skulde han fortælle dig noget, så må du ikke tro det. Det er ingenlunde gåt således til, som han siger. Det er ham selv, som står mig efter livet.

Livlægen Oribases.

Han, — din gamle trofaste tjener!

Kejser Julian.

Jeg vil holde øje med ham.

Livlægen Oribases.

Det vil jeg også.

Kejser Julian.

Vi vil begge to holde øje med ham.

Livlægen Oribases.

Herre, jeg tror du har nydt ringe søvn inat.

Kejser Julian.

Ja.

Livlægen Oribases

(vil tale men besinder sig).

Kejser Julian.

Ved du, hvoraf det kom, at jeg ikke fik sove?

Livlægen Oribases.

Nej, min kejser!

Kejser Julian.

Sejerherren fra den mulviske bro var hos mig.

Livlægen Oribases.

Den store Konstantin?

Kejser Julian.

Ja. I de sidste nætter har jeg ikke havt ro for denne skygge. Han kommer lidt efter midnat og går ikke bort før henimod morgenstunden.

Livlægen Oribases.

Herre, det er fuldmånen; den har altid øvet en sælsom virkning på dit sind.

Kejser Julian.

Efter de gamles mening plejer deslige syner — — Hvor blir dog Maximos af? Men hines mening er ingenlunde at bygge på. Vi ser jo, de har faret vild i så mangt og meget. Selv hvad de fortæller om guderne tør vi ikke ubetinget tro. Ikke heller om skyggerne og de magter for øvrigt, som råder for menneskenes velfærd. Hvad ved vi om disse magter? Vi ved intet, Oribases, — fraregnet deres lunefuldhed og ubestandighed, for hvilke egenskaber vi har temmelig sikkre vidnesbyrd.

Jeg skulde ønske, Maximos vilde komme. — —

(hen for sig).

Her? Det er jo ikke her at det faretruende uvejr trækker op. Det skulde jo være i de frygiske egne —

Livlægen Oribases.

Hvilke egne, herre, — og hvilket uvejr?

Kejser Julian.

O, intet — intet.

Hærføreren Nevita

(kommer fra højre side af sletten).

Nu, min kejser, er hæren sat i gang —

Kejser Julian.

Nordover?

Hærføreren Nevita

(studser).

Forstår sig, herre!

Kejser Julian.

Ja, vi skulde dog ventet til Maximos —

Hærføreren Nevita.

Hvad skal det sige, min kejser! Her er intet at vente efter. Vi står uden levnetsmidler; spredte fiendtlige rytterhobe viser sig allerede både i øst og i syd —

Kejser Julian.

Ja, ja, vi må frem, — nordover. Nu kommer Maximos straks. Jeg har ladet de etruskiske spåmænd hente fra bagtroppen; de skal endnu

engang forsøge — — Nogle Magere har jeg også fåt fat på, og de siger sig at være vel forfarne i de kaldæiske hemmeligheder. Vore egne prester tager varsler på ni forskellige steder —

Hærføreren Nevita.

Herre, hvorledes varslerne end falder ud, så siger jeg dig, vi må frem. Soldaterne er ikke længere at stole på; de skønner godt, vor eneste redning er at nå de armeniske berge.

Kejser Julian.

Did vil vi, Nevita, — hvorledes så varslerne falder ud. Men det er dog en stor tryghed at vide at man handler ligesom efter samråd med hine uudgrundelige magter, der, når de vil, kan gribe så overordentlig dybt ind i et menneskes skæbne.

Hærføreren Nevita
(går fra ham og siger kort og bydende).

Anatolos, tag kejserens telt ned!

(han hvisker nogle ord til livvagtsføreren og går ud til højre.)

Kejser Julian.

Alle varsler har i disse firti dage været ulykkespående; og det viser just at man tør sætte lid til dem; thi i al denne tid er vor sag kun lidet fremmet. Men ser du vel, min Oribases, — nu, da jeg har et nyt foretagende for øje —

Ah, Maximos!

Mystikeren Maximos
(kommer inde fra sletten).

Hæren er alt undervejs, herre; stig tilhest!

Kejser Julian.

Varslerne — varslerne?

Mystikeren Maximos.

Ej, hvad — varslerne! Spørg ikke om varslerne.

Kejser Julian.

Tal! Jeg vil vide, hvad de har svaret.

Mystikeren Maximos.

Alle varsler tier.

Kejser Julian.

De tier?

Mystikeren Maximos.

Jeg var hos presterne; offerdyrenes indvolde gav intet tegn. Jeg var hos de etruskiske gøglere; fuglens flugt og skrig sagde dem intet. Hos Magerne var jeg også; deres skrifter havde intet svar at give. Og jeg selv —

Kejser Julian.

Du selv, min Maximos?

Mystikeren Maximos.

Nu kan jeg sige dig det. Jeg har i denne nat gransket stjernernes stilling. De forkyndte mig intet, Julian!

Kejser Julian.

Intet. — Taushed — taushed, som om solskiven var i færd med at formørkes. Alene! Ingen bro mere mellem mig og ånderne.

Hvor er du nu, du hvide sejlskinnende flåde, som kom og gik i dagglans og som bar bud mellem jord og himmel?

Flåden er brændt. Også denne flåde er brændt. O, alle mine skinnende skibe.

Eller hvad, Maximos, — hvad tror du om dette?

Mystikeren Maximos.

Jeg tror på dig.

Kejser Julian.

Ja, ja, — gør det!

Mystikeren Maximos.

Verdensviljen har nedlagt sin vælde i din hånd; derfor tier den.

Kejser Julian.

Således vil vi tyde det. Og vi får handle derefter, — skønt vi helst kunde ønsket at — — Denne taushed! At stå så helt alene.

Dog gives der andre, som også må siges at stå næsten alene. Galilæerne. De har kun den ene gud; og en gud er jo dog næsten ingen gud.

Hvorledes går det da til at vi daglig ser disse mennesker — —?

Livvagtsføreren Anatolos

(der imidlertid har ladet teltet nedtage).

Min kejser, nu må du stige tilhest; jeg tør ikke længere lade dig tilbage her.

Kejser Julian.

Ja, nu vil jeg stige tilhest. Hvor har I min gode Babylonios? Se så; med sværdet i hånden — Kom, I dyrebare venner!

(Alle går ud til højre.)

(Sumpig skogegn. Et mørkt stillestående vand mellem træerne. Vagtblus langt borte. Måneskinsnat med drivende skyer.)

(Nogle soldater står på vagt i forgrunden.)

Makrina og kvinderne

(synger udenfor til venstre).

Ve os! Ve!
Slægten er lagt
under vredens magt.
Vi skal døden se!

En af soldaterne

(lyttende).

Hyss! Hører I? Der borte synger de galilæiske kvinder.

En anden soldat.

De synger som ugler og natteravne.

En tredje soldat.

Da vilde jeg dog gerne være hos dem. Det er tryggere hos Galilæerne end hos os. Galilæernes gud er stærkere end vore.

Den første soldat.

Kejseren har fortørnet guderne, det er sagen. Hvor kunde han falde på at sætte sig i gudernes sted?

Den tredje soldat.

Det er værre at han har fortørnet Galilæernes gud. Ved I ikke, det siges for ganske sikkert at han og hans heksemester en af de sidste nætter har skåret bugen op på en svanger kvinde for at tage varsler af hendes indvolde?

Den første soldat.

Ja, men jeg tror ikke på det. I alt fald har det ikke været nogen græsk kvinde; det må have været en barbarkvinde.

Den tredje soldat.

Det siges at Galilæernes gud tager sig af barbarerne også; og hvis så er, så kommer det til at gå ud over os.

Den anden soldat.

Å hvad, — kejseren er en stor kriger.

Den første soldat.

Kong Sapores skal også være en stor kriger.

Den anden soldat.

Tror du det er hele Perser-hæren, vi har for os?

Den første soldat.

Nogle siger, det skal bare være fortroppen; ingen ved det så nøje.

Den tredje soldat.

Jeg skulde ønske jeg var over hos Galilæerne.

Den første soldat.

Vil du også falde fra?

Den tredje soldat.

Der falder jo så mange fra. I de sidste dage har —

Den første soldat
(råber ud i mørket).

Stå — stå! Hvem kommer der?

En røst.

Venner fra forposterne!

(Nogle soldater kommer frem mellem træerne med Kappadokieren Agathon imellem sig.)

Den anden soldat.

Ho-ho; en, som har villet løbe bort.

En af de kommende.

Nej, han er gåt fra vid og samling.

Soldaten Agathon.

Jeg er ikke fra vid og samling. O, for Guds store barmhjertigheds skyld, — slip mig løs!

Soldaten fra forposterne.

Han siger, han vil dræbe et dyr med syv hoveder.

Soldaten Agathon.

Ja, ja, ja, det vil jeg. O, slip mig dog løs! Ser I dette spyd? Ved I, hvad det er for et spyd? Med dette spyd vil jeg dræbe dyret med de syv hoveder, og så får jeg min sjæl igen. Kristus har selv lovet mig det. Han var hos mig inat.

Den første soldat.

Det er hunger og træthed, som har gjort ham forstyrret.

En af de kommende.

Til lejren med ham; der kan han sove ud.

Soldaten Agathon.

Slip mig! O, I skulde vide, hvad dette er for et spyd!

(Soldaterne fører ham bort i forgrunden til højre.)

Den tredje soldat.

Hvad kunde han mene med det dyr?

Den første soldat.

Det er galilæiske hemmeligheder. De har så meget sådant imellem sig.

(Husmesteren Eutherios og livlægen Oribases kommer hurtigt og spejdende oppe fra højre.)

Husmesteren Eutherios.

Ser du ham ikke?

Livlægen Oribases.

Nej. — Ah, soldater! — Sig mig, gode venner, gik nogen her forbi?

Den første soldat.

Ja, en deling spydkastere.

Livlægen Oribases.

Godt, godt! Men ingen andre? Ingen af de høje herrer? Ingen af hærførerne?

Soldaterne.

Nej, ingen.

Livlægen Oribases.

Altså ikke her! O, Eutherios, hvor kunde du —?

Husmesteren Eutherios.

Ja, hvad kunde jeg —? Hvad kunde jeg —? Mine gamle øjne havde ikke lukket sig på tre nætter —

Livlægen Oribases
(til soldaterne).

I må hjælpe os at søge. Jeg kræver det i overførerens eget navn. Spred jer mellem træerne; og finder I nogen af de fornemme herrer, så meld det ved vagtilden der borte.

Soldaterne.

Skal ske, herre!

(De går alle ud ad forskellige veje til venstre. Lidt efter kommer kejser Julian tilsyne bag et træ til højre. Han lytter, ser sig om og vinker tilbage.)

Kejser Julian.

Hyss Kom frem, Maximos! De så os ikke.

Mystikeren Maximos

(fra samme side).

Oribases var den ene af dem.

Kejser Julian.

Ja, ja; både han og Eutherios holder øje med mig. De bilder sig nok ind at — — Har ingen af dem sagt dig noget?

Mystikeren Maximos.

Nej, min Julian! Men hvorfor vækker du mig? Og hvad vil du her i den mørke nat?

Kejser Julian.

Jeg vil være ene med dig for sidste gang, min elskede lærer!

Mystikeren Maximos.

Ikke for sidste gang, Julian!

Kejser Julian.

Se dette sorte vand. Tror du — hvis jeg uden spor forsvandt fra jorden, og mit legeme aldrig fandtes, og ingen fik vide, hvor jeg var bleven af — tror du at det sagn da vilde udbrede sig at Hermes var kommen til mig og havde ført mig bort, og at jeg var optagen i gudernes samfund?

Mystikeren Maximos.

Den tid er nær, da menneskene ikke behøver at dø for at leve som guder på jorden.

Kejser Julian.

Jeg fortæres af hjemve, Maximos, — af hjemve efter lyset og solen og alle stjerner.

Mystikeren Maximos.

O, jeg besværger dig, — tænk ikke på sørgelige ting. Perser-hæren står lige over for dig. Imorgen vil det komme til et slag. Du vil sejre —

Kejser Julian.

Jeg — sejre? Du ved ikke hvem der var hos mig for en time siden.

Mystikeren Maximos.

Hvem var hos dig?

Kejser Julian.

Jeg var falden i søvn på mit leje i teltet. Da blev jeg vækket ved at et stærkt rødligt skin ligesom skar igennem mine lukkede øjenlåg. Jeg så ivejret og skimted en skikkelse, der stod i teltet. Den havde over issen et langt klæde, som faldt ned til begge siderne, så ansigtet var frit.

Mystikeren Maximos.

Kendte du denne skikkelse?

Kejser Julian.

Det var det samme ansigt, jeg så i lyset hin nat i Efesos for mange år siden, — hin nat, da vi holdt symposion med de to andre.

Mystikeren Maximos.

Rigets ånd.

Kejser Julian.

Siden har den vist sig for mig en gang i Gallien, — ved en lejlighed, som jeg ikke gider tænke på.

Mystikeren Maximos.

Talte den?

Kejser Julian.

Nej. Det lod som den vilde tale; men den talte ikke. Den stod ubevægelig og så på mig. Dens ansigt var blegt og fordrejet. Med et slog den med begge armene klædet sammen om hovedet, tilhyllede sit ansigt og gik ud tvers gennem teltvæggen.

Mystikeren Maximos.

Det afgørende står for døren.

Kejser Julian.

Ja, det står visselig for døren.

Mystikeren Maximos.

Ikke forsagt, Julian. Den villende sejrer.

Kejser Julian.

Og hvad vinder den sejrende? Er det møjen værd at sejre? Hvad har den makedoniske Alexander, hvad har Julius Cæsar vundet? Grækere og Romere taler om deres ry med kold undren, — medens den anden, Galilæeren, tømmermandssønnen, sidder som kærlighedens konge i varme troende menneskehjerter.

Hvor er han nu? — Er han virksom andetsteds efter den tid, da hint gik for sig på Golgata?

Jeg drømte nys om ham. Jeg drømte at jeg havde lagt hele jorden under mig. Jeg bød at Galilæerens minde skulde være udslettet på jorden; og så var det udslettet. — Da kom ånderne og tjente mig, og bandt vinger til mine skuldre, og jeg svinged mig ud i det endeløse rum, til jeg fæsted min fod på en anden jord.

Det var en anden jord end min. Dens runding var større, den havde et gulere lysskær, og flere måneskiver drejed sig om den.

Da så jeg ned på min egen jord, kejserens jord, som jeg havde gjort Galilæer-løs, — og jeg fandt at alt, hvad jeg havde gjort, var såre godt.

Men se, min Maximos, — da kom et tog forbi mig på den fremmede jord, hvor jeg stod. Der var krigsmænd og dommere og bødler i spidsen, og grædende kvinder fulgte toget. Og se — midt i den langsomt skridende skare gik Galilæeren lys levende og bar et kors på ryggen. Da råbte jeg til ham og sagde: hvor hen,

Galilæer? Men han vendte sit ansigt imod mig, smilte, nikked langsomt og sagde: til hovedpandestedet!

Hvor er han nu? Om hint på Golgata ved Jerusalem kun var en landsby-gerning, øvet, ligesom under en gennemrejse, i en ledig stund? Om han går og går, og lider og dør og sejrer om igen fra den ene jord til den anden?

O, om jeg kunde lægge verden øde! Maximos, — gives der ingen gift, ingen fortærende ild, der kan lægge det skabte øde, som det var på hin dag, da den ensomme ånd svæved over vandene?

Mystikeren Maximos.

Jeg hører larm fra vagtposterne. Kom, Julian —

Kejser Julian.

At tænke sig at der skal følge århundrede på århundrede, og at der i dem alle skal leve mennesker, vidende at det var mig, som bukked under, og ham, som sejred!

Jeg vil ikke bukke under! Jeg er ung; jeg er usårlig; — det tredje rige er nær —

(med et højt skrig.)

Der står han!

Mystikeren Maximos.

Hvem? Hvor?

Kejser Julian.

Ser du ham? Hist mellem træstammerne, — i krone og purpurkåbe —

Mystikeren Maximos.

Det er månen, som spiller i vandet. Kom — kom, min Julian!

Kejser Julian
(går truende imod synet).

Vig for mig! Du er død. Dit rige er ude. Af med gøglerkåben, tømmermands-søn!

Hvad gør du der? Hvad er det du tømrer? — Ah!

Husmesteren Eutherios
(fra venstre).

Alle guder være prisede! — Oribases, — hid, hid!

Kejser Julian.

Hvor blev han af?

Livlægen Oribases
(fra venstre).

Er han der?

Husmesteren Eutherios.

Ja. — O, min højt elskede kejser!

Kejser Julian.

Hvem var det, som sagde: jeg tømrer kejserens kiste?

Livlægen Oribases.

Hvad mener du, herre?

Kejser Julian.

Hvo talte, spørger jeg! Hvem var det som sagde: jeg tømrer kejserens kiste?

Livlægen Oribases.

Følg med til teltet, jeg besværger dig!

(Larm og skrig høres langt borte.)

Mystikeren Maximos.

Krigsråb! Perserne overfalder os —

Husmesteren Eutherios.

Forposterne er alt i fuld kamp!

Livlægen Oribases.

Fienden er i lejren! Ah, herre, du er våbenløs —

Kejser Julian.

Jeg vil ofre til guderne.

Mystikeren Maximos.

Hvilke guder, du dåre? Hvor er de, — og hvad er de?

Kejser Julian.

Jeg vil ofre til denne eller hin. Jeg vil ofre til mange. En eller anden må dog høre mig. Jeg vil anråbe noget udenfor mig og over mig —

Livlægen Oribases.

Her er ikke et øjeblik at spilde —!

Kejser Julian.

Ah, — så I den brændende fakkel bag skyen? Den tændtes og slukned i samme stund. Et bud

fra ånderne! Et skinnende skib mellem himmel og jord! — Mit skjold; mit sværd!

(Han iler ud til højre. Oribases og Eutherios følger ham.)

Mystikeren Maximos

(råber).

Kejser, kejser, — kæmp ikke i denne nat!

(ud til højre.)

(Åben slette med en landsby langt borte. Daggry og tåget luft.)

(Slagtummel. Skrig og våbenlarm ude på sletten. I forgrunden romerske spydbærere under høvedsmanden Ammian i kamp med persiske bueskytter. Disse drives efterhånden tilbage mod venstre.)

Høvedsmanden Ammian.

Ret så! Ind på dem! Stik dem ned! Giv dem ikke tid til at skyde!

Hærføreren Nevita

(med følge fra højre).

Godt kæmpet, Ammian!

Høvedsmanden Ammian.

O, herre, hvorfor kommer ikke rytterne til hjælp?

Hærføreren Nevita.

Det er umuligt. Perserne har elefanter foran i rækken. Den blotte lugt gør hestene sky. Stik — stik! Nedenfra, venner, — under brystpladerne!

Visdomslæreren Kytron

(i natklæder, belæsset med bøger og papirruller fra højre).

O, at jeg skulde komme midt ind i disse rædsler!

Hærføreren Nevita.

Har du set kejseren, ven?

Visdomslæreren Kytron.

Ja, men han ændser mig ikke. O, jeg beder ydmygst om en afdeling krigsknægte, som kan beskytte mig!

Hærføreren Nevita

(til sine ledsagere).

De viger. Skjoldbærerne skal rykke frem.

Visdomslæreren Kytron.

Du hører mig ikke, herre! Det er højst vigtigt at jeg ikke kommer til skade; mit skrift »Om sindsro under vanskelige forhold« er ikke færdigt —

Hærføreren Nevita

(som før).

Perserne har fåt forstærkning på højre hånd. De trænger frem igen.

Visdomslæreren Kytron.

Trænger de frem? O, denne blodige mordlyst! En pil! Den havde nær truffet mig! Hvor uvorrent de skyder; ingen agt for liv og lemmer!

(han flygter ud i forgrunden til venstre.)

Hærføreren Nevita.

Kampen står. Det går hverken frem eller tilbage.

(til høvedsmanden Fromentinos, som kommer med en ny skare fra højre.)

Hej, høvedsmand, — har du set kejseren?

Høvedsmanden Fromentinos.

Ja, herre; han kæmper i spidsen for de hvidklædte ryttere.

Hærføreren Nevita.

Ikke såret?

Høvedsmanden Fromentinos.

Han synes usårlig. Pile og kastespyd bøjer af, hvor han viser sig.

Høvedsmanden Ammian

(råber tilbage fra kamptrængselen.)

Til hjælp; vi kan ikke holde det længer!

Hærføreren Nevita.

Frem, min kække Fromentinos!

Høvedsmanden Fromentinos

(til soldaterne).

Tæt sammen, og ind på dem, Grækere!

(han iler Ammian til hjælp; kampen trækker sig noget tilbage.)

Livvagtsføreren Anatolos

(med nogle folk fra højre).

Er ikke kejseren her?

Hærføreren Nevita.

Kejseren! Skal ikke du svare for kejseren?

Livvagtsføreren Anatolos.

Hans hest blev skudt under ham — der opstod en umådelig trængsel; det var umuligt at komme frem til ham —

Hærføreren Nevita.

Ah, tror du han er kommen til skade?

Livvagtsføreren Anatolos.

Nej, jeg tror det ikke. Der blev råbt at han var uskadt, men —

Flere af hærførerens følge.

Der er han! Der er han!

(Kejser Julian, uden hjelm og rustning, kun med sværd og skjold, ledsaget af kejserlige hustropper, kommer fra højre.)

Kejser Julian.

Godt, at jeg fandt dig, Nevita!

Hærføreren Nevita.

Ah, herre, — uden våbenklædning; hvor uforsigtigt —!

Kejser Julian.

I disse egne bider intet våben på mig. Men gå, Nevita; tag hele anførselen; hesten blev skudt under mig og —

Hærføreren Nevita.

Min kejser, så er du dog kommen til skade?

Kejser Julian.

Nej; kun et stød i hovedet; lidt svimmel. Gå, gå — — Hvad er det? Der trænger så mange forunderlige skarer midt ind imellem os.

Hærføreren Nevita
(dæmpet).

Anatolos, du indestår for kejseren.

Livvagtsføreren Anatolos.

Vær rolig herre!

(Hærføreren Nevita går med sine ledsagere ud til højre. Kejser Julian, livvagtsføreren Anatolos og nogle af hustropperne blir tilbage. Kampen på sletten fjerner sig mere og mere.)

Kejser Julian.

Hvor mange af vore tror du der er faldne, Anatolos?

Livvagtsføreren Anatolos.

Det er visst intet ringe antal, herre; men jeg er sikker på at der er faldne flere af Perserne.

Kejser Julian.

Ja, ja; men der er dog faldne mange, både Grækere og Romere. Troer du ikke?

Livvagtsføreren Anatolos.

Min kejser, du er visselig ikke vel. Dit ansigt er ganske blegt —

Kejser Julian.

Ser du disse, som ligger der, — nogle på ryggen, andre forover med udstrakte arme? De er dog vel alle døde?

Livvagtsføreren Anatolos.

Ja, herre, det er ikke at tvivle på.

Kejser Julian.

De er døde, ja! De ved altså intet, hverken om nederlaget i Jerusalem eller om de andre

nederlag. — Tror du ikke, Anatolos, at der vil falde mange flere Grækere i dette slag?

Livvagtsføreren Anatolos.

Herre, vi vil håbe, det blodigste arbejd er over.

Kejser Julian.

Der vil falde mange, mange flere, siger jeg! Men det forslår ikke. Hvad hjælper det at mange fålder? Det kommer dog til efterslægten — —

Sig mig, Anatolos, hvorledes tror du at kejser Kaligula tænkte sig hint sværd?

Livvagtsføreren Anatolos.

Hvilket sværd, herre?

Kejser Julian.

Du ved, han ønskte sig et sværd, hvormed han i et eneste hugg kunde —

Livvagtsføreren Anatolos.

Hør hærskriget, herre! Nu er jeg sikker på at Perserne viger.

Kejser Julian
(lytter).

Hvad er det for sang i luften?

Livvagtsføreren Anatolos.

Herre, tillad at jeg henter Oribases; eller endnu bedre, — kom, kom; du er syg!

Kejser Julian.

Det er sang i luften. Kan du ikke høre det?

Livvagtsføreren Anatolos.

Hvis så er, så er det Galilæerne —

Kejser Julian.

Ja, visst er det Galilæerne. Ha-ha-ha, de kæmper i vore rækker og ser ikke, hvem der står på den anden side. O, I dårer tilhobe! Hvor er Nevita? Hvorfor går han imod Perserne? Ser han ikke at Perserne ikke er de farligste? — I forråder mig alle.

Livvagtsføreren Anatolos

(sagte til en af soldaterne).

Skynd dig til lejren; hent kejserens livlæge!

(Soldaten går ud til højre.)

Kejser Julian.

Hvilke myldrende skarer! Tror du de har fåt øje på os, Anatolos?

Livvagtsføreren Anatolos.

Hvem, herre? Hvor?

Kejser Julian.

Ser du dem ikke, — hist — højt oppe og langt borte! Du lyver! Du ser dem godt.

Livvagtsføreren Anatolos.

Ved de evige guder, det er kun morgenskyerne; det er dagen, som bryder frem.

Kejser Julian.

Det er Galilæerens hærskarer, siger jeg dig! Se, — de i de rødbræmmede klæder, det er dem, som led bloddøden. Syngende kvinder omringer

dem og spinder buestrenge af sit lange afrevne hår. Børn er i følge med dem og tvinder stenslynger af sine udhaspede tarme. Brændende fakler —! Hvor tusendfoldige, — hvor talløse! De stævner lige hid! Alle ser de på mig; alle går de ret imod mig!

Livvagtsføreren Anatolos.

Det er Perserne, herre! Vore rækker viger —

Kejser Julian.

De skal ikke vige. — I skal ikke! Stå fast, Grækere! Stå, stå, Romere! Idag skal vi frigøre verden!

(Kampen har imidlertid trukket sig fremover sletten igen. Kejser Julian styrter sig med hævet sværd ind i den vildeste slagtummel. Almindelig forvirring.)

Livvagtsføreren Anatolos
(råber ud til højre).

Til hjælp! Kejseren er i den yderste fare!

Kejser Julian
(mellem de kæmpende).

Jeg ser ham; jeg ser ham! Et længere sværd! Hvem har et længere sværd at låne mig?

Fremstormende soldater
(fra højre).

Med Kristus for kejseren!

Soldaten Agathon
(blandt de kommende).

Med Kristus for Kristus!

(han kaster sit spyd; det strejfer kejserens arm og borer sig ind i hans side.)

Kejser Julian.

Ah!

(han griber i spyd-jernet for at drage det ud, men sønderskærer derved sin hånd, udstøder et højt skrig og falder.)

Soldaten Agathon
(råber i trængselen).

Romer-landsen fra Golgata!

(han kaster sig våbenløs ind mellem Perserne; man ser at han nedhugges.)

Forvirrede råb.

Kejseren! Er kejseren såret?

Kejser Julian
(forsøger at rejse sig, men falder tilbage og råber):

Du har sejret, Galilæer!

Mange stemmer.

Kejseren er falden!

Livvagtsføreren Anatolos.

Kejseren er såret! Værg ham — værg ham, i gudernes navn!

(Han stiller sig med fortvivlelse imod de fremtrængende Persere. Kejseren bæres afmægtig bort. I det samme kommer krigsøversten Jovian med nye skarer ud på sletten.)

Krigsøversten Jovian.

Frem — frem, troende brødre; giv kejseren hvad kejserens er!

Vigende soldater
(råber ham imøde).

Han er falden! Kejseren er falden!

Krigsøversten Jovian.

Falden! O, hævnens vældige Gud! Frem, frem; Herren vil at hans folk skal leve! Jeg ser

himlen åben; jeg ser englene med flammende sværd —!

Soldater
(fremstormende).

Kristus er iblandt os!

Ammians skarer.

Galilæernes gud er iblandt os! Tæt om ham! Han er den stærkeste!

(Vild slagtummel. Krigsøversten Jovian trænger ind i de fiendtlige rækker. Solopgang. Perserne flygter til alle sider.)

(Kejserens telt med tildækket indgang i baggrunden. Lys dag.)

(Kejser Julian ligger bevidstløs på sit leje. Sårene i hans højre side, arm og hånd er forbundne. Tæt ved ham står livlægen Oribases og Makrina samt husmesteren Eutherios. Længere tilbage Basilios fra Cæsaræa og visdomslæreren Priskos. Ved foden af sengen står mystikeren Maximos.)

Makrina.

Han bløder igen. Jeg må lægge bindet fastere.

Livlægen Oribases.

Tak ske dig, du milde kvinde; dine varlige hænder kom os vel tilpas.

Husmesteren Eutherios.

Lever han virkelig endnu?

Livlægen Oribases.

Visst lever han.

Husmesteren Eutherios.

Men han ånder jo ikke.

Livlægen Oribases.

Han ånder dog.

(Høvedsmanden Ammian kommer sagte ind med kejserens sværd og skjold, som han lægger fra sig, og blir stående ved forhænget.)

Visdomslæreren Priskos.

Ak, gode høvedsmand, hvorledes står sagerne derude?

Høvedsmanden Ammian.

Bedre end her. Er han allerede —?

Visdomslæreren Priskos.

Nej, nej, — endnu ikke. Men er det visst at vi har drevet Perserne tilbage?

Høvedsmanden Ammian.

Ja, fuldstændigt. Det var krigsøversten Jovian, som slog dem på flugt. Nys kom tre fornemme udsendinger fra kong Sapores til lejren for at bede om våbenstilstand.

Visdomslæreren Priskos.

Og tror du Nevita går ind på det?

Høvedsmanden Ammian.

Nevita har overgivet anførselen til Jovian. Alle flokker sig om Jovian. Alle ser i ham den eneste redningsmand —

Livlægen Oribases.

Tal sagte; han rører sig.

Høvedsmanden Ammian.

Rører sig? Vågner kanske til samling? O, om han skulde få opleve dette!

Husmesteren Eutherios.

Hvilket, Ammian?

Høvedsmanden Ammian.

Både soldater og førere rådslår om valget af den nye kejser.

Visdomslæreren Priskos.

Hvad siger du!

Husmesteren Eutherios.

O, hvilken skamløs utålmodighed!

Høvedsmanden Ammian.

Hærens farefulde stilling undskylder det tildels; og dog —

Makrina.

Han vågner; — han slår øjnene op —

Kejser Julian

(ligger en stund stille og ser mildt på de omstående).

Livlægen Oribases.

Herre, kender du mig?

Kejser Julian.

Ja, fuldkommen, min Oribases.

Livlægen Oribases.

Lig blot stille.

Kejser Julian.

Ligge stille? Hvad minder du mig om? Jeg må op!

Livlægen Oribases.

Umuligt, herre; jeg bønfalder dig —

Kejser Julian.

Jeg må op, siger jeg. Hvor kan jeg ligge stille nu? Jeg må slå Sapores fuldstændigt.

Husmesteren Eutherios.

Sapores er slåt, herre! Han har skikket sendebud til lejren for at bede om våbenstilstand.

Kejser Julian.

Har han virkelig? Dette er mig såre kært. — Ham sejred jeg dog altså over.
Men ingen våbenstilstand. Jeg vil slå ham helt til jorden. — Ah, hvor har jeg mit skjold? Skulde jeg have mistet skjoldet?

Høvedsmanden Ammian.

Nej, min kejser, — her er både dit skjold og dit sværd.

Kejser Julian.

Det er mig i sandhed såre kært. Mit gode skjold. Jeg vilde nødig vide det i barbarernes hænder. Giv mig det på armen —

Makrina.

O, herre, det er dig for tungt nu!

Kejser Julian.

Ah, — du? Du har ret, fromme Makrina; det er lidt for tungt. — Læg det foran mig, så jeg kan se det. Hvad? Er det dig, Ammian? Holder du vagt hos mig? Hvor er Anatolos?

Høvedsmanden Ammian.

Herre, han er nu salig.

Kejser Julian.

Falden? Den trofaste Anatolos falden for mig! — Salig, siger du? Hm! —

En ven mindre. Ak, min Maximos! — Jeg vil ikke modtage Perser-kongens sendebud idag. De pønser kun på at spilde tiden for mig. Men jeg går ikke ind på noget forlig. Jeg vil forfølge sejren med det yderste eftertryk. Hæren skal atter vende sig imod Ktesifon.

Livlægen Oribases.

Ugørligt nu, herre; tænk på dine sår.

Kejser Julian.

Mine sår vil snart være lægte. Ikke sandt, Oribases, — lover du mig ikke —?

Livlægen Oribases.

For al ting ro, herre!

Kejser Julian.

Hvilken højst uheldig hændelse! Og det just nu, da så mange vigtige sager strømmer ind

på mig. Jeg kan ikke lægge disse sager i Nevitas hænder. I sligt har jeg ikke tillid hverken til ham eller til de andre; alt dette må jeg selv — Jeg føler mig virkelig noget mat. Højst fortrædeligt! — Sig mig, Ammian, hvad heder hint uheldsvangre sted?

Høvedsmanden Ammian.

Hvilket sted, min nådige kejser?

Kejser Julian.

Hint sted, hvor det persiske kastespyd traf mig.

Høvedsmanden Ammian.

Det kaldes efter landsbyen Frygia —

Mystikeren Maximos.

Ah!

Kejser Julian.

Hvad kaldes —? Hvad sagde du egnen hed?

Høvedsmanden Ammian.

Herre, den heder, efter landsbyen dernede, den frygiske egn.

Kejser Julian.

Ah, Maximos — Maximos!

Mystikeren Maximos.

Bedragen!

(han tildækker sit ansigt og synker sammen ved foden af sengen.)

Livlægen Oribases.

Min kejser, hvad volder dig denne angst?

Kejser Julian.

Intet, — intet. —

Frygia? Ja så? — Nevita og de andre får dog tage sagerne i sine hænder. Gå, og sig dem —

Høvedsmanden Ammian.

Herre, de har nok allerede på dine vegne —

Kejser Julian.

Har de? Ja, ja, så er det godt. —

Verdensviljen har ligget i baghold efter mig, Maximos!

Makrina.

Dit sår bryder op, herre!

Kejser Julian.

O, Oribases, hvorfor vilde du dølge det for mig

Livlægen Oribases.

Hvad skulde jeg ville dølge, min kejser?

Kejser Julian.

Jeg må gå bort. Hvi har du ikke sagt mig det før?

Livlægen Oribases.

O, min kejser!

Basilios fra Cæsaræa.

Julian — Julian!

(han kaster sig grædende ned ved sengen.)

Kejser Julian.

Basilios, — ven, broder, — vi to har levet skønne dage sammen. — —

I skal ikke græde fordi jeg går fra eder i så ung en alder. Det er ikke stedse et tegn på skæbnemagternes mishag at de rykker et menneske bort i hans tidlige år. Hvad er vel det, at dø? Er det andet, end at betale sin gæld til støvets evigt vekslende rige? Ingen klager! Elsker vi ikke alle visdommen? Og lærer ikke visdommen os, at den højeste lyksalighed er bunden til sjælens liv og ikke til legemets? For så vidt har Galilæerne ret, endskønt —; dog, derom vil vi ikke tale. Havde livets og dødens magter forundt mig at få et visst skrift færdigt, så tror jeg nok det skulde lykkets mig at —

Livlægen Oribases.

O, min kejser, matter det dig ikke at tale så længe?

Kejser Julian.

Nej, nej, nej. Jeg føler mig såre let og fri.

Basilios fra Cæsaræa.

Julian, elskede broder, — har du intet at kalde tilbage?

Kejser Julian.

Jeg ved i sandhed ikke, hvad det skulde være.

Basilios fra Cæsaræa.

Angrer du intet, Julian?

Kejser Julian.

Jeg har intet at angre. Den magt, som omstændighederne lagde i min hånd, og som er en udstråling af det guddommelige, den ved jeg med mig selv at jeg har brugt efter bedste evne. Jeg har aldrig villet forurette nogen. Dette krigstog havde gode og gyldige grunde for sig; og dersom enkelte skulde mene at jeg ikke har fyldestgjort alle forventninger, så bør de billig betænke, at der er en hemmelighedsfuld magt udenfor os, og at denne i væsentlig grad råder for udfaldet af de menneskelige foretagender.

Makrina

(sagte til Oribases).

O, hør — hør, han drager ånden så tungt.

Livlægen Oribases.

Stemmen svigter ham snart.

Kejser Julian.

Om valget af en efterfølger drister jeg mig ikke til at give noget råd. — Du, Eutherios, skal skifte mine ejendele mellem dem, som stod mig nærmest. Jeg efterlader ikke meget; thi jeg har altid holdt for at en ret visdomselsker — —

Hvad er det? Går solen allerede ned?

Livlægen Oribases.

Visst ikke, min kejser; det er endnu lys dag.

Kejser Julian.

Sælsomt. Jeg synes det blev så mørkt for mine øjne. — —

Ja, visdommen — visdommen. Hold fast ved visdommen, gode Priskos! Men vær stedse rustet imod noget uudgrundeligt udenfor, som — —

Er Maximos gåt bort?

Mystikeren Maximos.

Nej, min broder!

Kejser Julian.

Mit svælg brænder. Kunde I ikke læske mig?

Makrina.

En drik vand, herre!

(hun holder en skål til hans læber.)

Livlægen Oribases
(hvisker til Makrina).

Hans sår bløder indvendigt.

Kejser Julian.

Græd ikke. Ingen Grækere skal græde for mig; jeg stiger til stjernerne. — —

Skønne templer. — Billeder. — Men så langt borte.

Makrina.

Hvad taler han om?

Livlægen Oribases.

Jeg ved ikke; jeg tror ikke han er ved sin samling.

Kejser Julian

(med lukkede øjne).

Alexander fik holde sit indtog — i Babylon. — Jeg vil også — — Skønne løvkranste ynglinger — dansende piger — — men så langt borte. Skønne jord — skønne jordliv —

(han slår øjnene vidt op.)

O, sol, sol, — hvi bedrog du mig?

(synker sammen.)

Livlægen Oribases

(efter en stilhed).

Det var døden.

De omstående.

Død — død!

Livlægen Oribases.

Ja, nu er han død.

(Basilios og Makrina knæler i bøn. Eutherios tilhyller sit hoved. Lyd af trommer og horn høres langt borte.)

Råb fra lejren.

Leve kejser Jovian!

Livlægen Oribases.

O, hørte I dette råb?

Høvedsmanden Ammian.

Krigsøversten Jovian er udråbt til kejser.

Mystikeren Maximos

(ler).

Galilæeren Jovian! Ja — ja — ja!

Livlægen Oribases.

Skændige hastværk! Endnu før de vidste at —

Visdomslæreren Priskos.

Jovian, — denne sejrrige helt, som har frelst os alle! Kejser Jovian er visselig en lovtale værd. Jeg vil dog ikke håbe at hin snedige Kytron allerede —

(han går skyndsomt ud.)

Basilios fra Cæsaræa.

Glemt, før din hånd er bleven kold. Og for denne skrøbelige herlighed solgte du din udødelige sjæl!

Mystikeren Maximos

(rejser sig).

Verdensviljen skal stå til regnskab for Julians sjæl.

Makrina.

Bespot ikke; skønt du visselig har elsket denne døde —

Mystikeren Maximos

(nærmere ved liget).

Elsket og forlokket ham. — Nej, ikke jeg! Forlokket som Kain. Forlokket som Judas. — — Eders gud er en ødsel gud; Galilæere! Han bruger mange sjæle.